

Кажди прави Русин

указує свою любов гу своему народу не лем зос словом але найбаржей з ділом Прето народна длужносьц каждого Русина, да будзе член Руского Нар. Просвитного Дружтва, а każde руске обисце да ше предплаци на „Руски Новини“!

Оглашка.

У РНПД-у у Руским Керестуре може тоти кніжки достац:

	Цена
1. Кнїжочка Рожанцова	5 Дин.
2. Азбука	10 „
3. Читанка за III. и IV. кл.	10 „
4. Христианска наука (Библия)	15 „
5. Правди кат. вири (Катакиз)	10 „
6. Граматика бачв. рускей бешеди	10 „
7. Стари Р. Календари	10 „
8. Молитвенїки векши	20 „
9. Молитвенїки мали	10 „
10. Житие св. Кирила и Метода	5 „
11. Правила РНПД.	3 „
12. Др. Костельник: Ефтайова дзивка — трагедия	5 „
13. Шицки числа Руских Новинок до тераз видани	50 „

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНЬСКИХ РУСИНОХ
НА ПРОСТИ РОК

1927. РУСКИ КАЛЕНДАР

КОТРИ МА 365 ДНІ. 365

ВИДАТЕЛЬ И
РУСКЕ
ПРОСВИТНЕ
РУСКИ

ВЛАСТИТЕЛЬ
НАРОДНЕ
ДРУЖТВО
КЕРЕСТУР

Сердечне слово ч. читачом Р. Календара.

З боску помоцу приходзи наш полюбени Р. Календар знова и то седмираз до руских обисцох, до руских рукох, да го препатраю и з нього читаю не лем отцове и мацери, але и дзеци, бо вон за каждого ма у себе красне читане, за старших и младших.

Мож повесц то ані не наш календар, але наша народна история, котра з рока на рок подава нам и указує цо ми були и яки треба да будземе, кед сцеме, да не заостанеме за иньшими народами.

Задача нашого Календара є ясна, вон не може буц лем обични вашарски календар, у хторим мож найсц лем нагадоване о хвилі, сановніки, вашари и таке дацо. Наш Календар є народна рочна кнїжка, котра ма повторйовац южним Русином їх прешлосц: цо нашо отцове були, одкаль нашо походзене, яки наш живот ту бул и яки ма буц у будучносци.

Од тей своєї задачі ніч не одступел ані тогорочни наш Календар. У нїм знова пишу нашо руски писателє, а вше ше и нови явяю. Єст медзи нїма не лем школовани, цо легко пирко обрацаю, але и земледїлци. У нїм нет ніч цудзого, але шицко нашо, цо наш народ любіи и цо му треба знац, забавиц ше и поучиц.

Прето наш Р. Календар найхасновитїша наша кнїжка, без котрей ані едно руске обисце не шме буц, бо вон:

1. утвердзує нас у св. вири нашей грекокатолицкей и ясно нам указує, же ми на добрей драги;

2. дава нам поуку зос исторії наших братох Сербох-Хорватах и Словенцох, а так исте и живот наших братох Русиных, котри ше зос своїх дїдиных виселели и нови гнїзда — населєня себе основали. Єст у нїм поуки зос швєта (того року Азия, Япан), поуки зос дружтвєного живота и газдовства;

3. богати є з нашими рускими поучними приповедками и писнями;

4. у нїм найдземе як жию нашо браца у далеких заморских крайох у Америки;

5. Хто любіи здрави жарти и вшелїяки мудри вирєченєя — то шицко найдзе у нашим Календару.

Предлужєне на 3. стр.

РУСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНЬСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

1927.

КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ VII.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,

подпрєдсидатель РНПД.

Видатель и властитель:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.

НОВИ САД

ШТАМПАРИЈА УЧИТ. КОМ. ДР. „НАТОШЕВИЋ“

1926. — 107

☺ Полва 17. на 11 г. 27 м. в ноци.
☾ Ост. штв. 26. на 2 г. 50 м. рано.
☼ Нови меш. 2. на 9-г. 54 м. вечар.
☾ Перша штв. 8. на 23 г. 53 м. в ноци.

По новим	Гр. кат. руски	Римски
14. Пят.	1 Обр. Г. Вас. В., Н. р.	Феликс
15. Соб.	2 Силвестер папа	Павел
Недз. пред Просв. и XXX. Гл. 5. Ев. в. 8. Лит. ап. з. 283.; св. Мар. з. 1.		
16. Недз.	3 Малахий и Горд.	Марцел II.
17. Пон.	4 Собор 70 апост.	Ант. пуст. (Ф)
18. Вов.	5 Навеч. Богоявления	Св. Фамил.
19. Стр.	6 Св. Богоявление Г.	М. Приска
20. Штв.	7 Соб. св. Иоана Кр.	Фаб. и Себ.
21. Пят.	8 Прп. Георгий и Ем.	Агница дѣв.
22. Соб.	9 М. Полиекта	Винкентий
Недз. по Пресвященн.; Гл. 6. Ев. в. 9. Лит. ап. з. 224.; св. Мар. з. 8.		
23. Недз.	10 С. Григорий Нис.	Зар. Пр. Д. М.
24. Пон.	11 Пр. Теодосий В.	Тимотей
25. Вов.	12 Мчц. Татьяна	Обр. Павла
26. Стр.	13 Мч. Ермил и Стр.	Поликарп (С)
27. Штв.	14 Пр. Отци на Син.	Йоан Зл.
28. Пят.	15 Пр. Павел тив.	Юлиан
29. Соб.	16 Покл. вер. св. Петра	Франц С.
Недз. 31. по С. св. Д. Гл. 7. Ев. в. 10. Лит. ап. з. 280.; св. Лука з. 93.		
30. Недз.	17 Пр. Антоний В.	Мартина дѣв.
31. Пон.	18 С. с. Атаназ и Кир.	Петро Н.
1. Вов.	19 Пр. Макарий ег.	Игнат
2. Стр.	20 Пр. Евтимий В.	Стритиев (Ф)
3. Штв.	21 П. Максим исп.	Власий
4. Пят.	22 А. Тимотей и Ат.	Вероника
5. Соб.	23 Свщ. Климент	Агата дѣв.
Недз. 32. по С. св. Д. в. Вакхем; Гл. 8. Ев. в. 11. Лит. ап. з. 285.; св. Лука з. 94.		
6. Недз.	24 Пр. Ксения	Доротея дѣв.
7. Пон.	25 Григорий Бог.	Ромулд
8. Вов.	26 Пр. Ксенофонт	Сед. Иоан (Ф)
9. Стр.	27 Пр. м. Иоана Зл.	Аполония
10. Штв.	28 Пр. Ефрем	Схоластика
11. Пят.	29 Пр. м. Игнатия бог.	Указ. Г. лурд.
12. Соб.	30 Пр. С. Игнатий	Евлалий
Недз. Катарина и Фанс. (поч. Триоду); Гл. 1. Ев. з. 1. Лит. ап. з. 296.; св. Лука з. 89.		
13. Недз.	31 Мм. Кир и Йоан	Катарина

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
14. 7 г. 45 м.	4 г. 33 м.
23. 7 " 38 "	4 " 46 "
30. 7 " 31 "	4 " 57 "
6. 7 " 21 "	5 " 8 "

Сторочне нагадоване
о хвилі:

Початок мешаца прэменьліва
хвіля; 10.—17. красна і мегка;
17.—26. красна тварда жима; 26.
до 31. шыйгова курнява.

Роботи у газдовству: Слами сце-

ліці под статок да ше гною прави цо вещей, кед драга добра може ше гной вожити и преруцонац да зрее до ешені. Кед би бул груби шніг а па пім ядовцяца, треба облачки копат, або рогати статок, або швині попереганиц по ешеньских шацох, да ростліни достанню воздуха, бо инышак би ростліни вигинули. Доліки зос кромплями и цвиклу треба опатриц кед є цеплейше време, да не погнию або непомаржню, жито преруциц, за ярне шаце приготоуиц т. є. роштовац овяз або кед пужно и на машини очистиц, бете ліну або трави добре гноюиц зос узетим гнойом. У хліве треба да є нормална цеплота, кажди дзень хлів вивитриц (вилуфтирати). Заградку треба прекопати, долінки под овоцово дровка накопат, копат и приправиц заградки, гу вліасному сазеню-пацу желєняви, зос древох лісце и гушеніци позбєрати и спалиц, сухи конари и непотребни літорости орезац.

Сити гладному не вери.

*) Дні меш. и слунк. менох як и нагадованє о хвилї по новим календару значени.

Дзень	Дневнік	Прыток		Відаток	
		Дин.	ц	Дин.	п.

ФЕБРУАР

(ЛЮТИЙ)

28 дні

II.

Мешацово мени:

- ☉ Полня 16. на 5 г. 18 м. по пол.
 ☾ Ост. штв. 24. на 8 г. 42 м. в ноці.
 ☉ Нови меш. 3. на 8 г. 25 м. рано.
 ☾ Перша штв. 10. на 2 г. 3 м. рано.

По новим	Гр. кат. руски	Римски
14 Пон.	1 Мч. Трифон	Валентин
15 Вов.	2 Стритеніє Г.	Фавст
16 Стр.	3 Симеон и Ана	Юлиана ☉
17 Штв.	4 Пр. Исидор	Сабина
18 Пят.	5 Мч. Агафія	Константин
19 Соб.	6 П. Вукол	Конрад

Нест. О блаудим сину. Гл. 2. Ев. в. 2. Лкт. ап. з. 135; св. Лук. з. 79.

20 Нед.	7 Пр. Парт. и Лука	Евстахий
21 Пон.	8 Мч. Теодор	Елеонора
22 Вов.	9 Мч. Никифор	Петро
23 Стр.	10 Мч. Хараламний	Петро Д.
24 Штв.	11 Сщм. Власий	Ап. Мафт. ☉
25 Пят.	12 С. Мелетий	Виктор
26 Соб.	13 Пр. Март. (Зад. Соб.)	Александар

Нест. Мясопустна. Гл. 3. Ев. в. 3. Лкт. ап. з. 140; св. Мат. з. 106.

27 Нед.	14 Пр. Аксентий	Нестор
28 Пон.	15 Ап. Онисим	Теофил
1 Вов.	16 Мч. Памфил	Албин
2 Стр.	17 Вмч. Теодор	Елена, Симп.
3 Штв.	18 Лев Папа	Марин м. ☉
4 Пят.	19 Ап. Архипа	Казимир
5 Соб.	20 Лев еп.	Вячеслава

Нест. Сиропустна. Гл. 4. Ев. в. 4. Лкт. ап. з. 112; св. Мат. з. 17.

6 Нед.	21 Пр. Тимотей	Мирослав
7 Пон.	22 О. м. м. у Ев. (Поч. п.)	Тома акв.
8 Вов.	23 Сщм. Поликарп	Иван од Б.
9 Стр.	24 Обр. гл. Йоана Кр.	Фран. рим.
10 Штв.	25 Тарасий еп.	40 мучен. ☉
11 Пят.	26 С. Порфирий	Ираклий
12 Соб.	27 Пр. Прокопий	Григорий

1. нед. св. в. посту. Гл. 5. Ев. в. 5. Лкт. ап. з. 329; св. Йоан. з. 5.

13 Нед.	28 Пр. Василий	Розина
---------	----------------	--------

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
14. 7 г. 9 м.	5 г. 20 м.
20. 6 " 59 "	5 " 30 "
27. 6 " 47 "	5 " 40 "
6. 6 " 33 "	5 " 51 "

Сторочне нагадоване о хвилі:

1.—10. премењліво; 10.—18. шніг зос дикимом; 18.—26. жимно з витром; 26.—31. мокра хвиля.

Роботи у газдовству: Докончи роботи заостали од Януара. Кед хвиля доущи, треба орац за ярні шаца, за овес, кукурицу и други шаца, гноиц под кукурицу и гной приорац да ше вимарзує до воздуха, земледілски справи плуги, брани, ролю кед су хибни треба поправиц, кукурицу преберац и на садзене виберац, мхи препатриц, поплатац и порвазки навязац. **Заградка:** Преридзи густі древа (овоци) и слаби конари и котри крижом рошно, треба орезац и одстраніц, древа на котрих трава рошне, треба очистиц од древох, и обиліц зос вапном, на место вапна може ше и луг зос деревеного гару хасновац, густініц позберац и спаліц, погноиц зос стнітим гноем и преконац, на градки садзиц, деснок вчасни, грацок, петрушку, мархву и кромплі, до зациху може пошаци вчасну капушту, келераб и кель за пресадку. Кед су ноци жимни треба младе желе закривац проти мразу, зос сламу, сухим гноем або зос кукуричанку росцеліи.

Старосц — слабосц,
младосц — дурносц.

Дзень

Дневнік

Приятюк

Видатюк

Дин.

п.

Дин.

п.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко:
14 Пон.	1 Мч. Евдокий	Матилда	Виходзи: Заходзи:
15 Вов.	2 С. Теодот	Лонгин	14. 6 г. 17 м. 6 г. 3 м.
16 Стр.	3 Мч. Евтропий	Кириак	20. 6 " 5 " 6 " 11 "
17 Штв.	4 Пр. Герасим	Патрик	27. 5 " 51 " 6 " 21 "
18 Пят.	5 Мч. Конон	Кирил ер. ☉	3. 5 " 37 " 6 " 31 "
19 Соб.	6 42 мучен. (Зад. соб.)	Осиф обр.	10. 5 " 23 " 6 " 41 "
I. нидз. св. в. посту. Гл. 6. Ев. в. 6. Лит. ан. з. 304.; св. Мар. з. 7.			
20 Нидз.	7 Сщм. у Херсону	Теодосий	Сторочне нагадоване о хвилі: До 2-го мокра хвиля, 2.—9. дижджовно, витор; 9.—17. прементіво; 17.—24. вельо дижджу; 24.—30. красна хвиля.
21 Пон.	8 Теофилакт	Венедикт	
22 Вов.	9 40 мученіки	Октавиан	
23 Стр.	10 Мч. Кодрат	Феликс	
24 Штв.	11 Софрония	Гавриїл арх.	
25 Пят.	12 Пр. Теофан	Благовинц. ☹	
26 Соб.	13 Пр. м. Ник. (Зад. с.)	Касиан	
II. нидз. св. в. посту. Крестопоклоя. Гл. 7. Ев. в. 7. Лит. ан. з. 311.; св. Мар. з. 37.			
27 Нидз.	14 Пр. Венедикт	Иван Дам.	Роботи у гадздовству: Овес, ярсц, ярицу, ледній, бетеліну, мугар шац, гноиц нетреба, бо то лем вешені добре. Єшеньске ораве треба подерляц, порояц, да булзе приправене за кукурицу, цукрену и кравку цвиклу и кромпій. Жита, єшеньски ярсц и раж треба перше порояц а вец дерляц и то кед мож крижом (як було шате) то вельо лепше, а то кед не дув жимни и сухи витор, погноену бетеліну дерляц да ше гной розбрані, и да ше трава зос ней вибрані. Орав па яр треба цо скорей мож, и то лїгше як вешени, так исто и шац, бо вїасни шаца су бивовнейши на сушу як нескоро шати.
28 Пон.	15 Мч. Агапия	Йоан кап.	
29 Вов.	16 Мч. Савин	Евстасий	
30 Стр.	17 Пр. Алексий (Сред.)	Иван лис.	
31 Штв.	18 Кирил ер.	Балбин	
1 Пят.	19 М. Хриз. и Д.	Гуго	
2 Соб.	20 Пр. Отци (Зад. соб.)	Франц ☉	
III. нидз. св. в. посту. Гл. 8. Ев. в. 8. Лит. ан. з. 314.; св. Мар. 10.			
3 Нидз.	21 Пр. Яков	Рихард	Заградка: Черепні каламиц а концом мешаца и вишні, садзиц овоци бо скорей посадзени овоци лепше ше приму и баржей рошню; гушеніци позберац зос древох (овопох) бо на цеплих дньох ше вилягню и розиду по конарох, сухи конари и сувиши літорости поорезовац, градки под желеняву треба погноиц зос узретим гноем, преколац, пограбац да не засиха и садзиц — шац желеняву.
4 Пон.	22 Сщм. Василий	Исидор	
5 Вов.	23 М. Никон	Винкентин	
6 Стр.	24 Захарий (Покл.)	Целестин	
7 Штв.	25 Благовинцено	Дионизий	
8 Пят.	26 Соб. арх. Гавриїла	Мария кл.	
9 Соб.	27 Мч. Матр. (Ак. Бог.)	Димитрий ☉	
IV. нидз. св. в. посту. Гл. 9. Ев. в. 9. Лит. ан. з. 321.; св. Мар. з. 47.			
10 Нидз.	28 Пр. Иларион	Квотна нидз.	Мудрого чезжко спревеси.
11 Пон.	29 Свщ. Марко	Лев п.	
12 Вов.	30 Пр. Йоан лїств.	Юлий п.	
13 Стр.	31 Пр. Ипатий	Герменегилд	

Дзень	Дневнік	Прыток		Відаток	
		Дня.	п.	Дня.	п.

30 днів

IV.

- ☉ Полня 17. на 4 г. 35 м. рано.
- ☾ Ост. штв. 24. на 6 г. 34 м. рано.
- ☿ Нов. меш. 1. на 1 г. 40 м. в ноци.
- ☿ Перша штв. 8. на 4 г. 27 м. по пол.

По новим		Гр. кат. руски	Римски
14 Штв.	1 Пр. Мария ег.	В. штварток	
15 Пят.	2 Пр. Тит	В. Пятток	
16 Соб.	3 Соб. прав. Лазара	В. sobота	
Мт. мот. св. в. посту. (Книга. Утр. св. Мар. 2. 83. - Лкт. ап. 2. 247; св. Иоан. 2. 11.)			
17 Недз.	4 Пр. Осиф	Велька Н. [Ⓜ]	
18 Пон.	5 Мч. Теод. и Агат.	В. Пондзелок	
19 Вов.	6 С. Евтихий	Симеон	
20 Стр.	7 Пр. Георгий	Теодор	
21 Штв.	8 В. штварток	Анзелмо	
22 Пят.	9 В. Пятток	Сотер	
23 Соб.	10 В. sobота	Войтих	
Недз. Свѣта. Гл. ап. 2. 1; св. Иоан. 2. 1. Кен. св. Иоан. 2. 65.			
24 Недз.	11 Велька Нон	Георгий [Ⓜ]	
25 Пон.	12 В. Нон II. день.	Марко ев.	
26 Вов.	13 В. Нон III. день.	Клега	
27 Стр.	14 Мартин п.	Петро кан.	
28 Штв.	15 Аристрах	Виталис	
29 Пят.	16 Мч. Агапия	Петро муч.	
30 Соб.	17 Симеон	Катарина с.	
Недз. 2. Томова. Утр. св. в. 1. Лкт. ап. 2. 14. св. Иоан. 2. 65.			
1 Недз.	18 Иоан дек.	Фил. и Як. [Ⓜ]	
2 Пон.	19 Иоан ст. зав.	Атаназий	
3 Вов.	20 Пр. Теодор	Обрителие†	
4 Стр.	21 Януарий	Моника	
5 Штв.	22 Теодор сик.	Пий п. V.	
6 Пят.	23 Влач. Георгий	Иоан дам.	
7 Соб.	24 Мч. Сава	Станислав	
Недз. 3. Микроаси. Гл. 2. Ел. в. 3. Лкт. ап. 2. 14; св. Мар. 64.			
8 Недз.	25 Ап. Марко	Михаил [Ⓜ]	
9 Пон.	26 Сщм. Василий	Мария кл.	
10 Вов.	27 Сщм. Симеон	Исидор	
11 Стр.	28 Ап. Ясон и Сос.	Франциск	
12 Штв.	29 Мм. у Кисики	Понграций	
13 Пят.	30 Ап. Яков	Серваций	

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
17. 5 г. 10 м.	6 г. 50 м.
24. 4 „ 57 „	7 „ — „
1. 4 „ 45 „	7 „ 10 „
8. 4 „ 34 „	7 „ 20 „

Сторочне нагадоване о хвилі:

До 2-го мокра хвиля; 2.—9. дижджовно, витор; 9.—17. пренемльово; 17.—24. вельо дижджу; 24.—30. красна хвиля.

Роботи у газдовству: Кед време допуша и жем осохнута, може ше садзиц кукурицу, цвиклу и кромплі од першого дня а гу концу мешаца т. е. медзи Дзурями треба шац шеменец. Гной вожиц на громади, да до ешені зрее. Кед не було добре време за ролане и дерлянс ешенских шацох у Марцу, тераз у Априлу треба поролати и подерляти, пасулю садзиц, кромплі зос доліка треба вибрати, осушити и вигнати пупки поочуховац бо заградкаре доказую же осушити и од пупкох оцухани кромплі, посадени лепше рошно и баржейше розвиваю. **Заградка:** Овоци треба окопати, каламене овоцох и садзене ше докончує у тим мешацу. Слаби дrevка (ценки) да замочнею треба зос ножом 3—4 места розрязац скору наздлуж, од черперкох аж до кореня да замочнею, кед велька суша а овоци квитну треба их полівати, желевяу позапелати чо остало неопашато, кед красне време треба поля плети, гордон, куколь, каче мидло, стокланце зос зарнох да ше не шею до жемі. Герчки тамати, вилівац або повариц кукурицу зос нову шалітру єдну гарси (малу) положиц до дзари герчковой, але лєм на таки места дзе домашні животині неприходза, бо є барз шкодливе.

Дзень	Дневнік	Прыток		Відаток	
		Дин.	н.	Дин.	п.

МАЙ

(МАЙ)

31 ДЗЕНЬ

V.

Мешацово мени:

- ☉ Полня 15. на 8 г 3 м. по пол.
☾ Ост. штв. 24. на 11 г. 29 м. пред пол.
☼ Нови меш. 30. на 9 г. 6 м. вечар.
☽ Перша штв. 7. на 8 г. 49 м. вечар.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко:
14 Соб.	1 Пр. Еремий	Бонифаций	Виходзи: 15. 4 г. 24 м. 22. 4 " 10 " 29. 4 " 9 " 5. 4 " 5 " 12. 4 " 2 "
Полн. 1. о Разслабленом. Гл. 3. Ев. в. 1. Лит. ап. 1. 23; ев. Иоан. 3. 14.			Заходзи: 7 г. 29 м. 7 " 38 " 7 " 45 " 7 " 52 " 7 " 57 "
15 Недз.	2 Св. Атанасий	София, Ив. ☉	Сторочне нагадоване о хвилі: 1.—8. вельо джиджу; 8.—16. красно, тепло; 16.—24. пременлі-во; 24.—31. джиджовно з витром.
16 Пон.	3 Пр. Теодосий	Иван неп.	
17 Вов.	4 Прм. Пелагия	Паскал	
18 Стр.	5 Мчц. Ирина	Венанций	
19 Штв.	6 Прав. Йов	Целестин	
20 Пят.	7 М. Акакий	Бернардин	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
21 Соб.	8 Ап. Иван бог.	Андрей	
Полн. 5. о Самаритинї. Гл. 4. Ев. в. 7. Лит. ап. 1. 28; ев. Иоан. 4. 12.			
22 Недз.	9 Прен. м. о. Николая	Юлия	
23 Пон.	10 Ап. Симон Зил.	Дезидерий	
24 Вов.	11 Свц. Мокий	Иоан	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
25 Стр.	12 СС. Епиф. и Герм.	Урбан	
26 Штв.	13 Мц. Гликерия	Вознесєня	
27 Пят.	14 М. Исидор	Иван п.	
28 Соб.	15 Пр. Пахомий В.	Августин	
Полн. 6. о Свїтлорезженем. Гл. 5. Ев. в. 8. Лит. ап. 1. 38; ев. Иоан. 1. 31.			
29 Недз.	16 Пр. Теодор	Максимин	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
30 Пон.	17 Ап. Андроник	Шерцо Ис. ☉	
31 Вов.	18 М. Теодот	Ангелина	
1 Стр.	19 Сцм. Патрикий	Памфил	
2 Штв.	20 Вознесєня: Г.	Ерасмо	
3 Пят.	21 Константин и Ел.	Клотилд	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
4 Соб.	22 Мч. Василиск	Квирин	
Полн. 7. Св. Олек. Гл. 6. Ев. в. 10. Лит. ап. 1. 14; ев. Иоан. 1. 38.			
5 Недз.	23 Еп. Михаил	Русады	
6 Пон.	24 Пр. Симеон	Русады П. дз.	
7 Вов.	25 З. об. гл. Иоана Кр.	Роберт	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
8 Стр.	26 Ап. Карп	Медард	
9 Штв.	27 Сцм. Терапонт	Прим и Фел.	
10 Пят.	28 Никита и Ел.	Маргарета	
11 Соб.	29 М. Теодосия (Зад. с.)	Варнава	
Полн. 8. Платонїици. Гл. 6. М. Лит. ап. 1. 32; ев. Иоан. 1. 27.			
12 Недз.	30 Русады	Онуфрий	Роботи у газдовству: Цвиклу посадзи, кед ше скорей поса-жена неудала, шеменец, мугар по-пац, кед су ише не попати, або недобре зишли або вельо репче-но у нїх, та ше муша преорац, кед джидж заперо пороляц да ше скоро на нїх здоби, кукурицу, кромплі, цвиклу копац, попати поля сос ярнїма и ешенєскима шацами треба плец од корова, не треба охабиц да дозреє коров (гордон, куколь, стоклаше) и др. шкодлїви рослини, бо кед уз-рее та ше напее до жеми, и ви-ропне стим чессе го викоренїц, кед и по зарпу и по кореню ше будзе множиц. Заградки: таманїц гушенїци котри ше появя на но-во; кед ше появя чарни флеку на лїсцу овоци, треба пирскац (иприцовац) зос ростопину 2 ки-ли вапна загашен и розмишац на 100 литри води; садзиц огур-ки, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзиц бунда-ви, динї, але не ведно, бо опле-меняюши працок огурки, бун-дави и динї медзисобно губя ква-литет сорти и доброты; садзиц реткву, червєну цвиклу, преса-дзовац парадичи, копац, плец и подївац, але не зос жимну воду; таманїц киржави гушенїци, ко-пари мачац зос 2%, ростопину догановог екстракта и 1% роз-вареного мидла треба додац; яр-нї каламки треба порозизовац.
13 Пон.	31 Русады П. зєнь	Антон пад.	

Дзень

Дневнік

Прияток

Видаток

Дин.

п.

Дин.

п.

(ЧЕРВЕНЬ)

30 днів

VI.

Мешацово мени:

☺ Полня 15. на 9 г. 19 м. вечар.
☾ Ост. штв. 22. на 11 г. 29 м. водне.
☼ Нови меш. 29. на 7 г. 32 м. рано.
☾ Перша штв. 7. на 8 г. 49 м. вечар.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Службо:
14 Вов.	1 Мч. Юстин Фил.	Василий В.	Виходзи:
15 Стр.	2 С. Никифор	Вид и Мод. (Е)	Заходзи:
16 Штв.	3 Мч. Лукилиан	Боже цело	14. 4 г. 1 м.
17 Пят.	4 Сщм. Митрофан	Адолф	19. 4 " 2 "
18 Соб.	5 Сщм. Доротей	Марцелин	26. 4 " 3 "
			3. 4 " 6 "
			10. 4 " 12 "
			7 г. 58 м.
			8 " — "
			8 " 2 "
			8 " 1 "
			7 " 58 "
Ноты. 1. по С. св. Д. Евх. свт. Гл. 8. Ев. в. 1. Лют. ап. в. 330; св. Мат. в. 38.			Сторочне нагадоване о хвилі:
19 Нед.	6 Пр. Висарион (П. п.)	Гервасий	1.—7. красна и цепла хвиля;
20 Пон.	7 Теодот	Силверий	7.—22. переменливо; 22.—29. вельо дижджу;
21 Вов.	8 Теодор стр.	Алойзий	29.—30. витор, дижджу.
22 Стр.	9 Кирил ал.	Павлин (Е)	
23 Штв.	10 Сщм. Тимотей	Горпина	
24 Пят.	11 Ап. Варгол. и Вар.	Р. Йоана. Кр.	
25 Соб.	12 Пр. Онуфрий	Проспер	
Ноты. 2. по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 2. Лют. ап. в. 82; св. Мат. в. 9.			Роботи у газдовству: Копац курицу, кромплі, цвиклу други раз и треи раз, бо треа копачка є найхасновитша, ражу кошиц на порвисла, правиц порвисла, бо у другей половини того мешаца, почина ше коситба и после возидба яршу, жита и ражу. Трави треба кошиц кед найбаржей квитию, тели будзе найлешше шено, шено грабац кед є добре висохнуте, да ше не запари, шено вожик. Заградка: зос ярнїх каламкох треба розвязац овязки да ше не зарежу до скори на древох, гу каламеним младим конарком треба навяззац надїчки и гу древом поприязовац да их витор неоламе, або кед су при жеми каламени колїчки набиц и поприязовац, флеково лїсце на древох пирскац зос 2% загашеним вапном, а проци кирвавей гушенїци и других ушох на лїсцох, треба пирскац зос 2—2% вим догановим екстрактот и 1% розвареного мидла розмизнату ростопину, желєняву треба часто окоповзац, плєц, и кед супа полївац, треба шац жимску мархву, петрушку, шалату, реткву, пресалзовац жим, капусту.
26 Нед.	13 Мц. Акилина	Еремий пр.	
27 Пон.	14 Прор. Елисей	Владислав	
28 Вов.	15 Прор. Амос и Ер.	Лев. п.	
29 Стр.	16 С. Тихон	Пет. и Павл. (Е)	
30 Штв.	17 Мм. Мануил и пр.	Спом. Павла	
1 Пят.	18 Мч. Леонтин	Пр. Крев. Ис	
2 Соб.	19 Ап. Юда	Нащ. Богор.	
Ноты. 3. по С. св. Д. Гл. 2. Ев. в. 3. Лют. ап. в. 88; св. Мат. в. 18.			
3 Нед.	20 Сщм. Метод	Гелиодор	
4 Пон.	21 Мч. Юлиан	Удалрик	
5 Вов.	22 Состр. Пр. Богор.	Кирил и Мет.	
6 Стр.	23 Мц. Агрипина	Евсевий	
7 Штв.	24 Рокд. Йоана Кр.	Вилибалд (Е)	
8 Пят.	25 Мч. Феврония	Елисавета	
9 Соб.	26 Пр. Давид	Вероника	
Ноты. 4. по С. св. Д. Гл. 3. Ев. в. 4. Лют. ап. в. 90; св. Мат. в. 25.			
10 Нед.	27 Пр. Самсон	Амалия	
11 Пон.	28 Пр. м. Кир. и Йоана	Пий п.	
12 Вов.	29 Петра и Павла	Мохор	
13 Стр.	30 Собор 12 апост.	Маргарита	

[illegible]

- ☉ Полня 14, на 8 г. 22 м. рано.
- ☾ Ост. штв. 21, на 3 г. 43 м. по пол.
- ☿ Нови меш. 28, на 5 г. 36 м. вечар
- ☿ Перина штв. 5 на 6 г. 05 м. вечар
- ☿ Полня 13, на 5 г. 37 м. вечар.

По новим		Гр. кат. руски		Римски	
14 Штв.	1	Врч. Косма и Дам.	Бонавент.	Ⓣ	
15 Пят.	2	Пол. ч. Р. П. Богор.	Генрик		
16 Соб.	3	Н. Якинт	Гос. од Карм.		
Нодз. 5 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 5. Лит. ан. 2. 103.; св. Мат. з. 28.					
17 Нодз.	4	С. Андрей Кр.	Алексий		
18 Пон.	5	Пр. Атанасий	Винкентий		
19 Вов.	6	Пр. Сисой В.	Арсений		
20 Стр.	7	Пр. Тома и Ак.	Илија, Марг.		
21 Штв.	8	Мч. Прокопий	Пр. Данил	Ⓣ	
22 Пят.	9	Сщм. Панкратий	Мария Магд.		
23 Соб.	10	Пр. Антонин	Аполинарис		
Нодз. 6 по С. св. Д. Гл. 5. Ев. в. 6. Лит. ан. 2. 110.; св. Мат. з. 39.					
24 Нодз.	11	Мц. Ефим. и Ол.	Христина		
25 Пон.	12	Мч. Прокло и Ил.	Ап. Яков		
26 Вов.	13	Соб. Арх. Гавриїла	Ана		
27 Стр.	14	Ап. Акила	Пантелеймон		
28 Штв.	15	Р. ап. Владимир	Виктор	Ⓣ	
29 Пят.	16	Сщм. Антиноген	Марта		
30 Соб.	17	Вмц. Марина	Авдон		
Нодз. 7 по С. св. Д. Гл. 6. Ев. в. 7. (св. Отцох). Лит. ан. 2. 116. и 334.; св. Мат. з. 33. и Иоан. з. 50.					
31 Нодз.	18	М. Якинт и Емил	Игнатий л.		
1 Пон.	19	Пр. Макрина	Петро		
2 Вов.	20	Прор. Илија	Алфонзо		
3 Стр.	21	Пр. Симеон	Августин		
4 Штв.	22	Мария Магд.	Доминик		
5 Пят.	23	М. Трофим и Т.	Мария шн.	Ⓣ	
6 Соб.	24	Мм. Борис и Хліб	Преображен.		
Нодз. 8 по С. св. Д. Гл. 7. Ев. в. 8. Лит. ан. 2. 124.; св. Мат. з. 58.					
7 Нодз.	25	Усп. св. Ани	Кастан		
8 Пон.	26	Сщм. Ермолай	Кириак		
9 Вов.	27	Вм. Пантелеймон	Роман		
10 Стр.	28	Ап. Прохор	Лаврентий		
11 Штв.	29	М. Калиник	Сузана		
12 Пят.	30	Ап. Сила и Андр.	Клара		
13 Соб.	31	Пр. Евдоким	Иполит	Ⓣ	

Слупко:

Виходзи:	Заходзи:
17. 4 г. 18 м.	7 г. 53 м.
24. 4 " 26 "	7 " 46 "
31. 4 " 35 "	7 " 39 "
7. 4 " 44 "	7 " 27 "

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1.—7. витор, диджж; 7.—14. приємно, красна хвиля; 14.—31. пременліво.

Роботи у газдовству: Возитба, кошенє овса и звожованє, глачитба; накеди ше звожи зарно дораз треба угорит сцерні док не незасуша, по скорей то лепше, бо ше зос ораньом унічтожую корови, коренє им висохне, и после дерляц да ше их коренє зос жеми видерля, и с тим ше жеми змєльчує. Мугар кошиц и добре висушиц да ше незогреє у коли або брадлу, кошиц треба скорей док не затвардне, бо кед затваранє то конї правя зного вигризки, а особито кед уж од сподку загори. *Заградка:* кед черешні зрею, а птици роздужубую и чкodu робя, треба на шпарги папери навязац и привозован на дрєва, да ше птици плаша, пупциц овоци до дзвяхкох, бо тєраз є време найлєпше кед овоци дрєво ма у себе найлєпше соку тєди ше найлєпше приме. Млади дрєвка зос лєжимну воду полївац.

Златни ключ и жєлєзни дзєвери одомкнє.

[illegible]

АВГУСТ

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

VIII.

Мешаново мени:

- ☾ Ост. штів. 19. на 8 г. 54 м. рано.
 ☾ Нови меш. 27. на 6 г. 46 м. вечар.
 ☾ Перша штів. 4. на 11 г. 44 м. водне.
 ☾ Полня 11. на 1 г. 54 м. в ночи.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Службо:
Недз. 9 по С. св. Д. Гл. 8. Ев. в. 9. Лкт. ап. 3. 128. и 125.; св. Мат. 3. 59. и Йоан. 3. 60.			Виходзи: 14. 4 г. 53 м. Заходзи: 7 г. 16 м. 21. 5 „ 2 „ 7 „ 3 „ 28. 5 „ 12 „ 6 „ 50 „ 4. 5 „ 21 „ 6 „ 38 „
14 Недз.	1 Мч. Макав. (П. пост.)	Евсевий	Сторочне нагадоване <i>о хвилі:</i> 1.—13. переменліво; 13.—29. вельо дижджу; 19.—27. переменліво; 27.—31. витор з дижджом.
15 Пон.	2 Прен. м. Стефана	Успение Бог.	
16 Вов.	3 Пр. Исак, Далм.	Яким	
17 Стр.	4 7 отр. у Ефесу	Яцинт	
18 Штв.	5 М. Евсигний	Елена	
19 Пят.	6 Преображенне Г.	Людovit	Роботи у газдовству: Тлачитба ше докончує, конопи ше жню, моча и тру, угори ше обрацаю, дерляи и порозаи треба, гной развожоваи и приорац да ше не суши, бо зос тим гной вельо траци зос вредности своєї, почина ше кукурица ламац. Поскони ше вижню кед ше зніх оплодни прах висипал, пасуля ше збера и тлуце, просо ше коши, тлачи и слама зос нього осуши кед и неосушена на гарсцох, лепше на гарсцох осушиц як витлачену сламу да ше неспари: мугар охабени на наше не ше коши и тлачи. Заградка: У початку того мешаца може ище овоци пупчиц док ище древа маю у себе довольно соку, кед овоци вельо зродза треба слабиши конари ту вельким и моцним повязац, або поподлерац, да ше неполаму, наше не зос шалати и других жель. позберац, цибулю песнок викопац, парадичи оберцац кед су уж узрети, ранку кромплі викопац и то кед уж копине висохне, кед суша млади дrevка полівац.
20 Соб.	7 Прм. Дометий	Стефан	
Недз. 10 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 10. Лкт. ап. 3. 131.; св. Мат. 3. 72.			
21 Недз.	8 С. Емилиан	Иван фр.	
22 Пон.	9 Ап. Мафтей	Тимотей	
23 Вов.	10 М. Лаврентий	Филип	Недз. 11 по С. св. Д. Гл. 2. Ев. Лук. 3. 4. Лкт. ап. 3. 141. и 240.; св. Мат. 3. 77. и Лук. 3. 54.
24 Стр.	11 М. Евлло	Вартоломей	
25 Штв.	12 М. Фотий и Ан.	Людovit	
26 Пят.	13 Пр. Максим	Самуил	
27 Соб.	14 Пр. Михай	Йосиф	
Недз. 12 по С. св. Д. Гл. 3. Ев. в. 1. Лкт. ап. 3. 158.; св. Мат. 3. 79.			Недз. 13 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 2. Лкт. ап. 3. 166. и 33.; св. Мат. 3. 37. и Мар. 3. 24.
28 Недз.	15 Успение Пр. Богор.	Августин	
29 Пон.	16 Прен. нер. Образа	Ус. Йоан. Кр.	
30 Вов.	17 Мирон	Ружа св.	
31 Стр.	18 Мц. Флора и Лав.	Раймунд	
1 Штв.	19 М. Андрей стр.	Егидий	Недз. 14 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 2. Лкт. ап. 3. 166. и 33.; св. Мат. 3. 37. и Мар. 3. 24.
2 Пят.	20 Прор. Самуил	Антоний	
3 Соб.	21 Ап. Тадей	Зенон	
4 Недз.	22 Мч. Агатоник	Розалия	
5 Пон.	23 М. Луп, Ириней	Лаврентий	
6 Вов.	24 Сщм. Евтихий	Захарий	Недз. 15 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 2. Лкт. ап. 3. 166. и 33.; св. Мат. 3. 37. и Мар. 3. 24.
7 Стр.	25 Ап. Вартоломей	Марко кр.	
8 Штв.	26 М. Адриан, Натал.	Рож. Богор.	
9 Пят.	27 Пр. Пимен	Петро вл.	
10 Соб.	28 Пр. Мойсей	Николай	
Недз. 13 по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 2. Лкт. ап. 3. 166. и 33.; св. Мат. 3. 37. и Мар. 3. 24.			Врана врани <i>очи не виджубе</i>
11 Недз.	29 Усикн. гл. Йоан. Кр.	Аврам	
12 Пон.	30 С. Йоан, Павел	Мено Марий	
13 Вов.	31 Пол. ч. пояс. Богор.	Амат б.	

Врана врани
 очи не виджубе

Дзень

Дневнік

Приют

Видаток

Дин.

п.

Дин.

п.

По новим		Гр. кат. руски	Римски
14 Стр.	1 Нач. Индикта	Возд. ч. Кр.	
15 Штв.	2 М. Мамант	Жал. Госп.	
16 Пят.	3 Сщм. Антим	Людмила	
17 Соб.	4 Сщм. Вавила	Гилдергард	
Недз. 11. по С. св. Д. Гл. 5. Ев. в. 3. Лит. ан. з. 170.; св. Мат. з. 89.			
18 Недз.	5 Прор. Захарий	Йосиф к.	☾
19 Пон.	6 Чудо Арх. Михаила	Януарий	
20 Вов.	7 М. Созант	Евстахий	
21 Стр.	8 Рождес. Пр. Богор.	Ап. Мафтей	
22 Штв.	9 Пр. Йоаким и Ана	Мавриций	
23 Пят.	10 Мц. Минодора	Лино п.	
24 Соб.	11 Пр. Теодора	Руперт	
Недз. 15. по С. св. Д. и пред Воздв. Гл. 6. Ев. в. 1. Лит. ан. з. 215. и 176.; св. Йоан. з. 92. и Лук. з. 54.			
25 Недз.	12 Сщм. Автоном	Клеофа	☉
26 Пон.	13 Сщм. Корнилий	Киприан	
27 Вов.	14 Воздвижение ч. Кр.	Косма и Д.	
28 Стр.	15 Вм. Никита	Вячеслав	
29 Штв.	16 Вм. Евфимия	Арх. Михаил	
30 Пят.	17 Мц. София	Ероним	
1 Соб.	18 Пр. Евмений	Ремигий	
Недз. 16. по С. св. Д. и по Воздв. Гл. 7. Ев. в. 5. Лит. ан. з. 203. и 181.; св. Мар. з. 37. и Мат. з. 105.			
2 Недз.	19 М. Трофим	Ангел хр.	
3 Пон.	20 Вм. Евстатий	Кандид	
4 Вов.	21 Ап. Кодрат	Фран. Ас.	☾
5 Стр.	22 Сщм. Фока	Плацид	
6 Штв.	23 Зач. Йоана Кр.	Бруно	
7 Пят.	24 Мц. Текла	Рожанец	
8 Соб.	25 Пр. Евфросима	Бригита	
Недз. 17. по С. св. Д. Гл. 8. Ев. в. 6. Лит. ан. з. 182.; св. Мат. з. 62.			
9 Недз.	26 Прест. Йоана Б.	Дионисий	
10 Пон.	27 М. Калистрат	Франьо Б.	☉
11 Вов.	28 Пр. Харитон	Емилий	
12 Стр.	29 Пр. Кириак	Максимил.	
13 Штв.	30 Сщм. Григорий	Едвард	

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
14. 5 г. 34 м.	6 г. 16 м.
18. 5 " 40 "	6 " 8 "
25. 5 " 49 "	5 " 54 "
2. 5 " 59 "	5 " 40 "
9. 6 " 8 "	5 " 26 "

Сторочне нагадоване о хвилі:

1.—4. витрово, дижджовне; 4 до 11. вельки дижджи; 11.—25. мокра хвиля; 25.—30. красна хвиля.

Роботи у газдовству: Главна лямачка у тим мешацу ше кончи рубе, вяже и вивоже кукурчанску, кромплі ше викопає и до доліка закопає, шемєнєц ше рубе, суши и отлукєє, розвожеє гной и приорує, оре ше под жито и оа 15. септ. време є да ше почина шац, и то яреє, раж и жито, зарно треба овая добре, очистиц на машини, и проци шнїцу намачає, бо руска пословица гвари: по повлєш — то и пожнєш, кромплі, кед не викопани, треба викопає и до доліка закопає, цукрову цвику, скорей як ше ма орає, под єшенєске шає, вибрав и одвожиє треба, доган оберає, док не дижджовне време, бо вєц ше чешко суши, и вельо хйби будзе. *Заградка:* шєє ше жимєска шалата, петрушка, може садзиє цибулку и єсєнок хто сєє да ма на яр вшасней цибулі и єсєску яблонї треба масиєц зос 2½-вим догановим екстрактом проци кирваєй гушенїци, вше лєпше кед ше дода 1% розвареного мидла.

Наєо шлєпому жєвєратко?!

Дзень	Дневнік	Прыток		Відаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

ОКТОБЕР

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

X.

Мешацово мени:

- ☾ Ост. штв. 17. на 3 г. 52 м. рано.
 ☿ Нови меш. 25. на 4 г. 37 м. рано.
 ☽ Перша штв. 2. на 3 г. 2 м. по пол.
 ☿ Полня 9. на 6 г. 36 м. рано.

По новим	Гр. кат. руски	Римски
14 Пят.	1 Покров Богор.	Каликст
15 Соб.	2 Сщм. Киприан	Терезия
Недз. 18. по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 7. Лит. ан. а. 188; св. Лук. а. 17.		
16 Недз.	3 Сщм. Дионизий ар.	Гедвига
17 Пон.	4 Сщм. Еротей	Маргарита ☿
18 Вов.	5 Мц. Харитина	Ев. Лука
19 Стр.	6 Ап. Тома	Петро Ал.
20 Штв.	7 Мм. Сергей и В.	Венделин
21 Пят.	8 Пр. Пелагия	Урсула
22 Соб.	9 Ап. Яков	Кордула
Недз. 19. по С. св. Д. Гл. 2. Ев. в. 8. Лит. ан. а. 191; св. Лук. а. 26; и Пон. а. 50.		
23 Недз.	10 М. Евлампий	Иван кап.
24 Пон.	11 Ап. Филип	Арх. Рафаил
25 Вов.	12 Мм. Пров. и Тар.	Хрисант ☿
26 Стр.	13 Мм. Карпо и П.	Димитрий
27 Штв.	14 Мм. Наз., Прот., Г.	Савина
28 Пят.	15 Пр. Евтимия	Ап. Симон
29 Соб.	16 М. Лонгин	Евсевий
Недз. 20. по С. св. Д. Гл. 3. Ев. в. 9. Лит. ан. а. 200; св. Лук. а. 30.		
30 Недз.	17 Прор. Осий	Марцел
31 Пон.	18 Ев. Лука	Вук
1 Вов.	19 Прор. Йоил	Шимити
2 Стр.	20 Вм. Артемий	Зад. дзень ☽
3 Штв.	21 Пр. Иларион	Гумберт
4 Пят.	22 С. Аверкий	Карло Б.
5 Соб.	23 Ап. Яков	Емерих
Недз. 21. по С. св. Д. Гл. 4. Ев. в. 10. Лит. ан. а. 203; св. Лук. а. 35.		
6 Недз.	24 М. Арета	Леонард
7 Пон.	25 М. Маркиан	Енгелберт
8 Вов.	26 Вмч. Димитрий	Годфрид
9 Стр.	27 Мч. Нестор	Теодор ☿
10 Штв.	28 Мч. Терент и Н.	Андрей
11 Пят.	29 Мц. Анастасия	Мартин
12 Соб.	30 М. Зиновий	Емилиан
Недз. 22. по С. св. Д. Гл. 5. Ев. в. 11. Лит. ан. а. 215; св. Лук. а. 38.		
13	31 Ап. Стахий	Станислав

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
16. 6 г. 19 м.	5 г. 12 м.
23. 6 " 29 "	5 " — "
30. 6 " 39 "	4 " 48 "
6. 6 " 50 "	4 " 37 "

Сторочне нагадоване
о хвилі:

1.—4. красна хвиля; 4.—10. хладно, вельо дижджу; 10.—17. красна хвиля; 17.—31. мегка, приємна хвиля.

Робота у газдовству: Хто ише непопал ешеньски шаца, треба ше понагляц пошач, и кед уж шицко пошате, кед не одвише сухо, може ше орац за кукурилу глібоко: а так исто и за конопи глібоко орац и ише тей вишенї погноиц и гной плітко приорац, гноиц под кукурицу и орац. **Заградка:** Скору зос древох котри є попукана и оддзелюше треба ю одстранїц, долінки под древка копац там дзе ше маю древка садзиц, и то верхню гліну на еден бок, а сподню на други бок, та кед ше садзи древка, кладзе ше верхню насподок, а сподню гліну на верх, накеди ліспе спадло долу зос древох, теди може садзиц древка (овоцово) и дрва обилїц, од жеми аж покля груби ковари, и не зос давно загашеним вапном, бо то слабе, и не шкодліве за хробачки цо ше позанихали до овоцових древох.

Дзеци ше чудую шицкому,
а людзе нічому.

Дзень

Дневнік

Прияток

Видаток

Дин.

н.

Дин.

п.

По новим		Гр. кат. руски	Римски
14 Пон.	1 Врч. Косма и Дам.	Сщм. Йосаф.	
15 Вов.	2 М. Акиндин	Леополд	
16 Стр.	3 М. Акепсим	Едмунд	
17 Штв.	4 Пр. Йоаникий	Григорий	
18 Пят.	5 М. Галактион	Роман	
19 Соб.	6 С. Павел	Елисавета	
Недѣл. 23. по С. св. Д. Гл. 6. Ев. в. 1. Лит. ан. а. 220.; ев. Лук. а. 38.			
20 Недѣл.	7 М. Ерон	Феликс	
21 Пон.	8 Соб. Арх. Михаила	Вов. Богор.	
22 Вов.	9 М. Онисифор	Цецилия	
23 Стр.	10 Ап. Ерасм	Климент	
24 Штв.	11 М. Мина, Викт.	Иван од Кр.	
25 Пят.	12 Сщм. Йосафат	Катарина	
26 Соб.	13 С. Иоан Зл.	Конрад	
Недѣл. 24. по С. св. Д. Гл. 7. Ев. в. 2. Лит. ан. а. 221.; ев. Лук. а. 39.			
27 Недѣл.	14 Ап. Филип	Валериан	
28 Пон.	15 М. Гурий (Поч. пост.)	Состен	
29 Вов.	16 Ев. Мафтей	Сатурин	
30 Стр.	17 С. Григорий	Ап. Андрей	
1 Штв.	18 М. Платон и Ром.	Елигий	
2 Пят.	19 Пр. Авдий	Вавиана	
3 Соб.	20 Пр. Григорий дек.	Франц. Ксав.	
Недѣл. 25. по С. св. Д. Гл. 8. Ев. в. 4. Лит. ан. а. 224. и 320.; ев. Лук. а. 53. и 54.			
4 Недѣл.	21 Воведение Богоро.	Варвара	
5 Пон.	22 Ап. Филим. и Кик.	Сава	
6 Вов.	23 С. Амфилох	Николай	
7 Стр.	24 Вмц. Катарина	Амвросий	
8 Штв.	25 Сщм. Климент	Пр. З. Бог.	
9 Пят.	26 Пр. Алипий	Леонадий	
10 Соб.	27 Вм. Яков	Юдита	
Недѣл. 26. по С. св. Д. Гл. 1. Ев. в. 4. Лит. ан. а. 229.; ев. Лук. а. 66.			
11 Недѣл.	28 Пр. Стефан	Дамас	
12 Пон.	29 Мч. Парам. и Фил.	Максенций	
13 Вов.	30 Ап. Андрей	Луция	

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
14. 7 г. 2 м.	4 г. 26 м.
20. 7 " 11 "	4 " 20 "
27. 7 " 21 "	4 " 14 "
4. 7 " 29 "	4 " 10 "

Сторочне нагадоване о хвилі:

1.—9. приемна, красна хвиля;
9.—30. витрова жимна хвиля.

Роботи у газдовству: Статок ше до хліва завера да вещей гною правя, оре ше под кукурицу и овес, кед хвиля допушув, жито може ше ише шад, але нескоро шате жито ше не так розскорені як вчасне, прето ше и слабо розвива, на ярні шаца треба орац вешені цо вещей мож, бо стари земледілци так гваря: ешенське оране — полак гноєне; бетеліни и трави треба подерляц и погноєц зос недозрети гнойом.

Заградка: У тим мешацу найлешше садзиц овоцни дrevка, старши дrevа треба окопач и гноєц зос узрети гнойом, сухи конари орезац, густі дrevа преридзиц, непотребни літорости одстраніц, гушеніци позбєрац и спаліц, на яблоньох кирвави гушеніци тамавіц т. є. намаслиц тєраз треба 3—4% дєгановим екстрактом и 1% розварєного мидла додац; ешенську желєняву да не помаржнє, треба закриц ґратки зос сламу, або зос кукуричанку.

Хто о чим дума — о тим ше му и шнє.

[illegible]

По новим	Гр. кат. руски	Римски
14 Стр.	1 Прор. Наум	Спиридион
15 Штв.	2 Прор. Авакум	Иринеј
16 Пят.	3 Прор. Софроний	Аделгајда
17 Соб.	4 Вмц. Варвара	Лазар

Недз. 27. по С. св. Д. Гл. 2. Ев. в. 5. Лкт. ап. з. 233.; ев. Лук. з. 71.

18 Недз.	5 Пр. Сава	Грациан
19 Пон.	6 Св. О. Николай	Владимир
20 Вов.	7 С. Амвросий	Амон
21 Стр.	8 Пр. Патапий	Ап. Тома
22 Штв.	9 Прен. Зан. Богор.	Зенон
23 Пят.	10 М. Мина, Ер.	Виктория
24 Соб.	11 Пр. Данил ст.	Адам и Ева

Недз. св. Ираотец. 28. по С. св. Д. Гл. 3. Ев. в. 6. Лкт. ап. з. 237.; ев. Лук. з. 76.

25 Недз.	12 Пр. Спиридион	Рожд. Христ.
26 Пон.	13 Мч. Евстрат. Ор.	Св. Стефан
27 Вов.	14 Мч. Тирс., Левк.	Ев. Иван
28 Стр.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29 Штв.	16 Прор. Агей	Тома еп.
30 Пят.	17 Прор. Данил	Давид
31 Соб.	18 М. Севастиан	Силвест. п.

Недз. пред Рожд. Хр. св. О. 29. по С. св. Д. Гл. 4. Ев. в. 7. Лкт. ап. з. 328. и 250.; ев. Мат. з. 1. и Л. з. 85.

1 Недз.	19 М. Бонифатий	Нови р. Обр.
2 Пон.	20 Сщм. Игнат бог.	Мено Христ.
3 Вов.	21 Мц. Юлиана	Геновева
4 Стр.	22 Вм. Атанасия	Тит еп.
5 Штв.	23 Мм. 10 у Криту	Телесфор
6 Пят.	24 Навечер. Рожд. Хр.	Трокралі
7 Соб.	25 Рождество Христ.	Луциан

Недз. по Рожд. Хр., 30. по С. св. Д. Гл. 5. Ев. в. 8. Лкт. ап. з. 200. и 303.; ев. Мат. з. 1. Лук. з. 91.

8 Недз.	26 Собор Пр. Богор.	Северин
9 Пон.	27 Св. прм. Стефан	Марциан
10 Вов.	28 Мм. 20 тисяч	Павло пуст.
11 Стр.	29 Младенци	Гигин
12 Штв.	30 Мц. Анисия	Ернест
13 Пят.	31 Пр. Мелания	Богомир

Службо :	
Виходзи :	Заходзи :
14. 7 г. 40 м.	4 г. 9 м.
18. 7 " 43 "	4 " 10 "
25. 7 " 47 "	4 " 13 "
31. 7 " 48 "	4 " 17 "

Сторочне нагадоване о хвилі :

1.—2. витор, жимна хвиля;
2.—8. шніт, витор; 8.—24. пре-
менліво; 24.—30. вельо шнігу з
витором.

Роботи у газдовству : По не про-
робене у прешлим мешацу тре-
ба поробиц, гной вожиц на да-
леки поля на громаду, и зос сла-
му закрий да ше невмаржуе,
кед хвиля допуши порихтац сан-
ки. **Заградка :** погноиц градки
зос узретим гвоем и прекопо-
вац под ярне шаце желеняви,
ешеньску желеняву на градкох
закрий зос сламу або кукури-
чанку (роспреснецац), овоци гу-
хторим можу заяци дойсиц тре-
ба зос конопами (посконами) об-
вязац.

На слѣдуючи рок най виявя
браца земледѣлци газдове о чим
любя читац зос газдовства, и по
їх найбаржей занїма.

Газда Янко.

Дзень	Дневнік	Прыток		Відаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

РОК 1927.

є прости рок и ма 365 дні або 52 тижні и 1 дзень. Преступни рок ма 366 дні, або 52 тижні и 2 дні. Прости роки (февруар 28 дні): 1925, 1926, 1927, 1929, 1930. — Преступни роки февруар 29 дні: 1924, 1928, 1932, 1936, 1940. — Штредок рока: 1. юла о полноци. — 31 дньово мешаці: януар, март, май, юли, август, октобер, децембер. — 30 дньово мешаці: април, юни, септембер, новембер. 28—29 дньови мешац є февруар.

Найдлугши дні у року: 19. и 20. юна 15 годз. 57 миноти. Теди ноц дуга: 8 годз. 03 мин.

Найкратши дні у року: 21. децембра 8 годз. 23 мин. Теди ноц дуга: 15 годз. 37 мин.

ШТИРИ ЧАСЦИ У РОКУ.

Початок ари: 21. марца на 16 годз. 2 мин. пред поладньом. Теди дзень и ноц еднаки.

Лето почина: 22. юна на 11 годз. 30 мин. Теди дзень найдлугши а ноц найкратша.

Початок ешенї: 24. септембра на 2 годз. 17 мин. по поладню. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 20 годз. 18 мин. пред поладньом. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У р. 1927. буду 3 зацемнуца слунка и 2 мешаца. Подполне зацемнуце слунка будзе 29 юна. У нас лем с часци ше будзе видзиц. — Подполне зацемнуце мешаца будзе 8 децембра, и у нас ше будзе видзиц. Початок на 16 годз. 52 мин. а подполне зацемнуце на 17 годз. 55 мин. — Иньши пременки слунка и мешаца у нас не будзе видно.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква є V	Поклони . . . 22. марца (4. апр.).
Вруци літо або недзельна буква є	Благовищене 25. мар. (7. апр.)
до 1. марца Г	штварток 5. недз. поста.
од 1. марца Д	Велька Ноц 11. апр. (24. апр.).
Фашенги длуги 7 тижни и 3 дні.	Вознесение Хр. 20. мая (2. юна).
Триод (недз. митар.) почина 31.	Русадля . . . 30. мая (12. юна).
януара (13. феб.).	Петров пост 3 тижні и 1 дзень.
Недзеля мясопустна 14. (27.) фебр.	Велька ноц латинска тидзень пред
40 Мученики 9. марца (22. мар.).	нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. <i>Вилїя</i> Богоявлен. и Рожд. Ис. Хр.	5. <i>Усикновение</i> ч. глави св. Йоана
2. <i>Вельки пост</i> од пондзелку недзелї сиропустней (22. фебр.) до Велькей Ноци.	Крест. 29. августа.
3. <i>Петров пост</i> од пондзелку по недзелї Всих Святих (7. юна) до Петра и Павла.	6. <i>Воздвижение</i> ч. <i>Креста</i> 14. септембра.
4. <i>Матки Божей пост</i> од 1. августа до Успения Б.	7. <i>Крачунски пост</i> (Филиповка) од 15. новембра до Рожд. И. Хр.
	8. <i>Каждей стреди и пятку</i> през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчала давни пости и то:

1. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту длужносц отримак пост во *пондзелки, стреди* и *пятки* на котри дні допущено *по било*, а на други дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) шлебно есц *месо*. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) *пред полудзенком* и *вечеру* вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котри месо едза 3 Отченаши и 3 Богородице Дїво вимодліц. Препоручує ше и добри діла твориц, нащиває хорих, дароває худобним. — Тото розришене вредзи и на таки постни дні, кед на нїх даяке заповедане швето церковне пада.

II. Од того общого розришеня виняти: 1) Цали перши тидзень и страстни (вельки) тидзень велького посту. У тих двох тижньох ніч не шлебно есц меса. По било допущено лем вовторок, штварток и соботу, а пондзелок, стреду и пяток през по било.

ПОСЦИЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоти, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше врацаю.
4. Самодруги и мацери, котри дойча.
5. Роботніки, котри чежку роботу коньча.
6. Таки, котри не маю иньше есц, як н. пр. жобраци, слугове, подражни (путешествуюци).

У таких случайох не потребно одпущене од посту модліц, бо таких св. Церква уж розришела.

ЗАГАЛЬНИЦІ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявлення.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькей Ноци до недзелї Томовой.
4. Од Русадльох до недзелї Всих Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Собота пред недзелю мясопустну.
2. Собота пред недзелю 2., 3. и 4. велького посту.
3. Собота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

(По ловим числу).

24. мая славянськи апостоли св. *Кирил и Метод* (Церковно швециме на празник Рождество св. Йоана Кр.)

28. юна — *Видовдан*, служба богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

1. децембра: спомен виглашеня уєдиненя Сербох, Хорватах и Словенцох до єдинственей держави *Кральовини Сербох, Хорватах и Словенцох*

17. децембра — *родзени дзень* Його Величества Краля *Александра I.*

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество король **Александар I**, родзени 17. децембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921. р.

Ей Величество корольца **Мария**, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; винчана у Београду 8. юна 1922. р.

Їх Величества перши син:

Його корольске Височество **Петро**, наслідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. року.

Брат и шестра Його Величества:

Його корольске Височество **Дьордє**, родз. 27. авг. 1887. р. на Цетиню.

Ей корольске Височество княгиня **Єлена**, вд. Йована Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ.

Його Святїйшество **Папа Пийо XI**, патриарх запада, римски єпископ, наслідник св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р., т. є. ма 69 роки. На папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. єпархия крижевска.

Єпископ: преосвящені *Др. Дионисий Няради*, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвєчени за священїка 1. I. 1899. р. За владикау пошвєчени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. єпархії у Америци.

1. Єпархия Питсбуржска (за геркокатоликѡх з Подкарпатѡх и Югославїи), владика: преосвящ. *Василий Такач*, бива у Гомстеду.
2. Єпархия Филаделфийска, владика: преосвящ. *Константин Богачевски*, бива у Филаделфїи.
3. Єпархия Канадска, владика: преосвящ. *Никита Будка*, бива у Виннипегу.
4. Єпархия у Южней Америки у Бразилїи, владика нет.

Гр. кат. єпархії у Галиції (Польскей).

1. Архиепископия львовска, митрополит: єксцелєнц. *Андрей А. граф Шептицкий*, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом именовани 17. I. 1901. р.
2. Єпархия перемиська, владика: преосвящ. *Йосафат Коциловский*, имен. 1916. р.
3. Єпархия Станиславовска, єпископ: преосвящ. *Григорий Хомишин*, имен. 1900. р.

Грк. кат. єпархії у Подкарпатскей Руси.

1. Єпархия Мукачевска, єпископ: преосвящ. *Петро Гебей*, имен. 1924. р., бива у Ужгороду.
2. Єпархия Пряшевска, апост. админ. преосвящ. *Петро Гойдич*.

ЦЕРКОВНЕ ЧТЕНИЕ.

Владимир Соловьев

пророк церковней єднѡси Востока и Запада.

(Др. Дионисий Няради, владика).

Читателї Руского калєндара добре ше споминаю словѡх першей страстней Євангелїи, котру слухаю вечар на желєни штвартѡк. Як там мило, як сердєчно модлї Господь наш Исус Христѡ Отца Небєсного, да захранї у єднѡси святѡй вири апостѡлах, як и тих шицких, котри буду вериц у Христа Господа по проповиданю апостѡлским. — Небєсни Отец вислухал просьбу Исуса Христа и у каждем вику поволовал таких людѡх, котри робєли, научовали, цєрпєли и умерали за єднѡсц святѡй Церкви. Таки людѡе булї не лєм апостѡли и їх наслідники: владикѡе и священники, а лє и свитски людѡе. Єден од таких свитских людѡх бул Владимир Соловьев, котрому перши людѡе Россїи дали мєно „Пророк церковней єднѡси“.

I. Живѡт и особа Вл. Соловьева.

Владимир Соловьев родзел ше 1865. Його оцє бул син руского православного священника и познати є як перши вєлькоруски истѡрик: написал истѡрию свѡйого народа у 29 кнїжѡх. Як оцє так и мац булї вєлькими талантами од Бога обдаровани. Не мєньше бул обдаровани и їх син Владимир. — Уж як 14 рѡчни ученик прехѡдзел вєльку борбу у свѡєй души. Вѡн читал вшєлїяки недобрї кнїжки, котри булї з французкого и нїмєцкого язика прєложєни на руски язык. То потресло його виру. Алє його вєльки розум далєй робєл: глєдал правду, модлєл Бога за прошвицєнє и його вира постала ищє твєрдєйша. На души и тїлу остал вшє чисти.

У 21. року свѡйого живѡта уж тримал на вєсєчилищу (универзитєту) у Москви свѡю викладу и то так учєно, жє го прєто именовали за учителя на универзитєту. — Ту

так красно викладав свої науки, же го приходзели з далека слухач на тисячі учениках, а і сами професоре. По полрочних викладок вислала го сама влада до Лондону, Паризу і Єгипту, да ше там упозна зос філософію поганьску. Концом 1876. року врацел ше назад до Москви і на ново започав викладав свої науки. Але пре ненависц старших професорох, котрим ше не пачела його чиста наука, Солов'єв мушел одступит зос університету уж слідуєчого року. — Але як цо не мож забраніт слунку да швици, так не мож було затримац вельки талант Солов'єва да не роби. Вон далей викладав свої науки у Петрограду і по других местох. А очим вон викладав пред учениками на університету? Викладав о „Богочеловику — Ісусу Христу“. — 1881. випустили го зошицким зос служби і вон од того часу лем писав.

О чим писав Солов'єв?

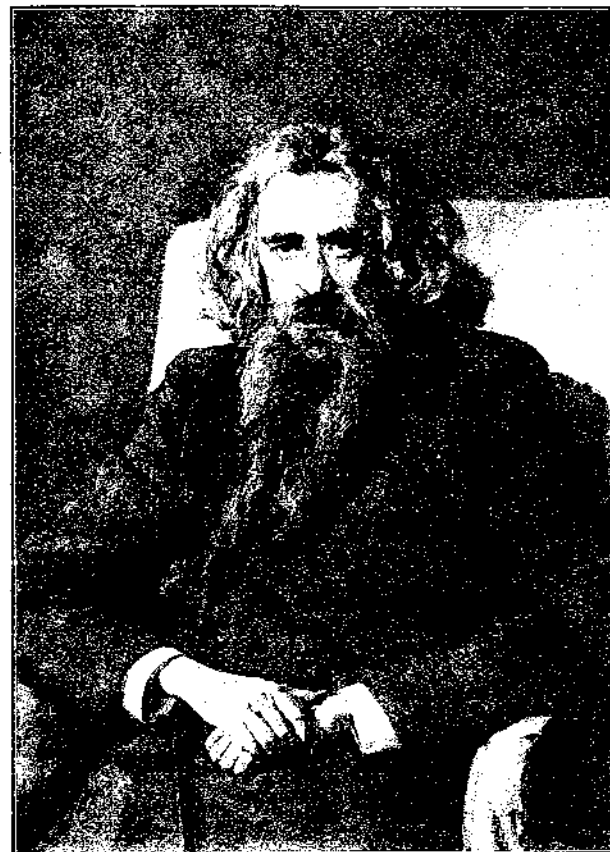
Велька душа Солов'єва чувствовала у себе поволанє Боже, да ошлебодзи свою домовину од ненависци на католицьку церкву і да роби за то, да „шицки буду єдно“ по волі Христовей. Уж од 1877—1881. у своїх викладах на університету ясно учи, же соединєнє церквох сам Бог жада. Кед 1883. року видал свою кнїжку „Вельки роздор і християньска политика“, побунєли ше на то православни. Од того часу не шмел вецей писац през дозволеня полиції. І кед написав другу свою кнїжку „Єврейство і християньски вопрос“, цали страни були забранєни друковац, а зошицким забранєла державна полиция друковац кнїжку под меном: „Історія і будучносц теократії“. Го барз розжалєло Солов'єва і вон ше теди обрацел ту покойному владикови Штросмаєрови у Дякову.

Солов'єв у Горватскєй.

Року 1884. находзел ше горватски историк Рачки у Росії. Там ше упознав зос Солов'євом. Вон поволал Солов'єва, да нащиви велького владика Штросмаєра, котри исто так вельо робєл на тим, да ше як найскорей соединя восточна і западна Церква. Року 1886. Солов'єв пришол до Загребу і бивал у нашєй семинарії. Ту видруковав свою кнїжку, котру му не дозволили друковац у Росії. Други і треци том тей кнїжки видруковав у Паризу на французким язичу 1889. —, бо не шмел у Росії.

У тих кнїжках ясно і отворєно исповидує свої соединєнє з Церкву католицьку. — На Рождество Христово 1888. року нащивєл у Дякову владика Штросмаєра, а отамаль ше врацєл до Росії.

Окрем напам'янутих кнїжках написав Солов'єв вельо други кнїжки так, же ше человек муши чудовац, одкаль

Владимир Солов'єв.

тєльо знаня і времена за таку роботу. — Кед видал у Паризу кнїжки 1889. „Росія і вселєньска церква“, забранєла му полиция вецей писац о вирских стварох і о церкви.

Остатнє свої діло видал 1900. „Три бєшєди“. У трецей бєшєди находзи ше „Краткє оповиданє о Антихристу“.

Того самого року бивал у свогого приятєля князя С. Н. Трубецкого і там умар наглом шмерцу. Остатні його слова були: „Трудна работа Господня“.

Добре попательце, читателі, на тот образ того велького человека. Вон ше у шицким видзвигнул понад других людзох свойого часу.

Слаби бул по тілу, але силни по души. Кед умардохторе ше тому не чудовали, але ше вещей чудовали, як могло таке слабе тіло ношиц таку силну душу и тельо робиц и зробиц.

Соловьев ненавидзел едностраносц и поверховносц. Вон вше и вшадзи глядал правду. Його красни глібоки очи вше були подзвигнути гу небу. Зос слабого тіла чул ше силни глас бешедніка, котри шицких за собу поцагує, одушевлює и заноши. Вше бул таки благи и смиренни як невинне дзецко; вше бул як цудзи на тим шведе, як тот руски паломник, котри вше путує од монастира до монастира и гляда „горні Єрусалим“. Вон немал на тим шведе сталного пребивалища и вше себе наминал, же „у дому Отца небесного находза ше велі доми“. — Ёгда не бул приятельом пенежох и маєтку, але шицко роздавал убогим и бидним; страдал и марзнул сам, да може накармиц и ограц убогих. Соловьев бул воплощена дзєцинська доброта, любєжлівосц и змилованє — права велька руска душа, як то описує княз Трубецкой.

Сикорски, професор на университету у Кйову, пише о Соловьеву як професору:

„виклади Соловьева то не була лем наука: то була бешєда єдного пророка, котри пророковал нову науку, нови живот. Його цали живот и робота були пророческа проповідь истини и правди. Соловьев пренаполнил з религию бул аскет, праве дзецко Боже, котре не познавало зла и пакосци“.

Понеже дух Соловьевов далеко превишовал своїх современікох.

Понеже Соловьев ненавидзел поверховносц, модерни заблуди и половичне вихованє, не могли го його современіки и правєдно спознац його роботу. Аж по його шмерци започали спознавац того велького человека особливи тєди, кед Россию потресли вельки бурі и 1905/6. року, а ище баржей тєраз по тєй свитскей войни. Аж тєда започала Россия славиц Соловьева як свойого найвєкшого философа и богослова, и єдного од найвєкших своих поєтох. Його діла у 9 томах були уж двєраз по його шмерци видани, а стихотворєня уж штирираз.

II. Соловьев як пророк церковней єдносци.

Вельки дух Соловьева не могол ше змириц зос узкими границами заосталого и оддєленого руского православия. Вон ясно спознавал, же церква Христа Господа муши буц всєлєньска — католическа, — то єсть церква пре шицких людзох, пре шицки вики.

Соловьев у своих ділох ясно доказовал, же воплощенє Сина Божого єст штрєдком цалєй исторії, єсть тот идеал, котри потполно виполнює и зєдинює шицки жаданя Востока и Запада. Син Божий приял на себе людску природу, природу *всєопщого чєловєчєства*, прєто ше муши *всєопщє чєловєчєство по всєопщєй* — *католицькєй цєрквє* зєдинїц з Богом.

По науки Соловьева схизма або роздор у церкви Христовєй єсть процив Бого-чєловєчєскєй идєї: цєрквє.

Цали тот живот, живот шицких людзох на шведе муши буц подрєдзєни вичносци.

Шицко ше муши подрєдзиц Богу и волі Божєй.

По науки Соловьева тєй *всєопщєй* — *католицькєй цєрквє* муши ше подрєдзиц добровольно и державна власц и то не як людскєй власци, але як волі Божєй. Верховни заступник державнєй власци (цар або краль) мал би буц подрєдзєни верховному духовному поглавару (Папи) як син отцови, а вони обидвомє добровольно би ше подрєдзєли волі Божєй. — Исто так би мушєло буц подрєдзєнє добровольно християнскє стадо своим верховним пастиром — духовним и свитским.

Соловьев так ясно признавал и исповидовал примат — первєнство и верховну власц Папи Римского, як ритко дахто други.

Соловьев воал Россию, да вона вивєдзє тоту вєльку задачу: да зєдинї Восток зос Западом. — Россия не завинєла роздор у церкви. Вона прияла виру Христову од католицького Востоку. Най вона тєраз заш зрєби єдносц у вири зос Западом. — Соловьев лєгко розумєл и ясно исповидал, же Папа *нєпомильни* у научаваню правдох св. вири и моральносци. Йому було яснє, же Прєсвятє Богородицє *Прєнєпорочна*, же Дух Святє похєдзи од Отца и Сина.

А одкаль то Соловьев мєг научиц?

Соловьев читал св. Писмо не лєм на старославянским язику, але и на грєчєским и на жидовским.

Соловьев читал діла Святєх Отцєх на латиньским и на грєчєским язику. Познавал точно науки як восточнєй

так и западней церкви и то не зос протестантських книжок але зос жерелох християнської вири.

Солов'єв надіяв ще до своєї смерці, же ошлебодзи свою домовину од заблудох греческих и же ю приведе до єдносци з Римом. Послухайме як вон крашнє пише: „Я як член правей и честней православної восточней церкви, котра не прегваря на уста проциканонского Синоду, ані через служебнікох свитсей власци, але через своїх вельких Отцох и Научительох, признавам верховним Судийом у вирских стварох того, котого цїзнавали Святи Ириней и други, то єст *Апостола Петра*, котри *жиє у своїх наслідникох*. Цо висказали заступники западних Славянох, вельки Крижанич и вельки Штротсмаєр, тому мушели восточни Славяне додац лем „Аминь“. — Тот „Аминь“ вигварям я место 100 милионох руских християнох, и твардо верим, же ше вони не буду процивиц“.

Кед написал у Паризу свойо вельке діло „Россия и вселенська церква“, сцел ше вращиц дому. Приятелє го опоминали, най меркує на себе, бо му у Росії приготувели цемніцу у єдним монастире, у котрим ше познейше находзел заварти и вельки почитателє и приятелє Солов'єва — митрополит Шептицьки, отвитовал им Солов'єв: „Я ше мушим старац и за своїх крєвних. Я мушим там поїц, да розширим свою науку, да шведочим за ню“. Бул вон готови, да церпи пре своју науку. Кед видзел, як го у Росії мало розумя, як ше шмею з його науки, предрекол 1894. *побиду Японцох над Росийом*, предрекол *препасц Росії*, кед ше не соединї з Римом. У писму до свойого приятеля Дайбнера — грекокатолицкого священїка так пише: „Видзим, же ше Россия як держава не зединї з Римом. А то би ю єдино могло спашиц. Але чи то уж не препозно?...

Остатні слова вигварел зос вельким больом. Мало познейше додал: „Чуєм страшни громи. Россию чека страшнє зло — нашо власци уж не буду мац часу, да думаю на виرويدповідни вопросы“ (Слово истины 1914. стр. 89).

У своїм остатнім ділу „Три бешеди“ у притчи о Антихристу *предсказує часовиту побиду зла и безвирия*, кратко-трайни триумф монголизма и скори приход Антихриста.

Таинствени стари Йоан — патрон рускей церкви, перши спознава Антихриста, и прєстрашеним гласом прєгваря малому числу своїх вирних: „Діточки мойо — Анти-

христ!“ Вон їх поволує на церковне зєдинєнє, приходзи гу Петру II., обляпя го и з нїм умера за св. виру.

Цо вельки Солов'єв предсказал ми то на свойо очи нешка видзимо, як ше шицко виполнює.

Борба пре шлебоду святих вири у Росії коштала барз вельо. Єдна од таких вельких жертвох бул живот велького Солов'єва. По його стопах слїдовали велї други, як и вельки митрополит Андрей Шептицьки. Святи Писмо гутори: Зарно, кед спадне до жеми, муши зогніц и так з нього вироснє клацок, котри принєше 30, або 60, або 100 зарна. Так було и зос Солов'євом. Його науки нешка уж починаю приношиц плод. — Дал би добри Бог, да тот плод будзе як найобилнейши! Ту потребно вельо модліц, вельо церпиц, вельо добри діла твориц, да ше спонаглі час того найвекшого милосердия Божого, кед ласка Бога заш соединї отдзелєну Церкву на Востоку з Римским Престолом, да так постане: „єдно стадо и єден пастир“.

Бог люби художних и прето люби и тих, котри любя художних.

Практични живот грекокатолика.

(Д. Биндас).

Под тим меном: пракса — практика, практични живот розумимє способ, з котрим указує даєден чловєк, як треба даяку роботу лебо даяке правило у живоце то єст у практики вивєсц.

У практики т. є. у способу як людзе жию видзимо вельо красни успихи. На пр. у газдовству иньшаки способ обрабляя жеми як то давно було. У ремесельніцтву тиж. Не єден газда и роботнік, не єден газда и його помочнік дума себе, кед прекраснє оброби свою жемочку, а гєвот кед совершєну, красну ствар направи, же то лем його заслуга. Людзе легко забуваю, же крем бозкей помощи свою науку маю дєковац тим добротвором роду людского, котри ше перши о тим старали и трудзєли, як треба хасновито жєм обрабляя и як кждє ремєсло совершєнїшим, хасновитїшим зробиц. Тоти людзе перше вельо роздумовали а вєц ище вєцєй пробовали док ше їм не удало и успих преуказац. Тото, о чим ше ошвєчєли, же добре и хасновите и до книжок написали, лебо то други на место нїх зробєли, а вредни газда, майстор и роботнік їх думи и видумства у своєй роботї, живоце преуказує, же то наисцє так, як тоти мудри добротворє людски глаша.

Кед би тота газдовска — ремесельницька наука лем на паперу була написана и не була до животу — практики заведзена, бо людзе лем и далей древени плуги и иньши давни способи газдованя хасную а так и ремесельніки, кед би не хасновали машински видумства и иньше як полегчене своєї роботи и усовершене — тота би наука остала мертва и нікому би не хасновала.

Тото шицко у газдовскей, ремесельницькей лебо роботницькей роботі воламе: практични живот земледілца, майстра лебо роботніка. Тото шицко змагане у нашим живоце видовольне лем нашо тілесни потреби.

Понеже каждый человек крем тіла ма и душу а прето *крем тілесного змаганя и живота муши мац и духовни змаганя и живот*. Дошлїдно ягод цо газда, ремесельнік и роботнік не може буц щешлїви на тим швеце кед напредовац не будзе у своїм практичним живоце, так и каждый поедини человек, жена, дзецко не може буц щешлїви уж на тим швеце, кед у духовним живоце напредовац не будзе!

Не треба вельо доказовац, особено у днешніх каждодньових кризах, же тілесни — материальни живот не може нікого видовольц т. е. праве щесце, задовольство дац. Келї нашо честни, вредни як брамушки и чужарни газдове лем у прешлим року материально и газдовски препадли. Сануєме їх, бо то нашо браца, а їх чкода — то чкода нашої рускей нації, па ше з того мушїме вельо учиц за будучи наш живот.

Але браца Русини грекокатолики, чи ми таки потресованя — кризи маме лем на нашим капиталу — газдовству? Чи то исте не бачїме и у нашим духовним живоце?

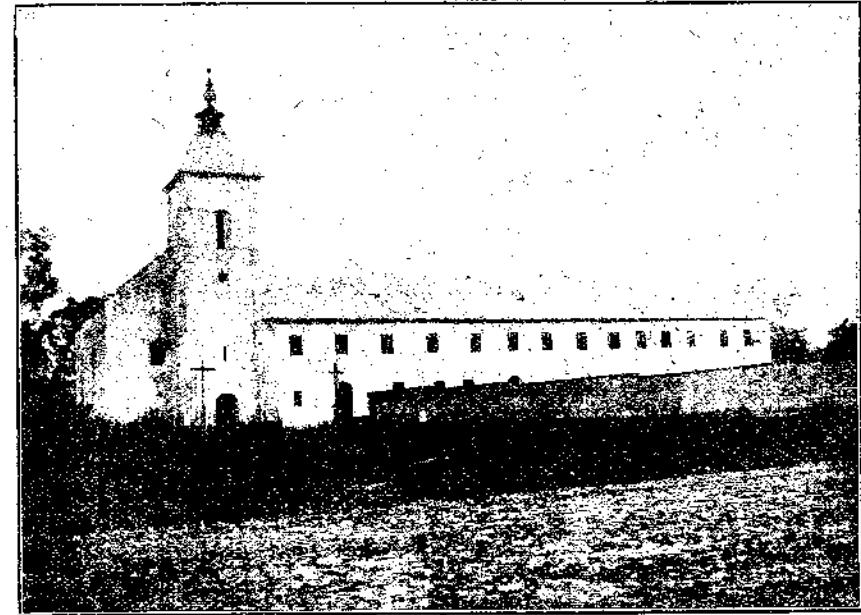
Правда, там дзе ше у векшим числу находзїме, як цо то у наших дідинох Керестуре и Коцуре, дома якош нашо „право“ панує. Але, дзе зме у меньшим числу медзи иньшими націями и вироисповиданями, там то уж не так, там ше уж оруую не лем з нашу руску націю, але ище баржей з виру св. нашу. Пригваряю нам, же ми нїякей вири, бо зме не „римокатолики“ ані не „православни“, же нашу виру грекокатолицку державна власц основала и т. д.

Прето не чудо, же даскелї нашо браца по креви, єдни зос страху пре свою виру, други пре материальни хасен, треци пре непознаване грекокатоли. вири, — одступели од своєї прадідовскей вири.

Були и таки, о котрих бешєда була, же сцу „стару православну виру“, бо то наша прадідовска вира, у котрей жию нашо руски браца на Україні и у Русїї. Спреведли ше, сегинята, бо уж знаю, же у Русїї и на Україні єст вецей сто „православни вири“, а по правдєе нешка там панує поганьство и празноверїє....

Хто ше сєе ошвечиц, котра нешка права вира Христова най чита писаня о вири у дотерашніх наших Р. Календарох. Хто то обачно

пречита, легко ше ошвечи, же *наша вира грекокатолицка права вира Христова*, же ми то исте верїме и исповїдаме, цо научовал Исус Христос, цо глашєли и исповїдали апостоли и їх наплїдніки. Историю не мож викруциц, вона лем правду може писац, а история доказує, же нашо прадідове руски, гоч прияли виру християнську од восточних грецких мисїонарох, але вони як и цали Восток теди у єєдинєню з римским отцом Папу були. — История доказує, же славни основателе нашого славянсько-русского богослужєня, св. апостоли

Манастир грк. оо. Редємторїстох-мисїонарох. Стропков. *)

Кирил и Метод, тиж у звязи з римским Престолом були, и його визнавали як видиму главу Церкви Христовей; од римского Отца достали потвєрдзєне и благословєне за служєбни кнїжки славянськи, а св. апостол Кирил у Риме бул пошвєцєни за єпископа-владику и там и умар и поховани є.

Хто ма здрави очї и здрави розум и сєе патриц и розумно розсудзовац, легко ше ошвечи чи ми на кривей драги, кед тото исте

*) Припошїме ч. читачом образчок манастира всєх гркат. руских оо. Редємторїстох-мисїонарох. Нашо читачє особлїво зос Сриму познаю всєх. Отцєх зос св. мисїїнох, котри там Отци отримовали у вєльким посту р. 1924. Всєх. Отци отворєли сїменище (новїциат), до котрого прїмаю школярох (зос 6 гимназ.) и священїкох. Там су уж даскєльо нашо школяре з Коцура и Керестура. Кед Бог допоможе отримовац буду всєх. Отци св. мисїї и у наших руских парохїїнох у Бачкей.

исповидаємо і веримо, що і славянськи св. апостоли Кирил і Метод, а так і тоту исту, видиму главу Церкви Христовей припознаваме, що і вони.

Прето, хто гутори, же каждая вира добра, тому ані една вира цалком не добра, тот ані жимни ані цепли, а за таких гутори св. писмо: „**акъ шѣмъ моренъ еси, и ни теплъ ни стѣднъ, избѣвати тѣ ѿ оустъ моихъ имамъ**“ (Апок. III. 16.).

Ми ше не маме чого ганьбиц, але напроцив цешниц ше маме, же нам нашо прадідове зачували чисту св. католицку виру!

Не одному крегкому грекокатолицу цїлво припада споминац тото мено: католик. У швеце безвирие панує. Понеже вира католицка права вира Исус Христова и вона наймоцнейша на швеце, диавол на ню нападає, — а найбаржей ше усилює омержиц мено католик. А що значи слово католик? То греческе слово а тельо значи як соборна т. е. же церква католицка за шицки народи и шицких викох.

Приходзи ми на розум една згода з мойого живота. У перших роках свитскей войни (1914.—1915.) ходзел сом зос Дюрдьова гу моїм вирніком руским у Господинцох каждого тижня през жиму раз. Пришол сом вшас рано, у едней рускей хижі поучавал сом дзеци у науки вири а вец сом їм и св. Службу Б. служел у римокат. каплички. Добре паметам, ях сом раз дзecom, що шедзели коло стола, подавал кнїжочки катакизи а старши шедзели коло пеца. Кед зме почали читац перши вопрос катакизу: якей ти вири и отповед на то: *я католицкей вири а грецкого обряду, зато ше волам грекокатолик*. У тим чуєм пригварку едного діда при пецу: „як то, ми не католики?!“ Але док я толковал дзecom тот вопрос, чул сом дораз и другого діда бешеду: „баяко ми и католики, кед ше воламе грекокатолики!“ — Так ше и прости людзе ясно ошвечели, же ми наисце католики, лем обряда грецко-славянського.

А то наисце так! Але кед ми визнаваме, же зме католики, то не значи и тото, же ми и обряд наш руски пречераме за латиньски. Ми католики, бо вира католицка едина права вира Христова, вира, котру нашо прадідове прияли. Ми справди и *православни* (гречески: ортодокс), бо наша вира не од людзох, але од самого Исуса Христа походзи и тоту науку чисту зачувала до нешка. А кед зме католики т. е. у вири еднаки з другима по швеце католиками, то ище не значи, же ми и обряд — богослужене латиньске примаме. На то нас ніхто не силює, а римски Престол то вше заказовал (меняц обряди) ані ми то нігда не зробиме, бо нам наймилши наш руски обряд и нашо руски обичай и богослуженя грекокатолицки.

Баш то доказує правду и истину нашей вири католицкей же гоч ест христианох католикох вецей сто народи, але каждый исту виру

исповида и на своїм власним язiku у богослуженьох Бога велича. Папа Йоан VIII. кед благословел славянськи богослужební кнїжки так гуторел: „Тот, котри три главни язики створел: єврейски, латиньски и гречески, — создал и шицки иньши язики себе на чєсц и славу“... .

Прето ше цешме у нашим красним богослуженю и любме го як наймилши тал, котри на нас зохабели нашо прадідове. Але ведно нігда не забувайме, же зме грекокатолики, бо зме члени, дзеци: єдиней, святей, соборней (католицкей) и апостолскей Церкви, котру основал сам Син Божий — Исус Христос, котрей видима глава св. апост. Петро и його нашілдіники римски Отцовє Папи.

А тєраз ше, мили читачє Русини грекокатолики, врацме на початок мойого писаня т. е. практични живот грекокатолика. Поровнали зме живот землєділца, работніка и ремесельніка зос духовним животом христианина. На тим швеце шицко муши напредовац, усовершовац ше, бо хто так не роби назадє, препеда. „**Иже не совираєтѣ — расточаетѣ**“. Так то муши буц и у нашим духовним живоце, у св. вири и обрядох — богослуженьох. Правди вири христианьско-католицкей оставаю исти як їх основатель Господь Исус Хр. глашел, бо вони вични, як и Господь Бог вични. Але обряд — богослужене, котре так узко звязанє зос нашим духовним животом *напредовац, усовершовац и украшовац ше муши*. Найкрасши страни историй обряду восточнога то часи, кед жили нашо вельки Святителє: св. Йоан Златоусти, св. Йоан Дамаскенски, св. Атаназий... и иньши, котри зос милозвучними писнями преукрашєли наш грецко-восточни обряд. Теди вар живот христианьски на востоку... .

Од кеди Восток однад од Церкви католицкей (коло 1000 роки) — од теди у тим обряду ніяки пременки ані усовершования не було, остало шицко до нешка так, як у часу оддєленя було. То не чудо, бо нестало єдинства, нестало капчи, що шицких христианох ведно трима, без видимей глави нашілдіника св. апост. Петра — римских Отцох. Прето восточни христианє од теди каждый себе окреме жили, а не було то праве жицє, але праве умеранє що днешні часи цалком ясно доказую.

Обставини у котрих жиєме, па и наш живот у нїх не лем же ше меня, але нам душа наша и видоволєне: пораду, потїху, помоц, ласку жада. У духовним живоце на то нам ма послужиц наш обряд — богослуженя церковни. Прето ше вони муша голєм у приватним — домашнім нашим духовним живоце дополньовац, усовершовац.

Так на приклад Церква католицка заведла часту св. сповєдз и каждодньову св. причасц. Чи ше зос тим оддалєла од чистей вири Христовей, кед так исте робєли и перши христианє, котри покресчени

були од самих апостолох?! Заведзени велі християнськи братства (н. пр. во чесц Господа Исуса Христа: побожносц гу найсладш. Шерцу Ис. Христа, Акафтисти; во чесц Богородици: вшеліяки молебни, Рожанец, котри ма свой початок на Востоку и иньши набожни братства якцо н. пр. Дружтво благей шмерци и т. д.), котрим цель тот, да ошвижую и одушевлюю живот християнох. Дзе найдземе таку побожносц и живу виру як у нас католикох, кед ше припатримо на тоті вшеліяки побожносци?! Хто ма очи и здрави розсудок муши припознац, же у церкви католицкей положене жридо ласкох Божих, котри нам Церква обильно дава, кед участвуеме у таких побожносцох. Здогадаймо ше лем ювілейного одпусту! Велі противніки католицкей Церкви шмих робели зос одпустох, же ше у одпустох за пенеж грихи отпушую, а не сцели припознац правду, же ше у одпустох лем дочасна кара за грихи одпуща — а то не за пенеж, але за побожносц, котру християнин муши преуказац. Ми добре знаме цо нам тоті одпусти и иньши побожни братства. Хто участвовав у паломництвах у Риму, Лурду, на евхаристичких конгресох, на Русадля у нашей Водици, у св. Мисийох — лебо гоч лем читал о тим и чул споминац — тот розуми цо знача у живоце одного християнина таки побожносци!

Законьчим зос слідующим прикладом. Пред 20 роками мал сом одного среского начальніка (теди зме го воляли фесолгабиров), котри строги бул у званію своїм, але ше одликовал зос побожним своїм животом. Гоч бул вельки пан, вон ше не ганьбел каждой недзелі до Служби Божей пойсц и у церкви з молитвеніка и на пацерки помодліц ше. Не знам прецо — премесцели го индзей, кед ми найбаржей потребни бул. Охабел за собу красни спомен. Од теди сом ше стретнул зос нїм аж залоньским, а тераз уж бул посланик (депутирец) нашого парламенту. Давне познанство зме обновили а вон ме замодлел, бо нас Русинох добре познал, же гоч кеди ми Русини даяку чужку ствар — вопрос мац будземе — най ше вше на нь го шлебно воламе, вон ше радо за нас завежме и поможе нам. Вон бул цивил, католицкей вири и як славян-Буневац близки гу нам, шмело исповидал свою виру, гоч ше у високим паньству находзел. То му не чкодзело, бо го и нешка кажди чествуе и любі.

Будзме и ми грекокатолики Русини таки, не ганьбме ше своей прадідовскей вири и рускей народносци гоч дзе будземе. Укажме то и зос животом своїм у власней фамилиї, у дружтве, не дайме на шмих свою св. виру ані нашу руску народносц. С тим примушимо и иньших котри не нашей вири и народносци, же нас почитовац буду а не буду нас квиліц!

— „Нїкому не дани час (време) гришиц“. (Св. Писмо).

Евхаристични конгрес у Чикагу у Америки.

І. Яка цель Евхаристичним конгресом.

Господь Исус Христос установел свою Церкву, же би провадзела людзох шипких вилах до вичного щесца. Кажди вик ма свойо потреби, як цо ма и свойо недосатки, а и рани. Тоті рани треба гоїц, недо-

Евхаристицки Конгрес у Чикагу:
преосв. влад. Дионизий св. Службу служи.

сатки укланяц, потребом удоволіц. Чловек як чловек барз вельо може зробиц у стварох того швета. Але у стварох, дзе ше росходзи о нашим вичним спасеню, там ми без Божей помощи не можемо ані слово „Исус“ достойно виповесц. Там потребуеме помощи з неба:

Тоту нам помоц дава Господь Бог на вшеліяки способи. Але при тих шицких способах гледа Бог од нас, да *вериме тото шицко, цо нас научуе Исус Христос на своей святей Церкви*. Тота наша вирамуши буц *жива и ділотворна*. Еден од найсилнейших способох, котри оживлюю нашу виру, то су Евхаристични конгреси. На таких конгресох збераю ше людзе зос шицких странах швета и пред цалим шветом исповидую свою виру до Исуса Христа в Найсвятійшій Евхаристіи. На таких конгресох збераю ше и учени людзе и поучую других о вшеліяких стварох. Ту ше бешедує, як треба виховац добри християньски фамилии, як ше треба старац за школи, да ше у школах учи вира Христова, а не безбожество. На таких конгресох сходза ше учени жени з цалого швета, и викладаю, цо вони доброго зробели у поедних крайох и як то зробели. Ту ше робя плани за дальши роботи християньских мацерох, християньских учителькох, дохторкох, монахиньох, мисионеркох и т. д. На таких ше конгресох бешедує о тим, як да ше чим скорше выполні тестамент Христа Господа: „да всѣ будутъ едино“ — „да ше шицки народи соединя зос Церкву Христову.

На таких ше конгресох догваряю учени людзе, як би ше могли олегчац чежки крижи роботнікох по фабриках, по рудокопах, при шицких других роботах.

Ту на вельо страни бешедую, пишу, поучую людзох о вшеліяких потребних стварох, але главне на тих конгресох:

II. Ту ше дава *чесц и поклон Господу Исусу Христу у найсв. Евхаристіи*.

Под час конгреса споведаю ше шицки учасніки и примаю святу причасц кажди дзень по намирению Папи Римского:

за мир цалого швета,

за зединенє шицких людзох зос Церкву католическу — з Церкву Христову.

III. Як ше окончел 28. Евхаристични конгрес у Чикагу?

Тот ше конгрес окончел од 20—24. юния 1926. зос таким торжеством, якого до тераз, оздаль невидзела Америка, а бизовно не видзели такого торжества и други краї окрем Рима.

Ту ше зобрало так вельке число людзох зос шицких странах швета, якого числа не бачел до тераз жадни конгрес того швета. А да сце могли попатриц до душох тих милионох людзох!

Тот конгрес, як писали не лєм католицки новини, але и англикански и жидовски новини, преуказал цалому швету, дзе ше находзи „*Праве Християнство*.“

Свойо „праве християнство“ пошведочело милион и вецей сто тисячи людзох на 28. Евхаристичним конгресу, кед свой *розум ведно*

зос своїма колінами приклонсли пред Господом Исусом Христом, скритим под видами хліба и вина, у найсв. Евхаристіи;

кед на уста найвисших своїх церковних пастирох, найученийших своих свитских синох пред цалим шветом исповидали свою виру у Исуса Христа у найсв. Евхаристіи;

кед з найвекшою смиреностию прийняли „хліб вичного живота“ до своих шерцох у св. причасци.

Певно, же таке дацо ище не видзело слунко Боже нігдзе на тим швецє, да *едного дня у єдним месту* приступа до святого причастия милийон и даскельо сто тисячи людзох шицких верствох зос рожних странах швета.

О як мило було патриц, як при високим министру клечи припрости роботнік, попри високей, финей дами ей бидна служніца, котра у ліцу чарна як гар, але на души чиста и невина, бо недавно була як поганка покресцена.

Як мило було патриц, як ше пред Господом Исусом Христом соединюю Европляне, Американци у шицких своих барвох, Азийци, Африкане, Австралци, котри ше иньшак так мало любя, а так вельо ненавидза!

Евхаристични конгрес цалому швету указал: *Єдносу католицкей церкви*.

На тим ше конгресу появил кардинал Бонзано, котрого вислал сам вселеньски архієрей Пий XI., да його там заступа;

на тим ше конгресу появили 12 найвисши церк. достойніки кардинали; 59 архієпископи и 169 єпископи; коло 6000 священікох, 10.000 монахиньох, велі сто и стотисячи вирнікох не лєм зос шицких державох Америки, але и зос шицких странах швета.

Були ту церковни достойніки, священіки и вирніки крем з Америки, з Англії, зос Шкотскей, Франції, Югославії, Чехословакиї, Німечини, Японії, з Ирскей, Австралиї, Гаїти, Мексика, Колумбії, Польши, з Палестини, з Індії, Африки, Либії, Литваниї, С. Доминга, Манили, Новей Селандії, Сириї, Румунії, Белгії, Шпанії, Португалії, Бразилії, Чиле, з Гавайских островох, з Аляшки, Венецуели, Малти, Тонкина, Ямайки, Еквадора, Никарагуї, Воливії, Южной Америки, зос Хинскей, з Филипинских островох, западней Індії, Аргентини и т. д. и т. д.

IV. Евхаристични конгрес у Чикагу доказал:

силу, повагу католицкей Церкви.

Цали швет мог видзиц силу Католицкей Церкви у *єдносци*, у любви, у ученосци, у точним выполньованю волі Спасителя.

Док тота сила и повага католицької церкви так одушевлявала нас католиків вшелляких обрядах, вшелляких народносцях и языках, застановела вона и найрозяренийших врагах католицької церкви и присиловала їх на роздумоване. И найвекши враги церкви католицької могли ту видзиц, яку моралну силу ноши у себе церква католицька, котра позберала на єден конгрес вещей як єден миллион вирнікох зос шицких странах швета а без каждой физической сили. Ту були заступани оздаль шицки народносци швета, шицки языки, ту зме бачели не лем билих людзох, але и чарних и червених и жовтих.

Всемогуча сила, котра виходзи з найсвятійшой Евхаристії, ту нас шицких соединявала єдносци св. вири.

28. Евхаристични конгрес

научовал и научує и далей цали швет, котра права наука Христова, котра права вира!

У самим Чикагу у дньох конгреса виходзели поєднни новини у вещей як *три миллионох екземплярех*. Так було и з новинами других вельких местох, як цо су Нью-Йорк, котри ма понад 6 миллиони обивательох, у Филаделфії, Питсбургу и других вельких местох не лем Америки, але и Европи, и других странах швета. Бездротни телеграф дораз розсилал того, цо ше наказовало и учело на конгресу, по цалим швеце.

Новини цалого швета тих дньох проповидали виру Христову. Без каждого сумніву, же 28. *Евхаристични конгрес ище баржей розбудзел свідомосц самих католиків цалого швета:*

О яки и ми щешліви, цо зме членами тей *єдней. святей, католицької (соборней) и апостольской церкви*, котра єдина жиє, роби и приводзи вирних цалого швета шицких вирах до вичного щєсца!

Торжествена процесія з найсвятейшу Евхаристию у Мунделайну.

Евхаристични конгрес закончел ше зос торжествену процесію на 24. юнія у Мунделайну. Того место удалене од Чикагу 60 километри. Там ше находзи прекрасни семинари мали и вельки пре вихованє будучих священікох пре архиепархию чикашку. Пре вельке число людзох не мож було отримач процесію у самим Чикагу. Американци скоро шицко пригетовели у Мунделайну, цо було найнужнійше потрібне пре таке число вирнікох.

На сам дзень процесії кардинал легат одслужел на 10 годзин Службу Божу. Сама процесія ше рушела о 2. години пополудню. Не мож описовац того множество народа бліско єдного миллиона, котри залєгли широки поля, лєси околє озера, кадзи мал преходзиц

сам Господь Исус Христос у Найсв. Евхаристії. Тото множество народа, гоч як було удалене од церкви, слухало Проповідь Нью-Йорского архиепископа Гайєса. Электрични апарати змощьовали його глас и розношели наоколо озера. Пред нашима очима указовал ше образ Христа Господа при брегах моря Галилейского. Штирме нашо владикове зос вельким числом священікох заступали наш обряд. — Народ на веліх местох бул зорганізовани и шпивал пєснї в чєсть Христу Господу у шицких языках. Ту треба було видзиц, цо роби вира у душох миллионowego народа. Як у часу процесії пришил кратки але силни диждж, ми шицки зошицким помокли, але процесія ишла далєй, а молитви и пєснї ище ше баржей возношєли гу небу. — Диждж, скоро престал. Кардинал заступник Папи врацєл ше з найсв. Тайнами пред церкву и отамаль поблагословєл шицких вирнікох. „*Миллион интеллигентних людзох приклонєли своє глави и колєна,*“ писали вшєлляки новини того швета, „кед кардинал заступник Папи подзвигнул найсвятїйши Тайни и благословєл на шицки страни швета.“

Вишпивали народи благодарствену пєсню св. Амврозия „Тебе Бога хвалим“ и почали ше розходзиц дому. Вєлі мушєли цалу ноц чєкац на жєлєзницю, гоч у Америки кєжди 5 минуть отходзи нови воз.

Як вєльє було народа, але нєщєсца не було нїякого. Шицко було добре пригетованє и мудро препровадзєнє.

Єдна ми чєжка гадка приходзєла:

Кєди ми грекокатолики зробимє єден Евхаристични конгрес да зос нашей страни придамє и преукажємє Христу Богу и кралю нашому „вєяку славу, чєсть и поклонєнє“, котра Йому припада з Богомь Отцємь и святим Духом тєраз, вєсєгда и на вики вирах!

Филаделфия на праздник найсв. Сердця Христова 1926.

† О. Дионисій, владика.

— **Кєжди Русин добре зна, же нашо єдинє Руске Нар. Просвитне Дружтво ані од держави ані од нїкого другого нїяку помєц не достава — єдино од народу руского за котрого є основанє. — Прето нєпохопнє то, же ше ище вшє вєлі Русини од своєго цудза — жалую свой грайцар на руску Просвиту!**

СВИТСКЕ ЧТЕНИЕ.

Габор Костельник:

Вечарні шпиви.

Вечар по роботах, кед жем одпочива,
Писня зоз улїци на улїцу плїва —
Шпиваю легинє, шпиваю дзивчата,
З писню ше озива каждая душа млада;

Писня писню гонї
У моїм валалє,
У руским валалє
На бачваньскєй ровнї.

Гирми глас легиньох, як гирми у хмарох;
Гей, а глас дзивчатох — якцо глас шкорванкох:
Лєм як да ше бави, лєм як да ше шмєє:
Лала-лала-лала, леле-леле-леле...

Писня писню гонї
У моїм валалє
У руским валалє
На бачваньскєй ровнї.

З писньох витор постал, та лєди по швеце,
За шерцо це сцишне, запахнє як квеце —
Та, вера, уж не знаш: хто ше то озива?
Чи то небо жеми, чи жем небу шпива?

Писня писню гонї,
Кажду хижу руша,
Кажду душу руша
На бачваньскєй ровнї.

Вечар по роботах Бог небо розв'язал:
Свойо гвизди, свойо тайни преуказал,
Та и жем тиж свойо шерцо розв'язала,
Та през млади гарла так ше розшпивала...

Писня писню гонї,
Кажду хижу руша
Кажду душу руша
На бачваньскєй ровнї.

По високих горох гучи витор, гучи,
Зос брегох и з лєсох роби себе гушлї —
И гора и лєси и рики шпиваю,
Алє зато людзе ту шпивац не знаю!

Писня писню гонї
У моїм валалє,
У руским валалє
На бачваньскєй ровнї.

Ша хто-же на ровнї небу шпивац будзе?
И небу и людзом? — Хтоже, кед не людзе?
Прето по ровнїни так крашнє шпиваю,
Шак вони преднякох у шкорванкох маю!

Писня писню гонї
Кажду хижу руша,
Кажду душу руша
На бачваньскєй ровнї.

Швет сом уздлуж прешол, алє сом не нашол
Таки шпиви красни, якцо шпиви нашо,
И таки вечари славни зоз шпивами —
Гей, не кажди квет то пахнє вечарами!

Писня писню гонї
У моїм валалє,
У руским валалє
На бачваньскєй ровнї.

Шпивайце, легинє! шпивайце, дзивчата!
То ваш дар од Бога, з тим душа богата
И душа и валал и шицка ровнїна —
Шак то ше лєм з писню жем гу небу дзвига!

Писня писню гонї
Кажду хижу руша,
Кажду душу руша
На бачваньскєй ровнї.

Корчин (у Карпатох) 14. VIII. 1926.

— **Диамант.** У велькей пени би тримал чловек таки диамант, за котри би вельке газдовство або цале кралевство купиц могол. — Але од шицких диамантох драгше *време* (час), бо зос тим може чловек задобиц царство небесне.

Професор Янко Ерделі:

Даскельо боки з историй Сербох, Хорватох и Словенцох.

Славяне досц нескоро ступаю до историй (бувалщини) роду человеческого па так и южни Славяне. Несигурни висти о Славянох ест з пятого вику скорей Исуса Христа (100 роки вола ше вик, але вик означуе ище и гевти три вельки часци, на котри ше история дзелі: стари вик ше рахуе од найстарших часох роду человеческого па до 476. року по Исусу Христу, кед препадло заходне римске царство; штредні вик идзе до открица Америки 1492. року и нови вик од открица Америки до нешка) а сигурни висти о южних Славянох маме зос IV. вику по Христу (коло 550. року). Найстарше мено е Славян, Словен, од котрого походзи мено Словенац, а мено Серб явя ше перши раз 822. р. и Хорват 852. р. Прадомовина шицких Славянох там поза Карпатами у нешкайшей Україні там, дзе небо белаве, житни поля жовти и леси желени и рики „стриберни“. Уж сама натура такого краю доказуе, же нашо прадідове були земледілци и ловаре по широких лесох и рибаре по числених рикох. Вони жили по фамелийох, вецей сродни фамелиї творели братства, вецей братства племя, а сродни племена були конари славянского древа, народи славянского роду. Стари Славяне тримали природни появи за богох так: слунко, перун, жиму, яр, лето, вшень и т. д., але и верели, же чловек ма безсмертну душу, хтора жие и по шмерци чловека.

Селїдба.

Можеме себе легко подумац, же то мала буц велька беда, кед ше тельо племена одлучело глядац нову домовину и охабиц стару, дзе мали шицки условия за свой живот, рушиц ше на непознату драгу без надії, же ше враца назад, кед би не було добре у новим доме далеко од старого. Присиловали их на то воєни часи, хтори почали 375. р. по Христу, хтори цалком пременели ліцо Европи и племена и народи попереруцали з одного краю Европи на други па аж

и з Европи до Африки. То велька селїдба народох, хтора почала спомнутого року, кед з Азії превалел на своїх коньох дзиви народ Гуни тамаль, дзе ше европска-руська ровніна предлужуе до Сибириї помедзи гору Урал и Каспийске озеро. Од тих Славянох, хтори у тей велькей селїдби народох прешли гори Карпати и спуцели ше по ровнінох Дунаю, Тиси, Сави, Драви гет аж там до Тиролю, Морави

Його Величество Краль Александар I.

и Вардару, по цалим Балканским полуострову походза Серби, Хорвати, Словенци и Бугаре, браца з едней фамелиї, хтори виками по дзелїдби и селїдби жили оддзелено, па ані не чудо, же ше пре то и пре рижни землеписни обставини еден другому досц оцудзели. Бугарох охабиме по боку. Селїдба южних Славянох тирвала до половки 7. вику.

Нови дом.

Кед попатриме на мапу нашей держави, то збачиме, же вельо векша часц тей жеми горовита и могла би ше подзеліц на тоти главни часци: 1.) ровніца з нїзшими брегами коло Дунаю, Сави, Драви и їх притоках, 2.) жем коло Ядранского моря и 3.) високи гори, хтори уж не далеко Ядранского моря починаю а на восточним своїм боку су прервати зос долїнами рикох Морави, хтора ше вилїва до Дунаю, и Вардару, хтори ноши воду до Егейского моря. Тоти часци зос природи уж медзи собу так одзелени, же не чудо, же ше у време, кед не було железніци, телеграфу, телефону и тельо камених драгох, як нешка, троме брада Серб, Хорват и Словенац розвивали на свой способ и нїгда до 1918. року не були у єдней держави, гоч було пробованя ище скорей, да ше найду под исту державну стреху. Тим вещей нам будзе ясно, чом ше так од себе одцудзели, кед подумаме и на то, же тоти краї, у котрих ше вони населели були под двояким впливом просвити, култури, благостояня. Тоти краї скорей, як цо ше Южни Славяне населели до нїх були часц римского царства. Але у тим царстве на заходу була иньшака просвита и шицко, цо вона зос собу ноши, як на востоку. На востоку були по векшей часци Греки, хтори ше у штрєднїм вику волаю Византийци, а на западу були Римляне, хтори ше помишали зос приселенима германскими племенами и створели нови народи: Талиянох, Французох, Шпаньолцох, Португизох, Енглезох, и у нашим сушедству Румуньох. Од гевтих германских племенох, цо остали у главным поза гранїцама велького римского царства постали Немци у нешкайшей Немецкей. Римске царство було правда єдновите, але ше горе спомнута подвоеносц чувствовала уж за републики скорей, як цо постала царство у време Исуса Христа. Но 395. року по Ис. Хр. у гевтей велькей селїдби германских племенох и славянских познейше под впливом Аварох, родзини гевтих Гунох, розделене тото величезне царство на восточну полу и западну, кажди зос своїм царом окреме. Смуга поцагнута од Београду на нешкайши Скадар па Ядранске морїо аж там до Африки, дзелела тоти поли: на восток од ней восточну, а на запад западну. У тих жемах ше конечно южни Славяне населели под игом германских катонацких народох и дзивих Аварох, котрих мушели витримовац Славяне земледїлци, а по нужди и служиж им як катонаци у їх воєних походах по широким римским царстве. Южни Славяне, од котрих настали Хорвати и Серби, жили под игом Аварох до 626. п. Ис. Хр., а Словенци аж до под конец 8. вику, кед аварску державу унїчтожел славни краль Карло Вельки, хтори владал зос жемами, на котрих ше розвили познейше Француска, Италия, Швицарска, Немецка и Австрия.

Хорватска держава.

Жем, на котрей ше застановели Хорвати и Серби, була у власци восточного римского царства з царом у Царгороду (Константинополю), старим Византу. Коло 200 роки по пребиваню Хорватах и Сербох у новим отечеству скоро нїч не чуц о нїх. За тот час (800. року) на западу створело германьске племе Франкох нове западне римске царство, хторе ше ширело аж до гранїцох младей хорватскей держави. Але ище знаменитше ше трафело у тим часе с тим, цо ше исто так недалеко од хорватских гранїцох основала република у варошу на морю у Венеції.

Наслїдки тих подїїох тирваю и нешка: Хорвати пре то нешка католиці, бо их кресцели вировистници Христовей вири Франци (кресцене познейше докончене под впливом благеї науки на славянским язикау св. Кирила и Методия под конец IX. вику), пре то Хорвати були блїжей западнеї просвити и у нїх ше явяю културни появи подобни гевтим у других напредних западных народох тим вещей, бо тота держава Хорватах одзелена од колїски європейскеї просвити Италиї не барз широким Ядранским морїом. А моц бувшей неприятельскеї републики Венеції чувствую Хорвати и наша нешкайша держава живо на своїм хрибце (подумайме лем на варош Задар, Ріку — Фиуму, Истру, и острова у Ядраньским морю, хтори одняла Италия по шветовой войни).

За тоти 200 роки власц царох з Царгороду була мала у тих крайох, дзе жили Хорвати або прето, же були нїчомни сами по себе або прето, же були заняти з войнами на сходних гранїцох свойого царства. На концу 8. вику явя ше уж княз, хтори влада з Хорватами, и то перши по мену Вишеслав, хторого нашледзели його потомки. Колїска, у котрей ше виговала хорватска держава є нешкайша Далмация с початку од рики Цетинї на полноц (сивер) до Лики, а неолдуга и далей аж до рики Раши у Истри. Тота жем ше скорей волала Хорватска, а Далмация була лем вароши: Задар, Сплит, Трогир, Дубровник, Котор и острова на полноц Задру; странци волали тоту жем: жем Славянох; мєно Далмация прєнєшене на горе спомнуту стару Хорватску и далей поладне (юг) отприлики у нешкайших гранїцох аж 1699. р. по миру заключеним з Турками у Срим. Карловцох. У време спомнутого Вишеслава основане найстарше владичество хорватске у варошу Нину, откаль походзели вировисници, цо кресцели поганьских Хорватах. Тото владичество подложне патриархови у Аквилеї недалеко Венеції у царству Франкох. Власц того владичества розширена по цалєй младей хорватскеї держави, хторей на чолу княз. Владикове нински найважнейши особи на двору хорватских князох, хтори там од 812. р. признава державну власц западного

римського цара исто так, як його друг, хтори на чолу гевтих Хорватах, хтори ше застановели помедзи Саву и Драву, у нешкайшей Хорватскей, хтора ше отприлики до половки 16. вику водала Славония. Исто так ше и Словенци под своїма войводами покорели цару Франкох, цару западного римського царства ище на концу 8. вику, кед славни Карло Вельки з їх помоцу унічтожел Аварох, чию власц як вони так и Хорвати помедзи Саву и Драву дотля признавали.

Уж у того време нашол ше еден человек, княз тих Хорватах помедзи Саву и Драву, Людевит Посавски (владал отприлики од 810. до 823. року), хтори ше поднял очувац шлебоду, мир и благостояние не лем своего народу але и Словенцох з помоцу Сербох-Тимочанох против недобрих и кревожадных Франкох-намисникох, котрим були непосредно подложени. Тому човекови, удало ше стануц на предок своїм Хорватом, Сербом и Словенцом за їх взаїмне добро, але на жаль лем на кратки час од 819.—822. року. Пред вельо векшу силу мушел тот знаменити княз охабиц свою столицу — главни варош нешкайши Сисак у Хорватскей и склонїц ше на восток гу Сербом-Тимочаном, а од нїх вец до князя далматинскей Хорватскей, дзе и погинул. То була перша проба, да ше створи держава, Сербох, Хорватах и Словенцох, хтора на жаль була краткого вику и пре то, же княз далматинскей Хорватскей не бул йому на помоц, але Франком. Од меча його родзини погинул тот вельки человек.

Од того часу Словенци потпадни цалком под власц Франком, од котрих познейше постали Немци, под чию власцу остали аж до 1918. р. Пре кару, цо були пристали гу спомнутому хорватскому князю Людевиту, страцели право себе виберац войводох спомедзи своїх людзох. Од того часу Словенци жили под немецкими владиками и шветовними панами, хтори населяю своїх людзох по словенских жемох, однародзую Словенцох, хторих потомки, у вельо меншим числу дочекали ошлебодзене 1918. як цо їх прадїдох було и на меншим простору, як цо їх дїдове населили.

Од хорватских князох спомнеме трох: Трпимира (почал владац коло 845. па до 864.), Бранимира (874.—892.) и Томислава (коло 910. па до 928.). Трпимир ше назива: „з помоцу Божу княз хорватски“, а державу свою вола кральовина. Його держава обнімала отприлики штредок Босни до Дрини недалеко ей уходу до Сави. Його унуки крем малого прериву кральове-владаре Хорватскей. Под конец його влади вибухнул неспорозум медзи римску и царгородску церкву, хтори ше претворел на неприязельство, хторе и нешка трима. Од того часу ше дзеля Християне на тих, цо признаваю патрїярха царгородского за свою церковну главу, на православних и на като-

лїкох. Аж за Бранимира пошло Хорватом за руку отресц ше верховней власци западного римського царства 880. року. Бранимиру плаца даток у златним пенезу гевти вароши, цо ше у старе време волали Далмация, хтора ище була у власци восточного римського або византийського цара. Так само йому плаца податок и спомнута Венеция, же би могла шлебодно по морю коло хорватских обалох пловиц. За його време наказую св. браца Кирил и Методїе на славянским язїку у Моравскей, за його часу влапела славянска служба Божа корень у хорватскей держави и до нешка ше отримала. Унук спомнутого Трпимира княз Томислав зробел зос своего княжества кральовину 925. року. Влонї преславлено тисяч роки хорватского кральовства. А то зробел по тим, як ше преславел як Княз браняци свою державу од Мадярох, хтори ше родом зос Азїї на своїх коньох як Гуни и Авари залетали аж до крайох, дзе нешка Немецка, Француска и Италия, гарали и заберали, цо могли.

У одбиваню тих Мадярох, хтори унічтожели вельку славянску 906. р. Моравску державу и спушили ше с поза Карпатох до дунайскей ровїни, преширел Томислав свою власц и на полноц до Драви. Од того часу и тот жем спада под кральовину хорватску до нешкайшого часу. У осмим вику основали Бугаре вельку и моцну державу, хтора ше преширела през восточну и полноцну нешкайшу Сербїю аж до Сриму. Сербска держава, хтора ше почала одприлики у исти час розвивац як и Хорватска, мала вельо церпиц од силних Бугарох, азийского катонацкого народу, хтори завладал зос гевтима Славянами, цо ше населили на восток Сербом на простору нешкайшей Бугарскей. (Вони ше временом преврацели на Славянох, бо их було мало попри народу славянскому, але мено свойо дали їм, па ше так тоти Славяне волаю меном Бугаре). За време Томислава у Хорватскей бул царом бугарским силни Симеон, пред хторим ше тресол и Царгород. Пред тим Симеоном сцекнул и сербски княз Захария, кед ше повадзел з нїм, гу Томиславу, хтори го братски приял. Цо вецей: не придал го Симеону назад ані теди, кед Симеон послал свою силну войску на Томислава пре Захарию. Томиславово войско побило Симеоново. Такой спомнем и то, же ше Хорвати и Сербї, откеди маю свойо держави, ані раз не стретли на военим полю як неприязель проци неприязельови, цо вецей, ест окрем спомнутого случаю и други, дзе ше помагали, и їх вельможи медзи собу женели и родзинали! Тот Томислав преширел свою власц и на горе спомнути приморски вароши и острова — стару Далмацию, на гевти вельки острова, хтори ше находза на югу хорватскей держави, а власц му ше ширела и през векшу часц нешкайшей Босни. З едним словом: Томислав свою державу-кральовину охабел преширену, од Мадярох

и Бугарох, охранету, укріплену, у хторей ше жило подобно сушедним западним державом, — просвіту ширели монахи бенедиктинского чину — своїм наслідником. И його держава, отримує ше, рошне и пада по вредности особней дотичного наслідника.

Його вредност ше видзи и по тим, же ше му удало основац кральовину у време, док ище нет ані Французох ані Немцох ані Енглезох ані Талиянох як народох, [ище ше лем гевти германски племена хтори превалели до западного римского царства, стояли зос покоренима жителями на нови народи!

Хорватска кральовина за Томиславових наслідников ослабла, зменьшала ше. Но за Петра Кресимира IV. (1058.—1074.) заш ше подзвигла и омоцнела ище баржей як за Томислава. За його време Хорватска була найвекша: граніци преширени далей до Босней, на юг до ріки Неретви, а и над островами и варошами, хтори ше волали, як цо зме уж чули, Далмация, постал правим крально, властительом. Тот краль найславнейши зос народней кралевоц фамелиї. По його шмерци знова хорватска держава слабне, а найвечей пре то, же хорватски вельможи еден другому завидзели кед би постал крально. А то их мало не доведло до препасци, як познейше увидземе.

Од 1076. до 1089. бул крально хорватским Звонимир, хтори бул подчас спомнутого славного Петра Кресимира баном помедзи Саву и Драву. Вон бул перша капча медзи Мадярами и Хорватами. Його жена Елена була шестра мадярского краля Ладислава. И по шмерци Звонимировей — забили го сами Хорвати, кед их процив їх дзеки сцел водзиц на войну на хасен другого — мадярски краль Ладислав нацагнул руку за хорватску коруну пре родзинство з нещестним крально и пре дзеку дзепоедних моцних хорватских вельможох. Векша часц заш лем выбрала себе краля спомедзи себе бо Трпи-мирова фамелия уж вимарла. То бул Петро II. (1093.—1097.) У того време 1094. першираз ше спомина Загреб, у котрим спомнути Ладислав утемелел владичество. Петро II. настрадал у войни з Меркурийом, войводом нового мадярского краля Коломана, наслідника Ладиславового там, дзе нешка Петрова гора на граніци Хорватскей и Босней. Ту вон погинул як остатні хорватски краль, хтори походзел зос самого народу, па ше назвала тот гора його меном. Но и по при тей побиди Коломан не мог з оружийом покориц Хорватох. На концу ше воле з німа на мирни способ злагодиц: вони його вежно за краля, а вон їм потвердзи шицки їх права и признава Хорватску окремом кральовином зос власним сабором. Окреме ше коруновал з хорватску коруну за їх краля и обовязал на то и на шицко, на цо и сам бул вязани, и своїх наслідников. То ше трафело на граніци хорватского кралевства зос мадярским на ріки Драви року 1102.

Од того року Хорватска вязана з Мадярску: с початку тот звяз була лем у особи взаїмного краля, але цо длузей то тирвало тот ше взаїмноц прецаговала и на други державни ствари на чкodu Хорватом. Нещесце почате за Арпадовцох — то мадярска кралевоц фамелия, з котрей походзел и Коломан — наставело ше и по їх повимераню 1301. року за кральох з других фамелийох. По другим боку заш моцна Венеция одняла острови и вароши на Ядранским морю, пре котри ше зос ню виками водзели войни. Хорватски ше вельможи пру медзи собу, а по медзи Саву и Драву населюю ше уж за Арпадовцох мадярски великаше. Од 1415. року превалюю Турки през Босну до Хорватскей и Словенїї. Великаше, чийо прадідове основали Хорватску державу, як зме скорей видзели, селя од сили турскей на полноц зос нешкайшей Далмації до тешней Славонїї, хторей од половки 16. вику баж пре них пришло мено Хорватска. Настава дуга и чежка, але славна борба зос Турками, хтори до 1593. року зос вше векшима силами навалювали на Хорватску и однімали фалат по фалат їх жеми так, же шлебодна Хорватска у 16. вику була звездена на найменьши граніци, на даскельо жупанїї коло Загребу, хтори нігда не бул у власци Туркох. Неволя пред Турками приведла Хорватох до другей, да виберу краля зос новей фамелиї Хабсбургох, хтори уж скорей завладали сушедними жемами на западу, дзе були Словенци уж моцно помишани з Немцами. То ше трафело 1527. року и на то ше ище познейше врациме.

Сербска держава.

У брегох, помедзи котри ше змесцели долини рікох Пиви и Тари, од хторих настава Дрина, Лиму, западней Морави и ей притоки Ибру настала перша сербска держава. Главне место Рас. Перши княз вола ше Вишеслав, хтори жил у исте време одприлики, як и його именак у Хорватскей. Но утемелитель першей сербскей шлебодней держави — правда краткого вику була — Властимир, савременік хорватского князя Трпимира. Но у того време ище и Бугарска держава и византийска були премоцни, же би млада Властимирова держава могла длузей истновац. Правда потомки його водзели борбу и з Бугарами и Византийцами, па кед були Бугаре моцнейши признавали власц бугарску, а кед Византийци византийску. Конечно 971. постала тот держава, хтора ше волала Рашка, покраїном византийского царства. На то главнейши вельможи зохабили Рашку и виселяли ше до Дуклі (Зети), хтора була там, дзе нешка Чарна Гора. И терас за еден вик одприлики була Дукля штреток змаганя за шлебоду сербскей держави. Но початком дванастого вику заш Рашка постава и надалей остава фундамент сербскей держави правда ище под вельким впливом визан-

тийського царства а і од часу до часу хорватско-мадярських кральох. Прави утемелитель сербської держави у штретнім віку є Неманя, великий жупан у Раши од 1168. року. Родом є зос Дуклі (Чарней Гори) як цо і познейши воскреситель державней думи і вода сербського устанку на початку прешлого віку, у котрим настала од Туркох ошлебоджена Сербия. Неманя мушел до 1180. признавац верховну власц мощного і славного византийського цара Мануила. За тото време дал ше на нукашине уредзоване своей жеми. Витамаел по державу опасни вирски рух, хтори ше примотал з Бугарскей, а волап ше богумилска вира вещей поганска як християньска. Пре ню препадла бугарска а познейше і босанска держава. По шмерци Мануиловей Неманя розширил граніци своей держави аж по граніци хорватски і до моря на запад, на юг до нешкайшей Албанії, на восток, але Београд, Ниш і Скопле ище остали у византийскей власци. Кед Неманя уредзел і преширел свою державу, одрекол ше власци 1196. року, і пошол до монастира як монах под меном Симеон на святу гору до монастиру Хиландар, цо го вон основал на полуострову Халкидики, хтори нешка у Грецкей на восток од утку рики Вардару. Пре його чесни живот народ го почал почитовац як святого по його шмерци 1199. року. Його наслідзел штретній му син Стефан Первовинчани (за кралья) 1196. року і владал до 1228. Вон прибавел своей держави потполну державну і церковну самостойносц, 1217. винчани бул коруном, хтору питал і достал од папи Хонория Трецого. И бул би ше може буц вещей зблїжел Риму, да ше не помишал помедзи їх хорватско-мадярски краль Емерих. 1219. р. послал свойого брата Саву, хтори бул монах на святей гори Атосу, дзе му і оцц бул, до Никей на византийски царски двор, дзе му признали самостойносц сербської церкви. Його такой пошвещели за архиепископа. Одтераз не муша сербски владикове исц на пошвещене патриархови. У монастиру Жичи — основал го Стефан Первовинчани — була столица Савова і познейших архиепископox і ту ше крунели, миропомазовали сербски кральове. Сава основал вещей владичества, постарал ше за паноцох і школи і с тим поставел темель сербської народней просвити. Вон перши сербски Просвитель, як го народ і нешка вола, і церква го по його шмерци 1235. року преглашела святителюм.

Стефан Урош II. Милутин (1282.—1321. року) преширел свою власц на юг і 1282. року Скопле вжал за свою престолницу — главни варош. Розширил свою державу і на сиверо-восток гу Дунаю. Його син Стефан Урош III. (1321.—1331. року) пре свою победу над бугарским царом Михайлом при Велбужду (нешкайши Тюстендил) 1330. потполно завжал долїни рикox Вардару і Струми і цали край

коло Нишу. Сербия под нїм постала найважнейша держава на балканским полуострову. Но ище славнейши бул його син Стефан Душан Силни (1331.—1355.) Вон преширел граніци своей держави на полноц до Сави і Дунаю, на юг далеко до нешкайшей Грецкей і на запад до Ядранского моря. Ище сцел і Царгород завжац, да наисце будзе і византийским царом, як цо ше і дал 1346. року у Скоплю коруновац од патриарха — вон зробел сербського архиепископа патриархом — за цара Сербом і Греком. Старал ше вон і за порядок у своей держави — 1349. р. видал вон законїк, хтори о 5 роки познейше ище і допольнел. 1352. року уж Турки прешли зос Азії до Европи і ту

Корунованє Цара Душана.

залапели власц недалеко Душановой держави. Душан осетел опасносц Туркох не лем по свою державу але і по цалу Европу па запитал у папи, да його визна главным воеводом у борби проци Туркох. Мал дзеку припознац за то папу наслідником св. Петра. Але заш шицко то погубел хорватско-мадярски краль Лудовик I. хтори ше упушел до войны з Душаном пре Мачву, ровніну у Сербії на юг Сави. 1355. року умар Силни Душан ище млади, а його ше держава не одлуга по том розпала і под турску власц спадла, под котру остала до недавно, пре слабосц його сина Уроша IV. (1355.—1371.) і пре незлогу сербских великашox. Єден од нїх Вукашин, оцц Кралевица Марка, бул именовани помощним кральом, але і то не помогло. Вукашин 1371. у едней войны з Турками погинул, а не одлуга умар і Урош IV., остатні потомок славного Неманї.

Сербія подзелена медзи великашох медзи собу повадзених, а Турки нови швижи народ з наймоцнейшим войском у тедишней Европи. Управительови краю, дзе нешка шерцо Сербії, у Шумадиї, и князу Лазару удало ше зос женїдбами розшириц свой вплив и на други покраїни, але задармо! Уж 15. јуна на Видов дан 1389. запечатована нещестна судьба Сербії на Косовским полю за преко 4 вики; Турки надвладали Сербох, котри им остали подложни до початку прешлого столїтия. Полноцна Сербія правда ище ма своїх правительох, потомкох нещешлївого Лазара, але муша плациц податок у пенежах и войско за мир, цо го уживало. То не тирвало длуго: 1459. року и остатня часц бувшой Сербії восточно од Дрини постала пашалуком — окраїном турецкого царства. Найдлужей остала самостойна сербска окраїна Зета (Дукля, Чарна Гора) до 1499. р. кед и вона мушела припознац верновну власц турецку.

Од тераз Сербох трима на громади и цеши у неволї їх церква, владикове и паноцове, котри обходза шицки краї, дзе биваю Сербї. Здогадуюци им славну прешлосц дзвигаю надїю у будучносц. Особито мала їх церква вельки вплив на судьбу їх од 1557. року, кед им позволел найсилнейши турски цар Сулейман знова мац патриярха, котрого столица була у Печи у южней Сербії, па ше и волаю печски патриярхи, печска патрияршия. Вона правда була 1766. року зотарта, але уж не скоро. 1924. знова оживена тота патрияршия, неовисна о царгородским патриярху. У найчежших часох историї Сербох отримала їх церква, хтору ушорел св. Сава и пре то вон залог познейшей свїтлей сербскей историї.

Босна ше спомина половком дзешатого вику а була у штретку нешкайшей Босни коло извору рики Босни. До 12. вику раз була у власци хорватских кральох раз сербских владарох, а од 12. вику е окрема держава вецей меней овисна од хорватско-мадярских кральох. Найславнейши ей владар бул Стефан Твртко Перши (1354.—1391.), унук найзнаменитшого хорватского вельможи Павла Шубича и дальша родзина Душану Силному. Вон ше коруновал 1377. року за краля Босни и сербскей жеми, а 1390. р. назвал ше кральом Хорватским и далматинским. У Босней була барз розширена спомнута богумилска вира, хтора найвецей допомогла, же конечно и Босна подпадла под Туркох 1463. року и остала под нїма аж до окупациї 1878. р.

Буна Петра Зриньского и Франа Крста Франкопана.

1526. року у битки зос Турками под їх найславнейшим царом Сулейманом II. погинул хорватско-мадярски краль Лудовик II. У неволї пред Турками Хорвати по векшей часци вибрали себе за краля зос дому Хабсбургох у Бечу, хтори од скорей овладали нешкайшом

Аустрийом, Штаерском, Корущком, Краньском и Тиролом, Фердинанда I. 1527. року. Векшина Мадярох напроцив вибрала себе за краля едного од їх вельможих. Хорвати ше сподзивали, же им у борби процив Туркох Фердинанд найвецей годзен помочи тим вецей, бо и вон волеє зос свою помоцу тримац Туркох далей од гранїцох своїх горе спомнутих жемох.

Но Фердинанд не отримал свою обещанку и свою силу пушел процив своего конкурента у Мадярскей. Дармо Хорвати опоминали Фердинанда на його шветочни обещанки. Достали лем малу помоц у пенежу и войску, хторе було преслабе процив швижих и зогратих Туркох. Хорватска бувала меньша и меньша, док не була сцагнута на жупанию вараждинску и часци загребскей и беловарско-крижевскей. Шицко друге спадло под Турску власц. Не помогло ані то, же здлуж гранїцох турецкого царства од моря па познейше аж до Банату постановена война гранїца, у хторей шицки мужски глави од 18. до 60. року мушели више, кед требало, влапиц за оружје процив Туркох. Досц широка смуга жеми — война гранїца, хторей една часц ишла од прилики на юг гайзибану Сисак—Брод—Винковци—Митровица—Индїя—Петроварадин и далей до Бачкей, була уредзена у другой половини 16. вику по катонацки, дзе цалу власц мали немецки генерали, офицере, хтори ше вельо раз горше справовали гу народу як сами Турки.

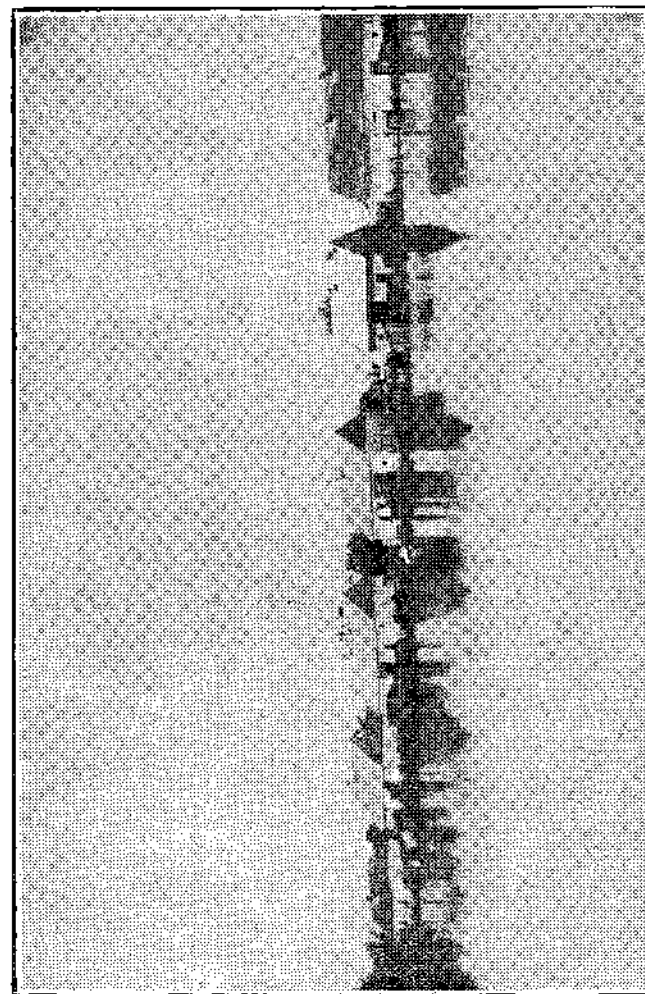
Хорватски бан и сабор немали там нїяку власц аж до 1873. и 1881. року, кед тота гранїца дзвигнута, гоч Хорвати више, кедигод им ше надала нагода, пожадали, да ше власц бана и сабора знова уведзе и до тих крайох. Но, Хабсбурги не лем, же не вислухали жаданя Хорватох, але ище и патрели, да цо вецей зотру шлїд державней самосталносци и Хорватох и Мадярох, дзе конечно Хабсбурги овладали своїх конкурентох и станули мадярскими кралями. Таке поступоване спричинело горе спомнуту буну. По ваварским миру с Турками 1664. року, кед ше могло вельо вецей достац од Туркох и уж теди може буц вигнац их зос Хорватскей и Мадярскей, хорватски и мадярски великаше увидзели, же Хабсбурговцу Леополду I. вецей о тим, да з Хорватскей и Мадярскей направи прости покраїни, дзе будзе владац по своей дзеки, як и у горе спомнутих своих жемох. Пре то надумали поволац Леополда, най отримавши свойо и своих предшественїкох обещанки зглядом на почтоване державней самостойносци Хорватскей и Мадярскей, а кед не зосце, да ше одтаргню од його власци. На предку того руху бул хорватски бан Николай Зриньски, а кед вон не одлуга умар, поведол том драгом Хорватох и Мадярох його брат Петро. Найглавнейши мадярски вельможи були зос нїм. Леополд пошол и на далей своим драгом, а бунтовниці своим.

Петро Зриньски погледал тайом помоц у Леополдового противника силного французского краля Луя XIV. Вон им обещовал помоц, а вони ше рихтали, да за навше зруца Хабсбургох. У тим Луй ше намирел з Леополдом и напушчел Петра Зриньского. На то попробовал Петро погледац помоц у турского цара — султана. Випатрало, же ю достане под добрима условиями: Петро мал постац кральом у Хорватскей и Мадярскей, а Турком мал плациц малу суму датку. Турки му мали у помоц з войском присц. Пре нещешливу помилку Петрового посланца, хтори бул на турским дворе, да то вирами, достал Петро глас, же Турска на то пристава. На тот глас ше Петро нагло почал рихтац, да ше за кратки час з оружийом дзвигне против виломних Хабсбургох. Але Турки не думали наисце помочи Петрови. А кед вон то збачел, охобени од шипких крем своїх Хорватах и даскельо мадярских великашох, надумал ше помириц з Леополдом. Рушел ше зос братом своей мудрей жени, спомнутим Франьом, його найблизшим помочником до Бечу, дзе му обещали, же му пребача. Але кед пришли там, руцели их до цемницх и 1671. року одрубали им глави у Винерштадту при Бечу. Так скончили тоти поборники хорватскей державней самостойносци, потомки найславнейших хорватских великашох, хтори Хорватскей дали вельо добрих, славних банох у найчешше време хорватскей истории. З нима були тоти фамелии за на вше зотарти. Тоти людзе по их нещесцу були Хорватом символ у познейшей борби за шлебоду держави, яку мали давно пред тельо виками. А то ше зисцело аж 1918. року и косци тих народных мученикох пренешени до Загребу, до крпты величезней главней церкви, дзе и нешка починаю, док им ше не подзвигне достойни окреми гроб и памятник.

Серби по нещесцу на Косову 1389. року.

Од страху пред Турками вельо ше Сербох виселело зос нешкайшей Южней Сербиї, а кедишнього Душанового царства на полноц (сивер) аж до Далмациї, Хорватскей, Славонїи, Банату и Бачкей, а велі ше застановели познейше у войней гранїци. На їх место населили ше Арнаути (Албанци), хтори и нешка там у шумним числу. Спочатку було сербскому земледїлцу и ремесельнику лепше под Турками, як под їх власнима незаситними панами у самостойней держави. Турки унищожели лем великашох — пре то нет у нешкайшей Сербиї грофов, баронох, вельможох — а народ охобели найроби свою роботу. То тирвало и за часу моцних царох, котрих ше бали и поштовали сами Турки. Но познейше царове були слаби па ше менши заповедници и турски великаше одняли и здєрали християньски народ, хтори волали „рая“. У тих чєжких часох, хтори

тирвали аж до початку 20. вѣку, цєшєли народ паноцєвє, споминали славу прєшлоц и будзєли надїю на лепшу будучносц. Прєто анї не чудо, жє ше Сєрби вшє бунєли процив Туркох, кєдигод ше лєм сподзивали жє ше им з помоцу других народох уда отрєсц ше паньства омержєних Туркох. У вєлькей войни процив Туркох од 1683. до 1699. року, у котрєй гєтовє цалком була од Туркох ошлє-

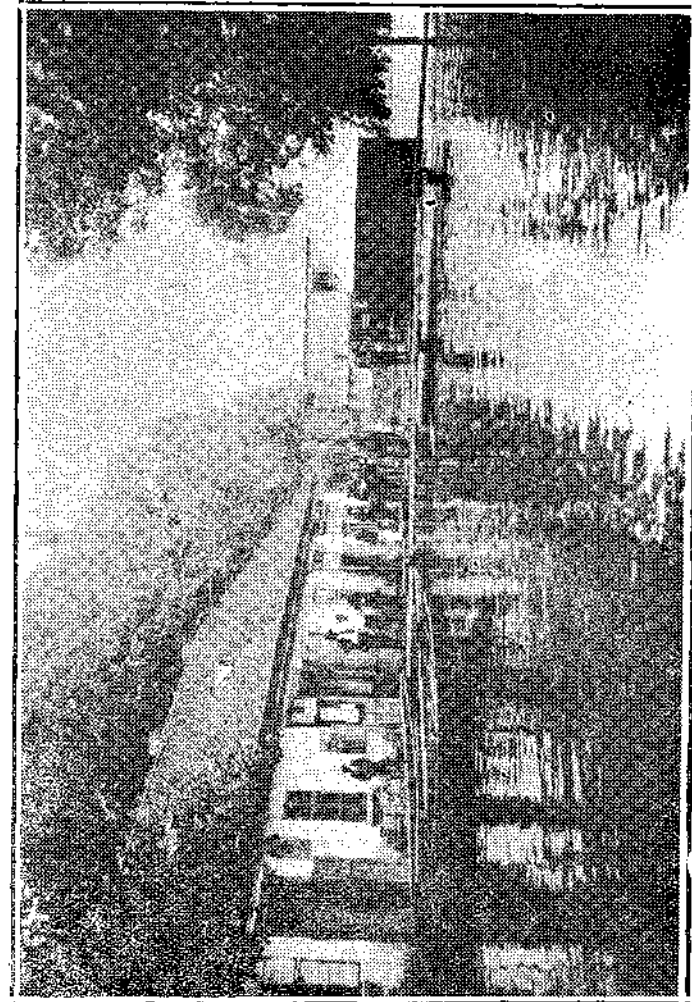
Прєшлєрочна погола води у Войводиї: Поголєни хїжї у Новим Садѹ.

бодзєна Хорватска, станули и Сєрби на югу Сави и Дунаю процив Туркох и ступєли аустрийскому войску, хторє ше залєтло аж до Нишу и Косову, у помоц. Кєд уж випатрало, жє и Сєрбия будзє ошлєбодзєна од Туркох у тєй войни, напад зос своїм войском спомнути французски краљ Луї XIV. на западни гранїци Леополдового царства. На то поцагнуто зос сєрбского фронту тєльо войска, жє

ше остаток мушел вращиц поза Саву и Дунай и напушиц Сербию. Серби у страху пред Турками пре устанок и приятельство зос Аустрийским войском рушали ше на полноц зос цалим иминиєм, цо го могли зос собу понесц, под свойм патриархом Арсенийом III. Чарноевичом. Коло 37.000 сербски фамилий виселело ше у тото време 1690. року зос Душановой Сербий. Рушили ше на драгу у надїї, же ше не одлуга враца назад. Але подїї иньшак викруцели. Туркох ше ище не могло вигняц зос Сербий, а доселеним Сербом под Арсенийом не остало иньше, але населїц ше стаємно по ошлебодзених крайох од Туркох по Сриме, Славонїї, Бачкей, Банату, Баранї па аж и до околини Будапешту, дзе жеми було надосц, бо ше жительство у силних войнох и под час Туркох барз розридзело. Приселени Серби мали вельку борбу, нацаговане зос Хабсбургским царом, хтори ше помали одцаговал од своїх обещункох, хтори им дал, кед ше селели, по єдним боку, а по другим з Мадярскими великашами, хтори им не сцели припознац нїяке окреме право, але их зробиц своїма рабами як цо им були їх браца земледїлци. Но 1848. року за Мадярскей буни випатрало, же ше потомком приселених Сербох под Чарноевичем сон о постановеню сербскей войводини, жемох, у котрих бивали Серби зисци, та буду зєдинети у єдно од Мадярскей независне управне тїло. Сербска войводини правда була установена 1848. року, але нїгда не була тото, цо мала буц, бо Хобсбурги и тєраз швидко забули помоц Русох, Сербох и Хорватох, з хтору покорели Мадярох. Истновали на паперу до 1861. року, але аж 1918. року постала тото, цо сцели Серби ище 1690. року, а найвещей по заслуги Светозара Милетича, хтори у прешлим столїтю знал коло себе позберац до громадки своїх Сербох против мадяризованя.

Серби, хтори остали под Турками, на юг Сави и Дунаю уж не могли далєй зношиц безакония турских заповеднїкох, початком 1804. року подзвигли ше перше против тих заповеднїкох и чиновнїкох, а од 1805. року водза борбу за потполну самостойносц своего народу. На предку того руху бул Дьорде Петрович-Карадьорде, прадїдо нашого нешкайшого краля Александра. С помоцу Русох пошло за руку Карадьордю ошлебодзиц Београдски пашалук (покраїну) од Туркох, але пре зваду воеводох, хтори з Карадьордьом водзели народ, медзи собу па пре то, же Руси не могли вецей помагач, бо сами були угнецени до войны зос силним французским царом Наполеоном. 1813. року в ешенї препадло шицко и Сербия знова покорена потпадла под султана. Но заш лєм не задлуго: пре нови безакония дзвигли ше Серби под Милошом Обреновичом воеводом Карадьордя, хтори сцек 1873. през Аустрию до Русїї, и то 1815. р. на квітнунед зєлю. То други устанак, хтори ше удал, бо Русия ше зментовала Наполеона

и могла ше баржей завжац за Сербох у Царгороду, як цо и зробела. 1817. року дал Милош забиц Карадьордя, кед ше врацел зос Русїї, бо ше бал, же му одейме первенство. Того року признал народ Милошу право, да и його потомки буду князи сербски. Милош основатель кральовскей фамелий Обреновича. — Обреновичи владали од Милоша па до 1903. року, крем часу од 1842. до 1858. року, кед вла-

Прешлорочна потопа води у Войводини : Вуковар.

дал княз Александар, син Карадьордя. 1882. року постала кральовином, а перши краль Милан. 1903. року пре чежки причини Александар Обренович (1889.—1903.) забити у катонацкей буни, а на престол пришоц покойни краль Петро Ошлебодитель, хтори дотля жил по Францускей и Швицарскей як емигрант. За кралья Петра у балканскей войны 1912.—1913. року ошлебодзени и остатнї Серби спод турецкей

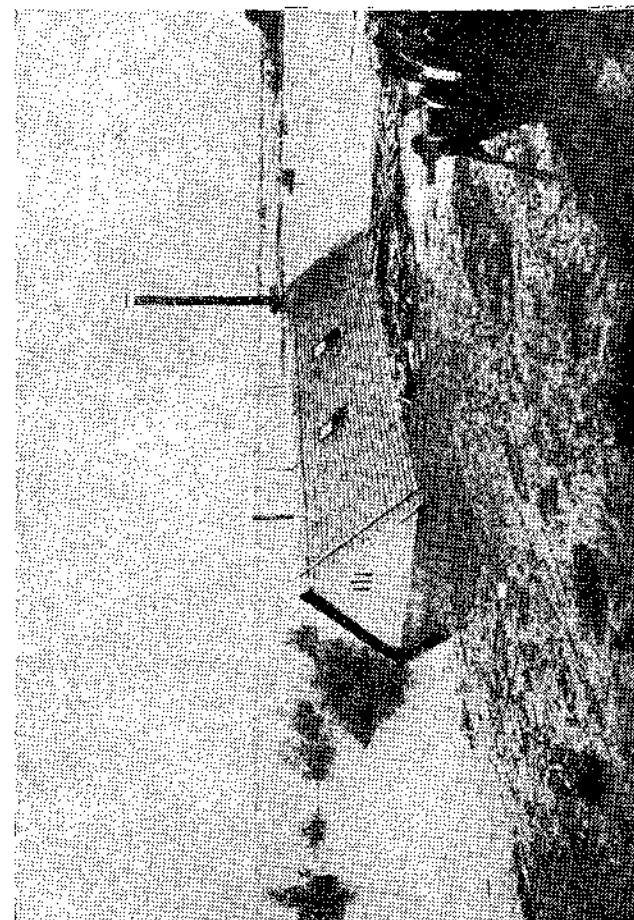
власци. — За цали тот час ище Серби у Чарней Гори жили найшлебоднейше. З німа владали владикове, а од половки прешлого століття князи. Княз Николай (1860.—1918. † 1921. р.) преглашел ше 1910. р. кральом.

Илиризам або народне препороджене у Хорватах.

Хорватска правда карловским миром 1699. року увекшана майже у нешкайших граніцох, але бан и сабор трацели вше вещей свойо права, котри себе присвойовали поедини кралі Хабсбурги. Мария Терезия (1740.—1780.) и ей син Йосиф II. (1780.—1790.) старали ше родительски и за найхудобнейших и найзапущенних, але и вони ишли за тим да зотру власц бана и саборах хорватского и мадярского, да их здробя у правим значеню слова своїма покраїнами. Цо вещей, Йосиф уж наредзел, же ше у цалей його держави по урядох муши гуториц немецки. Вон поставял вещей банох, не зволовал сабори, але управлял зос цалу свою державу по своїх поверенікох-комисарох. Но події го присиловали, да попуци: уплечени до войны з Турску требал пенежи и катонацох, -а народ ше не одзивал без заповесци своїх саборах. На шмерц похорени врацел права хорватскому и мадярскому сабору, и не длуго по тим умар. Хорвати у страху пред горішима покусамі з Бечу против їх державней самостойности и против однародзования германізації приписли ше баржей гу Мадяром 1790. р. по шмерци Йосифа у надїи, же ше ведно легчейше охраня од Бечу. Заклучели хорватски великаше на своїм саборе, же од терас и Хорватска ма примац наредзеня мадярской влади, доклягод ше не враци Хорватской война граніца, сиверозападна часц Босни и часц Херцеговини па Далмация. Но Мадяре то цалком иньшак вжали: од терас настоя Мадяре прецагнуц свойо закони и на Хорватску, свой язык уцагнуц до школах хорватских и урядох, з едним словом мадяризовац Хорватску и створиц едновиту, Мадярську державу од Карпатох до Ядранского моря. Хорвати ше бранели, але у тей непрестаней борби уж вистали: пристали и сами на своїм сабору, да ше до хорватских школах заведзе и мадярски язык. И кед випатрало, же Хорвати цалком поклекню пред Мадярами и же ше временом преточа на Мадярох, явя ше нови рух, народни препород под меном Илиризам.

Илиризам приходзи од мена Илири за котрих думали коловодьове того руху, же були прадїдове южних Славянох, па сцели тото мено увесц як взаїмне за Сербох, Хорватах и Словенцох. Тот рух водзел, Людевит Гай, родом зос хорватского Загоря з варошику Крапини. Вон видал 1830. року малу кнїжочку з хторима словами и як треба Хорвати да пишу и винес думки, як да ше Хорвати, Серби и

Словенци зедина на просвітним полю, як залог у и познейшому политическому єдинству. Зос тоту свою кнїжочку зблїжел Хорвата. Хорватови — бо до теди кажди иньшак писал — Хорватах Сербом и Словенцом. Уж 1835. р. видава вон новини „Новине Хорватске“, хтори ше од 1836. волаю „Илирске Новине“, а од 1843. „Народне Новине“, хтори и нешка виходза у Загребу, лем познейше вони

Прешлорочна потопа води у Войводини: Пумпа у Апатину.

страцели свою вредносц. Утемелюю ше народни читальні, просвітни и газдовски дружтва и т. д., а з просвищенєм рошню и политически бажаня за державну самостойносц и неовисносц од других народох, настава народна странка (политицка), хтора водзи борбу против мадяронох, хторих було аж до 1918. року.

Илирски рух подзвигнул народни дух и свидомосц на тельо, же Хорвати 1848. року под баном Єлачичом таргаю каждую звязу з Ма-

дьярами и воюю против їх, и за своєю уж оддавна страцени права на самостойни державни розвиток. Но ище обставини не дозрели, да ше посигне жадана самостойносц, ище мушели Хорвати покутовац за препущованя своїх прадідох. По вигашеню Мадярскей буні з помоцу Хорватах и Сербох и Русох наградзел Беч Хорватах и Сербох горше як Мадярох — бунтовнікох. Од конца 1851. р. па до 1860. до октобра влада Франц Йосиф — ступел на престол 1848. р. — без питаня сабора, апсолутно по своей дзеки, настал час апсолутизма. Утим ше Беч помирел з Мадярами, з хторима подзелел власц на пола над цалу препадлу державу. Хорвати були препущени на милосц и немилосц Мадярох, з котрима мушели зложит нагодбу 1868. року.

По тей нагодби були Хорвати неовисни о Мадярскей лем у судзеню, церковних и просвітних справах, и у нукашней управи, а газдоване и зос хорватску кишеньку затримали Мадяре за себе. По 1868. року политически хорватски народни странки управели свою борбу против тей нагодби, да ю пременя на свой хасен. У тей политической борби пришла и шветска война. — Словенци ше у прешлим століттю на тельо zorganizовали, же ше могли отримац до преврату, гоч жили у чужих обставинах як Хорвати и Сербі. — Од селідби па до 1918. прелято морію креви и шлізох понайвещей за цудзого, але гевто цо пречерпене у наміренню на хасен власного народу зродзело сторазовим плодом: створена нова, наша нешкаяша держава, векша и од Душановой и од Томиславовой и од Трпимировей, у котрей и Сербі и Хорвати и Словенци маю свойо место и улогу, котра познейше ище баржей придзе на слунко, а по при нїх и ми, чийо прадідове поховани на Україні, прадомивини Славянох. Подзельме з нїма радосц и жалосц, бо су нам вони попри наших братох на Карпатох и Україні найблізши.

Др. Іабор Костельник.

Кредла и Кредланя.

Кеди-некеди, як даяки давни, дзециньски сон, приходза ми на розум Кредла и Кредланя.

Не чули сце о нїх нїгда? Не паметаце їх? Но, гибаль сце не з Керестура, з мойого родзеного валалу, гоч сце и прави Руснак; або вам нет ище штераец роки, та ше чудуеце. А мне баж штераец роки, та їх паметам. И мал бим вам дацо о нїх погуториц. О Кредли и Кредлані. То були Шваб и Швабица, минар и минарка у сувачу на Циглашоре у Керестуре.

Не тєраз то було, та так наисце и я їх мало паметам. Гварим вам: лем як дзециньски сон. Шак могол сом теди мац даяки пейцшейсц роки. Але то таки сон, же на цали живот остава. Як силне шветло є паметне, гоч и кратко тирвало. Як кед ше небо отвори — та вец о тим старши приповедаю младшим през цали свой живот.

Кредла и Кредланя! Знаце, у тим стародавним сувачу, цо коні у нїм цагали. Около, вше около ходзели.

А газда шедзел на доронги, круцел ше, як хлапци на кирбай, кед ше вожа на конїкох у „комендї“, та так коні гонел. Або ишол за коньми, кед му досадзело шедзиц. Вше з батогом у руки — дабме. Та кеди-некеди цморгнул на коні, або закричал: Но, Ленка! Сирка! Гайд! Гайд!

А сувач млел и давал знак, же меле. Дуркал, Боже, вше дуркал: та-та-та ра-ра-ра...

Ах, тот глас! Нізач бим го не дал! Не верице? Швет сом прешол уздлуж и прейга, пошивел сом, негочяке сом видзел и чул, але тот глас остал ми якошик наймилши — не найсладши, але наймилши. Таки — як мила робота. Знаце ви, цо то мила робота? Кед сцеце на шицко на швецє забуц, та ше береце до своей роботы, яку любите, та маце и роботу и забаву: и живот и забуце живота. Теди на души легко. Робице, а одпочиваце.

Та таки бул тот глас, тото сувачово дуркане: та-та-та ра-ра-ра — од рана до вечара.

Верице чи не верице, на тим швецє ище лем еден глас ми таки мили: кед витор гвизджи вноци, а конари на древох або телеграфски дроти йойча... Тисяч души теди ше нараз озиваю у мене. А каждая сце жиц, бо лемцо ше на швет народзела. Каждый конарчок, каждый дрот — то една душа.

Витор и конари на древох и телеграфски дроти остали, але тоти стародавни сувачи уж препадли. Та ми смутно, же їх нет. Жаль ми за нїма, як за златом, цо давнейше ходзело людзом по руках, а вец го — пре войну — на паперово пенєжи розменели, а папери страцели вредносц. Лем число остало...

У таким то стародавним сувачу Кредла бул минар. А Кредланя була його жена. Шваб и Швабица. По тим можеце знац, же не були зос нашого валалу. Пришли до нас — за хлебом. Не знам: одкаль. Гварим вам, же сом теди дзецко бул. Лем як еден образ, на хторим вони намальовани — Кредла и Кредланя, так ми стоя пред очами. Попитайце ше старших одо мене Керестурцох, вони вам вецей погуторя о Кредли и Кредлані. А я вам повем тото мало, цо знам, але го мушим повесц, бо ме мучи у души.

Млели сувачи кеди-некеди, а Кредлов вше млел и дуркал од ра-на до ноци. Як годзина, цо нїгда не престава ходзиц. Якже би не млел, кед найлепше млел — а валал вельки, та ест хто есц и ест кому млец. Не верим, же Кредлов сувач так млел сам пре себе. Не пре себе, але пре Кредлу — пре минара. Бо, знаце, Кредла бул з того народу, хторому порядок — перше. А гу тому бул статочни человек.

Розумице ме, цо сцем повесц? Почекайце-ле, дораз похопице. До Кредли едли Руснаци чарни хлеб, як жем, а Кредла їх научел били хлеб есц. И сам едол били хлеб и других научел. Знаце, же бул художни, кед до люцкого валалу пришоу за минара. А били хлеб едол! Наисце то, чудо! Неможливе стало ше можливе у живоце Кредли и Кредлані.

Розумице ви, цо то значи? Кредла преврацел валал, живот — закаламел го. Худобни, бидни минар Кредла, Шваб.

Думаце, же вон видумал билу муку? Не верим, же бул мудрейши од нашого першого лепшого газди. Але вон бул з того народу, хторому порядок — перше. И не чудо, бо тот народ ше учи уж два тисячи роки, як треба и як мож човекови жиц на швецце. И тото ше научел, же порядок, статочносц, вредносц — то за човека перше. Од того шицко далей идзе, як рика од жридли. Запаме-тайце себе тото! Найдзеце з нього у живоце хасен — як дукат на драже. Верабоже!

Як Кредла робел, як любел свою роботу и як ю статочно окончовал, тото сом вам не годзен погуториц. То треба видзиц — голем раз, и досц, же би похопиц. Око вецей видзи, якцо язык годзен виповесц. Опишце, кед сце годни, белаве небо, або червену ружу цемному од народзєня. Агейце, же не мож! То треба видзиц! Кредла мал два руки и два ноги, два ока и едну главу — як шицки здрави минаре. И цо робел, робел, як кажди минар. Голем так могло випатрац тому, хто неосетни. Але била, як шнїг, мука гуторела, же Кредла иньшак робел. Видзели ви такого, цо на чудо танцує, и такого, цо танцує, як кед би летал? И еден и други з ногами пребера, але зато не еднан танцюю. Ша ице людзе и ходза не еднан. Та видзице, у тим главна розлика.

Под Кредлову руку стародавни сувач видуркал билу муку, як нешкапнї з вальцами ю вигриже и вируци до меха. Лем цагай зос ней рейтеши!

Знал Кредла свою роботу и — як вам гварим — статочно то окончовал. Але чисто по руски гуториц нїгда ше не научел. Вше ше познало, же є Шваб.

Вецей вам нїч не знам повесц о Кредли. Койцо сом забул, бо то не тераз було, але тото сом не могол забуц и мушел сом вам

повесц; бо ме джубало у шерцу. Як кед ше курче виджобує з вайца на яр.

Но, а о Кредлані вам не знам повесц оздаль ані тельо. Так ше ми видзи, же сом то лем раз у живоце видзел. Наисце мушело буц вецейраз, шак паметам, же ме вона „Кабриг“ волала и „похераї“ ми давала. А за еден раз одкаль би ше вжала така ей любезносц гу мне? Але, як гварим, так ше ми видзи, же сом лем раз видзел.

Одвезол сом ше зос отцом на кочу до сувачу млец — до Кредли. Припитал сом ше: Апо, и я пойдзем млец! -- Шак то шицки дзеци любя таке дацо. Шедзел сом на мехох зос житом, як чутка

Руски ученїки VI. класи. (Кодур).

на кукуричанки. Кредланя баж була на дворе — чи куром есц давала, чи швиньом, вера, то уж не паметам. Груба, велька Швабица. А гуторела по руски — керестурски кури ше з того шмеяли. Але зато була мудра и вредна газдиня.

Накеди зме станули з кочом на дворе, такой ме по мену волала: „Кабриг! Гебо (гепо) до хиша! Гебо, гебо!“ И вжала ме до хижи. Та — цо думаце! — „похераї“ ми давала! Вера, нїгдзе я теди „похераї“ не едол, лем у тей Швабици. А яка була хижка! Думал сом, же сом голем у панотца, кед не у sameй церкви. Таке шицко було у хижі швицаце — чисте, красне, паньске. Думал сом, же сом у даякого богатого спаїї — а я бул у художней минарки, цо до

люцкогo валалу пришла — за хлебом. Два посцелі висцелени „фино“ и прикрити зос паньскима плахтами. Два швицаци ормани и орманьчик. А на орманьчику крашне шором поскладани танери, скленки и погарики, векши и менши, койякей фурми — як у варошу у дутяну за облаком, людзom на показ. На столе нови скоряни парток, а коло стола плечени карсцелі, як нови. Гварим вам, шицко було чисте, фине, паньске. А то було теди, кед у Керестуре у першого газди у предней хижки були лем два прости лавки при мурах и прости стол у куце, дзе ше лавки сходзели; дагдзе за замасценим орманьчиком брудна пинтовка од паленки або од витрийону и даеден вищербени, лем раз до року пред Кирбайом умивани погарик...

Кед Кредла, люцки слуга, худобни минар, могол мац у хижки шицко паньске, знаце, же тото могол мац и лепши керестурски газда. Але не знал, не розумел, та и не дзбал, та як могол мац? А Кредла мал!

Гей, гей — шак то не ніч! О тим мож думац през цали живот. Не знам, як хто, але я тото поразумел аж теди, кед сом ше по швеце розпатрел.

Кредла бул у худобстве богати и преуказал Керестурцом: як мож буц у худобстве богати. А Керестурци теди були у богатстве худобни. А кельо то ест ище и нешка таки койяки, же су у богатстве худобни. *Душа їх худобна, не видзи, не зна, не сце, не дзба*, та гоч дзе є и гоч у чим, та вше лем є худобна.

Шицко человек може, лем треба *знац и сцец*. А Кредла и Кредланы знали и сцели буц богати, гоч у худобстве.

Видзели сце дараз тоти мали курочки? То нінач. Бо ані їх вайца, ані їх месо не даваю газдині хасен. Але то миле видзиц и мац — то *богачтво за очи* и за шерцо, гоч и не за уста и за брук.

И — цо поведе? — перша Кредланы, худобна минарка, Швабица, тримала тоти курочки у Керестуре. По ней и презвали, у нас тоти курочки и когуцики — „Кредла“.

Таку красну памятку охабела Кредланы Керестурови.

Но, и то вам уж шицко, цо паметам о Кредли и Кредлані. Вецка сом їх страцел з очох, и не знам, кеди и дзе помарли — бо сигурно уж не жию, — и дзе лежа поховани.

Але так ше ми видзи, же вони не умарли, шак жию далей у тих чистих, бліщацих погарикох, танерох, плечених карсцельох у билей муки, у тих „похерайох“, цо ше заведли у Керестуре, у моім родзеним валале, по Кредли и Кредлані.

— Цо хто роби — себе роби.

Жем и ей жителе.

(Предлуженє).

ВЕЛЬКИ ОКЕАН И ЯПАН

(По путопису Люд. Ижофа).

Препутовали зме у прешлорочних календарох у духу цалу Сиверну и Южну Америку, а teraz ше рушимо з чеснима читателями Руского Календару ище на векшу — на найвеличайнейшу драгу на швеце, цо ю десница Всевишнього створела, а то є Цихи, або Вельки Океан, за котрим ше на западу находза океански острова: Австралия, Индийски острова, Японски и так далей велька Азия. Тоти край будземе помалки опатрац тельо, на кельо то допуци простор нашого календару, и роздумовац о величеству вселеней и ей Створителя.

Да дойдземе до Австралиі и Азиі зос Сиверней Америки, мушимо перше прејсц — преплівац — найвекшу драгу на тим швеце, а то є силни Цихи Океан. Драга отворена на шицки страни швета, широка, и ровна, и да так повеме легка, бо крем бурйох и велькей цишини нема другей запреки за путоване. Але тому цо ше руши на тоту драгу, ипак ше препоручує цепла молитва гу Г. Богу бо нігда человек не може знац, цо ше криє у непознатей глубини, у його немей цишини, и нацо годзен человек нагажиц на тей найвекшей водней драги на швеце.

1. Цихи Океан.

Непонятна величина, глубина цихей морской води. Од Сан Франциска до Австралиі и Азиі, на простору векшим пейц раз од Европи, панує мир. Вельки то пан, бо го ніхто не може порушац и побуніц у його цихосци, крем його самого, и то кед вон то сце. Цо би го могло порушац у його миру? Людзе зос своїма галиями, то су лем таки як гуши пирка на Дунаю; витри тоти му лем одну часточку руша и заколімбаю, а гевто шицко мирно стої. Крем бліщаций води не стреташ на нім ніякого тебе подобного створа. На найфришей галиі, котра реже на дзень 600 километри, не завадза ци на драже од 13 дньох ніяки живи створ, ані даяка машина. Ані пред собу ані за собу не видзиш ніч. Сам ши вше. На одходу зос Сан Франциска ище це дас дзень два провадза гладни птици, але вецка ше вистати врацаю назад, а галия у немей цишини гоні свою драгу. Дараз вилеца з моря чопори летащих рибох з длогима пирками, па провадза ладю на вецей милі летаючи коло ней, док не вистаню и спуща ше до свойого моря. Дараз витри загуча коло ладі и загимбаю ю и потанцую, и збуря вельку воду на час, але и вони як да вистаню, престане дуц, и заш настане нема цишина на верх води Велького Океану.

Но долу у глибинох моря не такі мирни живот, як на верху. Там живе безчислене множество вшеліяких живих створеньох, цо ше круца и верца у тей велькей води, як птици у воздуху. З тих морских живирох находзи ше налапано вельо у ню-йоршким музею, па ше с того кус видзи, цо ше там коньчи на дну моря.

Там ест риби, — звани полипи — цо кед роширя свойо седем краки, та су широки седем до осем метери. Тоти краки су груби як чловека нога и шицки ше нараз рушаю, як седем вельки гади, и кед ше приліпя гу живому створу, нет тей сили, да им ше однее. У їх кракох пукал би хрибет вола, як даяки прущик. Там су безчислени чопори риби, цо маю цело як вельки длуги мехи, а з нїх стирчи косцана доронга до шейсц метери длуга. Яй тому, до кого вона вдери свой рог! Ту су раки, цо маю краки, як найвекши ковацки кліщи; ту су морски пауки, ту милиони живи корали, ту билиони других морских живих створеньох. Цо за чудесни морски живот у морю, цо в широке 10—15 тисящи метери, длугоке преко 20 тисящи метери, а глібоке 8—10 тисящи.

Гей Океану! Ти неми голияту водою, яка у тебе сила, яки живот, яка тайна, яка красота, богатство, енергия и величество! Чисти габи твоею, глібоке дно твоею, не порушани мир твой глаша дзень и ноц силу безконечного Створителя. И кед ши цихи и теди шпиваш писню „Слава во вишніх Богу!“

2. Вулкани.

Ипак тоту величезну циишну прервала матка наша жем през столїтия вельо раз. Як да ей досадзела тота силна вода на хрибце, па нараз почала зос своей утроби бухац през воду горуци огонь и дзвига главку свою на верх води. Наручала зос себе тельо лави, гару, каменю, же надвишла воду, и створела острова. Вец пришли дижджи, умили лїцо тей наруцаней жеми, па за нїма витри, птици, людзе принесли магочки; време раздробело камень и так настала добра жем, у котрей росло шицко. Таки вулкански острова постали прави земски рай. Ест их цала регемента. Так стоя там як даяки стражаре матери жеми, да меркую на вельку воду и людзом буду на помощ кед плїваю по морю.

Баш якож на штредку медзи Америку и Япаном лежа таки вулкански острови, цо ше волаю Гавайски острова. Зос Сан Франциску мож до нїх дойсц за седем днї, док до Йокагами у Япану треба единац днї. Америка спонаглела фришко окупирац тоти острова за себе рахуюци на їх воємску важносц, кед би до дачого пришло з Япаном.

Тих островах ест осем, а рахую ше гу Австралїи, гоч су добре далєко од ней. То є на швецце найдальша стація, дзе биваю людзе,

цо припадаю малайскей файти, а там ше волаю канаки. Красни то и здрави людзе, бо биваю у найкращим краю на швецце. Биваю на северней полутки южного поясу, дзе анї не барз горуцо, а не жимно лем вше цепо; а опет дижджу маю надосц, бо их облапує силна вода, па ест шицкого надосц. Ту рошне банана, кокосова палма, яничков хлебчик и други вшеліяки файти доброго древа. За чудо, же тоти талантліви людзе, не могли витримац навалу модерней култури, як и Индиянци у Америки. Скорей як Европейцох не зазнали мали красну вельку державу под кральом Камегатом. Познавали математику и звяздознаство и були добри моряки, цо знали по 4000 километри на своїх малих ладьох препутовац. Але руцела на нїх Америка свойо око; принесла им вшеліякого зла: паленьку и иньше зло па почали препадат. Пред сто роками було их 400 тисящи, а тераз их нет лем 300 тисящи. Так, ето, у жеми квеца и цукру, препадат народ, цо би могал крашне уживац божи дари и напредовац у просвити, а вон ше запушел. Главни варош им є Гонолулу, а по островах ест и нешка живих вулканох. На одним острову находзи ше шпиталь за прокажених, цо го установела християнска любов доброго оца Дамяна, котри ше жертвовал за тих бидних людзох.

Познато є, же проказа така хорота, же чловеку цо ю ма, опадує цело, а помощи нет; а гу тому є обераца, та таких випадзи гоня гет далєко, да ше други не оберу. Па и за таких ма милосердие Християнска любов. Вона моцнейша од шицкого зла. Зохабиме тот краєни, а ведно бидни народ и жем и превежеме ше на галиї до нового швета до Япану.

3. Япан.

Кед Европєяц перши раз крочи на япанску жем, привидзи му ше як да вошне патри. Ту шицко иньшак, як цо до тераз видзел и осетел. Людзе, околина, хижи, обичаї, облечиво, язык, спив; живот иньшаки, як иадзей на швецце. Шицко цудзе, а ипак миле. Людзе жию як дзеци у райскей заградки. На жеми шедза, на жеми шпя, на жеми едза, на жеми пишу, на жеми ше бавя. Нет там анї стола, анї столки, анї колїски, анї ормана, анї комина, анї турчї. З дикиньюм прекрити патос на жеми у хижи, то є єдино позорище, дзе ше коньчи цали фамилиярни и дружтвени живот: ту є символ живота души; мале, фине, чисте, на бависко створене. Їх вароши так випатраю, як у нас розложене вашарище. Хижи як чаторнї, улїчки узки, по дутянох ше верца мали людзе зос мандульовима очами: незнаш, чи жена, чи хлоп. Патриш ствари, за котри анї поняття не маш, нач су. Од древней старини и поганьских идолох, па до найновших видумкох, шицко ци нараз пред очами. Електрични трамваї и труба пивоварскей фабрики, железницке писканє и тро езри рочни обичаї пренєшени од-

разу до 20 століття — як то похопиц! И каждодневни живот и обичаї ту зошицким иньшаки. Ту хижи не будую од сподку, але од верху. Наслов кнїжки не кладу на початок, але на задок, и отамац почню читац. Ту ше не почина читац од велького пальца, але од малого. Цо у нас на право, то у їх на лїво. Ту тишлїр не дриля од себе гобель, але го цага гу себе. Ключи, шруби теди ше завераю, кед ше у нас отвераю. Конї у хлїве не стоя зос главу гу муру обрацени, але гу дзвером. Вино ше не пие на концу полудзенка, але на початку. Дзеци ше не ноша на рукох, але на хрибце, кед ше войдзе до хижи

На представи у захоронки. (Коцур).

не зніма ше калап, але ципели. Там жени хлопом указую услужносц. У трамвайох, на желєзніцох, кед нет места, теди жена стане и по-пункне хлоп у место. Кед указую с пальцом на себе, же „я“, теди не положи го на перши, але на нос. — Таки су обичаї у тей красней далекей жеми, за котру пред 60 роками барз мало знали. Япанска жем: то су зос желеним венцом оквицени бреги, белаве морїю, озера и рики. Цали Япан една красна заграда. Природа це возбужде на писню. Но цо є найчуднейше, тот народ не ма писнї, шпива и слуша нема за шпиванє. Народ цихи як гроб, гуторя страни. Путници приповедаю, же нїгдзе не видзели таки цихи народ, як япански. На улїчкох, на пияцу, на стацийох там ше не лярма. Кричац, то ганьба. Ише и у карчмох цихо. Но там карчмох ані нет. Цо єст, то за страццох

Алкоголу во опще не пию крем вина з рижкаши, саке, а то є вецей якаж квашиїна. Но зато ше пие вельо теї. Од вечара до рана вше и вшадзи вари ше теа. Но добре треба знац, же вона ше дава у таких шольочкох як орехово лупи. З таким легко гощину одбуц.

Япанци су вегетаериянци т. є. не уживаю мяса крем риби. Ту нет мяса, млека, масла, цеста, хлеба, нет кафи, нет маджуну, ложки, видлїчки нет. Цо даклем єдза? Рибу, желєняву, варене (душпайз) и рижкашу. Рижкаша то главне єдло. Єдза ю з двома палїчками цо их тримаю медзи пальцами. И облєчиво им зошицким иньшаке од нашого.

Представа у захоронки. (Коцур).

Крем сподней шмати, длуги кабат у штредку припасани з поясом, деревени папучи на ременьчкох, обично брез калапа, то им шицко, цо маю на себе. Яки су звонка едноставни, таки су и у души. Народ чистотни, барз приязни, мили, дзеци су поуздани, роботни, любителї квеца, природи, а гу тому моцни, здрави. У рускей войни зос залапенима Русами поступовали найкрасше.

Перши апостол Япану у XVI. столїтю Св. Франьо Ксаверие гварел: „Тот народ, то радосц моеї души“. Ту шицко мирне, цихе, брез звади. Кочиш нема батог. Кед му животиня вистанє, сам помага цагац коч, мучиц живину не будзе. Пса на драже обидзе, як да го прєгажи! Єст краї, дзе ше крадба през столїття ані раз не трафела. Цємнїци празни, ту нет капуре на дворох, а дзвери ше не завераю

ані водне ані вночі. Японці су просвищені. У Япану поука опща. Там шицки знаю крашнє писац, читац, кажди зна буц учтиви, фини. Укус, чистота впадзи панує. Доми им шветли, вилуфтирани. Купелі хасную часто. Трезвени людзе и шоровни.

Так жил тот народ скрити од цалого швета давно и давно ише пред Христом аж до 1853. Того року Американци присиловали Японцох да отворя дзвери своей жеми и цудзим людзом. До того року бул Япон заварти: ані вони не ишли вонка, ані не пушчали других нука. Лем на два заводи пушчали других и то раз ученикох. Буди зос Кини и раз апостола Франу Ксаверия, котри ширел Христову виру. Но и то побачовали, та витребели по Францисковой шмерци християнох. Аж чарна американска ладя 1856. р. отворела капур у Япана другим народом.

4. Ураками.

Зос златними словами записане є то то мєно у кнїжкѣ живота. Ураками є долина мучєнїкох, дзе ше од времена св. Франциска, а то було од 1549., зачувала християнска вира. През 300 роки сцели князовє з огньом и мечом викорєнїц християнство, цо го до Япану засадзел Св. Фран. а воно ше зачувало до нешка и дочекало ше шлебодѣ.

Як то було розповєме на кратко.

Нашєне христовей вири принєс зос собу и там го засадзел Св. Франциско Ксаверски, апостол далекого востоку. Вон пришол 1549. року до Япану и ту научовал христ. виру 28 мешацѣ и покресцел 200 тисящи души. За нїм пришли його браца монахи Исусовци и покресцели до миллион души. Красни початок, алє наставок бул страшний и кирвави. Дзвигнул ше якиш вода Гидейоси и роздражнєл народ японски против християнох, хтори ше теди найлєпше почали множиц. Вон ше заклѣл поганским идолом, же затаманї младе шацє християнства у Япану. Прогонєнїє започал 5. фебруара 1597., кеди дал на криж прибиц 26 мучєнїкох, а од тогу часу тирвало мучєнє християнох непрєстано до 1637. року, кеди — як поганє думали — о-статнїх 40 єзри християнох, поклалѣ у граду Симабара. Японски християнє кед видзели, же их спу цалком викорєнїц, теди ше вишлѣ до того варошу, да ше браня. И лєм зос помоцу Голандєзох, котри по-жичєли поганом дзєла и 426 раз штрєлєли до граду, звладали их и побили до єдного. Голандєзи достали Юдову плацу у тим, же им Японци даровали єдно малюндє острово, дзе вони єдини мали право тарговиц з Япаном, а други нїхто (Дасима). То було єдино мєсточко, дзе шмєла нога Европєйца ступиц на яп. жєм. То тирвало 230 роки. Японци ше запарли од цалого швета и не пушчали нїкого гу сєбє и вони не ишли нїгдє. Виглашєло ше, же док слунко швицѣ на нєбє,

страни не шмє ступиц на японску жєм, а домородєц ю не шмє зо-хабиц. Шицки вєкши ладї знїчтожєли и забранєли нови правиц, лєм да не мєжє нїхто присц и висц. Япон умар за швет. Милийонм хри-стиянох ше затрацєл кажди шлїд. Прибивали их на крижи, палєли, живих до жєми закоповали, до жєлєзних клїткох заверали, и гладом мучєли, у врацєй водѣ варєли, рєзали, жалудки розпукали и т. д. Мачєри у наручу з дзєцми на першох до огня скакали, хлапци, дзєци цали фамєлиї до глєбини волєли скочиц, як затаїц Христа. Мучє-ничєство японских мучєнїкох нїч не було мєньшє од гєвтого перших християнох. А то да так траєлю аж до найновших часох до 1873. р.

На крижних драгѣх, на пияцох, на вашарицѣх, державних дра-гох, вшадзи булѣ вилєжєни таблѣ, яки муки чєкаю того, цо шмє вє-риц „запрєпасєну веру“, як то поганє називали Христову виру. През три столїтия мєно Христа було за японски народ найстрашнєйшє мєно, бо хто го признал и виповєд того чєкали непрєповєдзєни муки як найгоршого збѣйникѣ и изадаєника. Ето, Христос там спаднул мєдзи разбѣйникѣх на длугє вємє.

По шмерци прогонитєля Гидєйосия влєпєли до рук дєплови у-прави токийски шогуни. Вони далєй корєнєли християнох. Особєно им була мєрзка красна долина мєдзи горами звана Ураками. Там ше хри-стиянє тримали найжилавєйшє. Прєто шогуни мали старосц найбар-жєй на тих бидних людзох, котри тайно исповидали виру християнску. Шогуни на початку каждого року посилали на того пана, цо там бул як гроф, вирєзани зос бакру слики Христово, як Исус умєра на крижу, або як го мац трима на рукох знятого с крєста и каждому чловєку було заповєдзєно же муши погажиц крєст и на нїм розпятого. Хто не сцєл, дораз знали, же є християнин. У дворє стої и нєшка стара мѣцна бишалма (Дуня) дзє таких христий. такой вязали, вишали и дѣтлѣ били, док чловєк не замлєл. Вєцка го пушєли, кед не умар дому. А даймио (гроф) явєл до Шогуна, же су покарани. . . Понєжє тотѣ людзє булѣ кмєти (урбарци) тих панѣх, цо ше волали даймиѣовє, и мушєли задармо рѣбиц, и порцию плациц, то вони нєсцєли баш зос шицким викорєнїц тих людзох, бо вєцка би не мали нїякого доходу и заху-добнєли би зошицким. Прєто ше, ето, могли даскєльє єзри аж до нєшка зачувац. Но нєшка маю шлєбоду, а их панѣвє прєпадлѣ, а хижу цо була грофовска, купєли мисѣонарє за тих потѣмкох славних мучєних а и исповидникѣх. Там, дзє през 300 роки бивали их мучи-тєлє, там маю тєраз свою цєркву, парѣхию и шкѣлу и свойого пан-ѣца по имєну Теодор Фрєна. Отєц их духов. дзєлї тєраз народу там ласки бѣжи зос ранѣх Христових, там дзє вони нєдавно ишє сами рани добивали. Старши людзє ше ишє спѣминаю тих горких часѣх. Кєд по Службѣ бѣж. дараз опатра свойого панѣца у його дворє и

увидза ище тоту бишалму, дзе их били, скрича „Та ище ши ту старе древо! Ми ше добре познаме!“

Там ше чуваю и тоті слики, котри мушели гажіц.

И так, ето, уракамці вецей як два и пол століття жили у не-престанім мартирсву. Кельо их дало живот за Христа, то записане у кнїжки живота. А за тото време не мали ані єдного паноца, бо тих викоренели зошицким. Па яже ше могли отримац, питал наш путо-писатель Оца Теодора? Тримали вони себе так званих катехистох, научених людзох, цо прияли од своїх отцох молитви, виру пописану у кнїжках, цо им остали од священїкох, па с того поучовали других.

Так то ишло од рода во род. Езер и езер раз вимоддели вони свойо молитви и так кажди млади Япанец знал на памят шицко, цо му требало. А цо у души верели, то ділом творели, и так отримовали свою виру, по найлепшей своей совисци. О яки то мили души Богу, и яке приятне, їх служене було, гоч не мали церкви, служби, св. тайни. Їх жертва надомесцовала тото ницко.

5. Бешед а писателя з о. Мисионаром.

А як ви знали, чесни Отче, питал ше путешествующи писатель панотца мисионара у Ураками, же ту ище остало од тих християнох, цо им ше дідове кресцели од Св. Франциска Ксаверия и нашли сце їх?

— Ох, то барз интересантни случай. Нігда го не забудзем. Як вам познато, американска влада 1854. р. присиловала Япан, да отвори капуру своей жеми и другим нацийом, бо до теди не шмел ніхто живи ступиц на їх жем. Ляд бул пребити. Перши мисионаре пришли до Япану такой о штири роки зос блізких островох по мену Лучу. То були перши ластовки новей весни по другей жими. Ніхто ані не думал, же би ше под тристорочним шнігу крыло квеце Христовей вири, хторе посадзел славни апостол Франциско Ксаверски. А то ше стало! Чудесна а правдива притчта. Перша ластовка, цо приношела яр християнства до Япану, то бул мисионар Петитян, Француз. Вон у варошу Нагасаки збудовал малу церквочку за тих християнох, котри з Европи приходзели пре тарговину, и вон помали учел язык японски, да ше може упознац з народом, котрого дідове тельо крев преляли за Христа. Вон дабоме думал, же тоту *крев давно попила смядна жем. Але ше на радості спрєвед.*

Раз вечар — було то 17. марта 1863. року так не скоро, кед отец мисионар моддел у своей каплічкі явя му, же там при дзверох чекаю якиж людзе, цо би з нїм сцели бешедовац. Мисионар ступи гу нїм и видзи самих Япанох з худобнейшей класи.

— Ти паноец, питали ше го придошли?

— Єст! Я тот гвари Петитян.

— Маш ти „Санту Марию“?

— О як би не! Ми барз любиме Марию. То им ше барз пачело. Аж им ше очи зашвицели од якейшик радості!

— Маш Ти Отца Папу? — Мам. Барз далеко. Бива у Риму. Вон є мой найвиши Пастир...

Теди вони даскельо виняли свойо пацерки и цихо аж бояжліво вирекли тоті на вики паметліви и славни слова „Видзиш нашо шерца таки, як и Твойо шерцо. Ми так думаеме, як и ти думаєш. И ми християне“.

Отец Петитян не мог гу себе присц од возбужденя. Питал ше им: чи єст ище вельо таких, цо маю такі шерца, як вони.

Ох! нас таких єст вельо. Долїна Ураками полна таких людзох. Прїдземе гу тебе и другираз.

Отец мисионар їх любезно запитовал лем най приду цо частейше. Вон їх радо дочека. И вони радості пошли дому и обєцали, же другираз ище вецей приду. И наисце приходзели вше вецей у векших дружтвох, обично под вечар обачно, бо стари погібельни закони ище не були зотарти.

Добре знали, же їх живот у погібелї, и їх мисионара. Прето бул барз обачни... Помали-помали виказало ше, же у долїни Ураками єст ище 4000 души зос тей добрей лози, цо през 200 роки гонения витримала попри Христу.

Отец Петитян радості то явел до Паризу и моддел да цо скорей пошлю ище нових роботнікох до ново найдзеного винограда Господнього.

Но гоч як мерковали отци мисионари на народ и на себе, илак то власц обачела и вибухло остатне гонение.

Велїх позаверали до цемніцох и на концу їх розшали по шицких странах держави. Но пришол час избавления. Держава поцагла неправедни закон и дошлебодзела шлебоду виросповідания 14. марта 1873. року. Од теди им отци мисионари справели красну церкву и вони благодарни Отцу Небесному, же им дал дочекац тоті дні, да можу шлебодно свойому слаткому Спасителю служиц и славиц го. Ето, яки красни души ма Господь Бог широм швета! Сигурни зме, же їх чека на другим швеце велька плаца бо „блажени изгнани правди ради, яко тих єст царство небесное“.

З. . . .

— Од нікого ше не тримай лепшим — каждому лем добре думай.

Др. Габор Костельник.

Смутна ідовица.

Не о людзох ту бешед, але о говльох. Не о людскей ідовици, але о говльовей. О нїм и о ней. Лемже, знаце, и говлі живи створеня, цо маю очи и шерцо, та їх нещесце барз сподаба на чловеческе.

На панотцовой хижи на єдним коминє справели себе говлі гніздо. Вибрали себе место, дзе їм ше любело, не питали ше: чи шлебодно, чи не шлебодно. Таки у нїх обичай. Давнейше, док бул стари парох, цо мал вельку родзину и вельо дзеци виховал, не дзбал вон за говлі. Шак вони галадза комин и стреху, а кед сухи рок, та — вера — едза курчата, бо нет жабох на досц. И казал вон зруциц гніздо зос комина.

Але говлі ше упарли, и заш нове гніздо правели на тим истим месце. Так, було кажди рок през вецей роки.

Умар стари паноец. Пришо л нови парох — млади, а неженети. И так за говлі пришло, як то ше и медзи людзми ведзе, по нещесцу щесце. Але необичне щесце вше зрадіве, бо скрива у себе якеш несподзиване нещесце.

Нови парох любел говлі. Кажди дзень ходзел по загради и припатрал ше на нїх: як злетую з гнізда и як прилетую; як кляпкаю, кед ше радую; як з главу викручую, як кед би ше моделли, кед кляпкаю; як стоя на єдней ноги, кед одпочиваю. И вше у дружтве приповедал о тих говльох, як о своей родзини, та вше так и гуторел „мойо говлі“. Шак сам бул на швеце, а чловек так створени, же сце мац дружтво — *свойо* дружтво. Кед же го не ма, та ше будзе „цимбориц“ зос ташками, зос мухами, зос пауками... (Єст то таки койяки приповедки о тих, цо у цемніци або на пустинї сами жили.) Чловек ма вельку душу, та ше муши з даким подзеліц зос ню.

А нови парох мал за собу необични живот — як кед би пришо л зос пустинї. През дванац роки бул далеко од свойого народа на парохії, дзе заправо не було вирних. То и не була парохия, але мисионарска стация. Тоти дванац роки вон преграл на гушльох и прешпивал. Ша цо знал иньше робиц? Вжал гушлі та себе грал — грал и пришпивовал. Видумовал, як му шерцо цело. Раз смутно, раз весело. А тєраз на новей парохії уж мал кому грац и шпивац „своім говльом“.

Шедзела говля на вайцох. През цали дні шедзела, а говляк ю одменьовал лем тельо, же би себе могла найсц дацо прехвацїц и ноги випросциц. Радовал ше паноец: буду говлячата! Таки малки говлячата, як гушата! Подрошню, та вец буду летац... Як то будзе

крашне! Як кед нове лісце на яр на древох виросне. Шак шицко нове — миле.

Але случело ше непредвидзене нещесце. Лемцо ше говлячата вилягли, а говляк дзешкаль препад! Єдного дня препад. Випатра говля, а говляка нет. Патри уж и паноец, а говляка нет.

Гу, та дзе є? цо ше з нїм стало? вигнївовал ше паноец, ходзаци по загради.

Од рана до вечара говляка не було. Але препущим самому панотцови, най то вон о тим приповеда, бо вон того шицко видзел и чувствовал од початку до конца, та лепше погутори, якби я могл. А вон о тим и так уж сто раз приповедал.

— Наисце то було єдно жалосне чудо, гварим вам — гуторел паноец. Патрела говля през годзину на восток, анї з главу не порушела, анї з оком не кліпнула. Але говляка нет з востока. През другу годзину патрела на запад. Але говляка нет зос запада. И заш обрацела главу, та патрела през годзину на сивер — як мертва. Але говляка нет зос сивера. Патрела на концу на юг — през годзину. Але говляка нет и зос юга.

Цо себе жалосна могла думац? Же ю говляк охабел, другу говлю себе нашол? Ух, панотцов говляк того не шмел би зробиц! Шак була би ми ганьба! А я їх од хижи не одбивал, же би мал прецо сцекац.

Кед даяка говля лєцела, а я себе уж думам: то вон! Але то не вон бул. А говля на гніздзе — чи не чудне? — одразу знала, же то не вон. Зос самого початку, накеди лем збачела даяку говлю, же лєци, нагло руцела зос главу и оштро патрела, як кед би у ней надїя ожила, але дораз главу спушцела: познала, же то не вон. По чим? — Бог би то знал! Шак шицки говлі єдиак, а вона уж здалека познала свойого говляка и люцки говлі.

Пред вечаром злєцела говля з гнізда. Думал сом себе: приведзе вона свойого говляка. Говлячата пишцали, главки з гнізда подзвигували, єсц питали. Але говля їм нїч не принесла. Оздаль ше бала, же говлячата скорей погину ю од хладу, як од гладу, бо то уж було под вечар. А я себе уж недобре подумал: Вера, то не добре! Говляка мушел дахто забиц!

На други дзень слунечко зашвицело, а говляка нет у гніздзе. Заш патри говля през годзину на восток — и так около по швеце. Нігда би сом таке не верел, кед би сом сам не видзел. А я ше уж питаю по валале: Не видзели сце мойого говляка? Препад ми говляк!

Були людзе — шак то єст вшелїяки людзе —, цо ше ошмиховали; але були и таки, цо ми обєцовали, же ше попитаю по валале. И инє того дня пришла єдна жена гу мне, та ми гвари: Вашого го-

вляка забил полицай Штефан — з пушки. То мушел буц ваш говляк, бо вон го забил вшера рано на пажици при доліни.

Я скочел як опарени: Так наисце! То мушел буц мой говляк! Нещешліви говляк, нещешліва говля, нещешліви говлячата! Гу, Штефане, та цо ши бул таки шалени, же ши мне говляка забил!

Такой сом вжал калап, та до валалскей хижы гу полицайови Штефанови.

— Штефане! Забили сце вшера рано говляка на пажици?

Штефан ше ошмихнул, та гвари: Так, паноец! Забил сом говлю — не знам, чи то бул говляк, чи говля... Шак але то не человек, ані не овца, же би не шлебодно було забиц. Говлі лапаю курчата!

— Штефане, Штефане, але то бул мой говляк! Знаце ви: то бул мой говляк! А тераз --- пре вас --- говля остала гдовица, а говлячата — широти. Така смутна говля остала, же ме не подноши на ню патриц. Цо сце, зробели! Цо сце зробели!

А Штефан ище кепкарел: Га, паноец, кед би то ви були говлякови пантлічку або даяки гайштук на шию привязали... Алс так — през того — вера сом не познал, же то ваш и же ма дзеци, та буду широти...

Я попатрел оштро на полицаю (а подумал сом себе: вера то ше людзе не знаю милосердзиц над нещесними у швеце).

Такой Штефан змекол, бо видзел, же ше не шалім, та ме препитуе: Премачце, паноец! Нігда бул сом тото не зробел, кед бим бул знал, же то ваша говля.

Е дабоме! Але говляка з тими словами не оживел!

Идем дому, патрим на говлю уж здалеки. А так ми ю жаль — як человека! Уж ши гдовица! Вера, смутна гдовица, бо ци говляка забили!... Сцел би сом ей тото повесц, але як ей повем? Пришол сом дому. А говля ми у розуме. Вжал сом гушлі, вишол сом под лісковец до заградки, та граем, граем, яки лем знам, найжалоснейши писні. Слухай, гдовицо на комине, то тебе и твоему говлякови, цо го забили!

По поладню заш злецела говля з гнізда. Е дабоме — думам себе — идз ти, зберай себе и чадом есц, добре робиш! Не мож то вше лем жаловац, треба то ше борицац у живоце!

Принесла говля цошкаль есц говлячатом, але то малко було. Говлячата пища и пища. А вона заш одлетла и заш прилетла. Лем же, як сом видзел, не могла себе дац раду. Не могла свойо чада прераніц. Чежко гдовици зос дзецми, гоч и кридла ма!

А я человек, та себе думам: а яже теди гдовици, цо не ма кридла? Смутна гдовица! Гу, аж на говльох сом ше научел: яка то

муши буц горка трапеза — живот гдовици з малима дзецми... Але, дабоме живот гдовици скрити у штирох мурах, а живот говлі виставени на верх швета — у гніздзе на комине!

О три дні престал диждж падац. А я обачел, же уж лем двойко говлячата дзвигаю главки у гніздзе, кад говля прилегне. Гевти двойо мушели уж погинуц! Вера, погинуц! А далей за два дні уж ані едно говляче ше у гніздзе не озивало... Ту ци живот говлі гдовици и ей широткох! На!

А говля шедзи на ніх, на поздиханих говлячатох. Як шалена! Чекам я, чи їх вируци з гнізда. Але не повируцовала їх. Та я наказал човекови, же би вишол горе на хижу, и повируцовал здохли говлячата з гнізда. Остала говля сама. Смутна гдовица!

А вец, да видице, яке ше случело чудо! Не знам одкаль, озда з цалей Бачкей, почали ше гу мойй говлі злетац говляки. И по треме, по штирме нараз. Ставали на мою хижу, зблїжовали ше гу говлі. Так випатрало, же ю „питаю“. Як же вони дознали, же моя говля остала гдовица, над тим сом ше нігда не могал пречудовац. Але наисце ю „питали“.

А моя говля їх не сце! Одбива їх од гнізда. Цо ше даеден зблїжи гу гнізду, а вона на нього зос кридлами и сичи на нього як гад. Оздаль ище вше чекала свойого говляка. Але же тужела за нїм, то сигурне; шак иньшак би не одбивала „питачох“.

Так було през даскельо дні. Вше говляки прилетовали на мою хижу, а моя говля їх одганяла.

Нігда би сом таке не верел, кед би сом сам не видзел! Але на концу пришол якиш нови говляк. Таки, як и шишки иньши говляки. Голем я, человек, ніч не видзел на нїм иньшакого, як на иньших. А цо моя говля видзела на нїм, не знам; але мушел ше ей баржей попачиц, як иньши, бо його прияла до гнізда.

Од того дня вон постал ей говляк. Бивал зос ню у гніздзе на мойм комине, як предтим гевтот перши говляк. А вона ше развешелела и почала жиц. Гей, так то, вера! Живот не шала, и говлі ше муша у живоце борицац. Але тото сом нігда не подумал, же медзи говлями таки шор: же говля и по шмерци свойого мужа йому верна, же ю говляки муша длого питац, док вона забудзе свойого мужа и док себе вибере другого...

Видице, як паноец мушим вам повесц, же велі людзе могли би себе добри примир брац зос говльох.

— Подумай себе вельораз: цо ши бул, цо ши тераз и цо будзеш?

Др. Габор Костельник:

Писні з младих рокох.

Яр.

Заря слунка горучого
 Вола уж робиц каждого;
 Вредни пчоли уж жуброня
 На квітках древа молодого;
 Розквітнути квіток дава
 Нам пах, їм меду сладкого;
 Мали тащок рано става,
 И од рана ранючого
 Нас вешелї — крашне шпива...
 Цо можеме спец лепшого?
 Робме и ми зос радосцу
 И славме Бога святого!

1903.

Коляца ружичка.

Наштред заградочки
 Ружичка коляца —
 Полюбиц дзівочку,
 То доля нещасна!

З ружички в ешенї
 Лісце пооппада —
 Дзівче ше пременї,
 Та шерцо препада!

1903.

Пришла ешень.

Пришла ешень, древа жовкню —
 З яри заш ше зажелєня!
 Так то и у моїм шерцу
 Ешень ше зос яру меня!

Ах, цо человек жада, раз ше
 И виполні и премине —
 Лем у раю щесце квітне
 Вично, вично — и не гине!

1903.

Старосц.

Мрази спадню и шніг з німа,
 Жем цо билї — ту уж жима!
 Дораз на сон мирни, тварди
 Шицко зберац ше почина...
 Знай, же и кед твое власи
 Шніг обилї, — ту уж жима!
 Ту уж жима, цо ци очи
 До вичного сну приїма.

1903.

Пацери.

Згасло слунко, витрик поцаг — у цихосци,
 И глас дзвона шветом неше — у цихосци.
 Роботніци з поля дому ше врацаю,
 И шептаю гу Богови — у цихосци.
 Дзвон зос своїм гласом шерца їм одніма,
 З першох їх на небо неше — у цихосци.
 Тащок, цо так шумне шпива, тераз уcich,
 Та пацери святи слуха — у цихосци.
 Квіток ше заверал на ноц, тераз престал,
 Та пацери святи слуха — у цихосци.
 А зос неба високого гвизди патра,
 Та ше ведно з нами модля — у цихосци:
 Слава Богу медзи людзми ту на жеми
 И на небе — на небесней високосци!

1906.

— Смиреному ніч не чежко, мегкому шерцу ніч не тварде.

Водопади реки Ниагари.

Написал J. Бучко, Детроїт, Америка.

Єдно з найкрасших природних чудох у Америки то водопади реки Ниагара. Того року мал сом щесце по трецираз видзиц тото чудо Божей природы, кед сом на 30. юния 1926. пошол там з нашим преосвященним владиком Дионисием. По Служби Божой, яку одслужели преосв. владика у церкви у Баффо-у, дзе нашим священіком о. Жук, пошли зме на авту до места, дзе ше находза 2 вельки водопади.

Була 2. годзина, кед зме шедли на ладю, да ше на води чим бліжэй прибіжимо тым водопадом. Там зме пооблекали на себе скоряни кабаты, на главу поклади так само од скори кукуліцу, так же нам ше лем сами очи видзели. Ладя ше рушела и помали ше прибіжовала гу першому водопаду, котри ше находзи на страни

Наш найбекши добротворец: **Йоан Бучко** (Амер.)

Соединених Державох. Силна вода пада з високей скали до глібоко-сци коло 50 метри. На тих местох бизовно и рика глібока до 50 метри. Силни гук, хмари од води, котра ше преліва у найкрасших фарбох и далей одходзи, да уступи место новим водом. Преходза роки и століття, а Божа сила наново посила нови води, котри виполнюю розказ Божий, и слухаю Господа Бога.

Ладя ше мало обрацела на месту. Пред нашима ше очами указал други водопад, котри ма форму коньского копите и находзи ше на страни Канади. — Ище красше чудо Божей природи. Ту ше петнац раз вецей води виліва з еднакей висини до глібокей рики. Красоти природни ище векши як на першим водопаду. Немогли зме ше бліжэй прибіжиц до самого водопаду як на 500 метри. Страшни вирови руцаю и дзвигаю нашу ладю. Над нами ше у хмарох, цо ше дзвигаю зос пенох тей води, указуе красна дуга у прекрасних своїх фарбох. — Чежко то з пирком и започац описовац. То треба видзиц и то не раз, але вецейраз. Остали зме там до 1/2 7 годзини вечар. Владика ше немогли отаргнуц од красотох природних.

Яка там сила роби, порозумце зос слідуячого. Компания „Power“ од 20.000 компаністох сцела вихасновац одну часц тей води пре електрику. Два километри пред водопадом першим зробели вони еден канал и то таки, у котрим би ше могла легко обрацац хижа на 3 кондегнації. Тота вода преходзи през 13 шлайси и гоні нешка 13 стари турбини и 3 нови турбини. Тоти колеса кажде 399 тони чежке, у минути ше 300 раз обраца. Кажда старша турбина производзи на дзень 37.500 HP (коньски сили) електрики.

Каждая нова турбина производзи 70.000 HP (коньски сили). Кед би топели з угльом, и сцели гоніц тоти машини, требали би на 24 годзини 2.600 тони угля, на рок 3 1/2 милиони тони угля. Угле би прешло, а вода гу вше — вше ше назад враца.

Каждая од тих турбинох производзи тельо електрики, же би досц було за розшвицене и на шицку послугу за место од 250.000 обивательох. — Ту одводза електрику оталь и служа ше зос ню на даліну од 1000 километри а и далей.

Кед би при производзеню електрики сами людзе мушели робиц шицки роботи, мушело би їх буц до 700.000, а тераз тоти страшни машини провадза 12 людзе.

Тоти вельки чуда производзи лем една трецина води з першого водопаду. А цо би ше дало произвесц зос шицку воду? — Ту става розум людски и муши воскликнуц: „Велий еси Господи и чудна су діла твоя. Ни едино слово доволно ест къ похвалению чудесь твоихъ“.

Не можеме описац сотвореня Божи, а як да порозумиме самого Господа Бога? Кланняме ше прето Богу и вше Го величајме!

— **Велі гуторя: Богови непотребни нашо молитви. Одвит: але нам потребна ласка (помоц) Божя. Прето ю питац мушиме.**

История пишкоревской парохії.

(Василь Сивч).

У кождим народу вше було и будзе худобних людзох, хтори немаю надосц хлеба на дідовщини своей, але го муша глядац индзей. И селї пре то швет далей — та аж и поза морїю до Америки. Но нацо исц аж до Америки, кед ест и блїжей жеми, жадней доброго обрабляня, а мож дойсц до ней з малим трошком з велью меншим, як там далеко аж за морїю. — Так думали нашо людзе скорей, так думаю подаєдни и нешка. Понаходзели себе жеми по Сриме, по Славонїї па и по Босней и — колонизовали ше, населили избрани себе места. Настали валали, настали так и нови парохїї — руски. Красни документи рускей експанзїї. Други нації порозсельовани по цудзим швецє скапали, асиміловали ше, а руски? Дзе ше населили и парохію себе створели, там жию вони — вше Русини! Прекрасни документ національней свідомосци!

Пишкоревци! Мали валал хорватски, у хторим ест и швабох, ест Мадярох, Словацох и пар нумери Сербох. Придз до Пишкоревцох, чесни Русине, и пробуй с першим чловеком, цо го стретнеш, по руски бешедовац и вон, кед ци ше не одозве по руски, одпове ци напевно по хорвацки на твойо руске питанє! А одкаль то? Рознееш свойо очи на ньго, бо видзиш, же є не Русин, а розумел це! А як биш еще уста ростворел, кед би це непознатого ту у валале стретнул у драже чловека не Русин, а да ци по руски поздравка и по руски да це привита, по руски да почне с тобу бешедовац

„Ви оталь?“ опитал би ши ше. „Бизовно сце с Керестура ту приселели!“ А вон би ци отповедол:

„Оталь сом и вше сом и бул ту и я и цали мой род.“ Вон Хорват, а по руски бешедує як Ти, а лебо други правдиви наш честни Русин. Одкаль то? Ето одкаль!

Єст ту у Пишкоревцох гарсточка Русиных, хтори приселели зос свойого старого места ту, ту себе збудовали церкву, парохиялни дом, з єдним словом ест ту у Пишкоревцох добре ушорена гоч и худобна руска парохия. Народносци ше своей не одрекаю, а руского слова не же лєм не забуваю, але и други го уча бешедовац, а же не бешедовац но розуми го кажди ту старином уродзени житель пишкоревски.

А история тей парохії? У кратких ю словох вириповедам, а хто да опише и вириповеда тото шицко, цо людске шерцо сетело, док ше у длугим часу трафяло тото, цо ше ту у пар словох погутори!

Перши приселели до Пишкоревцох троме браца Микола, Михал и Янко Дорогхази зос Петровцох. Дочули ше вони, же ест у Пиш-

коревцох вельо а туней жеми на предай. Пришли, опатрели и купели — кажди брат по 30 голти (ютра), а наймладши Янко 40 ютра жеми, вельке обисце, 20 главы статку, 4 конї и швинї!... Було то 1898. року. Людзе були досц задовольни. Правда — жем теди не була тота, цо є нешка. През цалу жиму стала вода по жемох — лапоши! По тей води преганяли уродзени людзе рогати статок, а шви-

Грк. Церква у Пишкоревцох.

ні були вредни та помагали газдови з нозграми своїма преорац жем. Яка була газдови з яри работа, кед жем дакус висхла, можеме кажди порозумиц. Но приселени Русини мушели прецерпиц, бо ту обичай вше таки бул, же жем през жиму не газдова, але цалого валала.

Жем ше чежко робела, але нашо людзе обробели жем так, же кед тлачидба пришла, мал кажди вецей жита по ютру, як гоч хтори Шокец, стари пишкоревски газда! А кукурица? Вона у тим краю вше и найлепше родзела, вона була хлеб тутейшого хорватского народа, бо жита шали праве тельо, да маю голем до Крачуна за шта-

ер и за шаце. Нашо дакле Русини були задовольни. Же їм лючки статок газдуе жем — на то ше научели, а цешели ше, же уродзени ту народ од нїх робиц учи. Не робело ше ту дакеди, як ше нешка роби! Нашо людзе робели, кед ту пришли так як ше роби у Бачки, а кед ше Русин з ораня враца, бо ше конї мухавя лебо уж настала велька горучава, теди тутейши народ звикол на роботу исц — по фриштику. Не угорело ше ту дакеди за житом. Сцернянку мушел статок в ешенї и през жиму добре прегажид и погноїц, а газда порал и жито пошал. Гной ше ту барз ридко вожел на польо. Нач? Та статок, цо ше переходзи в жиме по жемох вон досц нагної! А нашо Русини? Жем слаба и постна, а вони купуй по нїчим гной, кельо сцеш, вож го гоч и задармо — лем да му ше очисци двор! — Гноела ше жем з рока на рок, бо було гною, кельо сцеш и пать — зарна вше вецей и вецей! Радую ше нашо Русини, а радосц свою — розуми ше — не тасли! Року 1901. уж ше доселело вецей людзох зос Сриму и було у Пишкоровцох понад 20 хижни нумери. На кажде ютро жеми купели нашо доселеници и урбарске право. Радосц нашого худобного швета, цо ше ту приселел була би полна. Та те-раз сом газда гоч на подлей жеми. Та я ю доженем! Не бирешуем на цудзим салашу! Не орем с поли лючку жем, але свою, яка є, така є — моя є. А древо! Копачи гнїю ми у жеми! Та кельо сом ше на птухал зос дикицу, а да ми пребачице, мушел сом и кравенци зберац и сушиц — лем да ше не змаржнем в жиме! А ту древа и на одруцане! А вина! А паленки! Шицкого мам, лем ми у сну сиротиня приходзи на розум, сиротиня, у хторей сом скорей бул!

Так ше нашо людзе цеша и радую ше, док приповедаю еден другому, як му ше у Бачки поводзело. И добре би було як цо є и те-раз добре, да не пришли на наших людзох зла, хтори їх барз заплашели, же не еден думал: „Сцекац треба! Охабяц шицко и сцекац!“

Цо ше трафело? Року 1903. було доселеницох наших понад 30 хижни нумери. Уродзени уж почали на наших людзох бритким оком патриц. Почали їх мержиц, з Русинами ше вадзиц а од звади до битки лем еден крок! Кельо лем чкоди на польох Русином поробели! Кельо раз ше у звади Бог облат! Едней ноци сгори слама Михала Туринского, пофришко гори слама Дюри Еделинского, за кратки час запалено иньше дацо, а Русини у страху чекаю, на кого придзе тей ноци шор. Мерковало ше, вартовало през цалу ноц, а ипак горели руски гумна. Нашо людзе не шму ані до карчми. З ножами їх виганяю, а с кияками оганяю. — Янка Д. оганяли раз пейцме з ножами. Сцека человек од зла, а и да себе живот сохрани, але не мож пейцом сцекнуц. Видзи — нет жарту, дорве дзешка моцни колїк зос проща, стане гу мурику.

„Най гу мне не идзе нїхто!“ скрїчел и як хтори гу ньому а вон, знал дзе вдериц по глави, а да го не забие — штирох зложел на громаду, а пиятому однял нож, вдерел му до сцегна и пошол тот зос ножом у сцегну до дому. Мал дохтор роботи, док му го вицагнул з ноги! — Було и криви рускей розлято, а право биваня у Пишкоровцох заплацели Русини и зос главу едного свойого члена Дюри Планчака. — Винашли жандаре, же на двох Русиных 34 Шокци зос револьверами и ножами нападди. Дюра ше злекол и од страху не знал себе помочи, а да право повем, бул мало и напیتی и розбили му главу, викруцели карк и человек до рана умар. Михал Д. однял нож од едного обранел ше зос нїм и док други Русини прибегли своїх ратовац посцекали нападаче. — Смутни то часи були.

Една дума, една бешеда медзи Русинами: охабяц шицко, сцекац и так себе живот ратовац! — А пре цо так нападали Шокци на наших? Позлекали ше, же їм Русини шицку жем покупую и їх виженю з валала. Ишли тужби и до претстойника и ледво ше якошик змирело, бо и сам претстойник не барз дзбал за Русинами. — Схибел би сом, да повем, же шицки Шокци так мержели наш народ! Не шицки! Олош, найгорше цо було у валале, то ше дзвигло проци нашому народу, имеде, валалске, хторому було жарт забиц человека, а ужиток потпалїц го. Пре убийство Дюри Планчака даскельома їх було осудзено на длуги роки цемніци, еден и косци свойо у цемніци охабел, други ше сами медзи собу позабивали, а мирнейши ше зо-шицким змирели. Други, честни людзе зос шанованьом стретали наш народ и сановали го, док були тоти гонення. Було, па и прешло!

Но нашо приселеници церпели и з другой страни биду, хтору еще чежше зношели, як сами тоти гонення. Не мали своей церкви, а ані свойого священника, хтори би їх гу Богу водзел и у нуждох їх радзел и народ свой впадзи заступал. Доходзел гу нїм досц часто † о. Емилиян Коцаков зос Сибию, но їм то не було досц! Па и чежко було о. Емилиянови приходзиц до Пишкоровцох еще частейше, та управял покойни о. Емилиян зос вельо валалами од хторих су нешка три ушорени парохий: Пишкоровци, Сибинь и Канижа. Кедигод приходзел о. Коцаков приношел шицко, цо требало за богослужене зос собу, а служел їм у римокт. церкви. Шокци тото не любели и зневажали нашо служене кедигод не було їх пароха дома. По їх богослуженю служело ше нашо, бо їх парох ишол и на филияли служиц. Шокци под час нашого богослуженя заметали церкву па аж и сами мури ометали од праху. — Досадзело то нашим людзом, поносуо ше о. Коцакови, а вон їм радзи: глядайце себе даяку хижу на церкву! Покойни Янко Надь сам понукнул свою хижу. Ушорели ю и 1903. року пошвецел ю о. Коцаков. Але хижа цесна за

телі народ а ніска, бо народу уж того року було понад 50 хижки нумери па хто ше учиснул, а хто вонка а кождому у очох слізи и кажди дума, як то було там або там уж откаль приселел.

„Но, жени, як привикнеме ту? питаю ше хлопи женом, а жени до плачу. Цеша їх хлопа.

„Па и нашо прадідове не мали такой терашню церкву, накеди приселели до Керестура. Чекайце, да Бог и ми себе красну справиме!“ Но не мож жени уцешити.

„Яку зме церкву охабели, а до якеї зме пришли, а гу тому празней!“ а слізи ше лем точка з очох! А и правда — церква була празна, окрем распяца Христового и двоох образах ніч у ней.

„Да нам голем застави, а вецка гу муром лавочки, да пошедаме як цо там у столкох шедза людзе! Дораз би була церква полнейша!“

Порада була фришко готова. Вибрали спомедзи себе двоох, найиду до Керестура и питаю цо їм до церквочки треба.

„Як Вам ше, браца, привика у Пишкорецкох?“ питаю ше їм, кед пришли до Керестура.

„Добре! Дома зме на своїм уживаме и не ходзиме до Сентомашу кукурицу копац. Лем нам церква празна. Пришли зме питац дацо до ней!“ — Глас ше рознесол по Керестуре и нашли ше людзе милосердного шерца. Покойни Михаил Джуджар и жена му Іля Еслар дали направиц нови кивот, а други ше лем питаю „цо Вам ище треба?“ Андри Варга, тишлїр, превжал шицку майсторску роботу до рук, так же ше на трох кочох 24. марта 1904. р. рушили на драгу. Пондзелок бул. През Дунай не дала буря — мушело ше ноцовац у Новим селу, па кед буря и другого дня дула пошли на Паланку. Два дні пребули у Паланки пре бурю, а трецого дня престала буря и вони ше превезли през Дунай. З Керестура ше рушили в пондзелок, а од штвартка на пяток ноцовали у Миклошевцох, од пятку на суботу у Петровцох. В суботу пред вечаром щастливо дошли до дому и ту їх людзе славно дочекали, а на римокат. церкви дзвони дзвонели. Кивот и иньше поставели до церкви. Крижик на кивоту упар до повали! Тей недзелї була крестопоклона недзеля — пришол † о. Радич зос Петровцох и пошвецел кивот и иньши нови ствари. У казаню того дня наглашел „70 уж роки мам, а еще сом кивот не пошвецал!“

О. Коцаков пришол на Вельку Ноц пасху швецити. Скорей шицко мушел зос собу ношити на богослуженя, а тераз шицко уж було. Барз ше радовал. Вибрали себе церк. одбор, купели дески, направили лавки до церкви и розпредали „столки“ на однімане.

„Нїгда сом у Бачки не шедзела у столку, а ту можем и свой столк мац!“ цешели ше жени. — Предани теди столки за 4000 к. Сума одреджена за будову новей, велькеї церкви. Красни початок!

През 4 роки служел у тей малкеї церкви през паноца каждеї недзелї и швета наш пан дзяк Янко Гербут. — Року 1905. зберали ше милодари и назберало ше 2000 к, зос столковима 6.000 к. Такой ше купела порта и хижа од Николи Дорогхазия за 3.000 к, а року 1906. заш ше назберало 1.200 к. Того року почала ше будовац нова церква. На Томову недзелю пошвецали фундамент о. Коцаков зос Сибиню и о. Северавич зос Крижевцох. Но церква не була готова аж до Митра, а на Митра лем цо не була обилена. Пошвецена була на Михала, але храм церкви ипак е на св. Димитрия. Церкву пошвецали тедишнї равнатель нашей симинарий у Загребу, а нешкайши преосвящени наш владика др. Д. Няради и тедишнї префект семинарий, а нешкайши каноник преч. Д. Надь. На дзень посвящения достала наша церква красни дари, за хтори ше покуповали церк. ствари, хторих еще не було. Посвятители церкви ишли вечаром того дня по руских обисцох, да ше упознаю с кожду фамилию. Шицкох поцешели и обрадовали. Людзе їм и нешка глібоко вдячни и бочкаю їм руки. Истого року купени и два дзвони. Єден од 250 кг, а други 125 кг. Пошвецали їх оо. Коцаков, Северович и Мудри, нешкайши керестурски парох. Шицка тота робота поробена самима людзми, а през священика. Вшадзи владана зложносц и то служи тому народу в честь! Було и винытку, але и таких муши буц!

Перши пишкорецки священик. — Року 1907. 26. септембра приселели пишкорецчане *свойого* 1. панотца о. Спиридиона Петрановича. Своеї фари не було, та бивал у кириї на самим концу валали. Там бивал през два роки, а трецого року приселел блїско церкви до хижки газди Дюри Шовша. Под управу о. Спиридиона почала парохия пишкорецка нагло напредовац. Уж 1910. збудовала ше нова, прекрасна фара, а церква, у хторей була гліна патосом, того е року патосирана зос цементнима цегелками так, же патос церкви випатра як мозаик. Року 1911. помальована церква, 1912. поставени нови и красни иконостас до церкви. Року 1913. направили ше столки до церкви. — Велька робота, трираз векша кед ше роздума, же робел о. Спиридион зос людзми зоз 10 валалох, а кажди на свою страну цага. Хто да зніма видзе на край, кед кажди гутори: „так не було у Керестуре...“, а у Коцуре так було..., ей не так, але так, бо у нас у Сриме... и т. д. Кельо жалю и смутку мушело прецериц тото добре шерцо о. Спиридиона, док ше зробело тото, цо нешка парохия пишкорецка ма, по чим вона ест тото, цо ест. — Але не, же ше о. Спиридион лем за Пишкорецки тельо старал: Валал Андриевци припада гу пишкорецкеї парохий як филияла — а нешка, трудом о. Спиридиона пригатовена тота филияла да постане, у добри час, нова самостойна парохия, док лем будзе вецей народу нашого. Под управу о. Спиридиона

купела ше у Андриєвцях прекрасна, велька будовля зос цеглох мурована, росцагнута до двох улїцях, а лежи на найлєпшим месце Андриєвцях. Ёдно кридло тей будовлї преправене на красну и досц вельку церкву, а друге ше кридло дава под кирию и ноши церкви прекрасну мешачну кирию. — До пишкоревской церкви набавел о. Спиридион треци нови дзвон, хтори служел на чесц цалей пишк. парохії — вшадзи у околинї. — Вельо о. Спиридион зробел. То розуми кажди, хтори пребива у нас. А кельо болю, кельо смутку мушел при тим прецерпиц. Ёдна маленкосц — панїматкин столук, а кельо жолчи и отрову насипано з едней страни до того доброго, племенитого шерца! Па кед ше спомне, же їх ест и нешка таких, цо кажде добре намирение священника, а яке и може иньшаке и мац священїк, кед ше роби о слави Божей и о красоти дому божого як лем добре, кед ше спомне, же и нешка їх ест цо шицко на зло, по своїм злим шерцу, толкую и наврацаю и вшадзи ше священникови процивя, а и других бунтую, па кед ше спомне, же було и таких, цо сцекли з валалу, тобоже одселели назад до Бачки, кед ше церква, а вецка заш, кед ше парохия робела — лем да не муша дац ані филира за ту роботу, па кед еще спомнем, же су таки найгорша заперекя доброго розвою парохії — а сцу да маю главне слово у шицким и так да будзе як вони гваря, а не як священник „бо нас паноец спреведзе“, а людзе на жалосц слухаю баржей таких, ак свойого священника — вецка то болї, а барз болї! Таки ето болї о. Спиридион вельо и одвише церпел, але и прецерпел! най ше цешї, не сам є! А таки людзе злого шерца — щастє мало їх ест у парохії — можу ше ганьбиц, кед за ганьбу знаю! Було таких и ище вше їх ест, але зато ми, хтори зме о. Спиридиона слухали и о наплетку парохії з нїм ше старали и його през 10 роки помагали сердечно го споминаме и вдячно му руки бочкаме!

Пошол о. Спиридион Петранович од нас 1917. року до Петровцях. Славни є у Пишкоревцях, ма и свой памятник, а то су вельки його дїла на тей парохії и до наших шерцох глїбоко усадзена вдячносц.

Други священник пишкоревской парохії ест п. о. Павел Гвозданович, бувши петровски капелан. Пейц роки бул з нами и добре з нами управял. Парохії пишк. за його управи купено 10 ютри жеми направени нови здания газдовски, а руковина ушорена так, же паноца не виплацаю с грайцарами, як то скорей було, але у зарну, як и у других руских парохийох. Пред отходом своїм зос Пишкоревцях (в леце 1922. року) наручел нови дзвони на место гевтих, цо нам їх война однесла. Концом 1922. р. вжал нам преосвящени Владика о. Павла Гвоздановича и послал го до Жумберку на парохию Радатович, а Пишкоревци достали трецого свойого паноца о. Михайла Бесерминя

родом зос Коцура. Нови дзвони, цо їх о. Гвозданович наручел зос Словенії пришли нам на саме Вознесение 1923. и дзвигнути су до турні. За управи о. Михайла набавени до церкви ствари, цо еще хибели, лебо ше на место старих, дослужених, нови мушели набавиц. Церква наша достала нови лївки на стреху, купола на церкви, цо скорей премакала, закритя зос плехом, череп на церкви преруцани, а парохия, на хторей ше указала велька майстровска, мулярска хибя, так же було досц опасно бивац у парохії конечно оправена и знова шицка

Празднованє 1600 рочнїци I. вселєньского собору у Никейї.*)

омальована. Шицка тота робота поробена в леце 1925. року. У 1926. року купено вельо дуби на нови слупи, дано випилиц дубово дески и тераз церква и парохия пишкор. оградзена зошицким доокола зос дубовима десками и так преправене шицко, же ма наш паноец два загради и два двори. Нови проща омасцели зме сос катраном, а так

*) Тот обрашїк указує владикох и священїкох восточних, котри у новембру 1925. р. праздновали 1600 рочнїцу першого єкуменского собору у Никейї (325 р.). Служба Божя найторжественейшим способом окончена у церкви св. Петра у Риме. Сам папа Пий XI. брал учасц и шицки благословеня вон удзельовал на греческим язїку. Як главни архїєпископ бул румуньски Сиччию, а по його правей страни владика з Атени, а на лївей страни владика гречески у Италий. Там и наш преосв. владика а о бок його авва з Гроттаферати; на другим боку владика з Лїбанону. Священїкох було 24 з розличних восточних обрядох, але ше не видза шицки на образку.

и слупи, па думае, же нам тэраз на дługi и дługi часи будзе шицко у шоре. Думае ішце койцо зробіц, кед нам будзе у помочи Бог и добри людзе, а шицко на векшу славу Божию!

Так ето, добри и мили нашо браца Русини, маце кратку історію нашэй пішкор. парохіі. На кратко спомнута, а вельо ест того, цо ше ўписац не могло. Чэжко, барз чэжко было першым нашым прыселенцом. Жэм подля, ростаргана — у фалаткох, людзе ўродзёніцы — не добры, вразы нам булі. Шицко зме себе мушэлі од нова створіц. А тэраз? Жэм добра, гоч баж не як бачванска, комасірана ў 1911. и 1912. року. Людзе ўродзёніцы нас чэствую и любя и хваля нам, же зме зос опасносцу жыцця скомасіралі жэм. Мамае шицко, цо нам треба, а абілуэме стым, цо Бачка ані нема. Мамае овоцы, мамае вініцы и шліўнікі — з єдным словам шицкога мамае, цо нам шэрца жада. Мамае за себе, а и за Вас. А іпак нам цошка хіба, и Ви маце того досц — можабуц и вецей, як себе думае. Хіба нам тоті Вашо худобні людзе, цо ше там у худоби давя, як ми цо ше дакеди давели. Цо су ў сиротині и нужды вшеліякей: по люцкіх хижох, по чужых жемох и салаших, зос люцкім статком. Хіба нам тоті, цо люцкі хлеб єдза, хлеб, цо го заробелі на чужей жеми чужым салашу, зос чужым статком. А могли би єсц свой хлеб, на свой жеми заробені, зос свойм статком абробені! Хіба нам тоті браца нашо, хтори своей хіжы не маю, до свойого столка ў цэрквы не шэдаю, хіба нам єдным словам тоті и такі, які и ми самі дакеди булі — сиротиня, худоба! Чом не приходзіце, браца Русини, ту? Чом да не послухаце гласа, хтори Вас ўж волаў у нашых Р. Новінох, да охабіце там нужду свою и придзеце ту, да нас вецей будзе, лепше нам будзе и моцнейшы будземе?! Боіце ше, же Вам будзе так, як інам ў пачатку? О, того ше не бойце ніяк! То было, але того нет! Боіце ше, же будзеце мац трошку зос даякіма попраўкамі на цэрквы лебо на парохіі? Не бойце ше того! У нас шицко ў добрым шоре, а ані нас ніч не коштало — ані філіра! А іпак не селіце ту! А чом то? Е, да, сетел сом ше! Ви не можаце охабіц Керестур, Коцур! Не можаце охабіц Дюрдзюв, па аж ані сам Вербас! Ви на ніх научелі и през ніх ви жиц не можаце! Ах, яке юнацке діло!

Не можаце охабіц мачоху, хтора вам ані єсц не да, але Вас гоні аж до Сентомашу на люцку жэм на надніцу лебо зос часці робиц, а кед себе даяку скорку хлеба заробице, шэдаце до хлатку под багрэну — но можабуц и вона не ваша — да ю поеце и з воду залееце зос студні, хтора чэжко вашо імініе. А іпак не приходзіце! Іпак не сцэце ту прысц! Озда слухаце тих, хтори булі ўж ту ў злі час за себе посцэкалі оталь, а Вам страшно описую нашо новы краі,

нашо валалі. Кед так, знайце, не правду вам гуторя и да Вам правду паведза, а Ви да само можаце охабіц Бачку, бизовні сом, же би сцэ, як и ми, охабілі там шицко и прішлі ту. Ето вам Пішкоревці, ето Вам, кед сцэце Андриєвці, хтори нешка-ютре валалом пастане! Віберайце! Жэм вельо туньша, як там ў вас и голэм тродупло ту купіце, як цо там маце. Ах, прішлі би ви, але не можаце, чэжко вам охабіц старі край! Но верце ми, ми ўж давно и легко прэховаралі Бачку, а и ви ю прэховуеце! Легко чловец зос зла на добре прівікне! Чэкаме вас и напредок вас вітаме!

— Кед ше и скламеш, не трац надію: єдни дзвері ше прэд тобу заварлі, але іх ішце тисяз другі отворені.

МИХ. НЯРАДИ

Народні пріповідкі.

Астролог*) и магарец.

Францускі краль Людевіт XI., котрі кральоваў од 1461.—1483. року верел як и другі людзе во время оно, цогод пророковалі (читалі) зос гвиздох. Зато вон тримал на свойм двору єдного астролога, котрі му муші вше шицко зос гвиздох пророковац. Раз вон ішоў на лові, бо му тот чловец гварел, же будзе красна хвіля. На драже ше стретне зос єдным чловеком, котрі гонел магарца, и почне зос нім бешедовац. У бешеди прідзе шор и на хвілю. На то прэгварі тот земледілец: „Не прейдзе ані 4 годзін, прідзе страшна буря з гірманьом и тресканьом и джиджом.“

„Е, дабоме“ нашмел ше краль; „то я лепше знам, як ти.“ — Земледілец нешмел ше процівіц кральові и вони ше розіду. Але лем цо ше започал лов, кед прідзе страшна буря и краль мушел сцекнуц дому. Дома аж була страшна буря над главу астролога. Затим дал краль погледац того земледілца и прівесц го до палаты и запіта го: — „Дзе ти научел лепше читац зос гвиздох як мой астролог?“

— Я читац зос гвиздох, пане? запіта земледілец ў чуду. „Я бо не знам читац ані зос гвиздох, ані зос кніжки, бо я не знам читац лем обрабяц свою жэм.“

— Па як ши знаў, же будзе буря?

— Ніч іныше, лем то кралью. То я знаў од мойого магарца.

*) Чловец, цо зос гвиздох пророкуе.

- Од твоего магарца? Як да я то похопим?
- Зошицким легло, пане. Кед ма буц гадна хвиля, мой магарец начулі уха, идзе помали и чуха ше до плотох, мурых.
- И то вше правда?
- Ище сом ше нігда не спривед.
- Добре, даклем, ти од тєраз останеш ту при мне зос твоім магарцом, а мой астролог може обещац торбичку на плеца и путуй, кед еден магарец так поганьбел його мудросц.

Цо оцц, а цо син.

Жил раз еден краль и барз любел ходзиц на лови. Раз, кед бул далеко од дому, влапела го ноц и вон бул принушени прєспац у едней худобней хижочки при лєше. Домачинові вон не виволал, же хто вон. По вечери пошедали вони коло огня и почали приповедац. Тот худобни человек вежне на руки свойого малого сина, цо ше коло нього круцел и почал ше зос нїм бавиц. Краль му ше запитал: „Цо то тебе тото дзєцко?“ — а вон му одповед: „то мойо бависко, кед мам кеди, а у бриги, нужди то моя потїха.“ Други дзєнь краль пошол, но за пейц-шейсц роки ше заш врацел и питал ше човекови: „Цо то тебе тот легинь?“ — То мой ортак, гварел му человек. — Краль заш пошол, но за пейц-шейсц роки заш пришол и по трецираз ше питал човекови: „Цо тебе тот человек?“ — „То мой неприятель!“ Зачудовал ше краль барз на тоті слова, па му гварел: „кед сом першираз ту бул, я добре знал, же то твой син, а и познейше, но але поведз ти мне тєраз, чом ши ми вше иньшак гуторел?“ Человек му так одповед: „Док му було джєскельо рочки, вон бул мойо бависко; кед му було коло 15 роки, вон ми помагал у каждєй роботі, а цо сом вщєра гварел, знай то зато, бо сом го оженел. Же-на його лєнїва, непослухна, робиц нїч нєсцє и лєм заповєда човекови, да єй купи красни шмати, а и цо мож и немож. Але вон нема пєнежі та краднє и модлї ше Богу, да я цо скорєй умрем, да може по моеї шмерци шицко попєредац, цо я зос чєжку трапєзу стєкол и да може шицко зос його розсипну жєну цоскорєй прєрайтовац. Краль задумани пошол дому и ище длуго роздумовал о тих мудрих словах.

Поштуй мацер.

Наполеон І. силни цар корсикански, кед звладац цали швет, захтєвал и од найблїзших своїх, да го поштує и трєшу ше пред нїм. Єдино свою мацер не принушовал на то. Но раз ше на тєльо забул, же ше сцел и пред ню указац полубогом и забул на поштованє мацєри. То ше случєло по його корунованю. Врацаючи ше опколєшени зос самима у богатих шматох облєченима богачами зос цєркви, стрє-

тнул ше зос мацєру. Як би у жарту дал вон зос драгоценима персєнями украшену руку мацєри, да ю вона побочка. Но озбильна и строга панї крочи назад и так му прєгвари: „Панє, Ваша длужносц бочкац руку тєй, цо Вас породзєла, котру Ви волацє: мамо!“ Цалє його дружтво, цо го провадзєло прєстрашєно обчєковало, же цо будзє тєраз? Заблїщєли ше очі и сцисли гамби силного цара, но фришко ше таргнул и так прєгварєл: „Добре сцє гварєли Панї; перше змє бул син, а аж вєцка цар; най ше поштує вшадзи мац, докля лєм моя власц досцига!“ По тим ше зогнул, влапєл руку мацєрину и побочкал ю. То сєбє так добрє запамєтал, же нїгда вєцєй не забул побочкац руки своей мацєри.

Прєосв. владика Дионисий у домє своїх родичох.

Тацок.

Брацал сом ше зос лова и ишол сом по узкєй дражки у загради. Мой пєс бєжал прєдомну.

Нараз ше лєм щупи и почнє ше цагац на бруху, як кед нанюха даяку дзивину.

Я попатрим, цо то мой пєс збачєл и збачим єдно тачє. Воно випадло зос гнїзда и шєдзєло мирно на жєми; не могло сєбє нїяк помочи, лєм цєрпєзлїво чєкало помоц од инкадз. Мой ше пєс помали приблїжовал гу ньому, кед лєм нараз од кадзишик спуши ше як

стрела стари ташок псови баш на писки — и од страху пицал, кричал, пире набурел, и два-три раз зос кридлами вдерел пса по пискох. Вон ше одлучел, да спаше свойо дзецко (таще). Вон го зос кридлами закрил — но цале його цело було як здревнете и тресло ше од страху, глас му од силного пицання захрипнул, вон ше жертвовал за свойо дзецко.

Яким страшним чудом бул за нього пес! Но ипак не могот оштац на конару мирно шедзаци. — Моц, моцнейша од волі його зруцела го отамац. Мой пес ше порвал и беж назад... Сигурно и вон спознал тоту моц.

Я заводал пса гу себе и пошол отамац далей с поштованьом.

Да, не шмейце ше! Я поштуем того малого ташка а особито вельку його любов гу свойому дзецку.

Любов, подумам я, моцнейша од шмерци и од смертельного страху.

Лем вона, лем любов трима и обраца швет.

Тургенев.

Прсложел М. Няради.

Конь, парток и рог.

Була раз една баба, и мала сина дурного. Раз найдзе тот дурни три гращково зарна, пойдзе на польо и засадзи их. Як гращок почал сходзиц, а вон торбичку на плеца, па гайд чувац; раз кед ше прибіжовал гу гращку, збачел журава як джубе гращок. Вон ше поцихи доцагнул гу ньому и влапел го за ногу. „Ого!“ скричи вон „забием це!“ А журав му ше почал модіц: „Не забивай ме, я ци дам дарунок.“ „Дай!“ скричи дурни — а журав му дал коня и гварел му: Кед ци ше зосце пенежи, ти лем повец: стой! а кед на-збераш пенежи, кельо ци треба, ти повец: „но!“

Дурни шедне на коня и скричи: „стой!“ конь ше дораз розсипал на стрибло. Вон ше лем нашмеял и скричал: „но!“ и стрибло ше претворело на коня. Дурни подзекуе журавови и одведзе коня дому. Просто войдзе до двора гу мацери и оштро накаже мацери: Мамочко! не гуторце — „но!“ а сам пойдзе заш чувац гращок. Мац ше длуго предумовала: „Чом вон то мне так наказовал? Гайд, гайд, да повем: „стой!“ и пове. И цо ше случело, конь ше розсипал на стрибло. Баба лем вищирела очи и почала зберац пенежи до кошарки, а кед назберала досц, — скричи: но! У тим влапи дурни заш у гращку журава. Влапи го за ногу и сце го забиц. Журав му ше почал модіц: „не забивай ме! дам ци дарунок“ — и да му парток. Кед ци ше зосце есц, а ти лем повец: „розшир ше!“ а кед ши ше наед: „скруц ше!“ Дурни дораз випробуе и скричи: „розшир ше!“ Парток ше дораз розширел. Вон ше нае и напие, а кед му досц було,

скричи: „скруц ше!“ и парток ше скруцел. Дурни вежне парток и однеше го дому. „Патьце мамо, а не гуторце: „розшир ше! але скруц ше!“ Сам заш пойдзе чувац гращок. Мац исто пороби зос партком, цо и зос коньом. Скричи: „розшир ше!“ и почне ше госциц; а кед ше наедла, скричи: „скруц ше!“ Парток ше скруцел.

И по трецираз влапел дурни журава у гращку, котри му, да го не забие, да рог. Кед ше дзвигал гу хмаром, скричал дурному: „Дурни! скрич: зос рога!“ Дурни на свойо нещесце, виповед тоти слова. Кед лем раз вискоча двома хлопи зос кияками и удри по дурним. Так го длуго тлукли, док не спаднул замлети на жем. Журав скричал с под хмарох: „до рога!“ — и хлопи ше скрили. Придзе вон дому и крашне ей гвари: „мамочко!“ нїзач не поведце: „зос рога! але до рога!“ Мац ледво дочекала, да син пойдзе з дому, замкне дзвери и скричи: „зос рога!“ Лем цо вона то виповедла, а нараз вискоча двома моцни хлопи и удри по моей баби, кадзи лем долапели. Врещала моя баба на рату, же ю син чул аж до сущедла. Як зачул вриск мацери, бежал дому и уж при дзверох кричал: „до рога — до рога!“ Ледво баба пришла гу себе и отворела синові дзвери, а вон кед вошол, так ей гуторел: „Так вам треба, мамочко мила. Я вам гварел — не гуторце так!“

Тераз вон надумал дац госцину и повола шицких таргоцх и перших людзох з валалу.

На кеди ше позберали, дурни приведзе до хижки коня и скричи: „стой, добри коню!“ И конь ше дораз розсипе на стрибло. Госци ше не могли досц пречудовац и почали зберац стрибло и трепац до кишенкох. Але накеди дурни скричал: „но!“ — конь заш постал коньом, але през хвоста. Видзи дурни, же уж време да госцох з дашчим понукне, вежне парток и скричи: „розшир ше!“ Парток ше дораз розшири, а на нїм полно вшелїяки едла и напої. Госци радостни почали есц и пиц. Кед ше шицки насичели, дурни скричал: „скруц ше!“ — и парток ше скруцел. — Госци шицки у чуду почали модіц дурного, да им ище дацо укаже. „Добре“ гвари вон, можем вам указац и рог. Госци розвешелени почали кричац: „зос рога!“ Накеди вони то скричали, кед лем виду двома, моцни хлопи зос кияками откадишик и удри по моїх любопитлівих госцох. Трепали их, док му не врацели шицок пенеж (стрибло), цо пред вечеру позберали, а потим беж, котри кадзи лем знал.

Дурни остал зос мацеру, коньом, партком и рогом до конца свойого живота и богацел ше вше баржей и баржей.

Руска нар. приповедка.

— Хто дацо преграе — муши то и преболїц.

Др. Габору Кастельнику.

(—аш.)

Гоч ши од нас удалени
А з духом ши ведно з нами
Не забул ши на годзину
Ровну Бачку мили сину.

Не забул ши за валали,
Не забул за векши, мали;
Не забул ши знаме прецо,
Бо маш племените шерцо.

Не забул ши блато густе
Ані жимске польо пусте,
Не забул ши шори уски,
Не забул ши народ Руски.

Бо наш народ досц синох ма
И по стране а и дома;
Яки дома так по стране
Шицки за просвищоване.

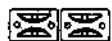
Але с тобу ані еден,
Пробачиш ми, баш ши елень
Не можу ше обеговац,
То ци муша шицки признац.

Твоя писня, а вше нова;
Твоя „дзівка Ефтайова“;
Твоя писня „Легиньови“;
Твоя драма „Гу Христови“.

Бо у кождим календару
Цешиме ше тому дару,
Бо там твойо писні шицки
Ягод у венцу ружички.

Шицко цо маш ти нам даваш
И с тим за нас не забуваш;
А народ од Бога пита,
Да пожиеш много літа!

Духовно нас добре кохаш
Кроники нам шицки складаш.
Ти нам зложел граматику,
Славни Габре Костельнику.

Дзівки през талу.

(—аш.)

На полю коні ору
А мой мили трима плуг,
Же би ми бул, сцела би я,
Мойо щесце и надія.

Ледво чекам тоту яр,
Чи ми да Бох таки дар,
Же бим була його жена,
Барз бим була поцешена.

Прешла жима, пришла яр,
Страцела сом слатки дар,
Бо мой мили другу гледа,
Бо му оец вжац ме неда.

Бо я немам ніч талу
Гу його капіталу.
Моя любов то мой тал бул!
Чи ши мили цалком забул?

Цо ши гварел с початку,
А спред на остатку.
Же ци оец каже гледац
Шлебодно ци хтору сцеш вжац.

Милому шерцо плаче.
Дома гвари: „Мой отче,
Я не можем увредзовац
Дзівку, хтору сцем любовац.“

Оец сина санує
Шлебоду му дарує,
И най бере, хтору вон сце,
Най сам кує свойо щесце.

А як мила учула,
Богу хвалу давала.
Же поправиц шицко може
Слава Тебе добри Боже!

— Кед би зме за Бога тельо церпели, кельо за нашу
власну любов и страсц, — могли би зме ше с правом муче-
ніками волац.

Добри и зли свойства нашого народа.

Слика винята зос руско-керестурскей Парохії.

(М. Мудри).

Богобойносц Русинок од давна позната и призната по цалим
швецє.

Тоту прадідовску богобойносц, виру и любов гу Христовей Церкви
и набоженству грекославянскому затримали ище вше до нешка Ру-
сини по цалим швецє. Правда же на тим швецє нет ніч совершеного,
па так и нашим вирником, ище вельо хибя до степеня святих божих,
але маме надію у Господа, же тот руски народ неостане закопани на
пол драги розвитку у вири Христовей, але покрови далей на стези
Господней, бліжєй гу Богу.

Живот вирски.

Живот вирних указує ше у отримованю заповидох божих и
церковних по тей Божєй правди: „Аще хоцєши внити во живот со-
блюди заповиди.“

1. Пост. Як ше отримує, як ше поштує честна стара дисципліна
поста? Знаме, же дисципліна поста при Русинок у старини мала
вельку улогу, важносц у животу народа, и отримовала ше як най-
твардєйше. Чи вона постой ище у народу, чи ест духа и смисла за
ню, чи є занедзбана, одручена як предмет старини до музеону? Слава
Церкви Христовей, цо ше стара за своїх людзох! Кед вона видзела,
же стара — постна дисципліна постава народу *чєзска, не подношїва*
пре роботу, пре слабосц людску — пре пременєни прилики живота,

теди ей ублажала строгосц на тельо, же допущала вирним уживац на *било* (сир, масло, млеко, яйца) и з *масцу* во вся дни поста, крем именованих строгих дньох; и допущала уживац мясоядение у шицких постох во вся дни, крем трох дньох: *пондзелки, стреди и пятки*.

Тото ублажене не ест велім по волі, же ше губи пост, но с тим не лем ушорена постна дисципліна, бо було веліх, цо не могли отримати и так бул нешор. Тераз у векшини так посца, „як Церква *заповеда*“ т. е. отримую пост. Постна дисципліна у народу не презрена и запуцена, але слава най будзе Церкви Соборней, — же у народу ест живи *знак послушности* народа гу Богу.

2. Швета. Як ше тримало у народу швета, дні Святочи? Кажде швето, є у Русиох ище вше у вельким значеню, поштованю; воно є *дзен Богу оферовани*. Швета у Церкви кафт. маю ище вше божествені вплив на народ; вони су дихане Духа Божого.

Кед приходзи швето оглашене, теди цали валал добие шветочне ліцо и звонка. Хижи обилени, ушорени, народ крашне пооблекани; дуркане кочох, як другираз не чує ше, лопот по обисцох престал: у валале мир и цихосц. Кажди ше силує до церкви, як старе так младе.

Робота престане зошицким. Теди ше окончую духовни и душевни роботи. На швето пополадню млади невести иду з дзецми до мацєрох, а старши иду шедзиц на драгу „под облаки“ до дружтва на пораду. Легине и дзивки у мирне време, кед нет посту, по поладню иду на танец и музику. Тот обичай прияти є од старини а так є вшадзи та ше муши толєрирац.

Под довольним надзором ище би не бул зли, бо походзи од натури чловеческей за вешельом, лем у тим то зло, же ше младеж зходзи на танци и по вечери и оставаю и до полноци. Полицайски надзор за очуєне шора не довольни є па ше муши тому стануц вочи и застановиц зло, бо ше с того младеж губи.

Єст и други не добри обичай, цо губи красоту швета, же на швето по поладню, по вечурні иду вельо позвожовац з поля худобним людзом до валалу их „рис“ и други меньши ствари. То губи чистоту швета. Народ ше опомина на тот не добри обичай, а дагдзе ше муши и дозволіц, пре нужду.

Младша генерация хлопох научела ше по прикладу модерних обичайох на швета и недзелі пойсц дакус до карчами на погарик пива або вина.

Вельке є зло, же цивильна власт допущує на недзелі и швета отримоване вашарох. Теди народ принуждени охабиц Службу и исц на вашар и теди церкви празни, вашарски дзень.

3. Служба Божя. На швето до „Церкви пойсц“, то є Руснакови ище вше — Богу хвала — перша длужносц. Видоволєне тей

длужносци, то є каректеристика синох божих. То знаме, дзе ше ходзи до Св. Служби бож. там жиє народ Християнским духом и напредує и шицкей благодати є полни.

Кед придзе недзеля и швето, теди ше народ посходзи зос салашох, зос роботох до валалу и на глас дзвона ставаю и порая ше до Церкви. Крашне ше пооблекаю ушоря и понагляю до Саночного до утрині, до малей Служби Бож., до Велькей Служби и до Вечурні. Так патра у фамелиї, да ше каждому уйдзе церк. отправа.

Процєсїї у керєст. Водици на III. дзєнь Русадльох.

Хто не ходзи до Церкви, тот вобше нема у народу чесци — гоч то звонка вше ше и не укаже. У себе тримаю такого за нерозумного чловека. А то є и логични суд. Бо конечни ціль чловека єст Бог: чи вон то призна чи не. Док є душа чиста змага ше, за тим своїм цільом зос цалу натуру свою, як магнетска игла за полом своїм аж кед ше погуби, кед знєє зос себе образ Божи, теди занєдба за Бога и сцела би ше одвращиц од Нього, отаргнуц ше зошицким и пойсц за своїм цільом, цо себе вибрала сама крем Бога, але и теди даремна ей мука и робота, бо ше лем таргац може од Бога, але отаргнуц нїгда, бо муши гоч у пекле служиц тому дослїдньому цилью свойому: Богу и правди Його.

Богослужєне на тим швецє, то *єден живи символ*, як душа идзе за Богом своїм за вичним блаженством. У Богослужєню прибіжує

ше, стрета ше душа з Богом: у ньому представя себе тото шицко, цо сце найсц у Богу: а то є шицко, цо є найвекше, найлепше, найправеднейше — то вична Слава, — вичне блаженство. Прето при богослуженю концентриа человек шицки сили розума и шерца. Цо человек могол и може указац, видац сили зос себе то є собрано коло храмох и олтарох. Цо безвирец гледа у пустих роскошох тіла, у театрох, музикох, у науки, то вирни человек поглавито Християнин находзи у Церкви при *олтару*. Ту око насищує ше патреньом красоти величества малярства, будовлі, ту ухо насладжує ше гармонієм гласох, ту розум находзи поуку у Слово Божим, ту шерцо находзи радосц, потіху у громади єдинству, сили и братсва.

Чи чудо, же валалски человек, зачувани од рак-рани безвирства — гарне ше на шветь до Храму Божого? Та Церква то його рай на жеми.

Же даклем и Руснаци любя так ходзиц до Церкви, тому є перша причина, тота природна приклоносц Богу.

Попри тей натуралней причини, приходзи и друга една велька причина: *а то є красота обряду греко-славянського*.

4. Обряд. Хто жил медзи Русинами, тот ше могол ошведочиц, яку силу моц ма на народ красото славянського обряду. Тот обряд помага Церкви отриматц народ у вири и чесноти.

У нашим обряді *содійствує народ у Богослуженю з паноцм, розуми го и ужива го*. Можеме себе подумац, яки непреповедзени чувства охабя єдна величествена Литургия у души вирних, у котрей *тисячи* гласи зос священиком шпивали Богу писні святи.

Пиніє Церковне, яносц злата, стрибла, пламень швичкох, ризи, кадило горяще и воняще, дзвони, молитви, слово Божие — шицко наліва и насищує зос славу Богу.

Кед себе подумаєме, же народ руски по цалим швеце од початку до остатку у отправи Церковней содійствує ужива с панотцами, можеме себе думац як то на нього дійствує и прецо любі до Церкви ходзиц. Вирни шпиваю шицки главни часци Служби Б. Так мирну ектению, так антифони, так Єдинородни, так Св. Боже, Иже Херувими, — Ошвещене св. дарох и шицко до конца. Але так ше исто коньчи и Утриня и Вечурня. Як псалми, так тропари, так величания, так прокимени, так канони, катавасії и стихири у шицким содійствує народ: мужески и женски пол.

То є єдна сила нашого народа! Вон прешол до обичаю народа, и до креви и народ знім жиє и умера. Кельо даклем прицагує до Церкви, сама натуральна приклоносц души, кельо красота и практиносц греко-славянського обряду — а кельо свідомосц длужносци — о тим най судзи Бог. Ми длужни констатирац, же по цалим швеце

любя Русини до Церкви ходзиц и же наисце ходза и присуствую шицким Церковним чином, а особено Велькей Служби Божией. Обично без причини ніхто неопусти службу Богу в недзелю и на Швето.

5. Вліяние. *Греко кафт.* Церква зос своїм славянско-руским набоженством ище вше глібоко дотика душу Русинох, и вони с тей вири и з того набожества вельо блага хасную, и за свойо приватни побожносци и за народни обичаї, цо су у яззи зос религию и просвиту. Ту су н. пр. свадзєбни обичаї, котри ше так богобойно отри-

На III. дзень Русадльох у керест. Водици (о. Бесерминї наказує пред церкву).

мую, же то єдино медзи тутейшима народами а и другим славянским народами. Староста и видавач, котри младенцох виводза и уводза до домох родительских цитираю зос святого писма длуги цитати, приповедаю згоди и діяння особено зос Старого Завита, котри маю даяки значєня о малж. стану — о одредзеню человека и т. д., з молитву ставаю гу столу, а так од стола, виньчую заш, зос словами винятима зос св. писания. Як цо тоти обичаї и видруковани у Руским календару 1922. року.

З литургийского богослужєня вжали себе вирни вельо добри обичаї, як треба крашнє у духу церковним поконьчиц. При обєду,

при умартим читаю ше псалми. Панотцове при могучнейших читаю евангелиї. Погреби ше барз крашне окончую по сталней регулі; при Старих вше зос Словом Божим и одпитованьом. Ту ше рахую коляди, с хторима преходзи крачунске време; Читанє Страстох Г. Н. И. Хр. во вельким посце по домох. На Крачун на полноцну Службу иду вирни до Церкви шпиваючи: „С Нами Бог“. Теди гучи цали валал од слави Божей. З вельку радостію коньчи ше швецене „Пасхи“ на Вакресение.

Вирни любя давац и хижі швеціц, воду на Боговявление, поля — жито. Из любви гу Набоженству розвили ше и процесіі вирникох до храмах Пресв. Діви Марії. Иду процесіі до Марія — Юду — каждого Року пред Русадлями. Число путующих од 400—800 души. Иду процесіі гу Матери Б. до Дорослова, до Текиї, а до нашей Водици вецей раз през рок. Завитна процесія идзе вше на треци дзень Русадльох у числу до 3000 души.

Надалей иду з рока на рок паломници до далеких Св. Местох: до Лурду, до Брусалиму, до Марія Радні, до Повчу, до Риму и т. д.

Знаю Русини ище и у приватних дружтвох зашпивац церковну писню: з канона ютренняго, стихиру, причастен, прокимен — да ше видзи, хто лепше ма притоку и глас, а и за себе шерцу вилагодза, цо любі набоженство. З едним словом Св. вира вдерела и спущела добри корень до шерцох народа. Кед отров Назаренства (бугерства) зачал тровац народ у жупанії Бачкей и кед зос протестантох и грековост. несоединених вельо то прияли до себе — теди Руснаци у Керестуре — лем барз у малим числу остали заражени од нього — а до нешка уж лем даскельо персони приставаю гу тому кривовирству. Дай Боже, да му цо скорей нестане спомена.

6. 4. Заповид Церковна. „Каждого року сповидати и причастити ся“. Мало да еден вирник остане не исповедани у Вельким посце. Ту припадаю тоті, цо су розидзени, цо су у гніву — цо у явних грихох жию.

Крем велько постней споведзи почали ше вирники споведац и вецей раз през рок; но особено шумне прияли за обичай *крачунску споведз*, так же ше жени скоро шицки исповедали, а и хлопох почало приступовац шумне число. Ест вельо таки жени, цо ше споведаю на кажде „Саночне“. Споведаю ше на паломничествах скоро шицки, кед пойду.

Пред велькими шветами обичай ест приступиц гу Св. Тайном.

У хороти кажди ше споведа и прима Тайну Єлеопомазания. Барз ритки су случаї, же би дахто умар без Св. Тайнох умирающих.

Гу тому по жаданю Св. Матери Церкви заведзена є и каждодневна причасц а прето и часта споведз.

Школяре ше споведаю вецейраз през рок, по класох — 3 раз и 4 раз. Силовац ше треба духовним пастиром да хлопох баржей прицагну гу Св. Тайном. Паротцове споведаю по потреби кажди дзень. В недзелю на малей Служби обичайно и в суботу на вечурні.

7. Побожни братства. Попри обрядових богослуженьох прияли вирни у духу Церкви и нови побожносци: церк. братства и отправи.

Так Супликацію т. є. поклон Исусу и Пр. Евхаристіі од галицких гр. к. Русиных. Чин отправи до Пресвят. Сердца Христового. Акафисти розлични.

Майсторске Дружтво у Р. Керестуре.

До пракси уведзени: Параклиси до Пресвят. Богородици. Парастаси за усопших.

Шицки тоті побожносци модля ше во время всякой потреби по оконченью обрядох. Церковни братства заведзени су слідуячи:

1.) Дружтво „Живаго Ружанца“, хторе ма 1916. р. 56 венци т. є. 840 члени. Медзи тима су дівически венци: 7.

2.) Братство: Кирила и Мефдодия за розширене вирн кафтолической медзи Славянами. Членох ест коло 1500.

3.) Шкапуларски дружтва су:

а) Кармелски Пр. Дів. Марії — 200.

б) Шерца Христового.

4.) *Благей Смерти* : У тим находза ше и вельо хлопи тоти цо були у войни свитскей. Ест их до 400.

5.) Пренепорочного Зачатия 200.

8. **Приватни побожности.** Вирники мали од старини красни приватни побожносци, хтори су затримани до нешка. У Вельким посце на вечар приходзиц „гу крижу“ — при церкви ше модлїц ище ше отримуе. Руша шерцо, кед человек видзи векше число вирних, а вельо и дзеци, дзе клечацї под отвореним небом, а пред крестом божим цїхо шептаю свою молитву. Достойни обичай русинского народа! В жиме ше вирни, старшей доби, сходза до приватних домох у векших числах, кельо ше можу помесциц и ту им старшина побожни кнїжки толкуе и вецка ше модля, шпиваю и так ше розходза дому.

При гробу Христовим — до Воскресения вше ест вельке число модлящих и водне и вноци — так же од Сobotи през ноц дочекую вирни, з векшей часци жени Свїтлое Воскресение, хторе ше отримуе на 4 годзини рано. Карактер вирского обичаю ноши на себе и обліване з воду едних других на Вельку Ноц на 2 и 3 дзень.

Шумни є обичай на Крачун ходзиц по шпиваню од хижи до хижи дзе ше дзеля дари на радостни спомен Рождества Христового. Теди цали валал гучи од писньох Християнских — аж док не задзвоня на Саночне. Теди почню старши превелебну писнь: „С нами Бог“ и иду шпиваюци до церкви. Вирни медзи собу з векшей часци здравкаю „Дай Боже“, а поедни почали „Слава Иусу Христу“.

Кед дзвонї Привит Ангелски (пацери) обично ше знімаю калаци и модля ше особено вечар. Но и ту би жадац вецей од народа, да буду дослїдни и тварди, бо ше находза и ту лїтни. На задушни сobotи ноша алмужни худобним до церкви. Кед ше Св. Тїло ноши хорму, теди вирни клекаю по драже и модля ше.

Жени на вивотки точно приду.

Без оліва несце нїхто умред.

На поволанє своїх душпастирох находза ше у кождим доме побожни кнїжки: Св. писмо Нов. Завита. „Апостоли и Евангелия на недїлі и Свята“; Катакизи, Зборнїки и Молитвенїки. Так же нет обисца у хторим би не було с тих кнїжкох. Народ ма ище вельо руком писани кнїги: Страсти Иусуса Христа, Писнї з хторима ше служба у потребох.

9. **Алмужни.** Дїлотворна любов блїжнього указуе ше у милосердним шерцу, котре любї помочи свойого ближнього у нужди, любї алмужни давац.

Гоч нашо Русини чуварни, трарди людзе у збераню маетка а так маю мегке шерцо и любя дац милостиню свойому ближньому.

През рок приходза вшелїяки вибералци до валалу, ані еден не пойдзе празних рукох.

Приходза римски монастирци, цо за манастир збераю, вецка з Горнїци вибералци цо на будовлю церквох вибераю — ту су пого-релци, ту бидни людзе и други.

Повдна кнїжка нема нїякей хиби, а ипак є єдна хиба, — же є друкована. (подла кнїжка).

Грекокатолицьки епархії у Америки.

І. СІВЕРНА АМЕРИКА.

Як ше читателї „Руского Календара“ здогадую, ми принесли у прешлорочним календару фотографію новопосвящених двох руских владиких пре наших вирнїкох у Америки. Бул то Преосв. влади́ка Васи́лий Такач пре грекокатолицькох з Подкарпатскей Руси и з Югославїї, и влади́ка Др. Константи́н Богачевски пре грекокатолицькох з Галичини.

Же би читателї „Руского Календара“ могли дознац и радовац ше з нашими братами у Америки, опишеме у тогорочним календару, яки організації маю нашо браца и шестри у Америки, кельо школи маю, кельо церкви и священїкох, кельо новородзених и умартих у 1925. року и т. д. Зос того виказу легко увидзиме, яку роботу робя нашо браца там за морїом, яки жертви доприноша за себе и свою будучносц, да не препадню там у морю милионох других народох.

З того прикладу можеме ше и ми учиц, яку ище задачу ма нашо „Руске Просвітне Дружтво“. На нього чека задача, да організуе шицок наш народ и да му будзе на помоци и у тим живоце и по шмерци.

А тераз послухайце и вецейраз пречитайце, цо нам слїдуюци числа гутора.

І. Епархия Питсбуршка пре грекокатолицькох з Подкарпатох и Югославїї.

Владика преосв. Василий Такач бива у Гомстеду — так ше вола єдна часц Питсбурга, дзе ше находза найвекши оцильово фабрики на швецце.

Ту наоколо найвецей ест наших вирнїкох з Подкарпатох.

Тота епархия мала на концу 1925. року:

1) священікох	131
2) церкви парохиялни	135
3) „ „ мисійни	32
4) новородзених дзецох у 1925.	11.455
5) винчаня „ „	1400
6) мертвих „ „	2350
7) школских дзецох „ „	16.023
8) шицких вирнікох	297.495

Спомедзи тима вирниками находза ше и нашо людзе з Бачки и Сриму. Вони не маю свою окремну парохію. Свойо окремни парохію маю нашо браца Горвати зос Жумберку и то у Clevelandu, дзе священіком о. Милан Хранилович и у Chicago, дзе священіком о. Илия Северовичъ. На едней рускей парохіі у Chicago дійствує наш священік о. Максим Реличъ.

Тота епархия ма найкрасшу організацію, яку не маю ані други Славяне, котра ше вола „Грекокатоліцке руске Соединение“. У тим соединению організовани:

- 1) дзеци од 3 мешацох свойого живота до 16 року.
- 2) Млади легіне и дзивки од 16 року до винчаня.
- 3) Старши людзе.

Цала організація ма членох коло 134.000.

Циль тей прекрасней організації єсть:

- 1) Давац запомочи членом фамилії по шмерци їх отца або мацери,
- 2) „ „ хорим и бидним;
- 3) Подпомагац културни потреби руского народа ту у Америки и у Карпатох.

Соединение ма свою наймодернейше ушорену друкарню, выдава за мали дзеци новинки „Свѣтъ дитини“ у 15.000 егз. За старших „Соколь“ у 18.500 егземпл. За шицких членох „Американски Руски Вистник“ у 58.000 егземпл.

Фонд „Соединения“ виношел на концу 1925. року понад три милиони долари.

Окрем „Соединения“ ту су ище други два організації и то організація „Просвѣти“ з 15.000 членох и організація „Свободи“ — до 5000 членох. Єсть надїи, же ше тоти три організації зедина бо маю еднаку циль. Дотераз були роздзелени пре языкови и вирски вопрос. Кажда з тих організаційох выдава свой тижневник. Кед ше зедина, буду выдавац денник.

Нови владика вельки труди поклада на того, да шицких своїх вирних соедині до едней організації, и да їх зроби щешлівима. Бог му помага у тей роботі и вон уж вельо зробел.

Члени не плаца окреме за новини ніч. То уплацую ведно зос членарину за асегурацію. Понеже ше новини друкую у барз вельким числу, то су барз туні, едно число коштує по 2 центи.

„Соединение“ збудовало за пол милиона долларох прекрасни сиротинец у „Elmhurstu, Lackawanna, Co.“. Сиротинец водза Сестри Василиянки. Єсть там понад 300 сироти. Маю там свойо школи. Сестрох єсть там 22, новичкох 10, а кандидаткох 6. Терашні председатель тей найвекшей рускей організації Михаїл Югас, котри недавно уж по штвартираз вибрани за председателя. Коло 50 особох роби кажди дзень у урядох Соединения лем ту у централь. Иминіє и шицко провадзене з пенєжми контролює держава.

2. Епархия Филадельфійска.

Владика тей епархії Преосв. Константин Богачевски бива у Филадельфії, дзе бивал перши наш владика Америцки благопокойни Сотерь Ортиньски.

Тото владичество ма:

1) Свитских священікох	119
2) Монахох	5
3) Парохіі з церквами	98
4) Мисионарски штаций	46
5) Парохиялни школи	141
6) Школски дзеци	15.691
7) Монастири	6
8) Сиротиньци	3
9) Новородзени и покресцени	8.845
10) Новообращени	245
11) Винчани	1563
12) Умарти	2750
13) Шицких вирних	237.495

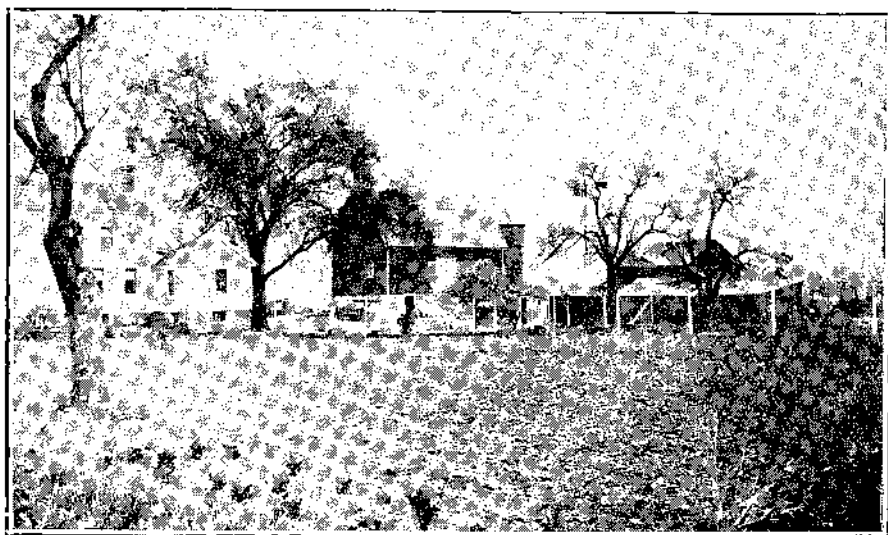
И у тей епархії єсть подобна організація, як и у Питсбургскей за асигурацію членох, але тота організація вельо слабша.

Епархия ма свой мали семинар пре виховане будущих священікох у Филадельфії. Там маю Сестри Василиянки 7 монастири и провадза школи. Сестри Василиянки у Филадельфії отримую сиротинец, провадза друкарню, шию за церкви фелони и други ствари, выдава „Мисионар“, и календарь. Яки жертви доприноша нашо вирніки у едней и другой епархії, можеме з того видзиц, кед попатриме кельо церкви, школи, сиротиньци, священікох и т. д. отримую. Там держава не дава ніч за отримоване парохиялних церквох, школох и священікох. То шицко отримує пожертвовноєц и любов наших вирнікох.

3. Попатьме ище трецу нашу епархію у Канади у Виннипегу. Там владика Преосв. Никита Будка.

- 1) Наших вирійкох ест там уж понад 200.000
- 2) Свитских священікох ест там лем . . . 25
- 3) Монахох 17
- 4) Порохиялни церкви 26
- 5) Мисионски штації 180
- 6) Парохиялни школи и сиротиньци 9

Там дійсую отци Василияне у Виннипегу, Едмонтону и Мундари. Крем Василиянох дійсую там и Редемптористи у Йоркгону, дзе отримую свой мали семинар и у Итуни.

Фарма Йоана Бучко (Амер.)

Того року основани там и монастир Студитох.

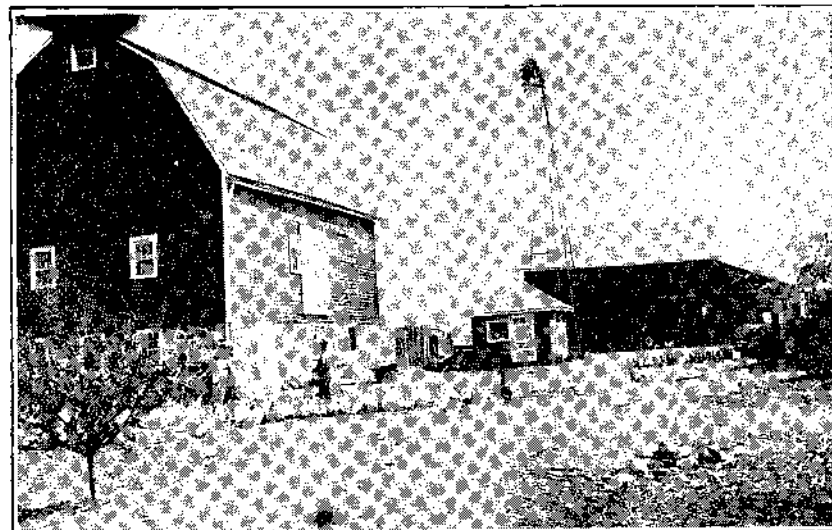
Вельо там ше трудза сестри Служебніци. Вони маю свойо дома у Виннипегу (14 сестри 350 дзеци)

у Едмонг-Алга робя	15 сестри
у Итуни-Саск "	12 "
у Мундаре-Алга "	22 "
у Сифтону Ман "	10 "
у Йркгон-Саск "	14 "

Семинар пре виховане будущих священікох находзи ше у Св. Бонифацию з 50 ученіками.

Хто пречита тоти числа, дораз му придзе до розуму: а прецо у тим владичеству так мало священікох — а не так, як у перших

двох владичествох? На тот вопрос легко дац отвит. У Канади населели ше нашо людзе без жадного плану. Там вони слухали вшелі-яких агентох, котри їм у Европи обещовали златни гори. А кед ше народ раз дал спревесц, и кед агент достал свойо пенежи, теди вон далей не водзел бригу за наших людзох. Жем у Канади коло моря забрали Енглезе и Французи. Тота жем добра. Внутришньосц Канади, а особено сивер, там жем ище зошицким пуста, або зароснута з непроходними лесами. До таких крайох посилали агенти, а и держава наших людзох на найчежши роботи. Там їм обещали дармо дац жем, кед ю ушоря за 10 роки. Котри не познали обставини краю,

Фарма Йоана Бучко (Амер.) (на салашу хова вецей як 800 кури)

радовали ше, же задармо достаню жем. Але кед там пришли, кед ше вжали до роботи, кед три штири роки не мали ніякого доходку од жеми, кед пришли и добри роки, а нашо людзе не могли ніч предац, цо му жем принесла, бо по тих крайох ище нет желізниці, аж теди видзели, дзе ше находза. Кед человек сце дацо предац, муши на кочу далеко вожиц по 2—3 дні. Гу тому там страшни жими — подобни як у Сибириі Прето не треба ше чудовац, же велі людзе по дво-тро-рочней роботи охажю свою жем и гледаю на другим месце лепши заробок. Селя ше з места на место як цигане. — Кед народ таки бидни, не може жертвовац ані за церкву и священіка, ані за школу. А дзе нет церкви и школи, там рошне вшеліяки коров. — З тей причини там найвецей робя лем таки особи, котри з любви до Бога и

блїжнього шицко жертвую — па и свой живот. Там не може вижиц оженети священїк зос свою фамилию, бо и священїк ше муши селїц з места на место, як и його вирнїки. — О як би там було потребно голем ище 200 священїкох, котри би були готови на шицко, па и найвекши хрести за свой народ! А дзе достац таких священїкох? „Жатва велька, а роботнїкох мало. Модліме ше Господу жатви, да повола цо векше число роботнїкох на свою жатву!“

II. ЮЖНА АМЕРИКА. БРАЗИЛИЯ.

У остатнїм часу започали ше нашо людзе селїц и до Бразилїї. Чезки живот у Канади, але ище чезши у Бразилїї. Кед дахто муши исц або до Канади, або до Бразилїї най не идзе скорей, док ше не посовитуе з нашима людзми, котри там жию. Драга барз далека и коштуе до Бразилїї на III. класи коло 250 долари за одну особу. Кед агенти обещую дармо припровадиц дакого до Бразилїї, най таки человек добре запамета, же тоту драгу заплаци, але кирваво, и то голем двараз тельо у Бразилїї. Там будзе рабом газди того агента и будзе мушиц робїц таки чезки роботи, яки му тот газда одредзи. Тот му газда, котри заплаци за його драгу, будзе давац таку плацу, яку сам будзе спец и будзе дотля сцаговац од тей бидней плаци, док себе не сцагне и остатнї грайцар зос вельким ингерешом.

Кельо ест наших вирнїкох у Бразилїї и кельо там маю парохїї? У Бразилїї немаме ище владику.

Понеже и у Бразилїї подобно як и у Канади до тераз ище не ушорени нашо парохїї, прето там водза мисийну роботу Отци Василияне, а вельку їм помоц даваю Сестри Служебнїци, котри водза школи и поучую жени и дзивки

Настоятель мисийох О. Шкирпан у Itasema via Itayopolis, S. Catharina, Brasil.

Найвекша наша парохия у Прудентополису. Вона вецей як двараз парохия у Керестуре. Ма понад 15.000 вирних.

Тота парохия ма 9 колонїї, дзе ше находза и церкви, а 23 колонїї без церквох.

У парохїї находза ше 26 школи.

У Прудентополису видаваю новинки „Праца“. Адрес: Redacção C. Administração „Pracia.“ Prudentopolis, Paraná, Brasil.

Друга ше парохия находзи у „Ирасема“ — коло 3000 вирнїкох зос 3 школами.

Треца парохия „Іваї“ (Ivaí, Paraná, Brasil) понад 3000 вирн.

Штварта „ Антонио Олинто „ 3000 „

Пята „ Куритиба зос 6 колониями, а у каждой колонїї школа, читалня и апост. молитви. 3000 вирн.

Шеста парохия Доризон зос 3000 вирниками.

Седма „ Марешаль Малет з 4500 вирниками.

У каждой з помянутих парохийох находзи ше читалня, Апостолство молитви и „Союз“ — организация свитска.

Крем помянутих ушорених парохийох отвараю ше мало по мало нови парохїї. И ту вредза слова св. Писма:

„Велька жатва, а мало роботнїкох“.

По шицких крайох, о котрих зме ту написали, наш ше народ крашне розвива. Правда, же ше вшадзи находза людзе, котри розбиваю того, цо добре и розшеваю роздор. Поедних и звезду з правей драги и таки настрадаю, и препадню. Але ядро нашого руского народа з дня на дзень вше ше лепше розвива и воно принесе свойо красни плоди.

Главна подпора и потїха нашому народу його црква и свята грекокатолицка вира. Як у минулосци, так и тераз найвекши жертви за свой народ приноша нашо священїки, монахи и сестри. Дзе священїки утврдзели перши фундаменти, там далей можу наставляц їх роботу и свитски людзе, котри любя свой народ и котри ше сцу жертвовац за свой народ.

Дзепоеден человек дума, же е охабени, кед вон зохаби другого.

Горватска грекокатолицка парохия у Кливланду у Америки.

(Написал О. Милан Храниловичь, парох и консисториялни советник у Кливланду.)

Увирени сом, же будзе мило читательом Руского Календара дознац, як їх браца Горвати основали першу свою парохию у Америки. Провидїние Боже звязало нас у едней епархїї. Прето радосць едних ест радосць и других.

Нашо браца Горвати почали ше селїц зос Жумберку до Америки около 1887. року. Едни од перших там пришли Янко Попович, котрого шицки волаю „стриц“, бо каждый у його дому бул прияти як у дому свойого правого стрийка, потом були фамилиї Кекич, Братель и други.

Шицки робели у фабриках найчесши роботи, дзе ше робели циви пре канализацию. Нешка тота парохия ма 230 фамилиї и около 100 неоженетих. Припоминам, же ше нашим ту чезко женїц. Жум-

берчанин наш не любі брац дзивку з другого народу, а наших дзивкох ту барз мало. Кед би їх 100 пришло, за тидзень би ше шицки поодавали.

Нашо людзе вше любели свою церкву и прето ше дораз старали о свойого священика. 1901. року пришоу ту з краю перши наш священик всеч. о. Голубичь. Вон там бул 13 мешащи. Як церква їм служела една хижка. Кед ше о. Голубичь врацел до краю, пришоу ту преп. о. Максим Релич, котри у своїм часу бул капеланом у Керестуре. Паноцец Релич остал ту и складал фундамент будущей парохії през 1½ рока. Кед вон пошоу до Чикагу, остали нашо вирніки аж до 1913. без священика. Того року послало провидініе Боже до свойого винограду як робітніка писца тих шорох. Октобра 4. була перша Служба Божа у дворани Янка Поповича. По служби Божой позберали ше нашо вирніци и на першим засиданію под моїм провадженем одлучели збудоуац церкву и на тоту ціль дораз назберали 15.000 доларох. И мне як священика приял до свойого дому, док ше не ушорел парохиялни дом, „стриц“ Поповичь. Новембра 1. истого року постановели зме купиц од протестантох їх церкву и пренаправиц ю на нашу церкву. Уж на 1. декембра бул зготовлени контракт. Ми купели церкву за 18.700 долари. На дзень св. Николая була церква пошвечена и там перша наша служба Божа одслужена. Преудешене и ушорене церкви коштало нас 15.000 долари. Потребна була велька пожертвовносц моїх вирних да ше то шицко повиплацуе. Але дзе людзе з Богом робя, там шицко напредуе.

1916., 1917. и 1918. пошли зме далей у наших роботах. Купели зме сушецки дома, да буду властносц церкви. При церкви була една хижка, то зме претворели на школу и за дружтвени забави. Коштало нас то 3.500 долари.

Парохиялни дом так само бул преудешени и розширени. Тераз ма парохиялни дом 8 хижки.

Нешка церква ма шицко перворядне.

У парохії постої шпивацки хор, банда як и тамбурашки хор, шицко то стої на бриги самого парохя.

У церковних дворанох отримую 4 дружтва свойо засиданя по шору так, же дворани каждой недзелї заняты. За дворану каждой плаци. З того ше отримуюе церква.

По вельким стараню парохя нешка уж готово шицки Жумберчане у Кливланду маю свойо дома, свойо фарми, виніци, велї маю авта и дугяни.

Тераз ше робї о тим, да ше збудуе окремна красна школа як маю и други народи. Але шицки Жумберчане барз чекаю на то, кед би як найскорей могли достац нашо сестри Василиянки котри би про-

вадзели нашо школы. Од Преосвященного владыки зме чули, же есть тераз вельо окончєних наших учителькох. Най ступя до манастира и най ше оспособя да гу нам прийду як сестри учительки. Ми їх ту дочекаме з отвореним шерцом так у Кливланду як и у Чикагу. Ту есть барз вельо роботи на шицки страни. Особено потребно ту знац клавир або гармоний пре забави и шпиване так у церкви як и поза церкву.

Да у Европи людзе видза, кельо ту народ жертвуе за свою церкву и за свойого священика — але и священик ше цали жертвуе за свой народ и дзе нет священика, там народ препада — наводзїме и то, цо ше ту плаци:

За мали погреб у церкви 4 долари, у дому 9 долари, на теметов 22 дол.

„ вельки „ „ „ 10 „ „ „ 15 „ „ „ 25 „

Служба читана 1 долар.

Виньчане з оглашками и зос службу Божу — 14 долари.

Каждая парохия плаци за отримоване владыки и його канцеларіи и то парохії I. класи по 25 долари на рок, II. класи по 20 долари, III. класи по 15 долари, IV. класи по 10 долари, V. класи по 5 долари.

Каждая фамилия плаци мешачно за церкву и священика по 1 Дол. Так само плаца и самотни по долар.

Каждой недзелї назбера ше 15—20 долари у дзвоньчку.

На Пасху, Крачун, Св. Николая каждый доприноши окремини дар найменей по долар — дзекотри жертвую 20—50 долари.

Священик ма з того 180 долари мешачно и шицко, цо му потребно у парохії. Там священик приходзи до парохії на готове. У каждой парохії находзи ше полни инвентар, електрика, телефон, купель и т. д.

Кед треба виплациц векши видатки, а не вистава зос обичних приходов, теди ше робя базари, томболи, забави и там збера за церкву и потреби.

Ми вельо зробели. Але кед патриме, цо други народи зробели особено Ирци и цо тоти народи маю, гоч вше жертвую, теди ше мушїме ганьбиц, Але, Богу слава, идзе и при нас вше гу лепшому.

Кеди найвещей людзе умераю?

По статистици, яку зробели у Ньюорку, найвещей людзе умераю коло першей годзини по полноци. Потим приходзи 5. годзина ране, по ней 2. годзина по полноци, потим 7. годз. вечар и 4. годзина по поладню.

Гаш огонь док тлєє.

(По Толстою: О. Янко Провчи.)

Жил у одним валале земледілец Янко Щербати. Жил добре. Бул у сили мужевней перши роботнік у валале, а мал трох синок. Перши му бул оженети, други за женідбу, а треци хлапчиско, котри ше уж лапал и до чесших роботох. Стара Янкова була розумна жена и добра домачица, а невеста мирна и роботна. Шицки у хижі були за роботу, крем діда оца Янкового, котри хоровал од чежкей задухи уж 7 рок.

Янко мал шицкого надосц у обисцу: три конї зос гачецом, краву зос цезецом и 15 овци. Жени шили и за валал а попри тим и у полю робели. Жили вони як добри газдове у то време. Жита мал тельо, же му виставало и аж до нового. Овес му подмирел порцию и каждодневни потреби. Так жил Янко зос дзецми. — Но хижа стала його до хижі сушеда Габра Хромого сина Гордийового. — Зорве ше раз звада медзи нїма, як медзи сушедами. — Док ище стари Горди, оцц Габров жил, а и Янков оцц ище управлял, жили вони вше як добри сушеди, кед би требало женом шито, або кабел, а хлопом поньва, або мехи, послуговали ше веднак як найлєпше. Кед би цєлє зашло на гумно, виженю го и лєм гваря: меркуй сушед на цєлє, ми ище жито не вяли. А жеби дахто од нїх, дацо, еден другого очарньовал, огварял, то о тим анї бешеди не було. Так жили вони за време старих. — А кед млади почали пановац обрацєло ше иньшак. Звада ше зорвала зос маленкосци, зос нїчого.

Кура невести Янка Щербатого несла ше вшас. Млада невеста почала зберац вайца за вельку ноц, па кажди дзєнь заходзєла до курніка, да зос кошара винє вайцо. Но єдного дня не нашла вайцо. Дзєци сплашели куру и кура прєлєци плот сушедов и там ше знєше. Чула млада невеста, же кура коткода и подума себе: „Тєраз нємам кеди, треба ушориц хижу за швето, пред вєчар го вєжнем.“ На вєчар пойдзє до курніка, да вєжнє вайцо зос кошара, а кед там вайца нєт. Пита ше швєкру, па хлопох, чи вони можє нє вжали? „Нє вжали змє — гваря.“ А Тараска хлапчиско дода: „Твоя кокица знєсла ше у сушедзким дворє, там одкоткодала и од тамац прилєцєла.“ Млада невеста опєт пойдзє до курніка и збачи куру свою як ше рихта уж на спочинок як шєда коло когута, запера уш очі, аж да ше ю запита: „дзє ши знєсла, моя кокица вайцо“? И пойдзє млада по сушедох. И єто баш надишла єй вочи стара и запита ю: „Та цо глєдаш нєвесто?“ „Та знаш бабо, гвари, нєшка моя кура прєлєцєла до вас, чи нє знєсла ше дагдзє ту?“ „Ми ю нє видзєли, а нашо кури слава Богу, вєшу ше уж давно, своєю змє позбєрєли а людских нам

нє трєба. Дзєцко моєю, ми нє мамє тот обичай, да збєрамє вайца по людских обисцох.“

Тоти слова уджобню младу нєвесту. Слово по слово и жени ше повадза. Пришла жена Янкова цо воду ношєла па ше замиша и вона. У то вибєгнє Габрова жена, па удри ганїц сушеду па повє цо и єст, па пришиє цо нєт. Настанє права буря. Шицки лярмаю у єден глас и по два слова веднак вигваряю. И падаю слова вше гаднєйши и гаднєйши. Ти така а ти така, ти лопов, ти скитница, а ти жобрак, ти старого забивац, а ти опєт пропалица! Ти жобрачка, шито ши ми подрала па и тот шафлїк, цо го маш и то наш — ту дай! Жени ше влапя за шафлїк, розлєю воду, сцагню хусточки себе и почню ше биц. Пришол Габор з поля и прискочи да обранї жену свою. Вибєгнє Янко зос сином и влапя ше до громади. Янко бул моцни чловєк, па их шицких роздрилял, а Габру вирвал єден фалат з бради. Швєт ше згарнул и силом их розставєл. — То бул лєм початок. — Габор закруцєл свою витаргнуту браду до папера и однєс ю до суду да ше судиї доисца и да Янка осудзє. „Та нє надармо я ю таку красну чувал и пушал, да ми ю тот смаркош, лопов, тарга — гвари Габор.“ А жена Габрова ше хвалї сушедом, же Янко тєраз будзє осудзєни и послани до Сибиру за покуту. И так ше єто омержа. Од першого дня гутори им стари дїдо задихлєви, да ше нє вадза, да ше нє мержа, най нє слухаю людзох, алє най ше помирє — вше дїдо понавля тоти исти слова. „Шалєнство ви дзєци, гвари дїдо, робицє и зос шалєнства почимацє зваду; та подумайцє лєм, звада настала прє єдно вайцо. Дзєци вжали вайцо; най им будзє, Бог з нїма, од єдного вайца яки хасєн? Бог ма за шицких людзох досц блага. Кед ши гаднє слово вигварєл, поправ го, науч ше уж раз як ше пристойно гутори. Па цо, побили ше, повадзєли ше, гришни людзє. И то ше трафи нєшка. Гайдє идз и помир ше, да уж будзє шицкому край. Но кед ше обраци на зло, будзє лєм вам горшє. Млади нє послухали дїда старого, бо думали, та гутори, як шицки стари людзє по своїм старим обичаю, бодай було. — Янко ше нєсцєл помирїц зос сушедом. „Я му — гвари — нє витаргнул браду, вон ю сєбє сам витаргнул. Алє його син на мнє шицко подрал, и тота, єто моя кошуля сама рондєя“.

Пошол Янко до суду и судзи Габра заш прє кошулю. Судзєл им и срески и жупански суд. Док ше ище суд водзєл, нєстала Габру вага зос коча. Жєна Габрова дораз окривдзи сина Янкового, вон ю мушєл украднуц. „Видзєли змє — гварєли — як вон вноци по под облак прєшол и пошол гу кочу; а кума ище додала, же зашол до карчми и там, же ше єднал зос качмаром. Опєт ше почали тужиц. А дома кажди дзєнь звада и битка. Лаю и дзєци уж, бо ше уча од

старших, а жени кед ше зиду на поток, прац шмати, вещей тлучу зос языком як с праніком и з дня на дзень вше горше и горше. У початку еден другого очарньовали а потим и наисце и робели. Кед дацо не под ключом дораз до себе цагаю. Тото ше научели жени и дзеци, и так им живот ставал ше кажди дзень вше горшим и горшим. — Судзел ше Янко Шербаги зос Габром Хромим тельо по судох среских и жупанских, же уж и судийом допили. Тераз Габор прибавел Янку кару, або гарешт, а тераз опет Янко Габру. И цо вещей еден другому пакосци робели, тим були баржей нагнівани. Та и пси ше знаю грисц, цо ше вещей колю тим ше баржей роздражняю. Кед пса вдеря по задку, вон дума же го якиш други пес укушел, па ше ище баржей розятри, так и тоти сушеди. Судза ше у суду и кед осудза даедного од нїх, то ше баржей мержа, баржей ше розпалюю. „Чекай, чекай, я ци уж то шицко поврацим.“

И так тирвало при нїх полни шейсц роки. А старец дїдо при пецу вше лем едно, те едно гутори: „Дзеци цо робице? Маньце ше вшелїякого суда, не запушуйце свою роботу, а гнів Божи не сцагуйце на свой дом, не мержсце людзох, а лепше вам будзе, а цо ше баржей мержице то вам будзе горше.“

Нїхто не слуха старого дїда. У седмим року пришло уж так далеко, же Янкова невеста на свадзби пред госцами, сциганела, же Габра влапели кед краднул конї. Габор бул теди наптити, та ше не могол стримац и вдерел жену, Янкову, и вона одлежала цали тидзень у посцелї. Янко ше порадовал, же будзе мац тераз причину тужиц Габра. И пошол такой ютрейши дзень до суду придац Габра.

„Тераз я ше ошлебодзим, подумал себе Янко, да, ошлебодзим ше, сушеда такого одпратам далеко до Сибири“. Але Янкови не удало ше, тота ствар не пошла му за руку. Тужба Янкова не будзе уважена у среским суду, бо жена уж оздравела и не видзело ше на ней нїяки знаки. Янко не бул задовольни и пошол до жупанского суда да вшелїяк Габра осудза. Ту на подплацене осудза Габрови дваецц и пейц. Як ше Габор дознал же му осудзели, загрожел ше Янкови пред шведками и гварел: „Добре, вони мойо цело избичую и воно, правда, будзе ми гориц, але у нього би могло ище баржей гориц.“ — Врацел ше Янко дому. Старец дїдо пита ше дораз накардзи вошол Янко: „Та поже? Осудзели?“ А Янко одповедал: „да, осудзели на дваецц пейц.“ „Зло робиш, Янку, ах, и яке ище зло! Не йому, але себе чкодзиш, йому плеца буду гориц и може буц и кирвавиц, а чи тебе при души будзе легчейше?“ „Други раз будзе мерковац“, гвари Янко. „Чого будзе мерковац? У чим вон горши од тебе?“ „Цо ми зробел, розгнїва ше Янко. Та жену ми мало не забил; а тераз ми ше грожи, як чуем, огньом, же нас потпали. Та да

му ше ище и поклонїм?“ Викашлял ше дїдо стари ледво, виплювне, здихне себе и гвари: „Ах, Янку, Янку, ти по тим широким швецем лем ходзиш и превожеш ше, а я ту при пецу лежим уж тельо роки, ти думаш же шицко видзиш, а я да нїч не видзим. Не так то сину мой, да, ти нїч не видиш, твоео очи злоба зашлепела, а гнів це водзи. Ти видзиш у люцким оку шицко зло, а у своїм нїч не видиш. Гварел ши: роби зло... Да вон єдини роби зло, зла би не було на швецем. Думаш, же зло цо є медзи людзми, походзи лем од єдного? Зло постава медзи обидвох. Його непоштеносц видзиш, а свою не видзиш? Да вон сам зли, а ти добри, зло би не було. Хто му вирвал з бради? Хто го цага по судох? Шицко лем на нього здрилюеш. Сам зло жиєш и зато ци и зло. Не жил я, мойо дзеци, так ані сом вас на таке дацо не учел. Чи ми так жили зос сушедами, зос оцом його? Як зме жили?... Закашле ше старец дїдо, ледво вихаркне, здихне и настави бешеду: як зме жили? як сушедом спада. Понестало му муки, придзе жена и гвари: — „та сушед требало би нам муки.“ — „Идз невесто до гамбара, вежнї кельо ци треба.“ Кед немал кого да пошле зос конями на пашу: „Идз ягнятко, идз синко з його коньми.“ А кед я дацо сцел идзем гу ньому: „Сушед Гордий требало би ми то и то.“ „Вежнї сушед, там є.“ Так було медзи нами. И вам бул живот легчейши. А як нешка? Ето тераз недавно приповедал нам катона о войни, цо ше бой бїє коло Плевни. Але помедзи вас, бїє ше бой векши як коло Плевни. Чи то живот? А яки ище грих пред Богом небесним. Ти господар, ти пан у хижі. Од тебе ше будзе рачун питац. Як учиш свою жену и дзеци? Звади, лем звади! Первей лем Тараска тот хлапчиско зос нину Арину так ше гадне вадзел и то пред очами своей мацери, а мац му ше шмеяла. Чи то так добре? Чи то шор? Ти зато одповедац будзеш! Стари кус одпочне, здихне себе и гвари: Думай мало, сину и на душу свою безсмертну. Чи муши буц баш так? Ти мне слово, я тебе два, ти мне плюску, я тебе два! Не, мойо дзецко, не так ше роби! Христос по жеми ходзел, охабел нам живу слику як маме и ми жиц да шешливи будземе. Вон нас глупих на таке дацо не учел. — Вон тебе слово, а ти цихо, не одповедай, па увидиш дораз го сумліне його, його совист запече. Учел нас Христос смиреносци, а не да надути ходземе. Кажда пиха, каждая надутосц будзе чи тераз чи познейше покарана зос смиреносцу и понїженьом. Бог благи и добри не церпи пиху, бо зос пихи шицко зло. Чи не так? Чи може я не добре гуторим?“ Янко лем цихо ані ше не руши, слуха. Накашле ше дїдо, силом виплювне харкотину и опет прегвари: „Роздумай лем тот твой живот земски; одкеди ше почала война, тота Плевна, зос сушедом твоїм. Чи ци лепше, чи горше? Вирахуй од того часу, кельо ши потрошел по

судох, кельо ши гонел конї и мучел тот змучени статок надармо, вирахуй кельо ши времена на нїнач страцел, тото време, цо є таки драги пенєж. У тебе би требало, да идзе вше на лепше господарство а у тебе за тото време вше горше и горше. Диявол це гонї по судох место да робиш. Не ореш на време, не шевш на време, бо ши у драги, па уж анї не родзи. Чом ци овес тераз не уродзел? Кеди ши го пошал?!"

Янко як слуп стал и слухал. „Знаш цо ци повем: Послухай ме мой сину мне старого, ти знаш же ци я лем добре жичим, айде запрагнї чилаша, побегнї до суду, уредз ствар и идз на ютро гу Габрови, помир ше знїм як Бог добри заповеда, поволай го гу себе, на ютре и так швето маме (а було то баш в дзень Рождества маткї Божей), приправ самовар за чай, литру пяленки и ошлебодз душу свою од гриха за тераз и за будучносц, розкаж то жени и дзецом.“

Янко здихне себе и задума ше: правду гвари стари. И шерцо му ше зошицким умекшало. А старец дїдо як да потрафел його думу прегвари: „Гаш огонь док тлее, бо кед бухне, не годзен ши го вещей загашц.“ Старец дїдо сцел ише дацо прегвариц, але на то убегли жени до хижки гракню на раз як свраки: „Чули зме як Габра осудзели. Як Габрова жена пошле протитужбу. Як ше вон загрожел же нас подпалї кеди ми анї не думае. Же ше нам вимсца гоч жена Габрова пойдзе гу самому цару.“ Кед Янко то почув, шерцо му заш охладло и знова одлучел, же ше зос Габром нїяк не помири. Слова Габрово: „Ти меркуй, да у тебе дацо баржей не гори“ Янка узнемирели. Од того часу Янко цошка, ставал вше немирнейши. Спац не могол, вше му слова Габра було пред очами: „Да у тебе баржей не гори.“

Єдного летного дня то було. Суша велька. А витор дул. Було то нескоро вечар. Янко як бул не мирни, гвари: „пойдзем, обидзем обисце, суша велька, витор дует, най тота несретя наисце запалї мойо обисце, тераз в ноци, цо зробим.“ Обидзе обисце, обидзе шицко гумно. Нет нїкого, лем витор гучи и конари порушує на древе. Кед ше уж врацал до хижки, попатри ише раз шицко, кед нараз збачи искру попри плоту. Побегне, подкравне ше на тото место, збачи як да ше цошка руша. Прицагне ше ише блїжей: ест человек якиш, запалює снопочок слами! Шерцо му стало дуркац, подумал: тераз є мой! Кед ше руцел наньго, же го влапи, але тот скочи, Янко побегне за нїм, але охабел снопочок место да го згажел, котри бовкне од велького витру, влапи стреху и док ше Янко огляднул шицко було уж у пламеню. Вон як окаменєти лярма: „вляпце го, вляпце, огонь, огонь — ратуйце!“ Сцекол человек до двора Габра. Бул то Габор, сушел Янков. Кед навалєл Янко до обисца Габра, нагло го Габор причека,

вдери го з буздованьом по глави, спаднул Янко и замлел. Док ше Янко очутел Габра нестало, а дом Янков шицок бул уж у пламеню. Здиховал лем и питал ше Янко: „Людзе цо то? О да сом загашел у початку!“ Людзе ше збегли. Янко бул як не при розуме. Людзе гварели, ошалел Янко. Огень горел, лапал вше далей и далей, не мож було ратовац. Витор цагал и на Габрову хижу, док гашели и ратовали Габрову, огонь лецел на шицки страни. И так вше векши и векши огонь наставал, же надаремно було спашавац. У єден час пол валала у пламеню. У пол ноци, пол валала нестало з лїца жеми як да го з метлу заметол. Янково спасли лем дїда старого. Други вибегли у тим цо на себе мали, шицко згорело, крем коньох цо були на паши, шицок статок вигорел. Кури у курнїку, кочи, плуги, брани, перини, заглавки, жито у гамбаре до чиста.

У Габра виратовали статок и ише цошка. Янко лем стал при огню здиховал и вше лем єдно гуторел: о людзе, цо то? Ох, да сом згашел! Уж ше и рознес глас по валале: Янко Шербати ошалел! — Уж пред раном почал огонь уцixaц. Док Янко так стал на згорищу и гуторел вше єдно та єдно, пришол гу ньому єден человек и гвари: „Бачи Янку, оцєц вас вола фришко бо є уж на смертельней посцелї.“ Забул Янко и за Оца, не розумел цо му тот человек гуторел. „Яки оцєц? Хто ме вола?“ „Вон вас вола, вон умера у нас у хижки. Гайде! Лєдво зрозумел Янко, цо му ше гуторело, станул и пошол зос сином до того обисца дзе лежал старец дїдо, його оцєц. Кед дїда виношели зос хижки, спаднул сноп бовчацї зос стрехи и попек го. Кед вошол Янко до хижки дзе лежал дїдо, ту була лем жена того газди, цо його обисце, а шицки други були при огню. Дїдо лежал на посцелї зос швичку у руки и патрел вше на дзєвери кеди уж войдзе син його Янко. Приблїжела ше жена тота и гвари дїдови: „пришол син ваш.“ „Най ше приблїжи“ — гвари дїдо. Пришол гу ньому Янко и дїдо прегвари: „Но сине мой, не гварел я ци? Хто запалел валал?“ „Вон — гвари Янко, видзел сом го кед подпальовал, ох лем да сом огонь дораз згашел, не було би нїч!“

„Сину мой, мне уж умреє, але и ти мушиш умреє. Хто виновати?“ Янко ше упатри у оца и не може да прегвари. „Поведз ми ту пред Богом, хто ту виновати? Цо ци я гуторел?“ Янко ше стреше и було му ясно. Спаднул на колєна пред оца заплаче и гвари: „Оче мой, опросц ми пре Христа. Я згришел пред тобу и пред Богом.“ Дїдо руши з руку, преложи швичку до другой руки а праву дзвигне гу чолу, сцел же ше прежегна але му рука од слабосци спадла.

„Слава Теби Господи, Слава Теби“ — гвари вон и опет упрє очи свойо у сина. „Янку, Янку!“ „Цо, апо, цо?“ „Цо треба да зробиш тераз?“ Янко плаче: „незнам, апо, ах я нещєстни, як тераз бу-

дзем жиц.“ Старец завре очи, сцишне уста, як да ше напина зос шицку силу, па заш отвори очи и прегвари: „Меркуй сину мой Янку, хто запалел, скри людски грех, Бог ци два опросци“ и вежне дїдо до двох руках швичку, прицишне ю гу себе здихне, випросци ше и умре. Янко запаметал добре задні слова оца и не виявел нїгда грех Габров и нїхто не дознал, як ше влапел огонь.

Уцихнул гнів у шерцу Янка на Габра, па ше чудовал сам Габор Янкови, же нїкому не одкрива цо вон зробел ницкому валалу. Спочатку ше го Габор њи бал, але помали ше привикнул. Престали стари сушедзи да ше вадза, престала и домашня челядз. Док правели хижи бивали веднак под одну стреху, а кед ше опет подзвигнул валал и кед себе обисца ушорели, Янко з Габром остал заш сушед у єдиним гнїздзе. — Жили вони у будуче як добри сушедове так як жили им дакеди и стари. И добре запаметал Янко Щербати слова свойого оца: Гаш огонь док ище тлее!

И кед му дахто зло зробел, нїгда ше не вимсцел але ше старал як найбаржей, да ше цо скорей помири. Так робел сам. Так учел жену свою и свойо дзеци. Поправел ше Янко Щербати на фришко и жил ище лепше зос своїм давним сушедом Габром Хромим як их оцове.

И у бешеди сладки людзе можу другому загорчиц.

Народне газдовство.

(Пречитал на народней просвітней схадзки у Коцуре: Д. Биндас.)

На поволанє ч. одбору за народне просвищоване у Коцуре радо сом ше приял, да и я участвуєм у жимушнім курсу за народне просвищоване.

Не таім вам, ч. п., же то мне не нова ствар, ша я у тим цали мой дотерашні живот препровадзел. Я у тим жил, жием и так и доконьчим свой живот. А то прето, бо сом ошвечени о важносци, потреби и хасну просвити за народ. Ягод цо человек, котри лем є и пие, роби свою роботу — а за иньше нїч не зна анї не сце дзбац — не заслугує мено человек, бо так и бидло жие — так то мож повесц и за цали єден народ гоч меньши, гоч векши. Кажди человек ма крем тілесного жица: отримоване тілесного живота и работа тілесна (цо є и задача животиньох) и духовни живот, бо ма душу, розум, шлебодну волю. З розумом человек вигледує натуру, усовершує, полегчує и богацї плод своей роботи и прето каждому розумному човекови

робота не терха, не понос, але уживане и радосц. Таке усовершоване роботи и живота человеческого на жеми воламе *просвита* а каждую кнїжочку — новинку па и бешеду о тим воламе тиж просвита...

Прето и нашо схадзки заслугоую мено просвітни, бо на нїх ше змагаме дацо поучиц, усовершиц наш живот и нашу роботу.

Просвита потребна каждому гоч би ше вон у яким стану нахадзел. Просвита — або най ю други вола наука, — почина ше уж од малого дзецка. Перши слова дзецка, перши бависка и молитви його, цо їх од мацери своей научи — то уж не мала просвита за малого будучого человека. По мацеринскей и оцовскей просвити приходзи школа, котру и далей подперац маю родичи, бо иньшак даремни труди и змаганя учителя, да младке древко залїва, обкопує, просвищує з науку — воно лем криве и запшете остане, а познейше лем завадзац будзе, у шору шумне вихованих древкох, людзох.

Але и добре виховане древко — полней надїи хлапец легинь, па млади человек, наднїчар, газда, майстор — потребує и далей *просвиту* — науку, бо без ней висхне, препадне.

Прето кажди народ мал и ма крем своїх народних школах, у хторих ше учел просвити у дзєциньским вику — свойо окреми школи, котри ше уж *дружтва* волаю, а у тих дружтвох вон набера з нова просвиту и науку, да му живот будзе легчейши и совершеньши. Без того анї єден розумни и розсудни человек не жие.

То кажди человек уж у шерцу ма засадзено. Вежмиме н. пр. роботнїчки — земледїлски стан. Кажди роботнїк — земледїлец нароби ше богато през лето. Приду жимушні кратки днї а длуги вечари. Нет того — анї тей газдинї да не пойдзе голем до сушєда „шєдзиц“, як то звикли гуториц, а у векшим числу зходза ше хлопи у дояхких магєльох майсторских, байберньох и т. д. А прецо? Гваря на бешеду. Але то не лем на бешеду, але да почує дацо нове, да ше дацо и научи а найвєцейраз з другого нещєсца, бо там нет преподаваня, а вельо раз отамаль походзи и „просвита“ котра тото мено нїяк не заслужує...

Видзицє, так кажди человек жада ше поучиц просвищовац и кажди просвищени народ ма свойо иньшаки згоди, як я спомнул, у котрих просвиту, науку черпа.

То су схадзки и дружтва, у хторих ше народ поучує, просвищує — па и забавя — одпочива духовно.

Без просвити — науки нешка уж не мож жиц. Давно досц було кед сушєд зос сушедом ше зишол на бешеду, але нешка швет леци, а хто неосетни остане — препадне, або голем напредовац не годзен.

Прето вопрос народного просвищованя барз од велькей важносци и за нас Русинох.

Розумни человек вше ше учи покля лем жиє, бо видзи, же му то на хасен и радосц...

Свитска война нам ясно указала цо вредзи наука — просвита, бо ше пасовали моцни у просвити напредни народи — а надвладали просвитнейши. Цо вредзи гоч яке добро, гоч яка ствар у руках не-просвищеного — ніч... Ту ані моц — сила не помага... бо ше и силни Кравевич Марко скрил зос своим буздованом кед збачел пушку, з котру може гоч яки кержляви а поучени, векши юнацтва коньчиц...

Цо би з нас було, кед ше просвищовац не будземе? Заостанеме, препаднеме; нашо жаданя (интереси) не оконьча ше — други — цудзи ше нам нацискаю — и ми по мали гинуц — препадац будземе — не стане нас!

Прето мушиме ше старац сами о себе. Други народи то уж зробели и легко ше отримую и у днешніх чужих часох. Бо кажди народ, крем нас, ма свойо просвитни роботи иньшак ушорени, як ми — па и нешка и скорей моцнейши су од нас, терхи (порції...) вони так не бача як ми, бо маю моцнейши темелі.

Лем треба закукнуц до одного немецкого, сербского лебо хорватского валалу. Кельо там вшеліяки удруженя — організації! Там крем кредитних касох, банкох, найдземе и вшеліяки земледілски — роботніцки удруженя (млекарски, консумни, за зарно, за машини, статок...) Там кажда робота и заробок вихаснує ше за тот валал и народ...

Ми Русини думали зме, же зме моцнейши, док зме були под австромадярску власцу — и то не пре австрийцох лебо мадярох, котри нас як народносц повсц сцели, але прето, же зме бліжєй були своїм кривним братом на Горніци, у Галиції и у Русії.

Нешка зме на щесце у нашей власней славянської держави, але за нас лем чужко прето, же нашо браца тераз у трецей — штвартей и пятей держави, а з німа готово ніяки па ані просвитни союз мац не можеме.

Препущени зме сами себе и випатра, же зме як конечни конарчок руского народу охабени сами себе — нашей власней судьби...

Ми у так малим числу у тих странах нашого отечества СХС, же кед би нас не стало як Русиных — ніхто би то не збачел медзи Славянами, ані би не чководал ніхто, бо би зме ше нешка лем до одного векшого славянського племену могли претопиц (ми бачване до Сербох — Сримци до Хорватох)... Пред тим зме ше легчайше отримовали у нашей нації, бо нас силовали цалком цудзи Мадяре... Нешка то цалком иньшак випатра.

По войны то шицки народи збачели и кажди ше змагал, да до своїх не лем правох дойдзе, але да и свою народносц утвердзи и гу напредованю приведзе.

Так зробели и ми бачко-сримски Русини. Основали зме РНПД у Н. Саду 1919. р., котрому духовни вода и початнік баж я бул, гоч сом ше теди находзел на окрайку наших Русиных, далеко од центрех Керестура и Коцура... Лепше сом думал и започал як у початку вишло, але тому я не виновати — так пришло... Ипак тото друство є єдине, котре ма у нашим народзе моцни темель и лем зос нїм и через нього можеме лепшу будучносц чекац...

Хиби було и буду... але то вшадзи було... Забуц треба...

Шицки мушиме буц членами РНПД-а, бо то нашо руске и народне, а як ми, народ, зосцеме — таке воно будзе. Други нам то не зроби.

Пред войну бул наш народ познати як добри у газдованю — шпорованю и вредни роботнік. То вон и тераз остал.

Але прилики ше меняю и пременели. На шицко и вшадзи нам помоц потребна. Основателєм нашей держави братом Сербом, Хорватом и Словенцом дава держава богато, бо вони себе и створели тоту державу, да у ней не лем паную але и уживаю. На жаль нас Русиных старши браца ище доволно не познаю, ми препущени сами себе...

Други народи маю свойо вшеліяки організації (земледілски машиново, пенєжни, за нашенє, гной, ремесло, посмертни...), та їм нешка не чужко гоч през яки кризи преїсц.

Дзе у нас союзни друства (організації)? У дзепоедних валалох находза ше читальні, котри лем мено тото ноша: маме два кредитни союзи (Дюрдьов и Керестур), од котрих єден умера а други лем почал жиц; маме єдно єдине майсторске друство (у Керестуре) а и воно не облапя цали наш народ лем свой валал.

Прето терашні часи Русин чужко перебува, бо навикнул сам себе жиц, а не за удруженє — союзи... Кара прето ше уж указує, а найбаржей у препаданю нашого капиталу.

Времена ше пременели и то нагло за нас. Пред 40 роками ишли худобни людзе с Коцура на рис до Дюрдьова. Попачело ше їм, там остали. Нешка су газдове од 40—80 ланцох жеми. А нешка уж чужко туню жем найсц, а дзе ю нашо людзе и найду — там препадая. Так настрадали не єдни нашо младши и старши доселєнци у шайкашским краю, по сримских и бачких валалох, по Славонії и Босней.

Ані не чудо то! Людзе научени були богато, розкошно жиц не лем у дзепоедних згодох, але вше и вшадзи (драги шмати по моді; у газдовству пишні конї, серсани, кочи, каруци па и автомобили;

розкошни паньски хижи...), а то шицко вельо видатки — пенежи пожадало. Поедини нашо газдове нагло ше обогациц сцели. А кед ше їм легкомислена робота не удала припили пожички, упали до длу-ствох. Драго купени капитал, розкошни живот, 20, 30 и 40 процен-тово камати звїщели велї и велї нашо капітали. Велїм з миллионо-вого капіталу ледво остало на драгу до Америки — Канади, дзе знова починаю свойо щесце ковац.

Як газдовали нашо дідове давно, о тим вам старцим познате. Живот їх бул цалком єдноставни, без каждого видумованя. Хижи сами себе будовали; так исте справи газдовски сами готовели. Облечиво було народне руске; шмати хлопски: широки кошулі, гачи, ко-жух, чижми, шапка; шмати женьски: парти, оплечка, сукні, чижми (червени), кожух, брушлік, шицко то було своей роботи и у обисцу ше зготовело. Понеже у обрабяню жеми слаби були учели ше од Немцох у сушесдских валалох. Учили ше як слугове, а часто и дзеци черали (руснак дал хлапца до Немца, да ше научи не лєм язык але способ газдованя, Немец тиж то зробел пре руски язык).

Нешка уж каждому ясно, же ми од Немцох превжали культуру обрабяня жеми и шор у газдовству и обисцох, але ношиво од Ма-дярох и дацо од Немцох.

Без кнїжки а зос практичного живота и то добре було. Але прето препадул наш націоналізм у економїї и ношиву.

Кажди народ, гоч цалком не отримує свойо народне облечиво, ипак го ма и у поєдинох згодох до своїх народних шматох облека ше. Так робя шицки народи а особено славянски. Читали зме, кед славни наш краль Алесандар І. з кралїцу Марию и престолонашлїдніком Петром путовал през Црну Гору, народ го вшадзи радостно витал, а крале-вичови Петрови даровали красни шмати на спомен, тиж так и кра-лїци. То були шмати не американьски лебо паризски, але народни як ше прости народ сербско-хорватски ноши.

Кед наш терашни краль путовал пред пару роками през шай-кашки край привитали го и нашо Русини и дзивчата нашо у народ-них руских (давних) шматох. Єдно дзивче кральови и квице на авто-мобил дало. То ше так попачело Його Величеству, же ше у бешеди зомну дознавал о наших Русинох: кельо нас и дзе єст и як живєме. Кед би не збачел руску шмату не видзел би своїх Русинох, помишал би нас з другима нациями.

То цалком розумлїве. Бо то ма буц дика и пиха хвалїц ше и величац у своїм и зос своїм а не зос цудзим! Таки маме и ми буц, кед сцєме остац Русинами.

Але у нас, крем руских парткох и дагдє уж старого кожуха, — мало дацо найдзєме народного руского. Фурми наших хижох и

ствари у нїх, облечиво хлопске и женьске — шицко то на цудзу моду. Обичаї нашого народу у веселосци и зармутку тиж исте указую.

Зато на место здравих и добрих руских обичайох уцагли ше до нашого народу велї цудзи и то зли обичаї як цо н. пр. лаце, розкош, розпустносц и неумерене уживанє отровних напоїох, а найгорше то, же ше тота рак-рана нашого народу нагло шири медзи нашу младу чєлєдзу. Випатра, же нашо Русини уж забули, же ше їх отцове на-селєли на место народох, котри пре таки розкоши и зли обичаї пре-падли. Хто не бачи уж моцни шлїди того зла у нашим народу?

З того шицкого до тєраз поведзеного видно, же ми южни Ру-сини не шмєме недзбало наш живот провадзиц и спокійно чекац, да ше иньши за нас стараю и бригую о нашей будучносци т. є. о на-шим напредованю, о нашей нації и просвити. Єдинє наше союзне удруженє то нашо Руске Нар. Просвитне Дружтво. Його ше тримайме и у нїм до громадки зберайме.

Кажди Русин добре зна, же нашо єдинє Руске Народне Про-свитне Дружтво анї од держави анї од нікого другого нїяку помоц не достава — єдино од народу руского, за котрого є основанє. — Прето непохопне то, же ше щє вше велї Русини од свойого цудза, — жалую свой трайцар на руску просвиту!

Дзєпєдного рука тим баржєй замасцєна, цо вєцєй раз
рука руку умива.

Лїсцу при умрєцу...

Сухє, жовтє, пожовкнутє,
У думи о прєшлим лєту,
Блядє, смутнє, уж при гробє,
Лїсцє на умрєцу!

Уж лєм вишиш на конарку!
Витрик слабки, кєд задує,
На жєм жимну тєбє здує,
И — хто цє санує?!

Дараз радосц, тєраз жалосц,
Боль и смуток цє обнїма:
Смуток чєжки аж до гроба,
Жалосна кончина!

Споминаш ще о шицкому,
Шицко прешло и нестало:
А teraz лем сгніц, препаднуц,
Лем то ци остало.

Твою долю хто оплаче,
Хто це люби и санує?
Чи єст шерцо, котре за це
Сумує, банує?

Ой єст шерцо и єст душа,
Цо це люби и санує:
Та и моя писня, лісце,
Тебе оплакує!

М. В.

ПЮТЧЕВ:

Ярні води.

Ще ше у польох билеє шніг,
А води уже цеплу яр глаша,
Бежа и будза заспани брег,
Бежаци цеплоту розноша.

Вони глаша на шицки страни:
Яр идзе, премила яр идзе;
Ми погони младей яри,
Вона скоро за нами придзе.

Яр идзе, премила яр идзе,
И цихих прекрасних майских дньох,
Червене коло и веселе,
Набива ше преполне красох.

М. В.

На яр.

Уж древка в заградох крашне розквитую,
А мнє ще у шерцу мраз и жима трав:
Цепле слунко ф'ялку, ярне квеце грее,
А мнє ще и teraz жаль и смуток бие.

Не забудз, не охаб, спомні ше у думи!
Нет щесца, дзе радосц, любов не панує!
Спревоцка переходзи и як цинь ше меня,
На спревоцки ніхто щесца не збудує.

З роскошну радосцу и богату славу,
Кому мило, най ше виноши и слави;
Мнє милши од слави ярні квица били,
И од пихи хорней фиалки белаи.

М. В.

Наймилшей.

„Моя то любов писня
И писня моя любовна!“
(Н. Н.)

Очи ше ми напольня з слізами,
Зос слізами щесца и радосци;
И шерцо ми наново ше родзи,
Кед збачим Тебе з Твоїма красами,
Миленько моя!

Твоя душа, полна з милотами,
Зос любовю дзелі радосц швету,
И як квице в своїм ярнім квету,
Украшує швет зос красотами,
Ф'ялочко моя!

Твойо ліце мирне, благе, цихе,
Полне любови, щесца, радосци,
Преполне краси и смиреносци,
Червені ше ягод любе квице,
Руженько моя!

Рост Твой ягод квеца високого,
Душа ягод квеце чиста, била;
Твоя краса шицка така мила:
Нет суцества од Тебе милшого,
Лелийко моя!

М. В.

БОГДАН ЛЕПКИЙ:

Цомплі.

Лежала на посцелі под перину и так кричала, же би ані птица на хижу не шедла.

— Лебо мне дорезце лебо забийце, бо я уж вецей не можем церпиц.

Їй чловек гоч слухал такі ей крик уж од пол рока, не могол на нього привикнуц. Каждэ слово драпало го по шерцу як скло.

— Цо же ци, жено, порадым, цо ци поможем... А подумай но же и Лазар церпел и Христос церпел та вицерп и ти дакус. Можебуц ше Бог змилюе над тобу и зроби так лебо инак.

— Лебо мне дорезце лебо забийце, лебо ме живу до жеми закопайце — не кричала, але уж ричала як статок.

Не вицерпел. Влапел шапку и вишол. Дзівки повед, най не охабя хижу, бо хто зна, кеди ше вон вращи. На концы валала станул и надумовал ше, чи исц чи не исц.

Бул у варошу у того дохтора цо при катонацох, а котри худобним людзюм дармомага и питал ше го. Так го питал, най пове по правди. А дохтор му повед, же то рак, там нука, такі, же од нього нет ліку. Гоч би предал обисце и хижу, ніч би не помог. И кніжку му дохторску указовал, у котрей шицко точно намальоване. Нет помощи. Муши умрець и конец. Але добре то дохторови гуториц, але чужко йому шицко тото вицерпиц и вислухаць. Ша то чловек и статок пожалуе, а не лем чловека. Почали му радзиць, а вон слухал и робел шицко цо му дахто доповід. Не помагало. Аж тэрэз якошник спомли му того хланца зос К. цо іх такіх мудрих и чудесних лем дванаць на цалим швецэ и вон идзе гу ньому.

Напредок зна, же задармо. Ша вон не такі дурни, за катону служел, кніжки чита и розуми, же то спрэводзка, чиста спрэводзка, але ипак идзе, же би му на души полегчало.

— О — поведли би — не сцел пойсць та умарла и гу тому ше ище тельо намучела..

Идзе.

* * *

До К. було добри штири години пешо. Пришол уж под вечаром. Указали му хижу того божого хланца и вон вошол. Хижка худобенька, обисце бидне, ніч у нім нет. Ступел нука поздравкал як обично, понукую го да шедне. Шеднул и розпатра ше.

Його нет. Лем два жени; стара баба и друга младша, як ей дзівка. Баба скубе пире, дзівка чисти кромплі коло сакайтова. — Ви гу мойому Миронови пришли, пита ше го?

— Гей, гу ньому.

— Дзешка є вонка, такой придзе.

— Зос хмарох чита — додала баба.

— То ніч, я почекам.

Почала ше бешеда. Младша жена випитуе ше у нього за шицко. Хто вон, одкаль и прецо пришол. Потим вишла и за кратке време пришол Мирон. Хлапец коло штернац роки, сухи, витрапени, ліцо як воск. Лем му очи то горели то погасали, то погасали то горели, ягод тоти гвизди не небе. Патрел з нїма вше напредок, то на мури то на образи, лем на людзох не. Шеднул себе на лавку, оддыхнул и почал Петрови гуториц, одкаль вон, цо вон за еден и з якого краю.

Петро ше зачудовал и патрел на нього з повагу. Потим Мирон махнул з главу и жени вишли. Остали сами. Петра влапел страх. Гоч тот хлапец бул як хруць и не бул чужши од доброго снопа, вон го ше ипак бал. Петрови ше видзело, же у руках того хланца лежи доля (судьба) його жени, и не лем жени, але и його и його дзівки и их шицких ведно.

— Вам хора жена, прегварел Мирон и не чекаючи на одповед приступел гу облаку. Засукал рукави повише локцох и патрел на хмари. Патрел длуго и упарто, ягод да іх сцел пребиць и одлеиць гу Богу. Потим закрил лицо руками и модел ше. По молітви принес вельку миску, налял до ней води з якейшик фляшочки пражегнал ю поставел ю на троножним столку наштред хижі. А вец положел коло миски два швички и замуцел воду з малим пальцом.

Петро зопар дихане, любопитни, цо з того будзе.

На води ше зробели габи и круцели ше около у миски. А вон стал над миску и патрел до води, ягод да зос ней чита. Вицагнул з рукава даскельо зарна овса, усипал до води, заш замуцел з малим пальцом и заш читал. Петро сцел чуць його задне слово, а бал ше питаць. Аж Мирон, не обрацаючи лица од миски и од того овса, цо ше круцел на води, почал гуториць:

Нескоро приходзице, газдо, барз не скоро. Та попрубуеме, оздаль ласка божя поможе. Вежце жохтар, виплокайце го у трокральскей води и кед шицки пошпя, обидзець з нїм хижу дванаць раз. А за каждим разом отаргнїце зос стрехи едну цомплю и положце до жохтара. А кед будзець таргаць та вец себе думайце, и то барз себе думайце, же би ше так, як тота цомпля од стрехи, хорота од вашей жени одорвала. А меркуйце лем, же би вас нїхто при тим не видзел и жеби нїкого, ані пса при вас не було. А кед уж у жохтаре будзе дванаць цомплі, теди идце до хижі. Дакус постойце, почекайце, а кед цомплі пуца воду теди приступце гу хорей. Ніч ей не гуторце, лем дайце ей, да ше напие куцкиць тей води з цомплёх, и да себе

уміє зос ню ліцо, руки и ноги. А гоч би вас вона не знам як мо-
длела, да ей поведе, нач тото шицко, не поведце ей ніч, лем кед ше
вона напиє и ліцо, руки и ноги дакус уміє, такой зос хижі сцекайце.
Сцекайце през двор, през заграду на польо на першу меджу, а з
першей на другу, з другой на трецу, а з трецей на штварту, и кед
будзеце на дванацтей теди чим скорей вилейце шицко зос жохтара и
вращайце назад до хижі. Кед будзе божя ласка и змиловане, то мо-
жебуц же добре будзе. Тераз идце и робце, як сом вам гварел и не
дзекуйце мне, бо я не од себе, але од Бога... Пошол.

Жем му под ногами горела, на двою ше розпадала. Єдна по-
ловка гуторела: шмей ше, не вер, ша цо вон зна. Заткай уха и чекай
док не умре, не роб зос себе дурня. Ша ти не баба ані не врачар-
ка, же би зос жохтарох якушик комендию наоколо хижі указовал.
Гей, хлопе, дзе же ци розум? Нач ци тоті кніжки, цо ши їх читал, гей!

А друга ше половка озвала:

Но, но, лем ше ти волай на свой дурни розум, далеко при-
дзеш. Ето видиш, дохтор яки учени, а цо ци порацел? Най, гвари,
умера. А ту ци дзецко дава пораду.

Роб як знаш, чекай док зос ней душа не видзе, а вец увидзиш,
цо ци совисц пове. Увидзиш.

И тота друга половка ипак надвладала.

Пришол до хижі. Цемно. Шицки шпя. Нашол жохтар, идзе. Як
злодій ше скрива у своей власней хижі.

Вишол на праг, попатрел, цихо. Нікого нет. Ані мешаца не ви-
дно. Лем витор дує з поля, дзвига шніг и ноши. Ту дзвигне там на-
сипе, ту дзвигне а тамаль зохаби, Бог зна, нач то така робота... Цо-
шка зашущкало. Скрил жохтар за себе и слуха... Нет нікого... То
витор так дриля по шнігу конар верби. Треба почац... Бежи... Обег-
нул раз, подскочел, одламал фалат цомплі па до жохтара, обег дру-
ги раз одламал и заш до жохтара, а шерцо му так бие, а у глави
му гучи, а цале цело ягод да му дахто зос жирячку посипал... Уж
дзешати раз, уж, еденасти, уж дванасти... Слава тебе Господи!

Боже мили, да му тераз хто дава пар воли и гвари, же най на
ново бега, не сцел би. Бегай сам, кед ши такі мудри.

Ноши вон тоті цомплі як незнам цо, станул на прагу, чека, да
пуца од себе воду. Пребудзел жену, напоел, умил, шицко у шоре.
Жена го пита, дзе бул, хто му то порацел, чи то не почкодзи. Вон
ніч. „Кед не будзе лепше, горше не будзе, бо уж не мож. Уж зос
тебе душу зос железними клінцами цагне. Цихо“.

Випила, поправел на ней перину, покрил и идзе. Заш виходзи
на праг и заш слуха. Цихо... Лем одламани вербови конар вше по
шнігу „шу“ та „шу“ и витор ище векши приходзи и ище баржей

шніг ноши; ту дзвигне, там насипе, ту вежне, тамаль положи — те-
льо наношел, же з хижі чешко вийсц. Патри Петро, а його шліду,
цо ходзел наоколо хижі уж не видно; уж зошицким замецено и по-
ровнано.

А и уйого глави шицки думи замецени, лем една остала, тота
о цомпліох. Вона го гоні напредок, до того шнігу и ведно з витром
гоні го на польо, гет аж за дванасту меджу.

Бежи... А ту шніг таки, же по колена, а ту витор, же швета
божого не видно... Ето ту його жем. Ту вони зос жену перши раз
по винчаню кошели, ту ведно робели и бешедовали. Гей, чи думал
вон теди, же по истей жеми вон будзе о полноци бегац, зос жохта-
ром як босорка.

Прешол свою жем и ступел на тот фалат, цо ю жена од оца
достала. Випатрало, же ше тота жем зос його жему, а вон зос же-
ну, на вики злучели. А тераз пришло, же не. Та чекай, ма вон ище
цомплі!

И прициснул жохтар, ягод да му го хто сце одняц и бежал да-
лей. По колена, до пояса препадал до шнігу, смертельни го зной о-
блівал, а вон бежи, вше бежи. Читал меджи, же би ше не замилел
и гонел далей, як преплашени конь. Цошка го гнало, цошка го дри-
ляло вше напредок, вше напредок. Дакеди му ше видзело, же у жо-
хтаре не цомплі, але тота хорота його жени, и не лем сама хорота
а шицка його беда и же ю вон ноши гет далеко од себе, жеби ше
ведей не вращала.

Або заш му ше привидзує, же там за дванасту меджу цошка
шедзи. Чарне, бридке ище чарнейше як ноц — то вона, його беда.
А вон бежи, бежи просто гу ней, бежи, же го стримац не мож. При-
бегнул и кед лем плюсне на ню тоті цомплі, а вона лем завреши,
завие и як чарна габа розліє ше по полю.

И ище зос векшу силу бежи, гоні.

Уж дзевята меджа, уж дзешата, цошка зашущкало... прелецело
му пред очми як кулька, цошка куце... заяц? лем да є заяц?! Гоні...

Ище даскельо крочаї и еденаста, ище даскельо и... луск, лопот
шум, як да ше гац претаргла, у очох швички...

Так го нашол рано єден ловар, под каменим крижом, у полю
на дванастей меджи. Криж бул попірскани зос креву. Обок при кри-
жу лежал жохтар и висипани цомплі.

Не добегли за дванасту меджу и ніч не помогли.

* * *

Умарла Петрова жена, а кед ю ховали, зишло ше множество
народа. Не так пре ховане, як да видза Петра...

Ходзел як не свой.

Розтрешени, неушорени, з виваленима очами, раз ще шмее, раз плаче, раз плаче раз ще шмее, а сам незна прецо.

А кед винесли труну и хованє ше рушело, пошол и вон. У рукох ношел жохтар и уж не плакал и не шмєял ше, лєм ведно гуторел: Цомплї, цомплї, цомплї.

З українського преложел: **Мих. Ф-ак.**

Швет то вельки театар, у хторим перши места вше завжати.

Приклади любови дзецох гу родичом.

(Редактор).

Любов гу родичом. Хто ю не зазнал?!

Бст закони державни и церковни писани на паперу, котрим ше кажди граждинин лебо вирник муши точно повиновац и їх отримовац.

Але ест и таки закони, котри нїяки законодавец ані парламент не написал на папер, бо вони уж написани до натури, до шерца каждого человека. Таки натуральни закон, котри живе у шерцу каждого человека є *закон любови гу своїм родичом.*

Правда, же у каждим правилу ест изяття, па и у тим закону у любови гу родичом. Ипак видзимо дараз и таки дзеци, цо не любя своїх родичох, але їм загорчюю, з полїньчом залїваю тот фалаток хлеба, цо їм доруцую. Але таки дзеци су ридки як били врани, а на нїх кажди патри з презрєньом и осудзєньом. Бо ягод цо найгаднєйша птица, цо до свойого гнїзда бридзи, так и таких синов и дзивки кажди осудзює, же ше ганьбя своїх родичох и о нїх не дзбаю. — То су вироци роду людского, таких кажди обиходзи...

Блїзка родзина любови гу родичом є любов гу свойому народови, гу своей нації. Н. пр. шицким нам Русином власна мац наша *руська народносц.* Свою руску народносц кажди свидоми Русин любииц муши, а свою любов и з ділом преуказац. А чи любии свою народносц руску, хто ше бие до першох, же вон тварди Русин, а кед ше збера на руску Просвиту а вон завера не лєм кишенку свою и капурку але и шерцо свойо, а вец поза капурку критикує, же ше о нас Русинов нїхто не стара? Чи то не вироци, отровни вреди на целу руского народу?!

Така обща мац наша вира св., *церква грекокатолицка*, котра ше стара о нашим духовним щєсцу и вимодлює благослов Божи за наш тілесни живот. Тиж и Церкву свою, виру св. кажди грекокатолик Ру-

син любииц муши, а свою любов и з ділом преуказовац. А чи любии свою виру св. грекокатолицку тот, хто ше правда цєши, радує, кед му ше з церковней власци щєсц укаже, але кед треба дацо на церкву жертвовац, лебо на отримованє панотца — дзияка, — теди му уж ані вира його не добра и дума, же иньша лепша. Неборац, забува, же кажда вира и нация сама себе отримувє. Чи несцу розумии слова св. ап. Павла: „*Щє ми дїховнаа сїахомє вама, велико ли, ащє ми ваша тілеснаа пожнємє? Щє нїи власти вашаа причащєтєсє, не пачє ли ми?*“ (І. к. Кор. гл. IX.)

Як родичох власних, так и народносц нашу и виру святу, длужни зме любииц, за нїх ше старац и щєсно їх отримовац. То пожада закон Божи а и натуральни. Хто так не роби, тот не заслуговє мено син. То вироци своїх родичох, своей народносци, своей вири святей!

Найкрасша и наймилша є любов дзецох гу родичом своїм. Чи щє не видзели недзєлями и шветами по полудзенку як ше понагляю млади невести з дзецми на рукох гу своїм мацером? Яки там сладки и мили бєшєди, шмихи а дзєкєди и жалованя! Бо то нет на швецє иньшей персони, с котру би дзивка так довірнє так щєрщєно бєшєдовац могла, як зос власну мацеру. Мац шицко порозуми и найлєпшу пораду, потїху да. А кед випровадза не одпита ше на капурки, але одпровадзи аж по улїчку и там ше щєрщєно одпита...

А як ше мали хлапци виховую? Чи їх не видзимо вше коло отца и дома и у полю!? И гоч ше пристановєти оддзєля од родичох, нет тей недзєлї и швета, да забуду своїх родичох опатриц, похвалїц ше и порадиц.

Так робя добри дзеци, прави синове и прави дзивки. Вони не забуваю на своїх родичох ані у їх старосци и слабосци; у нужди їм помагаю, цєша їх и радую ше їх животу. Бо и наша присловка так гутори: дзе ше цїтица вилягне — там цагне.

Красни приклад синовскєй любови гу родичом дава нам наш прєосв. владика. Гоч його родичи худобни землєдїлци, а вон у високим архиєрейским стану, — вон ше їх не ганьби, але ше хвалї з нїма, за нїх дзба и допатра їх, а накєди згоду ма вше їх и нащиви.

Наш брат и добротворец нашого народу Янко Бучко (Дєтройт, Америка) походзи тиж од худобних родичох. Як млади худобни хлапец пошол до Америки. Там му Бог щєсца дал, дошол до шумного капиталу так, же би му велї завидиц могли. У далєким швецє не забул вон свой руски народ, на свою виру святу а ищє менєй на своїх худобних родичох. Мал вон вєцєй братох и шєстри, цо їх дома охабєл, але вон ше не сцєл вигваряц на своих братох и шєстри, котри блїзко родичом були, „у краю“, але ше сам завжал за свою стару мацєр и остарал ше, да єй под стари днї нїч не хиби, цо єй потребно за живот.

Обично так бива, же док дзеци родичох маю и док су при нїх, анї не бача яке то велїке щесце мац родичох. Але накеди ше оддзеля од родичох, накеди далей пойду од родичох, лебо, не дай Господи, кед їм немилосердна шмерц однее милих родичох, — теди аж видза, цо їм були добри родичи. То знаю и чувствую особено нашо Американци у далеких швеце. Тоти, цо там уж и пристанище свойо маю як би любели, да їх мили родичи при нїх, радо їм на драгу посилаю, а кед не можу родичох гу себе приволац нет тей згоди да їм благодарни дзеци голем даеден долар у пишме не пошлю.

Таки и наш Яни (ми го так воламе, бо зме го лем малого зазнали) Бучко, кед уж не може свою добру мацер при себе мац стара ше о ней и часто ей посила любезни писма. И його шерцо цага гу дїдини його, гу милей мацери. а знаючи, же ше шицки браца и шестри крем його походза гу мацери на кирбай так ей пише:

„Любезна и мила мамо! — Я Вашо писмо достал и барз сом ше му зрадовал, але сом Вам душе не одписал, бо сом доконьчовал филиалу мойого Банку. Нови Банк бул отворени на други дзень нашей Велькей Ноци и паноец українськи оглашел у церкви народу, же би пришли опатриц и велї були, а ми каждой жени дали квица и хлопом цигари.

Шестра М. пише ми, же сце їх шицких поволали на кирбай до Вашей хижки и же шицки приду. Нїзач бим не дал, кед би я там мо-гол буц, але то не можно; и зато Вам лем з писмом жичим и я и Ванда (жена Я. Б.), же би Вас мамо мили Бог отримал медзи нами веселу и радостну и здраву на многая лїта! — А Вам браца и шестри, хтори сце пришли мацер поцешниц и опатриц, най будзе весели и споменити тот дзень, бо то красни приклад Вашим потомком, як вони маю Вас допатрац и опатриц и цешниц кед Ви будзеце старши. Найвекши масток того швета би ми таки мили не бул, як би ми мило и весело було, кед би наш покойни оец могол ужиц тей радосци, цо мац ю ма, але Божия воля; примме так як ест. Цо то швет през задовольства? А найвекше задовольство человека є, кед зна, же свою повиносц зробел гу своїм родичом, братом и народу.

Тот цо не поштує свою мацер и отца ест нїчим на тим швеце, така особа не може любиц анї сама себе, а без любосци жиц нїч не стої. Бо жицу конец бизовно придзе а любосци нїгда.

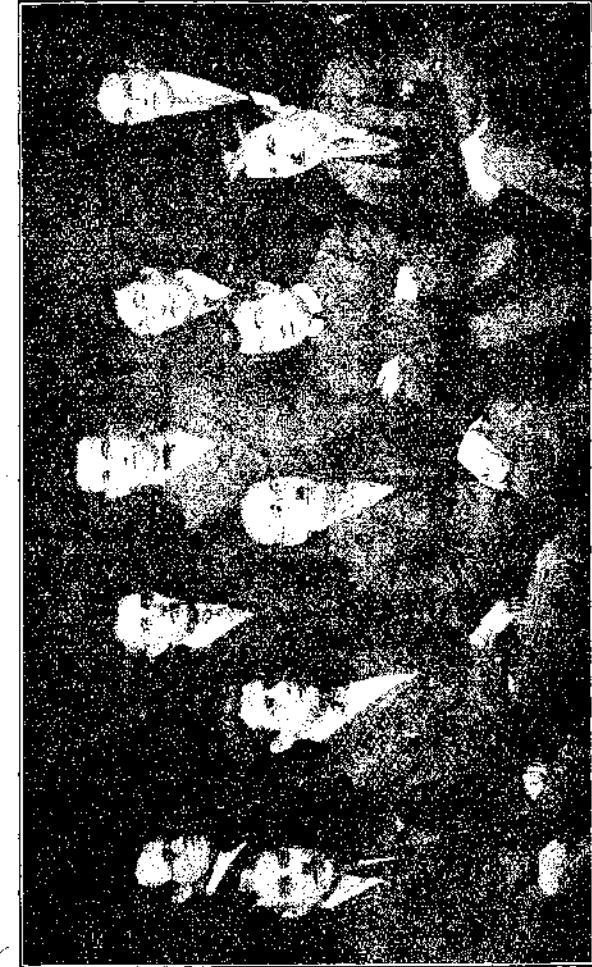
Най Вас наша мила мамо и бабо Бог потрима ище за дługi час! Поздравям Вас шицких нечитано раз...“

Дзеци! Научце ше з тих красних прикладох любиц, чествовац и старац ше о своїх милих родичох кед сцеце буц щешлїви не лем тераз але за навше.

Українська еміграція у Югославії.

Уж ше писало у Руским Календару, же окрема нас Русиных у Бачкей и Срїме ест у нашей држави и Українцох-Русиных у Славонїи и Босни, котри ше приселели пред дваец и вецей роками зос Галичини.

Руско-українське Просвітне Дружтво у Заґребу.

Но окрема тих Українцох живе у нашей држави и невелике число Українцох емігрантох, котри пришли тадзи по войни, кед большевики превладали на Україні и так розбили Українську Народну Републику, а Поляки одняли заш восточну Галичину и Волинь. До нашей држави як и до других балканских державох пришло их найвецей зос остатками Врангеловой билей армії. Прето же Серби були

од давна у вельким приятельству з Велькорусами и були прето неприхильни Українцям, не шмели Українці явно визнаваць свою на-родносць, тим меней бо були материяльно овисни о державних власцох. Противно Хорвати, котри ше не осетяли равноправнима у держави, були прихильни Українцям, и зато перша организация українских емигрантох створена медзи Хорватами -- у Загребу. Основали ю студенти университету, перше як українську секцію при кат. акад. друж-тву „Домагой“, а познейше як самосталну „Українську Студентську Громаду“. Найвекшу діяльносць указала Громада 1922. и 1923. року, кед мала коло 20 членох — студентох зос Галичини и України, а и зос Бачкей и Сриму. Вельки успих мал „Шевченков Святочни Вечар“, перши явни наступ Українцох у Загребу. Але помали падало число укр. студентох у Загребу, а зос тим престала и діяльносць Громади.

Але окрем студентох було ище Українцох, и прето ше указала потреба, да ше оснує нове громадянске дружтво. То було „Українське Товариство Просвити“, основане 1922. року у Загребу. Воно поставело себе за циль и просвітну працю медзи Українцями у Славонїи и Босни. За першого председателя вибрано п. Ивана Будза, котри уж до того часу вельо працювал медзи Словинцями за українську народну справу. Прето же тото дружтво не мало векши материялни средства не могло получив вельки успихи. Найбаржей ше робело у Загребу, и ту дало дружтво вельо преподаваня, представи и концерти, котри мали и тот успих, же Хорвати упознали и полюбили українски народ. Надзвичайни успих мала „Святочна Академия“ з нагоди 25-ей рочниці митрополита Андрия гр. Шептицького, давана у марту 1926. року. Покровительство тей слави превжал сам хорватски митрополит Антоний Бауер, а дійствованє митрополита и Його заслуги за Греко-католицку Церкву, за соединєнє Церквох и за украински народ вилужели наш владика Дионизий и хорватски католицки діятель др. Велимир Дежелич мл. Музична часц програму була виведзена барз крашнє, так же публика, котра наповнила найвекшу загребську салу, була задовольна и зачудована. Муши ше спомнуць, же найвещей труду дал за тоти виступи „Просвити“ ей терапнїи председатель п. Василь Войтановский. Ведно зос подпредседателем о. Миколу Каминецким працюю вони тєраз и медзи своїм народом у Славонїи и Босни, и основали там уж даскельо читальнїи.

З временем ставало число Українцох у Загребу вше менше, але зато зростало у Београду. Прето основана там 1925. року филия „Просвити“, и вона барз крашнє напредує. Главни ей циль да позбера коло себе тих Українцох, котри розшати по Сербїи и Войводини помали преподаю за свой народ. У тим вона уж ма вельки успихи. А окрем того длужносць є „Просвити“ у Београду, да упозна

и наш народ у Бачкей и Сриме и ступи до блїжей звязи зос нашим Руским Народним Просвітним Дружтвом. Же така кооперація и потребна и хасновита указує найлєпше приклад п. Ризнича зос Вербасу, котри так успишно працює медзи нами. А так исто видзимє у „Українским Товариству Просвити“ и наших Бачванцох и Сримцох. Кед нашо РНП Дружтво ма за тайника правдивого Українця, а загребска „Просвита“ заш Русина зос Сриму, то наисце не мож зрозумиць и оправдаць, чом би тоти дружтва не працювали ведно и у порозуминю, кед им и єден циль: дзвигаць национально, культурно и господарски українско-руски народ у Югославїи.

Илько Крайцар,
тайник „Укр. Тов. Просвити“.

Анї єдна ствар не так драга — як кланяне.

Розлика станох человеческих.

(Д. Биндас.)

Приповедаю, же ше раз рушели вандроваць ведно слама, бомбулька и жирячка... Чежко би було потолковаць як ше тоти троїо ведно зишли и як ше злагодзиць могли. Але кед ме охотно послухає и тоту тайну легко одгадає. Бо уж на предок можем повесць, же їх не ровносць (сличносць), але розличносць — неєднакосць позбєрала в єдно.

С того людзе особено нешка и так думаю и гуторя: прецьо би чижмар, лебо роботник не мог буць новтаруць, пановець, лебо вельки жупан...

То сом лєм прето спомнул скорей, да напомним, як єст вельо людзох, цо су зос своїм станом не задовольни, пожадую други — люцки и думаю, же би їм тєди лєпше було. — Людзе с початку любя свой стан, звание (роботник, земледїлец, майстор, званичник...), а на фришко го занєдзбаю, особено тєди, кед то з роботу скапчанє, котру роботу витримаць треба. Меняю звания — стани, єдним словом бавя ше зос своїм станом — званийом.

То уж у натури малого дзецька, же ше вше зос иньшим занїма, каждого дня, лебо тижня иньше би сцєл буць. Мали Яни нешка би сцєл конї гонїць, на ютре дзвонарь буць, а по тим заш учитель, пановець па катона и т. д. Але роки необачно преходза.

Зос малого Яника вирос Янко. А цо вон сам себе не знал вибрав, — одредзел му то *Живот*. Каждый достанє якиш стан — звание,

своєю занятіє и роботу; обично не тоту, о хторей ше му шніло. Можебуц того звание — стан ані не таки красни, як ше то йому скорей шніло. Можебуц вон ані не таки легки, красни и мили, як себе теди думал. Але вон ипак таки, з котрого вон вижиц може, котри му може дац хліб насущни. А гу хлебу насущному и друге пода, цо му нужно за живот. Але то не дава за дармо! Бо живот ніч за дармо не дава, але лем за цену роботи. У судьбовей кнїжки человека уж на першей страни писано стої, же зос знойом будзе себе хлеб зарабяц. Прето каждодньови хлеб кажди муши з роботу задобиц.

Робим я, роби и тот и гевтот, — кажди. Робим, гоч ми Дюра мено, а робиц бим мушел, гоч би ми и иньшаке мено було. И ягод цо людзе муша робиц нешка, так мушели робиц и пред тим и робиц муша и у будучности. Бо зной и слиза таки давни, яки давни род человечески. А гоч каdzi би пошол человек, вшадзи го будзе провадзиц зной и слиза. Же би жито, потребне на хлеб,росло, — зос знойом и слизами муши буц залате. То закон бул и остане вше за каждого. А тот вельки и общи закон живота могли би зме назвац *закон роботи*.

А кед то так, питаєме ше: як може жиц дахто на тим шведе, цо ніч не роби а ужива хлеб насущни т. е. не роби а е? То лем изятие може буц. А я би таким мено дал: *жобраци живота*. Жобракскому хлебу нет цо завидзиц. Бо кед кажди роби, теди и ми мушине робиц. То пожадує од нас Закон Роботи, а с под того закону ніхто не вишлебодзени.

Ипак, цо бачиме у Живоце!

Приходзи ми на розум еден жобрак, котри од едней вдовици каждого тижня еден динар доставал. Раз ше му не сцело з дому исц, та послал хлапца, по динар, бо вон не ма кеди сам пойсц...

Так ше ми видзи, же велі у живоце як тот фалечни жобрак сцу свой живот провадзиц, и то през роботи, за даремни грайцари.

Правда, людзе ше зато боя тей думи: жиц як жобрак — даремно. Прето дзецку иньшаке мено даваю. Людзе найвещейраз процивостаню Провидінію Божому и з нїм ше правоца. Любелі би Провидініє одвичательним зробиц.

„Чом я мушим тельо робиц?“ — пита ше еден.

„Прето я лем обични роботнік, лебо майстор?“ — пита ше други и треци.

„Чом би я не бул голем дохтор, енджелїр, лебо вельки жупан, владика и т. д.“ — питаю ше велі.

А понеже на тоті вопросы одвитовац не знаю, загорчую себе живот. Постаню завистни — дзекеди длуго, аж на цали живот. Гледаїме и на то одвит — розяшнене.

Застановме ше на годзини, цо виши на муре и ходзи — дурка: тик-так. Господи, хто би мог повесц одкеди так дурка?!... З минути на минуту, з дня на дзень, з рока на рок, — а вше так шумне и точно. Отворим годзину, да видзим, цо ей дава таку точносц. Чудуєме ше красному шору, колеском, шрубиком, осовинком. Бачим як ше мали колеска фришко обрацаю, а вельки лем помали, дзекеди. Кажде ма свою роботу, кажде на своїм месце. Не пачи ше ми прецо ше мали колеска так нагло круца а вельки лем кеди — некеди и на-думам попречерїовац їх, ша досц ше уж круцели мали а вельки одпочивали. Але накеди то зробим, моя годзина ані раз вещей тик не удери, станула. Поганьбени, знова ю поскладам як була. Дармо, ипак лем годзинкар знал найлепше хторе колеско дзе спада.

Пойдзем до загради и уживам у красней овоци. Лем ми едно чудне: прецо древко овоц дава вше лем на конарох — коруни. Обращим древко наспак, закопем коруну до жеми, най уж раз корене плод дава, ша уж досц одпочивало под жему. — Но и ту сом добре обстал...

Видзиме, же ані мне, ані вас не поставел Бог, да тот швет ушорюєме, але Вон то уж скорей ушорел так. Ми можеме мудровац кельо сцеме, гледаєме вигварки сто и сто у ушорїованю швета, — а з тим лем губиме шор швета.

Прето, думам, же Тот, хтори и остатньому квитку место одредзел у велькей натури а так и роботу каждому лістку, — же Тот и каждому человеку точно и мудро одредзел место и роботу у живоце.

На тим шведе шицко ма свойо место и шицко потребне.

Прето еден н. пр. чижмар, роботнік а други писар, в. жупан, владика и т. д.?

То прето, бо боме ципели на древе не рошню. А покля ше хижки сами од себе будовац не можу, дотля потребни буду енджелїре, муляре, цегляре, цимермане, тишлїре. А покля ше людзе голи родза на тот швет, — дотля боме и саболах требац будзе. И покля ше людзе на тот швет родза не развитого розуму а не мудерци, — вше дотля потребни буду учители и професорове. Ша гоч би то шицки ученики иньшак твердзели, то вше лем правда остане. А покля не буду падац з воздуха готови печени хлеби, дотля вше потребни будзеце и ви земледїлци и роботніци.

Так исте, покля человек душу будзе мац, потребни му душпастир, ягод цо и дохтор вше дотля, — док лем хороти пановац буду на жеми.

Так исте, док ше людзе єдни з другима правоца, вазда и еден на другого добро наступа, — вше дотля потребни буду судийове,

полицяє па и цемніці и т. д. То и теди потребне, кед би даеден злодій повед, же то не нуждне, непотребне.

У тим пременіц ніхто не може. То так и так остане, чи ше нам то пачи, чи не.

Єден роби з косу, други з цверну, иглу, а треци с дачим иньшим. Я и други у канцеларіи, гевтот у мигелю, у фабрики, у званні. Єдному од голя вистаню руки, а други од бригох ноци спац не може; треци себе губи здраве у праху школским. А кажды ма свою бригу и роботу.

Дзепоеден чловек лем о себе бригу водзи. Други ше стара за цалу фамилию. Священік за цалу парохію, а владика за цале владичество. Бо то ипак правда, же зос векшим званієм и зос векшу чесцу и векша длужност (робота) и одвичательносц доходзи. То так бизовне, як цо бизовне, же чеша служба єдного градоначальніка у варошу, як цо служба єдного кнеза (бирова) у малим валале. Прето не лем тот розлика медзи нїма, же єден од другого векшу плацу ма, але и тот, же єден од другого векшу одвичательносц и терху ма.

Заочкану ружу мож познач не лем по векшим квицу, але и по густейшим черню. През джобацого черня нет ружки. Баж так нет живота през роботи и церпеня. Ягод цо Сотворитель положел медзи ружки черня и квеце, — так положел и медзи людзох роботу и звания а медзи нїх радосц и церпеня. Дзивей ружки подал вецей квеца, але дробного, — а заочканей меней, але векшого.

Було то барз давно, гутори єдна приповідка, кед ше на краю єдного леса находзел єден обични черяк... Йог лісце и квица з рока на рок вше лем обичне, исте було. Допило то желєному черякови, вон сцел буц красши од своїх товаришох.

— Чом ши ми не дал красше лісце? — питал ше незадовольни Сотворительови.

— Та яке би ти сцел? — пита ше го Сотворитель — дам ци. Черяк питал и достал красни блїщаци кристалєво (як скло) лісца.

Але пришла буря. Потресла з цалим лесом. А кристалєво лісца лем так черепчали по жеми. Прешла буря. Иньши жили и древа швижо дзвигали свої коруни, лем мали черяк горко плакал.

— Та цо сцеш тераз? — пита ше го з нова Сотворитель.

— Златни и стибєрни лісца, котри витор не може позбивац! — одповед черяк. Достал и то.

Не одлуга почало ше слунко зос златима и стрибєрними лісцями бавиц. И ето, лакомним людзом лем то требало. Аж ше обєговали, нападли на древо, котре окомнуца остало як оскубане плачуци над свою судьбу.

— Цо ци хіба, мали черяк? озве ше гу ньому заш Сотворитель.

— Лем ище раз ми одпуц, Господи, и врац ми мойо обичне лісце! — Так ше моделл черяк. Молитва му вислухана и вон знова щєшлїви бул зос свою обичну, просту шмату.

Провидїне Боже зна цо за нас добре, хасновите. Сотворитель, котри премудро ушорел швет и драгу одредзел гвиздом и шицким сотворєньом — бизовно и за нас ше каждого остарал да можеме видоволїц потребом нашого живота у каждым стану, подал нам на то силу и можносц. Кого до поля посила, тому не лем мотику до рук дал, але и силу тілесну, да роботу оконїчиц може. Кого на морїю посила, дава му и шмелосци... Прето най ше кажды задоволї зос своїм станом и не жада люцки, иньши!

Живот наш, то як єден театр. У тим театру кажды ма свою роботу. Єден ше облєче за краля, други за обичного жобрака, треци, за майстра лебо иньного. То уж од того овиши яке бависко бавя. А у тим шицким не то главне, цо дахто бавел (краль — жобрак), але як бавел. Од того завиши — чи дакому кляпкац — чи гвиздац буду. Кед представи конец будзе а шмати познїмаю кажды ше облєче заш до своїх обичних, правих шматох. Заш кажды у своїм.

Людзе ше єднаки родза на тот швет, на театр того швета, и єднаки одходза з того швета. Єднаки будзєме у гробє, а по шмерци, за гробом — награда каждого чека.

Хто вредно коньчи свою роботу, на того Бог з обидвома руками благослов свой дава.

Як ше Грицо научел жену честовац?

(Преложел Петро Олар).

Грицо Дудок мал статочну жену, котра го стримовала од пиянства и пустотох, прецо Грицо ше гнівал на ню, часто ше вадзел и дзе — там и вдерел; але вона досц чернезлїва була, па му отпустила, а єнак грожиц и напинац мужа не престала.

Раз, кед Грицо с кумом Ферком у Мошки вчас вихилел два фляшки „горкей“ женка то домерковала чмигла до карчми, Грица за плеца зграбела и дому. — Грицо ше заганьбел пред кумом, але зато проциво жени стануц не могол, бо пришло му до глави, же орац би, бо поєднани чека за нїм. — Як пришли дому, Грицо почал на жену заходзиц зоз знаду, вона нато лем кус мерковала, та му гварела:

— Чловече, ти не знаш того, же кед кажде рано до Мошки шмикнеш и по 2—3 фляшки жиловски помії вицадзиш, а там драги ешенски час традиш, та ти не инше мне и своїм дзецом як враг, жи дом служиш не себе. Грицо роздражени лем свойо жубронел, „цо добре женом гуториц — вонї ше не бригую нїч, а чловек кельо ма шицкого на глави, же би жени шицко под руки“.

— Я би — женску роботу у бависку робел, — лем же чи жена би робела хлопску роботу — не лем язык ходзи.

— О сладки Грицу! Бог с тебе гуторел, ша од тераз пременьме роботу, я будзем твою, а ти мою кончиц.

— Но гайде — гвари Грицо — идз орац!

— Добре гвари Олена — лем ти донатрай дзєци, напеч хлеба, допатрай живину, квоку з курчатми, шметанку цо у гарчку змуц на масло!

— Добре — гвари Грицо — то шицко будзе, та ище ше и вишним. Дума себе, нешка будзем пан, тоту роботу и по поладню скончим, тераз пойдзем до Мошки, бо кум Микола там вошол. Як думал так и зробел. Дзєци на найвекшого хлапца зохабел, а сам шмикнул до Мошки, дзе и сладкого кума Миколу нашол.

— Добре здраве куме Грицу! — гвари Микола — поздравкал на ньго зоз празну фляшку, котру Грицо гнетка напощел.

Почал Грицо ше ошмиховац и приповедац:

— Но куме нове ше стало!

— Та яке куме?

— Я вжал женску роботу, бо моеї Олени лем язык ходзи, же я мало вредзим. — Но тераз най роби вона цо я мал робиц, а я уж будзем дома.

— Уж то подло, гвари Микола — я би ше не подал женскеї свавольносци, — правда, же женска робота вельо легчейша, але бабранейша як хлопска, прето це уж не похвалїм Грицу.

— Но гутор куме — гвари Грицо, — та я оздаль не знам хлеба напечиц, и есц зготовиц, навариц? я уж и так знам, бо при войску за 2 роки сом бул кухар.

Приповедали кумове и понапивали ше, и ту уж и поладне.

— Но пребачце куме Миколо — уж идзем дому, бо я нешка за газдиню дома — гварел Грицо.

— Бог с тобу, отповед Микола, лем меркуй, же би це жена не вишмеяла.

— О не бойше нїч, гвари Грицо, од тераз вона газдує, а я будзем газдиня.

— Пришол Грицо дому, ту дзєци вреца едли би, їх накарми, да куrom, прашатом, — ага! — пришло му до глави — я ище не заправел! Фришко ошее муку, справи заправку (квас). — Але от па-

ленки почала ше му глава круциц, — спало би ше. Гей! подума Грицо, док заправка скишне, дотля кус пришпим, бо ище вчас. — Дзєци ци-хо! — бо кус легнем. — Дзєци ше пошли на двор бавиц, а Грицо заспал. — Пришнїло ше му, же пришла жена с поля, а нїяки шор не нашла дома, и вадзи ше знім, вон нацагуюци ше за кочергу жену биц так ше барз подцах, же з лавочки спаднул на жем и пребудзел ше. Пришол гу себе, попатри на слунко, а то уж гу вечару. — Цо то робиц, я не напек хлеба — дума — о брига, правду будзе мац жена, же я нїнач валушни. — Но але якщо ше удало заправка скисла. — Фришко схопи корито и муку, почне ошивац муку на хлеб, — лемже осетел ше же ма и змуциц, я поможем и тому фришко: привяжем на хрибет себе гарчок, и опиваючи муку ше и масло змуци. Ошива муку, замицел а шметанка у гарчку мутька, вон ше зрадовал, же три роботи нараз роби, и почал шпивац себе: — масло мущим, муку ошивам и хлеба печем! — Гей — гей!...

Кед дзєци раз заврєнали! Ястраб влапел когуцика! Нацо Грицо зоз шитком и з гарчком на хрибце, — бежи вонка, — но бух до дзєрох з гарчком вдерел, розвалел ше гарчок а шметанка по плєцох му и по хижи. А наплашена курка вилєцела на облак, а так на лавку до хижи и виврацела корито зос муку и гарчок зоз заправку. — Дзєци сцєкли до хижи па с пеца зорвали гарчок з врацу воду па ше опарели. Ту дзєци вреца, шметанка и мука по хижи, — ту уж вечар. — Почал Грицо ше жаловац: О Боже, Боже! — як я несретно походзел, — та лем да дзєци не попарени! — А жена, цо нове! —

† Петро Олеар, Коцур*)

*) Немилосердна шмерц одняла нам того вредного роботніка за нашу руску Просвиту. Бул вон одушевлени член РНПД-а, вельо любел добри-кнїжки, а писал за Р. Календар и Р. Новини вельо ише и у хороти своей. Умар младки, бо лем у 22. року живота 30. VI. 1926. р. Зос житотом своїм указал красни приклад младим нашим газдом, як треба ше змагац у просвити. Най му будзе слава медин нацим руским народом и вични спомен!

А заш кум Микола и Мошко як ме вишмею. На тоту Грицову парадугу ступела и жена Олена до хижи и видзи таки нешор, настрашела ше и гутори:

— Цо то мила газдиньо? Грицо престашили спаднул ей на шию и препитовал ю:

— Мила моя Олено твоя правда! — Я не шорови, я вельо тебе уквилел, а видзим тєраз, же женска робота лем жени спада, а чловеку не. Но од тєраз ци обещаю, до твоей роботи ше мишац не будзем, а и свою прилїжнейше будзем кончиц.

— Та у церкви пришагнем, же у карчми жидовски помий пиц не будзем, гоч ме кум и вишмею, — но потим я го вишмею кед будзем трєжби, а вон пиянїца.

Олена сердечне отпушела мужови тоту вину, а потим уж вельо щастлївше жилї.

— Под спретим вєшеньским лїсцом скрива ше швижа яр.

Божя рука.

(Прєложел П. Олар.)

Мєдзи южними русинами, жил єден валалски чиновник, котри ше ожєнєл зос паноцовску дзивку.

Вельо роки уж прєжили у блаженству, свою службу верне кончєл, но временом, кед дзеци уж подрєсли, а злє товариштво його до вєкших вєшелєнєох занєсло, кед уж порядочна його плаца и не була досц на „новши мовдї“, вєц ше притулєл и гу громадским пенєжом и конєц тому бул, же бул випущєни зос чиновства.

Цо тєраз робиц? — Нет з чого жиц!

Господя як учєна жєна не одлуга зложєла учитєльски испит, достала мєсто, и так уж як — так могли чєжко з дня на дєнь провадзиц, муж ей дє — там як писар достал помєщєнє.

Но гоч уж наш пан знал поштовац и остатнї грайцар, — не так як скорєй — з вєльку фамєлию не мож було обставац, на конєц зос дарованима пенєжми ше прєвєз до нового краю, до Америки, же би там заробєл лєпши хлєб.

И ту ше научєл по правдє робиц и модлїц ше Богу! Робота му ишла досц добрє. За кратки час уж могол и свою фамєлию до нового швєта дац прєвєсц.

Отсєлєли ше там, найвєкшу дзивочку дораз послали до фабрики, же би и вона дацо заробєла — бо там не ганьба робиц.

Єдного дня як обично дзивочка пойдє до фабрики свою роботу кончиц, — придєе гу нєй влєститєль фабрики и гвари:

— Дзивучо, ти пополадню вєцєй не приходз на роботу!

Наша дзивка на то ше злєкла, и с плачом го почала питац: Будцє милосєрдни, та я так думам, же я нїч не завинєла, роботу кончим, питаю вас и далєй ме за роботнїцу приймац!

А пан — отповєд: — Не возмозжно — ти робиц не будзєш, бо я ци не дозволїм!

Но красавица, обдарована зос шицкими женского рода красотами, с плачом ше жалєла: Мац моя мнє не да єсц, кєд робиц не будзем!

— Но — одповєд фабрикант — ту моя билєта, я пополадню на два годзин сам пойдєм до ваного дому.

Не будзем описовац, же з яку жалєсцу гуторєла дзивка мацєри своєй, же вона нїч подлого не зрєбєла, а мац не вєрєла.

По поладню точно ше явєл млади пан и з американску краткосцу гварєл: Панї, вашу дзивку вєцєй не посилайцє до фабрики на роботу, бо вона будцє моя жєна.

Можєцє сєбє подумац, як порушала родичох тота бєшєда. — Кєд ше мац кущик очутєла, лєдво могола прєгвариц, же то не возмозжно, бо ми худобни.

— То не прєпятство — отвитує млоди — ту вам єзєр долари капара, други придє, рихтайцє мє, же би свадзба чим скорєй була — и тим зос хладнокровносцу єнглєйску охабєл фамєлию.

Длуго длуго ше радзєли дома, о тим, то пригваряли, досц гу тому, же дєє их худобство привєдло, же дзивуча попрєз два тижнї настала буц прєлюба жєна влєдитєля фабрики.

И с тим судьба фамєлий з дня на дєнь вшє лєпшє ишла, под котрим часом уж и друга дзивочка подрєсла, и тота подобна прєшєй, обдарована була исто зос красоту, розумом и трудолюбийом.

Раз придє до їх дому єден кальвин ємигрант зос старого краю, котрого оцєц мал дома у старим краю вєлькє иминїє. Тот ше уж за длукшє вємє прилюбовал гу дївици, котрєй помали и розограл шєрцє — правє лєм родитєльскє дозволєнє трєбало достац, бо два шєрца у єднєй думи стали.

Пушєл ше, и од родитєльох випитац дзивку за жєну — а оцєц отвитує:

— Против пєрсони вашєй нїч не повєм, лєм знацє, же я тварди русин грекокатолик, свою дзивку лєм гу вирнику дам. — Кєд ступицє у нашє стадо, нєт у мнє анї єдного противного слова.

Наш млади пан отписал то свойому старошивому оццу — но тот не дал дозволєнє синови виру охабиц, ищє ше му и погрожєл, же кєд охаби виру гоч дєє го найдєє, забїє го, як пса.

Сердечна любов превознесла ще против оцовского заказу и зограта любов до вирного малженства звездла их. Счастливо жили, вельо добри часи препровадзели.

У остатніх роках наш нововирник сцел свойого отца нащивиц, лем ще бал же го наисце забие, — але чул же оцц у вельких длуствох, — вибрал ще — долари ест — ошлебодзиц отца. И зос жену и двома хлапчиками рушел ще до старого краю.

Приблїжели ще до родного валалу, просто до отцовского дому пошли. Вошли до двора обявили вислужнїку, же сцу старого нащивиц, лем хто вони, не поведли, лем: еден пан, една жена и двома хлапци.

Допуцели их гу старому на карсцелю. Як вошли госц вине револьвер з кишени та шмело станул пред старого, дава му оружие и гвари: Ту — указуе на шерцо — пуцайце кулю, лем от разу!

— Цо? пита го старик — цо ви гуторице, я не разбойнїк, ви оздаль одурели!

— Но я сцем — глаши госц.

— Хто же ви? — пита го старец.

— Я ваш син пришол, же бисце дали цо сце ми обсцали.

Отцовска любов омегчала шерцо старого; облапїл их, особено як увидзел двох унукох як голубкох, од радосци гварел: Забул я мой гнїв любезни сину!

До историй ище лем то додам, же син виплацел отцово длуство и придал свою частку братови а сам ще отселел назад до нового швета, дае ище вещей приобрел себе.

А наш бивши чиповник обдарени з дзецочками, до порядку их привел, а сина едного котрого — як розумного — сцел дац до американскей дипломатическей школи, на питанє мацери дал до духовней семинариї учиц ще за богослова, — бо мац вше гуторела, кет зме були у нуждї: модлїме ще — прето жадала, же би и син ще Богу моделл, жертву приношел „о себе и о людских незгодах“.

Модлїце ще дакле и ви брат за брата и Бог небесни поможе вам у каждей нужди, „вельо поможе молитва праведника“.

— Хто лем на себе упова (бизуе) тот уж страцени; хто на Бога упова тому шицко возможно.

Дзециньски жарти.

Точносц. Янко достал годзинку як дар от свойого оца и кажди час ю опатрал. Пополадню у 4 годзин запита вон оца: Апо, кеди зайдзе слунко? Незнам, сину, гутори оцц, але думам, же у календару стої у 4 годзин и 10 минути. Ей, вецкаль ще слунко муши понагляц, озве ще Янко опатраючи годзинку, бо иншак будзе мац запоздене!

Не нужно! Мац: „Теодора, нїа ти немаш рукавички?“ Теодора: „Нїч то мамо, нешка не мам брудни руки!“

Розтрешени. Млада панї указуе свойо обисце госцу, па гутори: „Тот орман, панє професоре уж 400 роки стари — добила сом го як свадзебни дарунок.“ Професор: „Ого — уж так давно сце одати?“

Популарна астрономия. — Видзиш дзивко моя тоту малу гвиздочку там горе? Вона векша, як жем. — Але апо то не може буц. — Чом? — Бо кед би вона векша була як жем, зачувала би нас од дижджу.

У кухнї. Газдиня: Та меркуйце, замочели сце рукав до юхи. — Кухарка: Не хїба, ша то и так моя замасцена блуза.

У школи. — Ей твой товариш Яков помагал ци вираховац задачу? Не, панї учителько! — Правду поведз! Наисце ци не помагал? — Не, панї учителько, вон ми не помагал: то вон ми шицко зробел.

Потполна дискреция. — Поведз ми товаришу, чи ти знаш чувац тайну? — Як риба у води. — Та знаш, я у велькей неприлики пре пенєж. Ах! Требал би вшелїяк за 24 годзини 500 динари. То лем тебе гуторим и нікому другому. — Будз на миру, мой милн, отповед тот сердечно, даючи му руку, то таке як да ши нїч не повед!

Вецейраз ще то не догодзи. Оцц. — Та то не будзе уж край тому? Кажди дзень падаш по еден и по два степени у школи. Син: — Обсцам апо, же то вецейраз ще не догодзи. — Опец. — Ето, то ме розвешелї. Але чи голем озбилне твой обсцане? Син. — Гей, апо! ледвораз сом догнал до того, же сом остатнї.

Воспоминанє зос интересу. Кельораз лем це видзим мой милн Петру, здогадаш ме на Якима. — А чом? Оздаль сподабаме еден на другого? — Не, але и вон ми длужен 300 динари.

Противносц. Мали Денчи чита у своей школскей кнїжки, же гамила може робиц осем днї непрестано едно за другим а да не пие. Його мац, кед то учула, здихне и гутори: То цалком противно од твойого оца. Вон осем днї пие а да не роби.

Причина. За мене би, да вельо дижджу будзе того року!... Вп сигурно вец землїдїлец? — Не, я тарговец амрелох.

Позб. Кс. Л.

25. РОЧНИ ЮВІЛЕЙ

Митрополити дра Андрея Шептицького.

(1901—1926).

Шицким нашим южним Русином добре познате тото мено, и то не од нешка, але уж вещей як 25 роки.

У нашим Р. Календару 1924. р. положени бул кратки опис живота того славного воді и Отца шицких Русиных у Галиції, Подкар-

Митрополит др. Андрей Шептицьки.

патскей Руси и Югославії а и поза граніцами тих державох у Велькей України и Америци.

Шмело мож тверdziц, же Його Ексцеленцію Митрополита А. Шептицького послало Боже Провидінє рускому народу у найчесших временах.

Ми Русини до недавно не мали зме ніяки націонални права. Руско-Українське писмо и кнїжки друковали ше потамнєе и так ше давали медзи народ. Н. пр. у предвоєней царскей Русії заказане було писац кнїжку на народним руско-українськом язичу, гоч там жило

вещей як 35 милийони Русиных, припознати бул лєм велькоруски державни язич. У Галиції и Буковини, дзе вещей як 3 и пол милийони нашого народу жие кус вещей шлебоди було за нашу пишем-носц. У Подкарпатскей Руси (на „Горніци“ одкаль и нашо дідове приселели) о національным руским животу ледво ше даяки знаки указовали, а и то не стаемни. Ніхто не знал дзе ми заправо по язичу и нації спадаме. Ми ту долу лєм зме дзекеди дацо чули, лебо кнїжку новинку до рук достали „з Горніци“ а то обично були новинки и кнїжки, котри нас не у нашим руским утверdziц сцели (якцо н. пр. малярска державна новинка „Неділя“), але виродзиц, помалярци.

Не було то иньшак ані зос виру нашу грекокатолицку. У Велькей Русії не шлебодно було ані виповесц мено грекокатолик; там виру грекокатолицку од часох св. священомученїка Йосафата, котрого за виру грекокатолицку забили (1623. р.), цалком зотарли. У днешней Польскей — Поляки зос шицку силу полативїц и попольшиц жадали Русиных. У бившей Малярскей тиж не вельо лєпше було.

Вшадзи Русиных розтарговали, брата на брата пуйкали, мержно и неприязельство шали медзи наш народ...

То ані не чудо було теди. За нас Русиных мало дахто знал, а не барз водзел дахто ані бригу о напей вири грекокатолицкей, бо ше теди самолюбна политика уцаговала и до Церквох, а наш народ вшадзи лєм худобни и непросвищени бул, та кажди могол з нїм робит цо сцел.

То шицко добре обачел наш славни Митрополит Андрей Шептицьки, кед пред 25 роками превжал на себе високе достоинство митрополита львовского. Вон бул високого и богатого грофовского роду, але його побожни родичи виховали го нам шицким Русином за славного водю и Отца. Гоч вон бул з богатого роду и виучени у шицких наукох по швецє, йому то шицко не завадзало, да ше завре до цихих мурых монастирских чина св. Василя Вел. — одрек ше швета и його роскошох, постал обични, смиренни монах. Але цихи монастирски мури не могли длуго скривац тото нано слунко народнє. Не одлуга постал професором богословїї, по тим (1900. р.) епископ станиславовски а р. 1901. именовани бул за архиепископа и митрополиту львовского.

Од того часу почина його права пожертвовна и апостолска робота за руски народ и виру грекокатолицку. О тей його роботи мож би цали кнїжки написац. Вон ушорїовал не лєм парохії и Церкви, але и школи вшадзи, дзе лєм потреба була. Вшадзи ходзел, нащивїовал и найхудобнейши краї Русиных, вшадзи научовал и помагал.

Понеже добре знал, же през учених школованих людзох народ не може напредовац, од початку вихововал тисячи и тисячи добрих

талантливих школярох не лем дома, але и на високих школах у цудзих просвітних державах и то обично о своїм трошку не лем священїкох але и свитских.

Не забул ані на нас, вельо и нашо школяре лем йому маю дзєковац, же могли до високого степену просвити дойсц. Кедигод лем згода була вше нам указовал свою отцовску любов. Так н. пр. у Босней, дзе нашо браца Русини у шумним числу жию, особно їх нащивїювал и материяльно помагал (основал манастир ч. Студитох).

Воп основал своїм у народу „Народни Музей“ до котрого даровал вшелїяки народни спомени зос исторії — вецей як 15 тисячи предмети, а то го коштало 100 тисячи долари.

Же би помог худобним земледїлцом подзелел вельку часц свого владического добра медзи земледїлцох, а за роботнїкох купел вельки фалат писковитей жеми за пол милийона долари, да ше там фабрика скла збудує, да худобни народ заробок ма.

За худобу ище вецей зробел, бо осповал вельки широтинец за худобни дзєци. На тоту циль жертвовал вецей як милийон долари.

То наисце кральски дари! Прє то не чудо, же го цали руско-українськи народ вола найвекшим своїм народним добротвором — меценом!

Ище векше його дїйствованє на полю кнїжковим и церковним

Же би воздзвигнул просвиту народа свойого сам пише вельо у новионох, кнїжки — новинки видава и кажде просвітне дружтво обильно помага.

Його вельке шерцо, преполне з любовию гу рускому народу, найбаржей то болело, же велька фамилия славянска пре плетки и несогласия иньших християнських народох так потаргана у вири Христовей. Место любви Христовей — мержня панує брата на брата, а то шицко пре непознаванє правей вири Христовей. Прето зволує уж роками схадзки учених Христианох до Велеграду, дзе ше схадзаю и упознаваю учени людзе з цалого швета католики латинского и греческого обряда а так и несоединени восточни и озильно ше радза „о соединенїи Церквей“ и „да вси єдно будут“... С тоту агостольску роботу воздзвигнул ше медзи перших и найславнейших учених людзох днешнього вику. Мало народи мали и маю таких ревнительох. Крем того не санує труд и путує до Франції, Белгії, Енглескей, Итаїї, Швайцїрскей и аж до Америки, — и вшадзи отримує преподаваня о Русионох и вири грекокатолицкей, вшадзи нам приятельох, заступникох гледа...

Дожил уж красни вик, бо 61. р. живота прежил а ище вше зєднаку дзєку и силу роби и стара ше за шицко. У живоце вельо страдал и церпел. На ноги ма рану од младосци своей, а у свитскей

войни бул изгнани Христа ради и заточени — заварти у єдним манастире готово през цалу войну. И то церпелїво витримал и церпел.

У прешлим 1926. року дожил 25. рочни ювильей як ступел на митрополитску столицу. Дзе лем жию Русини грекокатолики вшадзи окреме славели тот ювильей и сердечно витали свойого найвекшого добродїя и Отца. И нашо Русини у Югославїї ведно з братами Хорватами торжественно прєславели Ювильей славного митрополита 21. III. 1926. р. у Загребу зос участием вецей тисячи народа.

И наш Руски Календар посила свой смиренї поклон и привит високому Ювильантові з молитву: на многая літа Владико!

Ред.

— Велї людзе дзвигаю ше горе не з розумом (талантом) але з язиком.

Д. БИНДАС.

Нашо школяре.

(Преподаванє на главней схадзки РНПД-а у Дюрдьове 1926. р.)

Радо сом ту пришол на тот наш народни руски собор — главну рочну схадзку РНПД-а у Дюрдьове. Не можем затаїц, же ме шерцо гу вам, браца дюрдьовчане, цага. То ані не чудне тому, хто зна, же сом з вами за 11 роки дзелел и добре и зле, а то не мала ствар! Не мала то ствар прето, же зме в єдно були не лем у мирних часох — временох, кед ше шицко розвива и напредує по своїм шоре так, же то лєдво дахто и збачи. Але я бул при вас и теди кед тоти часи и времена за вас шицких судьбоносни були, кед сє не мали нікому крем мнє вижаловац ше и помоц у своей нужди гледац... Богу слава, през тото шицко ми щєшлїво прєшли, а як видзим фундамент, котри уж давно положени нашому рускому Дюрдьову моцно стої и тераз, гоч ище вше чежки часи и борби за честни свой живот провадзиц мушице.

Тото шицко лем до исторії — прєшлосци нашого славного Дюрдьова спада. Терашня згода є не на то да ше о тим розгваряме.

Нєшка дожил Дюрдьов тото, цо мало даєден наш валал дожил у повоених часох. Нєшка ше зипшли нашо руски браца зос шицких странах наших южных Русионох, да ше радза о своей просвітней будучносци и роботі, нєшка зме дожили, же нашо єдине просвітне дружтво — РНПД-о отримує свою VIII. главну рочну схадзку у нашим милим Дюрдьове.

Не без причини то зробене, не без причини баж ту ще отримувати гл. скарбок. То наш Дюрдьов и заслужив, бо вон був першим, котрий по ошлебодженю у новей держави нашої основав свій мистецтв. руске Просвітне Дружтво на скарбок. у Гаргайовей школи. За нами такой ще рухав Коцур зос славним своїм дзяком — Ємилием Губашом. Цо ми започали, то радо прийняла наша дідина Керестур и так зме шеніліво дошли до основаня нашого РНПД-а. Я ще радо споминам тей прешлосци нашої и цешим ще, же наш руски Дюрдьов и нешка медзи першими валалами стої за нашу Руску Просвіту. За тєраз досц тєльо о тим, бо ми ту и зос иньших валалох руских собрани.

Вопрос, котри сом себе вибрав, да о нїм з вами побешедуєм, не без причини сом го вибрав.

Хто ще лєм кус розпознав зос історію Просвітних Народох, легко обачи, же напредованє поєдиних народох не пришло лєм так случайно зос временем, хвилю, витром, але кажди таки народ мал своїх пожертвовних и шмелих предняцох, котри народ зос глібокого сна збудзели на нови, полни надїи, лепши живот у будучносци. А тоти предняци ані не були гоч яки обични людзе. Були то вєльки уми, учени людзе, котри роками и роками преучовали груби кнїжки и способности народного напредованя. Наполнєти з любовию ту своєму народови воздзвигли ще понад иньших, прийняли водство свого народу и преславили го и воздзвигли у культурним живоце народа — у просвіти. Таких славних водьох кажди культурни народ мал и ма, за нїма идзе, їх слуха и стара ще по їх совитох живот свой провадзиц.

Ані єден народ не напредовав сам од себе, лєм тот цо мал вєльо добрих учених — школованих предняцох. Живот поєдиних народох доказує, же без інтелігенції, бо так волаю школованих людзох, а повєм вєцєй: без добрей народней и пожертвовней ітелігенції — народ препадає.

Цали живот чловєчески — то єдна непрєривна борба — война. Бори ще землєдїєц о свой хлїб насущни, ище баржєй роботнїк, а бори ще кажди, гоч учени гоч не о свою екзистєнцію, о свой честнє отримованє. Але запамстаймє себе, же ще то бориц муши о свой живот, о свой отримованє не лєм кажди поєдини чловєк, але и цали народ, бо дєзє препадаю єдинки, — препадаю там и стотки и цали народ.

Ище вше зме не забули тоту длугу страшну свїтску войну: борбу за звїщенє шицкого, цо ум чловєчески створєл, а була то и борба за витаманьованє самих людзох. Голєм предняци войнох на то ще змагали...

Тєраз мир панує, а предняци каждого народу змагаю ще, да виправя и вигоя чєжки рани, цо їх война задала. У тим ще народи

обєгую. Тот народ ще лепше отрима, па и других надвлада, хто у просвіти, науки баржєй преуспиває будзе.

Пред войну и у войни потребно було цо вєцєй войнох и офіцїрох, а тєраз ще кажди народ стара, да ма цо вєцєй школярох — школованих людзох.

Поровнаймє себе зос другима вєкшима народами. Правда, же нашо отцовє жили, мож повєсц без своей інтелігенції, а ипак ще нам видзи, же їм живот був легчєйши... Давно за школу не дєбали: „Дармо мє мой оцєц, до школи даває — не будзе зо мнє поп, ані жадни фратєр“... ипивали нашо старши, бо думали, же то школа по-

Коцур: Нашо студєнти прєдставляю: „Заврачанє благо“.

тєрбна лєм панотцом. У валалох наших був лєм цудзи новтаруш школовани чловєк и єден лєбо двомє нешколовани учитєлє, котри лєдво могли старчїц роботу научїц даскєльо процєнти дзєцох букви познаває. Я ище не таки стари, а добре памєтам на мою першу школу у моїм родним валалє Керєстурє, же сом за два роки у школи од пєца лєм ту табли могол доїсц у мєсту, бо нас було вєцєй як 300 у єднєй школскєй хижї. .

Ипак сом ще цошка и там научєл... Але то тєди так могло буц, а нешка не. Цо би вєрєзєл нешка гоч яки капитал чловєку неписмєному, нуєкому, котри ище крєм свого язика иньшаки не бєшєдує?...

Чи би обстаєц, отримаєц ще могол наш народ без школох, без цєрков, а то би було тєди кєд би не мал своих учитєльох, свящє-

нікох?! Правда остарала би ще з временем держава о тим, але теди би и руски народни живот, руска просвита преладла. Непознаваюци свойо — люцке би зме прияли...

Чи би ще отримовало и так крашнє розквитло того нашо руске населєне Дюрдьов, да не мало свойх учених и мудрих водьох?!

Нераз ми приповедали старши Дюрдьовчанє яки їм смутни живот бул до 1893. р. т. е. до основаня парохий и ушорйованя школах. Народ бул позазберовани зос свойх дідинох, не знал сам себе шора вивєсц; схадзали ще до своей худобней церквочки, а то анї не була права церква, але за нужду (хижи Висловского, дзижковня); нераз свойо недзельни — шветочни богослужєня с плачом — жальом оконьчовали...

А як ще то пременєло, кед гу вам пришли бл. п. паноєц Лабош и учитель Котай а за нїма и други?! Населєне на фришко замоєнєло, розвило ще баржей як гоч хтори наш руски валал, и нешка є Дюрдьов за Керестуром и Коцуром перши наш руски валал.

Же ще то так могло стац, причина тому не лєм капітали, котри ви, браца, ту назмагали, але баж вако бивши предняци интелігентни — учени водьове. Бо да вас не ушорєли, о школи, церкви, кредитней каси, читальні и т. д. ще не остарали и вас до громадки не збивали — уж би вас ту анї не було.

Даклєм, ясно, же анї єден народ не може ще отримав, обставац без своей интелігенції.

Нам потрібни не лєм панотцове и учитеє, але и иньши школовани людзе як цо: дохторе (лікаре), новтаруше, ветеринаре, адвокаторе, енджеліре, судийове, учени торговци и земледілци и т. д.

Же би зме до того дошли, мушїме нашо талантливи дзеци до школах дац и то цо веєй. Познато є, же наш народ вельо доброго од Немцох научел. Памєтам, же сом дас пред 20 роками бул на слави першей св. служби єдного младаго панотца у Филіповє. Не сцєм вам приповєдац о тей красней слави, лєм тельо повєм, же крем иньших госпох було там присутни 70 персони школовани (дохторе, панотцове учитеє...) а шицки зос того валалу родзєни. Приповєдали ми Филіповчанє, же ище и хибя цо не пришли коло 30. — Подумайме себе ище кельо ма нешка школовани свойо дзеци валали Торжа, Вербас, Оджак? Кому то познате, як да ще чудує, же тот народ моєно обстава у своїм газдовству, у просвити?! Там не знаю цо то криза анї до нешка! Чи на чкodu тим валалом и народу його школовани людзе? На то кжди сам себе легко одповє.

У повоєних часох у нашей Войводини яки ще пременки стали? Нїхто би себе не подумал, же по строгим австромадярским режиму, годни: ушорйовац и пановац нашо браца Серби — Хорвати. А ипак

ще указало, же вони то можу, бо мали довольнє число свойх учених и пожертвовних людзох.

На то ще и ми мушїме змагац, гоч зме лєм малки народ. Ми на то анї думац не можеме, цо нашо старши браца за себе уж зробєли, але можеме и мушїме ще старац, да свою егзистєнцию, свою народну свідомосц, нашу рускосц и нашу руску просвиту зачуваме и придаме нашим потомком.

А же би зме тот план щєшлїво вивєсц могли овиши то не лєм од наших школованих людзох, але и од самого нашого народу. И єдни и други длужносци мамє єдни гу другим.

Длужносц є народа: поштовац и любїц свойх учених синох и їм у шицким помагав. Не легка то робота старац ще за общє добро. То розуми кжди одборник, котри участвовав у валалским лебо церковним общєству. О подзєкованю або припознаню анї бєшєди. Не раз ще случи, же чловєк за свой труд и пригварки, осудзованє достанє, а дараз и понїженє. Шмєло можєм повєсц и доказац, же наш народ найменєй дзба и поштує свойх школованих синох. Можєбуц то прєто, бо їх нїгда анї не мал у довольним числу, а цо їх мал були то цалком йому цудзи людзє, котри ще не старали о добру руского народа, але о добру своей кишенки. Наш народ ище вше не можє добре порозумїц яку силу и подпору ма у свойх школованих дзєцох. — Лєм на тот способ мож порозумїц як ще таке дацo можє случиц як ще недавно стало у єдним нашим сримским валалє. Там службує уж вельо роки єдна наша вредна учителька, котра за свою пожертвовну роботу рїдку похвалу достала од самого римского Отца, одликована є зос златним крєстом за заслуги. Спомнєм ище и то, же тота учителька, гоч є худобна, даровала своей церкви красни канабєй и баршоньово фєдєрово карсцєлї. А цо ще стало готово у истим часу? Церковни одбор, мєсто да ще и сам цєши, же таку похвальну персону ма за свойо дзєци и свой валал, — одрєдзєл да ще столєк тєй учительки у церкви прєда, а вона най става гу жєном...

У єдним другим валалє, чуєм, же ще тїж сличнє стало: док ще панотцове сєлєли, церк. одбор прєз нєц повиношєвал с прєдку у церкви учительски карсцєлї с тим, най учитеє ставаю там, дзє и други народ... Прєто не чудуймє ще тому, кед сом раз нагварял єдного отца, котри мал талантливого хлапчика, най го да до школах, а вон ми так отповєд: я да то зробим? видзим як вас поштує, паноєц, то да и мой син дочека, нїзач то не зробим, волї на своей жєми орац, голєм є свой пан!...

Повєдцє ми шмєло, чи таке поступованє можє водзиц гу доброму? Иньши народи свойх школованих синох напредок цїскаю, да вони за нїма иду, а ми свойх назадок дрилямє, най їх анї ми анї

други не видза. Смутне би то було, кед би наш народ таки бул. Слава Богу, то лем поєдини непросвищени таки, а векшина нашого народу зна и сце ше цешиц и хваліц зос своїма школованима синами.

Але не лем народ ма свойо длужносци гу своїм ученим, тиж и учени маю свойо длужносци гу народу свойому. Кажди учени муши дбац за интереси — добро свойого народу и то не лем як наємник, пре плацу, але зос полну усиловносцу и жертволюбием подпомагац и дзвигац тото шицко цо є за народ хасновите...

Радуйме ше, даклем, цешме и помагайме наших учених синоп, бо то лем нам на чесц и хасен будзе.

Понеже ніхто не постане од разу мудри и учени, але таким постане лем зос длугу и витриману науку у школах и у живоце, свята нам длужносц шицким помагац наших школярох од малючка и то през разлики шицких.

Наш народ барз ширцом розшати, па так и школяре. Отцове и школяре не знаю себе ради дац: дзе и до яких школах да ходза. А то не шицко едно. Треба и тому помочи.

Ягод цо старшим добре, кед су у союзу, дружтве, — так и школяре треба да ше познаю, удружа. Стим розвивац буду свою любов гу народу рускому, еден од другого ше науча, як треба жиц и робиц за народ, легчейше себе звание вибере, а у живоце и познейше тот союз затримаю.

Упатриме ше до братох наших Сербох — Хорватах, котри за своїх школярох телі хасновити удруження маю, як цо н. пр. Орлови, Соколи, Орюна, Срнао, Домагой...

Чи ше ми с того не маме научиц, да ше и нашо школяре удружа до єдного клубка?! А маме наших руских школярох лем цо у Сриме и Бачкей коло 100 на числу.

Прето препоручуєм шицким нашим школяром, да ше на рок и зони зиду на руску школярску схацку. У мену коцурских школярох поволуєм такой нашу будуцу интелігенцію, наших школярох най у слідуючих вакаціях школских отримаю тоту схацку у Коцуре. На тей схацки ше не лем еден з другим улозна и розвешелі, але и о велім за їх живот будучи хасновито догваря. На таких схацкох розвие ше найкрасше руска свідомосц у младих шерцох, котра богати плод принесе за народ.

То узко звязане з нашим РНПД-ом, бо ми стариши уж преходзіме поладне нашого живота, а роботи ище вельо. Треба нашу Провситу ошвижиц и баржей розшириц, а то зроби єдино и найлєпше нашо млади школяре и будучи водьове нашого руского народу!

Прето препоручуєм слідуючи резолюції:

І. Понеже РНПД-о и тоту ціль ма, да и материально подпомага наших школярох, — най уж од того року голем двом худобним а

добрим школяром нашим на виспих школах по возможности пенєжну припомоц да;

ІІ. Шицких наших школярох поволуєме, да ше медзи собу злагодза, дописую и догваряю о своїм и народним будучим животу. Прето їм совитуєме най у кругу РНПД-а свой союз руских школярох зроби, най ише шицки удружа цо скорей.

— Блаженство (щесце) не у добру стої але у чистим шерцу и чистей совисци.

О допатраню и отхованю ружох.

(Ник. Й. Надь, учитель).

І.

Мале дзецко кед пойдзе до загатки, да себе натарга квеца, дораз ше огляда на шицки страи чи у загатки його родичох єст ружи. И чим ю обачело, обраца око на ню и достава зос руку да себе отаргне зос квеца цо є найкрасше медзи квецом, и кед ю отаргло, дава ей мале дзецко превеліку чесц бо ю кладзе до штрешку зязочки. Чловек ше тераз пита, же чом є то так? Кед мале дзецко ей дава таку чесц, да ю кладзе на перше место, тим часом воно ю и одликовало за дацо векше и лєпше од другого квеца. Ружа ма вельке отховане од другого квеца. Пре ей красу ю швет назвал „Кралиця квецох“.

И наш Руски народ ма добре отховане чувство красоти (естетику). И вон поштує квице барз, але ружу найбаржей. Наша без разлики полу младеж, кед сце да ше єдно од другого цо баржей виноши, вец ше заквици. Вони ю допатраю и ховаю цо баржей можу, бо сцу да у тей роботі не заостаню од других народох. Ю ше найдзе у готово каждой финьшей загатки, пре свою красу, пре свою елеганцію и пре свой вельки запах и вельке множество у фелох, та справди мали и право, да ю на перше место положи, и да ю волаю „Кралиця шицкого квица“.

Ховане и отримоване ружох не барз є чєжкє, але и тота робота коло ружи не будзе даремна, але нам вона подзековано наплацує зос своїм милим и моцним запахом па и самим квитом. Тото пишем зато, да себе и тоти, котри не можу готову отховану ружу купиц од заградара, па да себе сам може своїм властним трудом отховац красну ружу за свою загатку, або облак.

Ружки у головним можемо роздзеліць на тры фелі: високо пупчени, цагаци — ускаго ліста, і ніски хтори пупчени до кореня, або отховани конарчки пупченей ружки та засадзены до жеми.

II.

За пупчене треба мац дзіве дрэўко, а наш ю народ вола шверба уш, на котрэ ше пупчи *очко* (пупче) зос хторей сцеме праву ружу. За дзівину бере ше обичну дзіву ружу (лат. *Rosa canina*). Вешені кед лісце з дрэўкох опада, а прырода ухадзі уж гу жими треба пойсьц до леса. Готово вшадзі ше наидзе дзиви ружки. І кед ше наидзе на красні здраві і ровні еднорочні або дворочні віроснуці, треба вікопац іх зос кореньом, а кед іх ест вецей ведно треба мерковац, да кожду палічку одзелі од другей ведно зос кореньом. Дрэво тих палічкох най будзе досц дозрете, бо мегкі не добрі. Кед на еднім кореню ест вецей палічкі треба тоті цо не ровні і слабі і меншы одрезац зос ножнічкамі, а вельку, здраву, моцну і ровну зохабіц. Дзіву ружу мож зберац скоро цалу жиму па аж до самей яры, док не почню пупча гоніц. Копац треба лем теди, кед нет мразу, бо кед ше на то не меркуе, та ей млади жили помаржню, а од работі не будзе готово ніякого хасну. Вікопана дзіву ружу не шме длуго стац, але ю треба дораз істї дзень на ей одредзене место закопац до заграткі і то лем мало глібше до жеми як цо була на поліу, або у лесу, дзе була вікопана. Кед бі яр була сушна то треба ю да-скельо раз і заляц і мирно чекац час да ю запупчїме.

Време за пупціц почина теди, кед на правых ружох перші квїты отквітню, а то може буц у другей паловіны мая, а дакеді аж і у паловіны мешаца юна.

Очка за пупчене треба вжац зос ружкі хтора ше найбаржей пачі і то зос младай палічкі на хторей отквітла. Палічкі самі муша буц досц моцні і здраві. А сама тота робота — пупчене ше робі на слідуюці спосаб: На дзівей ружкі горе (высоко од жеми дас 140—160 см) пререже ше зос оштрим ножом фурму на слово друковане **Т** вельке дас тры цэнтыметры і мерковано одлупіц лупу од дзівіні. А вец вірезац очко зос правей ружкі і то так, да зос оштрим ножом зареже еден цэнтыметер над очком і реже ше гу долу, і да будзе вельке дас 2 до 3 см. І кед е зарэзане оддзелі ше дрэўко од младай лупі, бо ше так легчейше прїме. Ёст іх і такіх, цо не оддзелюю дрэўко од лупі, але пракса научела людзох, же перше лепше, сігурнейше і скорей ше прїме. — Оддзелене очко ше влапі зос пальцом і зос другим так да очко патрі на горе і положи ше го до оддзеленей лупі **Т** зарэзану на дзівей ружкі, а вец зос гуму, (цо ше каламі вініца) або зос ліку повяже. На очко треба добре

мерковац, да самае очко не повяжеме. Кед ше очко віне зос правей ружкі, треба мерковац да нізач не спадне на жем, бо кожда і найменьша ствар чкодзі пры зраставаню з дзіву ружу. — Може ше пупціц і на ніско пры жеми, або пры кореню. За гаранцію да робота ма успіх, треба пупціц на вецей местох і хторе око ма найвекшу вегетачію (рост), треба го зохабіц, а другі одстраніц — одрезац. Кед ше пупчі до кореня треба го добре очысціц од жеми, а особіто гевто место дзе ше очко дума положиц і да не спадне гліні до зарэзаного места. Кед пупчене зошціцкім готове, муші ше старац да дзіву ружу не пресохне, а зато ю треба вецей раз заляц, а кед прейдзе од 9 до 14 дні, а заочкане пупче гоні треба го развязац і нові племеніті конаркі гу коліку прывязац.

III.

Требa мерковац і нато, як треба ружу охабіц за другі рок, бо як знаме, ружа не любі мраз, а іще меней жиму. І кед ю не добре закрїме, вец насігурно не требае ше ані надац, же на другу яр ше будземе зос ей квїтом квїціц. А нато треба барз мерковац, бо найвечей ружкі лем страдаю у самей работі, кед ше закрываю, бо готово вецей чкодзі ружкі кед е не добре закріта, як од самей жими або мразу.

Закрыване ружох почне, кед прейду два мразі а і тры найвечей. Закрива ше на тот спосаб:

Высокі ружкі зогінаю ше помалючкі і обачно гу жеми і зос двома дрэвенімі квачкамі прїквачі, але муша добре у жеми закопани буц, да ю моцно трімаю, бо ше вецей раз віцагню зос жеми, а особіто тедік кед е досц стара, та ше може у не добре време віцагнуц, і прето бі змарзла і прэпадла. На ей чеперкі і конарі сїпе ше мелка (жем) гліна так, да ю шіцко закрїе. Кед е жем дзе ю думае закрывац падводна, треба направіц груньчок, бо бі ше інашак зос воду цо е у жеми змарзла, та заш нет ніякого хасну. Істо так не добре ружу закрывац зос гнойом, або мокрїм желенімі лісцом, цо у тот пар опада зос дрэва, бо ше на лісцу і у гною назбера стара гнілосц, цо не лем чкодзі оплемененей ружкі, але самей дзівей ружкі — стэблу, бо ше вец на ню влапа сплешнота (хорватскі: *pljesan ružin*) а віпатра біла. Лапа ше на скорку дрэўка і уцагуе ше под лупу гу юшкі. У лупі тїм часом остане мала дзірка, хтору простім оком не можемо відзіц. Тей хороті — сплешноті на ней на фрішко барз вельо і на ней відзіме, же е як гаром посіпана. Од тей хороті ше суші дзіву ружу. Лічі ше с тїм, да ше зос шцетку чїсці. Тоту хороту треба лічіц, як і шіцкі хороті дораз. У гною ест вельо хробачкі, цо лем нато чекаю, да до жеми

приду и удагню ше гу младим жилим младей рошлїни. — И кед ше хробак гу жилим прицагне, вец их подгризуе и од того часу почина ружа трациц свою моц и меней квітнуц, слабо гонї. Найлєпше ю закриц зос суху глїну, зос суху сламу або зос желену боровину. Високи и старши ружки можу ше омотац зос сламу але ведно и колїк, бо так нет страху, же би ю витор могол зламац.

А як будземе нїски ружки закривац?

Вешенї ю треба добре окопац и загарнуц (як винїцу) да пупи — ока, цо думаєме зохабиц за другу яр загарнеме, а други можу остац. Цагаци ружки (уско лїсни) не треба закривац, бо вони можу отримац не лем мрази, але и вельки жими.

IV.

Важна є ствар, кеди и як да откриваєме ружки? Стаємни днї не мож одредзиц, бо нас природа дакеди и спрєведзе, же спочатку на яр будзе барз тепло, як цо було у року 1925. же яр була вщас барз тепла, а и сама жима була тепла, а кед треба да придзе яр вец ше у природи преобращало, па уж у скоро половки яри западал шнїг и ружки попрєпадали. — Зато анї у марту не треба ше понагляц зос откриваньом. Бо кед ше будзе патриц на мартовску хвилю, дочека ше вецейраз нещєсцє.

Зато не треба зос откриваньом понагляц, и више будзе лєпше кед ружа як закрита у жеми гонї, як да є открита и да помаржне. А кед сцє ружу и відкрили, вец ю в ноци закриц зос керпами и папером, або дацо сличним кед ше нужда укаже. Я мойо ружки не откривам скорей од мешаца априла а кед ми време не випатра на добре, та анї тєдик ше не понаглям, бо ме искусство и пракса научела и добре преходзим. И кед сцє відкрили ружки не треба их дораз гу колїку, але най буду полегнути гу жеми так длуго док ше не вихвилї и док не почне резидба ружки.

V.

Красна и моцна ружа, а гу тому хтора ище и квітне крашне, барз є овисна о самим орезованю, па зато и на тоту роботу треба вельку важносц и мерковац. Кед открыти ружки диждж не умил, вец треба конарки од глїни поочисцовац, а вец зос оштрима ножнїчками, або з ножом (бичаком) одстранїц шицки цо су слаби, стари и шицки цо су у чєперкох помотани так прєридзиц, да гу каждому и найменьшему конарку може присц досц не лем воздуха, але ище вецей слунково зарї, *бо ружа живе тєдик кед ма зос нєба слунковой теплоци, воздуха и зос жеми влаги.* — И зохабени конарки муша буц одрезани на три до штири пупа — ока, а кед є ружа од слабшей под-

логи досц орезац и на два ока. И кед шицко ушорєне вец ю треба гу колїку привязац и то колїк муши буц так забити да чєперки буду зоднука, бо ю вец витор не може зламац, а исто и млади конарки цо гоня, бо су барз мєгки и шицки нєпогоди му начкодзую. И кед того шицко поушорєне вец ше около нєй окопе з мотику и уклада дворочного гною, да лєпше гонї.

Напоминам, ружу треба кжди тидзєнь голєм раз залївац зос розридзєну гнойовку, док ше не розквітнє ружа. Тот мали труд ше добре виплаци зос першим, а и другим лєпшим а здравним квітєм. Тото залїване роби ше найвєцєй, кед випатра на паданє.

Цагаци ружки ше орезаю, лєм стари и сухи конарки треба одстранїц. Кед ружа перши раз отквітла, треба ю оштуцовац на пєйц ока, бо кед ше то зроби вец нам ружа видава ище лєпши квити.

Описал сам як треба водзиц допатранє и отхованє ружох и твардо сом увєрєни, же кжди, хто лєм сцє мало уложиц роботу, будзе мац вельо уживаня и плацу за свой труд, бо будзе мац вельо красни ружки.

— Лєм єдна справєдлїва радосц постої: и то кед другому (блїжньому) зотреме слизи з очох.

О хованю и садзєню хмєля.

(Рєдактор).

I.

У остатнїх роках полних зос вшєлїякими кризами и нєудатними роботами наших землєдїлцох вельо раз ше бєшєда коньчи цо и як ма робиц землєдїлєц, же би його труд бул доволно наградзєни. На жєм, тарговини и мигєлї пришлї вєльки порцїово видатки, цєни не стаємни, роки подводни, та ше не раз задума землєдїлєц цо ма робиц, да ше чєстно отрима у своїм гєздовству.

Обични шаца, котри шєє наш землєдїлєц су: жито, кукурица и овєс а у новших часох и цукрова цвїкла. Тотї шаца гоч яки вони важни за отримованє народу, так мало приноша чисти хасєн землєдїлцови, же вон лєдво край с крайом капча. У нас жито и кукурица ище више мало родзи (рахує ше род жита по кат. ютру 8 мєтр. а кукурици 15—18 мтр., а у Англїи и Бєлгїи жито ше родзи 24—27 мтр. по кат. ютру). Зос цукрову цвїклу фабрики таргую и цєну єй рєдєа як сцу. Прєто у нас такє нєзадоволєство у землєдїлєству.

Не раз зме чули, же ше нешка пенеж лем у тих валалох на-ходзи дзе людзе робя с конопу и хмельом, а то су Немци (с конопу) и Словаки (с хмельом), — там нет кризи пенежней.

Нашо вредни руски газдове пробовали с конопу, еден час добре ишла, док нараз 1925. р. остала без цени, за конопу ледво дахто пита, а вирабця ю такой ані нет хто.

Добри газда принушени жем свою вирабця, виправця т. е. добре орац и гноїц, а то найлєпше мож зробиц с конопу. Лем же то мож зробиц лем у крайох, дзе ест и людзох на тоту роботу. То вредзи н. пр. за Керестур, а за иньши нашо валали уж не. Бо н. пр. кед до Коцура конопу приходза трец людзе зос Пр. Сентиваню и зос Оджаку, ту уж рескира газда свою роботу, гной и жем, а гу тому цена виробеней конопи слаба. З того видно, же конопу шац лем тому ше уплацує, хто ма вельо хлївного гною и дзе ест традох, иньшак ше не уплацує.

Доказане є у повоених рокох, же садзене хмелю найвецей хасну приноши властительови.

Же би еден газда 20—30.000 дин. достал за зарно (жито, овес, кукурицу) на то му треба мац зашато 20—50 голти жеми. Пред двома роками еден Словак зос Лалитю достал зос двох голтох кат. за хмель 150.000 дин., а у прешлим року 1926. еден наш Русин зос Дюрдьова *перши рок* як насадзел хмель зос двох кат. голтох достал 10 метри 70 кили висушеного хмелю, котрому вредносц найменей 100.000 дин. була.

На тим ше треба дакус задумац. Кажди напредни газда муши ше змагац на яки способ би свойо газдовство ушорел, полєпшал, да му цо з меньшима видатками и роботу — векши хасен жем при-несе. То ше вола напредне, рациональне газдоване.

Познате є старшим, же ше нешка жем уж так не роби як давно. Давно були древени плуги, а кед орали: еден за плугом, еден на ко-ньови а еден водзел конї... Було то чежке обрабняне, але теди таки швет и звод живота бул. Нашо дїдове лем тельо жеми обрабляли, кельо їм за живот потребне було. Цо не обробели, не поорали остало на угор и на пашу статку, и так ше жило, бо ше шицки потреби лем у обисцу видовольовали.

Нешка не лем дацї иньшаки, але и живот. Нешка ше живе зос вашару, дутяну..., а на то пенеж треба. Прето и жем муши вецей приношиц, родзиц. На то маме уж надосц газдовски справи, котри вельке полєгченє доношую у обрабняю жеми. Але то шицко ище вше не досц, бо живот драги, дацї вельки, та ше кажди газда муши за-думац и над тим, котри му шаца вецей хасну принесу.

Нешка є уж доказане, же садзене хмелю вше и у гоч яких под-лих рокох найвецей хасну приноши. Прето даскельо слова о садзеню хмелю напишеме.

II.

Нам южним Русином познате, же хмель то рошлїна словацка, бо найвецей вони його садзели у наших крайох.

История хмелю доказує, же хмель є баж славянська питомна рошлїна и вони ю од шицких народох перши упознали и садзели и то ище пред Рождеством Христовим. Доказом на то су превелї на-звиска славянских а особено украинско-руских крайох и менох: Хмельно, Хмельник, па славни козацки вода-гетман Хмельницки... Тото мєно и рошлїну од наших руских прадїдох превжали и други славянски племена (Чехи, Поляки, Словаки) а так исте и неславянсь-ки народи. Стари Славяне уж давно зос хмелю пиво варели, и то од нїх превжали Немци...

У найновших часох од пред 30 роками почали у нас хмель садзиц гроф Хотек у Футоку на вельке, а вєц Словаки у Футоку, Кисачу и Петровцу у векшим числу. Нашло ше даскельо и нашо Русини у Керестуре, котри то започали, але пре нестаетну цену хмелю на фри-шко занягали. У прешлих 2—3 рокох почали вецей нашо газдове го-тово у каждим нашим руским валалє хмель садзиц, — и мож по-весц зос добрим успихом.

Фели племенитого хмелю ест вельо, а розликую ше у тим, же су єдни вщастного дозреца а други поздного. Фели поздного дозреца су за нас лєпши и вецей видаваю як вщастни (дозреваю у мєшацу августу). Найлєпши фели хмелю у нас у Бачкей су у валалє Петровцу.

Хмель є рошлїна, котра високо рошне, цага ше по нацагнутях дротох лебо порвазкох, котри су повязани на дротох високих 8—9 метрових. Єст цо и на меней пушаю виходзиц хмель, 4—7 метери. Наша Бачка добра жем за хмель, то уж доказане през вельо роки.

Приготовиц жем под хмель: найлєпше риголовац лебо досц глї-боко зорац (40—50 цмт.) — мож и зос трактором, — а вєц долїнки викопац вешєнї, пред жиму. Кед уж жем так приготовена, роздзелї ше и назнача места за садзене хмельових чокотох. Чокоти ше садза на 140 цмт. длужини и 160 цмт. ширини еден од другого. На на-значених местох викопу ше долїнки 50 цмт. глїбоко и до нїх ше насипе доброго узрєтого хлївного гною. То главна работа пред жиму. Гу тому треба ше остарац о 7—8 метрово слупи, котри ше до жеми закопує и з дротами скапчую. Таки слупи на еден кат. голт треба закопац 80—100 фалати.

Накеди ше на яр започнє одгартачка хмелю, набавимє 10—14 цм. длуги здрави хмельово корєнї. Тоти чокоти кед ше садза на 4

шуки квадратно треба на еден кат. голт 3300, а понеже преписано дупли чокоти садзиц, же би ше у каждой долінки голем еден приял, — та прето и сума чокотох муши буц дупла. Як чокоти висадзимо до долінкох, треба їх на 8 цм. засипац зос мелку гліну. Чокоти ше садза зукосом. Правда, же досц и лем еден чокот (корень) посадзиц, лем то главне, да ше приме, да не остане место празне. Кед ше по два коренї садза а обидва ше приму, при одгартачки муши ше еден одстранїц.

У Ческей першорочни младніки (ластари) оламуу, же би глава замоцнела, а у нас ше пуца на порвазок горе и так хмель уж перши рок плод приноси. Не добре роби тот газда, котри младніки не пуца на порвазок, але їх пуца цагац ше по жеми, бо то чкодзи уроджаю на слїдујуци рок.

Хибно робя и тоти, котри медзи хмель иньше дацо густо садза, бо тоти рошліни вицагаю моц жеми и то ше вимсци на хмелю. Пословица гвари: з едней лішки лем едну скору мож зотрец, а не два.

Висадзени кореня о тидзень почню гонїц. Мерковац треба, же би гліна поверх чокотох не скоравела, и завадзала рошліни. Кед би даеден корень и о три тижні ише не вигнал, одгартуц треба гліну поверх нього и погледац причину тому. Здогадліви газда одложи даскельо коренї на хладне место, же би мал у таким случаю с чим дополнїц, подсадзиц. Жем у хмелю треба чисто тримац, часто копац, чисиц од газу, а гу жими ше кореня обгарню.

На яр вщас жем коло коренюх добре глібоко поореме, а цо с плугом не мож, то треба з мотику зробиц. Коренї одгарнемо так, да му главка од жеми одстої та нам будзе легчайше очисцовац чокот од непотребних младнікох и меней будземе мац плец коло нього. Млади и слаби коренки не треба так барз одгортац, же би їм не начкодзело.

Резане хмелю. Иньшак ше реже млади, а иньшак стари хмель. Млади ише нема добре развити кореня, прето на младим лем висохнути младніки обрезаеме, а матку не рушаме. Резане коньчимо од долу горе и то так, же би резане цалком гладке було. На то треба мац оштри нож (косир) и часто го оштриц, та и руком легчайше будзе. Резане ше коньчи вщас на яр, накеди хвиля допуци. Ёст хмелярох, цо и вшенї режу и гваря, же ешенське резане вещей хмелю приноси. Ёст хмелярох, цо доказую, же и садзене хмелю в ешенї лепше, як на яр, але то ише цалком не дошвечене.

Друге резане слїдуе накеди ше порвазки вицагну, кед младніки уж так вельки, же їх мож окруцац. На порвазок окруцимо два ластари, а два з нїх як резерву до жеми загребемо, же би зме мали, кед би даеден ластар на порвазку вигинул. Други ластари з ножом

пообрезуеме. Ластари окруцовац треба з виходу па запад (як слунко идзе), бо ше хмель лем так круци. Бочни фатюги кореня вирезовац треба. Накеди хмель дойдзе до дроту окруцимо го даскельораз коло дроту, же би ше мал дзе шириц. Бочни младніки длукши од крочая одрезавац треба, але лісце чувац, да ше не лама, бо хмелю то чкодзи.

Оберачка. Кед лісце од сподку почина жовкнуц а квице (плод) кед го сциснемо у руки заш ше випросци на свойо место, — теди почина оберачка хмелю. То звикло буц у нас коло 25. августа. Кед ше хмель обера скорей як дозрее, ма красшу фарбу и швици ше, але ма меньшу вредносц и легчайши є. Кед ше хмель обера презрети и то хиба, бо утраци прашок и гладку желену фарбу, котру таргови гледаю, та и то хиба. — При оберачки меркуеме, же би каждая гиризда хмелю мала найвецей 1½ цм. дуги конарчки. Тарговец не купуе ані прущики ані лісце. То шицко муши буц одстранете зос обраного хмелю, бо иньшак у цени вельо траци. Гиризди сортирац треба: векши з векшими, а мали з малими.

Сушене и одкладане хмелю. Една од главних роботох хмелю є сушене. Мож и на пойдзе сушиц, хто ма на то места, але то лем теди кед хвиля барз цепла. Хмель на пойдзе сушени затрима свой запах и нет опасносц, же ше спече. Кед сушимо на пойдзе муши буц пойд сухи, добре омасцени; зос дугима прутами преврацуе ше хмель лем рано за роси, да прашок з нього не випадне и не потруши ше. На слунку не мож сушиц, бо страци фарбу. Сушене на пойдзе тирва 3—6 дні. Под надом ше чежише суши як под черепом, але є на фарбу красши.

Вельо згоднейше и лепше сушене уметним способом у сушарні. Лем у сушарні мерковац треба, же би ше хмель не спекол (теди ма цемно жовту фарбу). Цеплота у сушарні не шме буц векша од 30—35 гради.

Кед хмель уж доволно сухи, одкладаме го до мехох на то приготовених. Мерковац треба, же би ише влажни не бул, бо би ше запалїц могол у мехох и погубиц, а тиж най ані пресухи не будзе, бо би ше трушел и прето на цени трацел. Найлепше го одкладац кед дижджовна хвиля, кед хмель одвельгнути. Кед нет дижджу пополїваме пойд з цеплу воду и по нїм посипеме хмель, да одвельгне. Кед хмель уж у мехох, треба нахпац 50—60 цм. длуги дроти до мехох и од часу до часу винїмац, ошвениц ше чи є цепли. Кед є цепли треба хмель висипац з меха, да ше не запалї.

Ма хмель и своїх неприятельох: хороти, чкодліви хробачки и свою филоксеру, та го и од того треба чувац. О тим другираз.

О хмелю нешка уж вельо пишу и бешедуу, а садза го готово у каждым валале. Прето, цо ту лем на кратко описане о хмелю, хто

ше вещей еще поучиц, легко то увиди и дозна од искусних хмельярох у своей околинѣ.

Правда, же саджене хмелю з велькими видатками скапчане, але уж доказане, же вон и богато награди роботу и уложени пенѣж.

Най ше ипак нѣхто не забегне, да цали свой капитал уложи до того. Най кажди по возможности з меньшу часцу започне и по мали з рока на рок розширюе саджене хмелю. При тим найглавнейше витримац даскельо роки, бо може дараз и на хмель неуроджай присц, од чого ше злѣкнуц не шлебно, але витримац треба. Словаки нам найлѣпши доказ даваю, же то хасновита и добра работа.

— Цо ше приповѣда — вер лѣм половку.

Цо треба робиц, да овоц не пожовкне?

У наших крайох, особливо у Бачкей, случи ше часто, же овоцни дрѣвка пожовкну, то ест же поедини конари и лѣсце на нѣх пожовкне. Дараз и цала коруна дрѣвка пожовкне а дараз лѣм крайнѣ конарки, котри ценко рошню и на концох повисихаю.

Тей хороти ест вещей причини. Така хѣба може буц н. пр., же жем барз влажна, лебо мало ма железа у себе, жем лѣха, кед корене дрѣвка гѣч лѣм с часци вимаржне, постоянна влажна и хмарна хвиля. Вещей раз причина су хробачки у конарох, па и у кореню. Дрѣвко, котре вапно не церпи, у вапняней жеми обично достане тоту хороту. Найвещейраз причина пожовкнуца е сплѣшненѣна на кореню, а то су печурки (гриби), котри ше у влажней жеми наспоря на кореню дрѣвка.

Перше треба причину хороти винайск, а вѣц лѣчиц. У влажней жеми треба ярчок викопац коло дрѣвка; у сухой жеми залѣвац. Жеми, котра худобна на железо, треба 1—2 клгр. бѣлаго каменку додац, котри у 3—4 кантох води росправиме и коло дрѣвка до ярчку уси-пеме. Не чкодзи и дрѣвко (конари) вѣчаром с тоту матерю вѣдейраз пошприцовац.

Кед жем лѣха — постна гноѣц треба, а дрѣвко, особливо кед е старше, прирезац. Кед ше збачи сплѣшненѣна на кореню, треба добре обкопац коло дрѣвка и зос врацу воду поляц.

Кед давѣдно дрѣвко пре сплѣшненѣну вигине, на його место дас 2 роки не треба садзиц друге дрѣвко. Ице и корене треба повичисцовац зос жеми кед сѣме зарод сплѣшненѣни цалком витамѣнѣц. О два роки посадзени дрѣвка заш буду здрави. Дзѣпоедни заградаре и зос шалѣтру лѣча хоре место, а на таке место вѣц мож и скорей дрѣвка садзиц.

Б.

— Як ше мож очувац од мухох? Учени людзе винашли, же лѣк проциво мухох е бѣлава фарба. Доказане е, же мухи лѣм ясну билу фарбу видза, а бѣлаву ѣх очи не бача. На били ствари ше хпаю, а бѣлави не рушаю, бо ѣх не видза. Прето на вѣлѣх шпитальох облаки и хѣжи на бѣлаво фарбя, так исте очка (скла) на облакох бѣлави кладу. У Аргентинѣ е закон, же тарговиц з маслом, сиром и млѣком муша мац на бѣлаво офарбени свойо дутяни.

— Жѣй, же би други бул цешлѣви, тѣди и на твой стол дойду отрошинки щѣсца.

Кратка история Епархѣй Крижовскей

и мѣна важнейших владыкох, котри благо дѣецеци особлѣво воздзвигли.*)

Року 1601-го бул в Загребу епископ католицки, шѣкецки, нѣки Петро Домитрович. Того отец бул грековосточней, але несоединеней церкви. Зато ше вон барз старал, же би народ, хтори у Хорватскей и Славонѣй жил у восточней церкви, шицок ше присоединел с Римску Церкву и Папу за свойого патриарха признал. — Бден монах, котрого народ восточней церкви барз любел и почитовал, именем

Симѣон Вратаня, тот свой народ поучел и навед, же ше соединел. Зато того монаха цар Фердинанд II. р. 1608-го за епископа препоручел, а папа Павел V. пошвѣцел го у Риму р. 1612-го и дал му титулу: епископ свидницки. Католицки пак владыка загребски Домитрович дал му од своѣх спайлукох вѣлки фалат, на котрим подзвигнути бул еден манастир именем Марча. Ту бивал Вратаня и одталѣ управял шицких унѣях по Хорватскей и Славонѣй аж до року 1735. зос своѣма наслѣдниками, од котрих е славни:

Павѣл Зорчич року 1671-го. Тот владыка купел за свойо власни пенѣжи в Загребу красну хѣжу од графа Патачича, котра хѣжа и нешка служи як семинария, у котрей ше младенци нашо за духовних готую. А року 1682. дал му краль Леополд спайлук Прибич, же би семинарию лѣгчейше отримовац и цо вещей младенцох воспитовал.

У тото време уж так вѣльо унѣях було, же помянути цар Леополд р. 1688. дѣя 30. марта за сримского унѣяцкого владыку именовац Раича, котрому бул наслѣдник Петро Любѣбратич Тотѣ двоѣ владыкове столовали у манастиру Опово. — До того часу краш-

*) Виняте зос парохнальней хроники Коцурскей, котру написал славни Коцурски парох Павѣло Вукич. — Рѣд.

„Мати Господа“.*)

*) Ище вше нам паметливи одпустово св. Места на Подкарпатской Руси: у Повчи, Биксаду... дзе у нашо побожни людзе ходзели поклоніи шс Матери Божей на Ёй чудотворних местах. На жалъ тоти чудотворни места нешка одцати од наших братох у Чехословацкей (монастир М. Повч остал Мадярскей). А руски народ научени почитовац и нацивльовац св. места во чести Богородици. То порозумел св. Отец Пий XI. папа римски и даровал монастиру оо. Василияних на гори Чернечей у Мукачеву тот стародавни и драгоцени образ Богородици, же би Вона вше бивала медзи руским народом.

Тот образ: Мати Господа походзи з Царгороду ище з року 1453. — Прешлого року припешени образ з Риму и зос вельким торжеством положени до церкви монастирскей на почитане вирником.

не квітла унія, бо готово шицок народ восточни по Хорватскей, Славоніи и Сриме признавал ше за грекокатоликох.

Але од як Серблі на позив цара Леополда р. 1692. из Сербіи до нашого царства под патриархом своїм Арсениєм Церноевич пришли, вигнали силою нашого владику Любибратича из Опова монастира, а их патриар Церноевич там зашеднул, а по тим мало по мало и народ без пастира свойого у Сриме пристал гу новому сербскому патриархови, охабел знов унию.

И не досц на тим, же сримских грекокатоликох одлудзели, але ше влапели нашого монастира Марча, и року 1739. дня 12. юния удерели зос силу на монастир и запалели го. (Монастир тот Марча 6 годзин далеко од Крижевцох). В тот исти дзень находзел ше тедишні владику с трома монахами у Загребу у семинариі, и як дочул, же Марча згорела, пошол на семинарски спаилук Прибич одкаль вирни еще народ управлял; волаш ше тот владику *Силвестер Иванович*.

Року 1751. владику бул именовани *Габор Палкович* Руснак з Горниці од Мункачова, котрому царица Мария Терезия место монастира Марчи дала спаилук при Крижевцох Пресеку, котри спаилук те раз уживаю 4 каноници нашо в Крижевцох.

По смерти Палковича р. 1758. постал владику *Василь Божицкович* (котри од 1743—1748 року бул предстойник руского монастира у Риму, котри ше вола Атанасианум). Тот бул славни епископ, вон дал семинарию нашу в Загребу еще красше оправиц; град у Шиду вон правел, а на спаилуку Ткалец, котри вон достал тиж дал красни здания оправиц, дзе є и поховани. Под тим Епископом Керестур и Коцур припадли ко Крижевскому Епископу року 1778-го. Тот исти владику зробел, да ше фундира и оснує плата за єдного викара т. є. наместника епископского на памяток кедишнього епископства нашого сримского (Опово монастир). Викар тот ма титулу „осечки“ и плата му 840 фр. стрибла, достоинство єст, як єдного каноника. Року 1870. постал викаром осечким препод. п. *Георгий Шовш*, Руснак родзени у Коцуре р. 1797. 6. августа. Плата тоти идзе из хорватского виро-законского фонду, якщо и подпори за отримоване младенцев у семинариі в Загребу.

Року 1794-го постал владику *Силвестер Бубанович*, под котрим, як уж спомнуто Шид с Руснацами населени. Еще царица Мария Терезия од р. 1760. одредзела, же би владику гр. католически свою столицу преложел во варош Крижевци, але тому многи противни були, па так мушели и Божицкович и Басташич свою диєцезу управляц зос спаилука Ткалец. — Цар Йосиф II. дал нашому владику вала Глоговницу с многима ливадами и лєсами. А цар Леополд

II. увел владика Бубановича до Крижевцох, р. 1801. приял и наме-сцел ше вон у теразнейшим дворе и церкви.

По смерти Бубановича, хтори умар р. 1810. юния 14-го постал владиком *Константин Станич*, барз просвищени и славни владика, котри епархию нашу спасол и зачувал, кед ю римокатолицки малярски архиепископ ягерски Фишер року 1812-го сцел претвориц лем на викарият, с котрим би бул управял даеден каноник...

Остатні 5 роки живота свойого р. 1825. спаднул владика Станич до чежкой хороти, и зато од того року до 1830-го управял епархию Гавриїл Смичиклас, котри из Керестура зо своей парохії на то од власти до Крижевцох послани бул. Еп. Станич умар 1830. року. За нїм именовал цар Франц I. за Крижевского владика *Копчаи Янка*, Руснака и пароха керестурского, котри на чудо каждому и самому царови — подзековал и остал парох у Керестуре. Потим пак именовал исти цар за владика *Гавриїла Смичикласа*, котри бул парох у Варадине, у Шиду и Керестуре, за котрого благосц керестурци старши и днешка приповедаю. Тот владика справел крашне двор и церков у Крижевцох. Под нїм р. 1846. именовани 4 каноници и за нїх 4 кра-сни хижи в Крижевцох оправени. Тоти каноници длужни у церкви катедралней служиц и епископу помагац у управяню епархії.

Теразнейши пр. Владика *Георгий Смичиклас*, котри из пароха варадинского постал каноник, именовани за владика р. 1857-го юния 4-го, а р. 1858. дня 21. марта пошвещени бул у Бейчу чрез покойного владика влаского униятского из Фогарашу (у Ерделю) именем Лемєня а писатель тей исторії (П. Вукич) тримал при тим швещеню швичку як клерик бейчки у нашей церкви св. Варвари. Шведкове були двоє епископи латински німецки и теразнейши наш руски архи-епископ во Львовє Осиф Сембратович.

Из тей исторії видно, же наша грк. епархия постої уж од р. 1608., же ше водала с початку „свидницка“, а управяна була из Манастира Марчи; а як тота згорела управяли ю из Прибичу (спайлук епископски и семинарї), затим из спайлука Пресеки (Палкович епископ), а по тим управяли ю из спайлука Ткаца (Божичкович и Ба-сташич). А аж вецка достала наша епархия имя „крижевска“ и цер-ков и двор во Крижевцу, кралевским варошу (1801. р.). — Надалей видзимє то, же Серблі у Бачкей населели р. 1692., Руснаци р. 1746., и швабски валали аж потим 1760. и як чуєме нашо Руснаци и Сер-блї учели их набивац хижи и орац. — Далей видно, же Руснаци лем од р. 1778, спадаю под крижевского владика, цо велька є благодать и щесце, бо маю священников свойого языка и обряда а и свойо дзеци у семинарії в Загребу за священников можу дац виучиц...

Вшелїячина.

Курєне догану и уживанє кафи.

Кажди доганьош и уживатель кафи добре зна, же му уживанє тих непотребних розривкох не лем здравю (шерцу), але особено ки-шенки чкодзи. Випатра, же и людзе як дзеци: заказана и чкодліва овоц найсладша им. Чуйме историю тих ужиткох.

Кафа походзи зос країни Абисинії. Ю винашли коло 1400 року. Приповедаю, же тамошні пастирє збачели як їх кози весело скакаю кед едза плод зос едного черяка. Потим и вони едли с того плоду и попачело ше їм. У Адєну перше почали кафу пиц а отамаль ю дервиши принесли до Меки. У Каиру першу кафану отворели 1511. р. Араб-ляне осетели, же од кафи яснейше думаю, живше чувствую и сладше бешедую. Прето назвали кафани „школа мудросци“ и „доми спознаня.“

Але власци не так думали. Султан строго заказовал уживанє кафи, а лікаре виявели, же кафа барз чкодліва и пророковали, же на дзєнь страшного суду тоти цо кафу пили станю зос гробох чарни як саза на дну шольки. Да зачува народ од тей порядки, султан ище строже заказал уживанє кафи. Мехи с кафу руцани до рикох а лю-дзом, котри ипак преступїовали тот розказ одрезовали носи, зашивали їх до мехох и до рикох руцали. Аж цар Сулейман Вельки зніщел тот заказ. Можебуц и сам уживал тот напой.

Коло 1600. р. принесли кафу Млетчанє до Италиї а пейдзєшат роки по тим пришла и до Французкей жеми и до Енглескей. Вшадзи з вельку борбу була заведзєна до уживаня.

Недавно правоцели ше медзи собу уживателє кафи и уживателє чая. Едни глашєли, же кафа нечкодліви напиток, а чай же прави отров; противніки твердзєли обратно.

Шведски краль Густав III. на необични способ ришел тот во-прос: Два брата, двойнята, котри пре убийство осудзєни були на шмерц умрец мали не на шибенїци, але од кафи и чаю. Були обидвомє еднєк мощни. Каждого дня мушел еден вельку порцию кафи випиц а други чаю. Лікаре провадзєли, хтори ше од тих двох перши похори и пода. Преходзєли тижні, мєшаци и роки. Еден профєсор лікар умар а краля забили, а осудзєни на шмерц обидвомє у цємніци и далєй жили и задовольно каждого дня пили свойо порції кафи и чаю. На концу проба ше оконьчєла на хасєн кафи, бо перши умар тот цо чай пил — у осємдзєшат и трєцим року живота!

Доган з давна походзи. Историки думаю, же стари Римяне ку-рєли, праве не доган, але койяки пахняци и опойни трави палєли и їх дим удиховали до сєбе.

Сигурно мож твердзиц, же давни жителе Америки уживали доган ище у часу Римлянох. Кед винашли Америку, винашли и доган. Перши путешественіки кед ше отамаль дому врацели пишно курели пипки на улїцох. Уживане догану на фришко ше розширело по цалей Европи од Италиї до Русії.

Енглезки и руски владаре строго заказовали курене, а турски султан Мурат V. розказал, же би шицким, котри ипак куриц буду главу одрубали.

Шицки заказованя не помагали (якцо и нешка уживане алко-гола у Америки), бо людзе покрадзме вше вецей курели. На концу шицки держави збачели кельо би доходу од куреня уберац могли, зотарли шицки закази о догану, але зато наруцали на доган вельки порції (монополь), од котрих каждая держава вельо милийони достава.

На жаль нешка уж тота отровна рошліна так розпространена, же куря не лем старши людзе, але мали крегки дзеци, мали школяре и тровя себе здраве с тим отровом. Каждый розумни оец и старатель дзедох строго меркуе, же би тота чкодліва страц не заражала нашу младеж.

Б.

Чловеково хемичне зложене.

З яких часцох цело чловеке зложене то уж точно пренайдзене. Тисяч кури вайца од прилики тото исте маю у себе, цо и одросли чловеке. Чловеки организм ма у себе 10 кили угльовой кислоти. Железа ма чловеке у себе тельо, же би ше с того могол направиц еден гвозд до подкови. Фосфоровей матерії тельо ма, же би ше з ней могло 800.000 фалати ширки направиц, а тота материя довольна да ше з ню 500 людзе отрова. Зос чловекей масци могло би ше 60 швички зляц. Найвецей маме у себе води — коло 40 литри, т. е. од шицкей чежини цела 53%. Чловеке цело ма коло 200 меньше-векши косци. Хемичне зложене цела чловекого таке: води: 64%; бильку: 20%; масци: 10%; минеральни матерії: 5%; цукру: 1%.

Цеплота цела чловекого: Порядочна (обична) цеплота 36·8 (градуси Целсия); малей горучки 37·5; велькей горучки 38·1—38·5; найвисшей горучки 40—41.

Од 41. граду горучка є знак блїзкей шмерци. Найнізшу цеплоту до тераз пренаїшли 33 гр. а найвисшу 44·7 гр.

Одросли людзи диhaю 18—20 раз у минути, мали дзеци 40—70 раз.

Висина и чежина чловека: Висина еднорочного дзеца є 69·8 сантиметри, чежина 9 килограми.

2 рочного	79·1	цнтм.	11—	клгр.
3	86·4	„	12·5	„
4	92·7	„	14—	„

5 рочного	98·7	цнтм.	15·9	клгр.
6	104·6	„	17·8	„
7	110·4	„	19·7	„
8	116·2	„	21·6	„
9	121·8	„	23·5	„
10	127·3	„	25·2	„
20	167·0	„	59·5	„
25	168·2	„	66·2	„
30	168·6	„	66—	„
40	168·6	„	67—	„
50	168·6	„	—	„
60	167·6	„	—	„
70	166—	„	—	„
80	163·6	„	—	„
90	161—	„	—	„

Кельо маю у себе води поедини едла: яблуко 82%; ягоди 90, огурки 95, млеко 87, кромпля 75, вайцо 75, мука 12, кель 90, желе-ни грацок 94, келераб 89, ретква 88, червена цвикла 87, целер 81, шпарга 91, ипенат 93, цибуля 86, анапас 84, гриби (печурки) 90, шалата 93 проценти.

Вельки америцки вароши.

Соединени Америцки держави маю 115 милийони жительох, од котрих 1/2 жие у 18 вельких варошох, котри каждый числі вецей як 400.000 души. Кед гу тому приложиме стредні и меньши вароши обачиме, же жителе Соедин. Амер. Державох 55% жию у варошох и лем 45% жителе земледїлци. У найновше време барз нагло наросли даскельо вароши як н. пр. Детроит и Клевеланд. Тому напредованю причина су фабрики автомобилох и досельоване страних. Число жительох у 18 америцких вельких варошох по списованю р. 1925. таке: Нюйорк 6,100.000, Чикаго 2 мил. 95.000, Филадельфия 1,980.000, Детроит 1,240.000, Клевеланд 936.000, Ст. Луи 820.000, Балтиморе 800.000, Бостон 780.000, Лос Ангелос 750.000, Питсбург 630.000, Сан Франциско 550.000, Буфало 540.000, Милваукс 509.000, Вашингтон 500.000, Неварк 460.000, Минеаполис 425.000, Ну Орлеанс 414.000, Цинцинати 410.000 жительох.

100 рочни ювильей плуга.

Прешлей яри у марту мешацу славели 100 рочни ювильей плуга у Прагу. Тельо роки прешло як двома Чехи Франтишек и Вацлав Веверка видумали перши железни плуг и на нїм пред шведками орали. Таки плуг на фришко почали употреблювац по цалей Ческей и Моравскей а потим у Немецкей и цалим шведе.

Мидліна, саза, гар и крєв зос домашніх животиньох.

То шицко добри и хасновити гной, то треба шицко похасновац, не треба даремно вилівац, висиповац по драже. Мидліна барз добра за заградку, бо вона не лєм жем карми, але унічтожи вшеліяки шкодліви хробачки у жеми, хтори на яр барз знаю буд опасни желєней рошліни.

Так исто треба похасновац сазу и гар треба розсиповац на громадках през жиму, бо под нїм жем остане модна и зос лугом ше добре премиша, бо луг чкодзи вшеліяким филоксеровим хробачком.

Особено древени гар найбаржей зна хасновац овоцовим древком цибулі и стручовим нашеньом, бо його луг убива, цо ше находза у жеми хробачки, хтори повдза в леце зос древох лісточки.

Саза найбаржей є хасновита за квеце и гоч за яки квіточки. Дзе зос сазу було посипане, там красни буйни квітки квітню.

Крєв зос воду помишана барз хаснує слабей жеми, бо од ней замощнее и вида красни и буйни рошліни.

Так кажди поедини газда може през жиму назберац и загноїц свою заградку.

Янко Будиньски.

Найвекши варош на швету.

Статистика о найвекшим варошу Америки Ньюорку слїдующе гутори:

У Ньюорку жию шейсц миллиони людзе. Жем на хторей збудовани варош виноши 3125 квадратни гектари (1 гектар = 10.000 квадр. метри). Треца часц билих людзох су доселєнїки. Там заступани шицки народи, бо єст 516.000 Жидох, 325.000 Енглезох и Ирцох, 322.000 Талиянох, 258.000 Немцох и т. д. Од странцох найменей єст Албанцох, бо їх там лєм сто єст. Жителе, котри ше народзели од населєних родитєльох єст 946.000 Жиди, 897.000 Англичани и Ирци, 690.000 Немци, 603.000 Талияне и т. д. Гу тому треба додац 150.000 Нєгрох и исто тєльо Хинєзох.

По занятію (званію) єст там: 10.000 театралцох; 8000 малярох; 14.000 банкархох; 19.000 бритвархох; 50.000 шоферхох; 11.500 судийох и адвокатох; 11.700 полицає; 10.000 хотелских кєлнерох; 10.000 лїкарох (дохторох); 15.000 музикантох; 119.000 тарговинских калфох; 3300 учительох и учительки; 4000 священїкох; 80.000 стенографох и писарох.

У Ньюорку виходза найвекши новини. Папер котри ше на то потроши кошта рочно 200 миллиони долари. У друкарньох робя 40.000 роботнїци.

Ньюорк є найвекши финанцийски варош. У прешлим року на ньюоршкей берзи бул промет 214 миллиарди долари, цо би по нашим пенєжу винєсло 120 трилиони и 910 миллиарди динари.

Мери и ваги.

Мери за длужину:

1 километр	= 1000 метери
1 метер	= 10 дециметри
1 дециметр	= 10 центиметри
1 центиметер	= 10 миллиметри

Мери за текуци:

1 гектолитер	= 100 литри
1 литра	= 10 децилитри
1 децилитер	= 10 центилитри
1 центилитер	= 10 миллилитри

Мери за поверхносц:

Мадярски голт	= 1200 кв. вата
Катастрални „	= 1600 „ „
Ланц	= 2000 „ „
Гектар (ha)	= 10.000 кв. метр.

Ваги:

1 тонна	= 10 метерценти
1 метерцент	= 100 килограми
1 килограм	= 100 декаграми
1 декаграм	= 10 грами
1 грам	= 10 дециграми
1 дециграм	= 10 центиграми
1 центиграм	= 10 миллиграми
1 фунт	= 56 декаграми

Бейчки ват ма 6 стопи (шухи);
1 стопа 12 пальци (цоли); 1 палец 12''; 1'' = 12''' . Єден ват ма 1 метер 89½ цмтр.

— Перши поцилуй и перша позауха — до шмерци ше памєта.

Шмихи.

Трафєла коса на каєнь.

Иван Бобко бул не гоч яки чловец. Раз ше му трафєло, же вєзол на чамцу през брудну рїку якогаш безвирца — мудерца. Мудерєц сцєл ше вихвалїц пред Бобком зос своєю мудросцу па ше го пита: Знає ви свату, цо то философия? — Не, гвари Бобко. — О, кєд так, тєди ви страцєли штварцину своєго живота. А можебуц знає цо то геология? — Не, гвари сват. — Ей, тєди ви страцєли половину своєго живота. Але можебуц знає дацо о астрономїи? — Анї то, панє. — Но, кєд так, тєди сцє утрацєли три штварцини своєго живота. Але оздаль лєм знає... — Ищє не доконьчєл ше питац, а чамєц ше нараз преврацєл и обидвомє спадли до води. Тєраз Бобко зос шмихом почал своєю мудросц. — А знає ви панє плївац? — Не, одповєд прєстрашєни мудерєц. — Га, кєд так, тєди ви, панє, нараз утрацєли цали свой живот. — Кєд ше пан уж надосц води напил и трєсол як єшенєске лїсцє, Бобко му гвари: — Ви ми, панє, охабєли

лем одну часц мойого живота прето, же я не знал тоті три вашо слова, а то я видзим, же ви тиж ніч не знаце, бо ані з води висц не знаце. Але я вам даруем цали живот. — Хвацел пана за чулку и вируцел на брег. (Благовистник).

Меней од ніч.

— Цо то меней од ніч? — То кед паноцец ніч не достане за ховане, а дзияк од того половку.

Скупи шваб.

— Пришол жобрак до шваба, а вон скричи на нь го: то уж одвише, ти уж шести нешка ту. — Жобрак: Видзим, же и гевти пейцме тельо достали од вас як и я, — обрацел ше, та пошол.

Милосердносц.

Хлапец: Мамо, ту на драже кричи еден человек, пита динар.

Мац: похвалі хлапца, да му динар и пита ше го, чом кричи?

Хлапец: цукру предава, та кричи.

И с грозна мож вино правиц.

Стари жид, торговец з вином, умераюци завола свойого сина гу посцелі та му шепта: Слухай, сину, виволам ци одну вельку тайну: запаметай себе, же и с грозна мож вино правиц!

Кому о чим.

Жида торговца на смертельней посцелі обколели жена и дзеци. Хори ше пита: Саро, жено моя, дзе ши? — Ту сом, мили товарищу, одповеда жена. — А ти сину Ицик, Самуил, Мойсей... дзивка Ре-века... — Кажде одповеда: гу сом, мили апо. — На то ше хори випросци и скричи: А хто же у дутяну?

Бекше од чуда.

Розгваряю ше двома о длуству, а еден гвари:

— Но, то, ми наисце чудо, як можу мирно спац людзе, котри вельо дружни!

— То ніяке чудо. Але мне чудо то, як може мирно спац тот цо му я длужен, кед добре зна, же одомне ніч не достане — одповед други.

Магарци.

Оцец и син у полю одпочивали. Хлапец збачи овци, при ніх магарицу и пуле як пашу, а магарец лежал у трави. Хлапец ше пита отца:

— Патьде, оцец, там пуле.

— Гей!

— А цо му гевто? и указуе на магарицу.

— То му мац.

— А гевто там?

— То му оец.

— Поведце ми, оец чи ше и магарци женя?

— Гей, сину, и то лем магарци — одповед смутно оец.

На воденіци.

— Чи ши винял ушур зос того меха? — питал ше воденічар свойого слугу.

— Гей.

— А чи то видзел параст?

— Не.

— А теди мушии виняц ише раз, — и на його очи, — най видзи, же зме не вжали вецей як нам спада.

У суду.

Судия пита ше шведка: Чи вам обвинени Иван Гук обецал дацо? — Шведок: Так, пан судия. — Судия: А цо обецал? — Шведок: Вон ми обецал добре витрепац мой хрибет, кед на нього будзем швечиц!

У кузнї.

Пришол циган до кузнї. Коваль винял горуцу подкову и приложел циганови под нос. Шицки цо то видзели шмеяли ше, а циган гвари: Но, я и поліжем, кед ми даце динар. Хтошка розумел, же циган железо поліже, винял и дал циганови динар. Циган вжал динар, облізал го, положел до кишеньки и шмеял ше, же ше му удало спревесц других.

Не мог хижу познац.

Газда Митро и до тераз приходзел часто пияни коло полноци дому. Але хижу свою вше познал и вошол до ней.

Тей ноци стал цалу годзину пред свою хижу, махал с главу и лем гуторел: О! О! О!

Хтошка наишол на нь го та го пита цо ту роби.

„Та ето глядам свою хижу, а не можем ю найсц“.

„Та то ваша хижка цо пред ню стоїце“.

„Наисце!“ скричи газда Митро зачудовано. „Даклем то вона! Е дабоме, ша я вшера преписал хижу на жену, — па сигурно прето ю не можем познац“.

Зос суду.

— Ти пререзал кишеньку панови Н. Н., украд ши му бутелар и у нїм еден динар. Чи ше не ганьбиш, же ши то зробел?

— Прецо да ше ганьбим, пан судия. Най ше ганьби вон, вон чловек пан, па лем еден динар ма у кишенки.

Невозможно.

У едним валале полицаї шедзи нескоро вноци у карчми и по мали пив. На то придзе други полицаї и скричи:

— Е, цимбора! Ти през бриги ту шедзиш и мирно випиваш погари, а ту на улїци можу шицко покраднуц.

— И, но, як можеш так гуториц, хто би краднул, ша обидвومه зме ту, — умирел го тот.

Зос школи.

— Яки хасен маме од гуски, но Мориц?

— Од гуски модлїм... од гуски... модлїм доставаме масц, модлїм... печинки... шкварки.

— Но, но, далей, тото цо главне, главне.

— И модлїм... и...

— Но, цо маце дома у поспелї?

— Блощици, модлїм...

Театер у кухнї.

Панї вдова трима миску с парадичами у руках, а вон клекнул пред ню, зложел руки и гутори:

— Персидо! Ангелу! Змилуй ше и попатри на мнє! У твоїх руках мойо шерцо!

— Та идз до триста катох, оздаль твое шерцо не зос парадичох — одповедла му вона.

— Спанє то предмирие у борби за живот.

Шмишне.

(Позб. М. Ч.)

— Офицер регрутови: Цо би ти Морткович зробел, кед би це у часу войны кулька потрафела?

Регрут: Явам покорно, пан офицер, я би ше виврацел.

— Палко: Дїду, придце, поможе нам вицагнуц здохнуту кобулу. Оцец гварел, кед и ваша здехне, та вам и вони помочи приду.

— Прецо у вас власи шиви а брада чарна? — пита ше Василь Прокопа.

— Бо власи старши од бради 20 роки.

*

— П. дзияк! Прецо ваша фамилия плаче?

— Дзияк: Та не можеме шицки шпивац.

*

— Писала ми моя шестра — приповедал Розумни, — же ше їм народзело дзецко, а не писала чи хлапец чи дзивче, та тераз не знам чи я уйко (бачи) чи тетка (нина).

*

— Кед ишли бруги з гушлями на свадзбу, гушлї гуторели: Будземе есц, будземе пиц, будземе ше вешелїц. — А бруги мурчали: Кед Бог да, кед Бог да. — Врацаю ше зос свадзби а гушлї гуторя: Не едли зме, не пили зме, не едли зме, не пили зме. А бруги мурча: Гварел я, гварел я.

*

— Як ше ремесельники розгваряю:

Коваль гвари: „Кед да Бог ляду, та ше напиє коваль меду,“ — бо будзе конї ковац и зароби пенежи.

Чижмар гвари: „Кед прейдзе шнїг з дижджом, теди ти до мене придзеш с плачом, же бим ци чижми поплатал.“

А кушнїр гвари: „Кед задує заверуха (буря), теди пожада хлоп шапку и кожуха.“

*

— Судия пита ше шведка: Чи ви видзели як пес Иванов покусал швиню Петрову? — Шведок: Видзел. — Судия: А як то було? — Шведок: То так було, пан судия стої як би тот пес, панї судейка з панамі, як швиня з прашатми, а я як да сом арендаш...

*

— На госцини госци пошедали за стол, на столу месо, а газда понукує: берце, госци, берце! Режце себе печинки, одкрайце себе шерцо!

*

— Пан влапел злодїя и кричи: Чекай ти нещестни, научим це я краднуц.

А чи ви пане то знаце? — пита ше злодїй.

*

— Питал ше Українец Москальови: Кеди у вас Великдень (Велька Ноц)?

— Та, гвари Москаль, великдень у Петровим посту.

— А кеди у вас Воскресене?

— У нас каждой недзелі воскресене. — И стим ше розишли и не порозумели.

*

— Кед сще, же бим вас виратовал, — гуторел адвокат обвиненому, — теди ми мушице чисту правду повесц, а циганіц уж я будзем за вас.

*

— Бул чловек на госцини и затримал ше там аж три дні. Тредого дня, як станул рано, гвари дзecom: — Но дайце ми води, найліцо умием. А дзеци гваря: А чи ви, бачи, маце ліцо? — А прецо бим не мал? Мам. — Кед би сце го мали, та би сце не шедзели три дні на госцини!

*

— Но Митру, цо маме робиц, кед жобрак придзе до нашого обисца? — пита ше священник школяра.

— На сам предз мушиме мерковац, же би жобрак дацо не украд — одповед школяр.

*

— Судия: Цо вам гварел обвинени?

— Чловек: Назвал ме ослом, дурним, бараном, а можем то потвердзиц зос пришагу, же то правда.

*

— Судия. Як випатрал тот злодій?

— Шведок: Так високи, а худи як птица, баж здабал на пана судию.

*

— Циган гу земледілцови: Кельо у нього роботи: Я, гвари, мушим дуч, козац, вше робиц, на пияц ношиц, хлеб куповац, дзеци ховац!... А ти цо маш? Ор, мель, едз!

*

— Стал циган пред шатром, а жима була моцна. През дзень намарзли ше добре шицки и циган и циганка и циганчата. Приходзи ноц, треба легац спац, а циган зос зубами шкрегочи и гвари: И мне жимно, а як вам дзеци?! Дзеци до плачу, а циган теди: Легайце, дзеци, на мне, най я змаржнем!

— Кед придзеш до цудзей держави, дознавай ше перше: цо заказано.

З а п и с н и к

главней рочней схацки Р. Н. П. Д. отриманей у Дюрдьове,
дня 22. септембра 1926. р.

Председатель мистного одбору Р. Н. П. Д. п. Михаил Балінт привитуе засидание и придава слово председателю Р. Н. П. Д. о. Михайлу Мудрому.

I. У своей бешеди випомина председатель радосц, же ше у новом руским валале Дюрдьове отримув по перни раз главна схацка русской Просвिति. Гутори о важносци просвити за наш народ. Конституце, же ше интерес за дружтво у прешлим року зменьшел и поволуе шицких, да робя и да ше стараю за напредоване русской просвити. Так исто мушиме ше шицки баржей старац за „Руски Новини“ охабяц їх, але предплацовац и порядочно плациц предплату.

За оверовене записника тей главней схацки избрани: Михаил Рамач, Янко Ерделі, Янко Пленчак и Андрей Киш, шицки з Дюрдьова.

II. П. Михайло Рамач, студент права чита свойо преподаване „О писменосци“. Виклада розвиток людскей култури и наглашуе важносци писма и кніжки у тим розвитку. Гутори о окремих значеню кніжки за нас. Лем писменосц и зос ню звязана просвищеносц да нам моц, да ше як народ отримаме и напредуеме.

III. Тайник о. Михайло Фирак дава увидомене о дійствованю Р. Н. П. Д. од лоньскей главней схацки. Найвещей труду мал Одбор Дружтва з „Рускими Новинами“. Вони ограничени на узки круг читательох и лем теди ше годни отримац, кед їх каждая руска хижка предплати. Спомина нове видане Читанки за III. и IV. кл. и Буквара. Дружтво ступело у звязь з „Просвиту“ у Львові и Ужгороду. Членох ма Дружтво вше ише премало и у остатнім часу мало приходзи нових. Поволуе шицких Русиных, да ше удружа до Р. Н. П. Д-а.

IV. Касир п. О. Фа дава увидомене о станю каси. У прешлим року мало дружтво 81.489 Д. приходу, а 54.724 Д. розходу. Главни видатки були на друковане школских кніжкох и календара. Дарункох мало Дружтво у тим часу 11.058 Дин. Шицкого маецку ма Р. Н. П. Д. 241.153 Дин.

V. О. Дюра Биндас преподаване о важносци интелігенції за наш народ. Ми не знаме свою интелігенцію ценіц и поштовац, а без интелігенції, без учених преднякох не годни зме ше розвивац. Старац ше мушиме за наших студентох, тих наших будущих народних проводникох. — Предлага два резолюції: I. Р. Н. П. Д. наймага, кельо може, материяльно русских студентох. — Приятно. II. Поволую ше шицки руски школяре, да ше организую до Союзу Руских

Студентох и да уж на рок отримаю свою схадку (евентуално у Коцуре). — Приято.

Евентуалія: О. Биндас предлага, же би Р. Н. П. Д. розписало даскельо награди за найлепши статі до „Руского Календара“ и „Р. Новинох“. — Приято з тим, же Одбор будзе одредзовац, котри ше статі награда.

Редактор о. Павич поволає нешколованих людзох, земледільцох, най цо вецей дописую до „Руских Новинох“, особено о своїх локальних стварох.

На остатку ше одредзує, же ше слідуюча главна схадка Р. Н. П. Д. отрима на рок у Шиду.

По одшпиваню рускей гимни „Я Русин бул...“ и многолітствию крало председатель закончує главну схадку.

У Дюрдьове, 22. септембра 1926.

Михайло Фирак,
писмоводитель.

Михаил Мудри,
председатель.

— Хасен и чкода (губа) не тирваю дługi час; а чесь лебо ганьба тирваю и тисячи роки.

Діло Рускей Просвити

Бешеда председателя О. М. Мудрого на гл. собранию у Дюрдьове

Діло Рускей Народ. Просвити започали зме пред седем роками, а од теди — слава Богу — и народней енергії — не претаргли зме роботу анї на час.

Престац дївствовац або робиц на полю народней Просвити, значело би морално умрец.

Народ, котри нема националней Просвити, рахує ше гу мертвим народом.

Розуми ше само по себе, же ми, Русини, не сцеме остац запрепасцени — мертви народ.

Ми сцеме жиц и напредовац!

Жиц и напредовац не мож без Просвити.

Дзе раз Просвита корень пуци, там кончини нет, бо живи народ вше сче мац и свою кнїжку и свою новинку, и свой календар, и свой писеник, и свою школу, и свою читальню, и свою касу кажде заведение, цо є потребне за щешліви и радосни живот у колу напредних народох.

Прето, док жиє Русини, треба да жиє и нашо просвитне Дружтво, котре ше стара за тот ціль.

Р. Н. П. Д. шири медзи нашим народом на нашим милим мацеринским язикю зос ділом и словом праву народну руску просвиту у християнским духу, як цо су и нашо шерца и души руски и християнски.

Тот програм старало ше Р. Н. П. Д. през седем роки од свойого початку найточнейше виполнювац. Воно у тим кратким времену видало за нашо любї руски чада уж по двараз Руску Азбуку, по двараз Руску Читанку. За одрасли и млади друковали зме седем Руски Календари, вецка катакиси и граматику и забавну кнїжочку Єфтайова Дзивка.

Уж блізько два роки тому, як видаваме за наш народ „Руски Новини“.

Же то красна, потребна и хасновита робота, то треба да припозна кажди свидоми Русин.

Можеме пред каждим имело повесц, же така красна робота од такого малого Дружтва заслужує кажду похвалу.

През тоти седем мали рочки, кельо ше руски людзе науживали красней поуки и забави, кельо ше поцешели у своей рускей бешеди, кельо ше утвердзели у своей християнскей правди и утвердзели у своей народней волї — то єдини Г. Бог зна!!

Ми свидоми, же то була красна прешлосц.

За будучносц ше готую церковни и народни писні и Страсти Христово а далей, як Бог поможе!

У пятим року свойого постанку по вельких приправах и роботох и трудов почало дружтво видавац „Руски Новини“.

Тим крочайом остварени бул єден медзи головним цїлями програму його. Руски Новини — перши раз видати за живота нашого народу! Яке вельке слово!!

Посцигли зме того без чого не жиє анї єден просвищени народ на тим швецѣ. То є насушни хлеб просвищеного народу.

Модерни, днешні чловек не годзен жиц и напредовац без своїх новинох. Новини су його гарло и плюца, на хтори вон диха и жиє.

И ми осетели сладосц, цо то значи мац свойо народни новини.

Просвита єст чадо цалого руского народу у Югославії. Ми длужни буц твардо прешвечени, же наш руски язик, нашу руску народносц, нашу Церкву и виру, не будзе анї єдна политическа партия бранїц и чувац и воспитовац, лєм ми сами. У тим мушїме буц шицки зложни и у єдним колу. Политически справи су на волю каждому.

Чесне Собрание!

Ту є час, да укажеме, чи зме годни наставиц нашу започату роботу.

Тераз ище у кратким времену муша претплатници Руских Новиных зашведочиц, чи сцу, да новини и далей виходза, чи да престаню пре их недзбалство.

Яка би то була утрата, то ше аж векка осети. Пустош и зармуктк шлідовав би их престанок. Тото би хибело у народним жиwoце, цо би ше з нова мушело започинац. А чи не лепше започате отримац, як з нова започимац!? А чи би нас нашо потомки не прекліняли, же зме на нїх здридели и зохабели тото, цо зме сами започали. И то мушине твардо вериц, же зме од тераз не годни мирно без новинкох руских жиц!

Прето не даїме препаднуц нашим Руским Новином.

Кажди член Просвити най будзе претплатник Р. Н. и най випольное точно свою длужносц спрам их, як цо випольное и спрам цудзих, цо их себе наручи и чита.

Теди нам Просвита будзе квитнуц, роснуц и напредовац, а зосню будземе и ми на нашо шесце и задовольство.

Дійствованє Р. Н. П. Дружтва

од 23/V. 1925. до 22/IX. 1926. р.

Од лоньскей рочней главней схадзки Р. Н. П. Д., цо ше отримала у Руским Керестуре 23. мая и на котрей бул з маду пременку наново избрани стари одбор дружтва ишол живот у дружтве звичайним током. Вельких, за дружтво надзвичайно важних подійох не було.

1) Главне старанє мал Одбор за „Руски Новини“. У неїкайшне време, опщей финанцияльней и господарскей кризи, незвичайно чежко видавац новини, котри ше спераю лем на предплатнікох и нїяких иньших фондох не маю. Гу тому ище и круг читательох и предплатнікох наших новиных барз узки и ограничени. Ми не можеме пошириц їх медзи Русинами у Босни и Славонїї, бо вони не гуторя нашим язиком, так исто не можеме пошириц їх на Горнійци, бо народ там и худобни и заостати, а на остатку велькей векшини Русинох на Горнійци су нашо новини цудзи змислу.

И так нашо новини можу раховац лем на тих 20.000 Русинох у Бачкей и Сриме. Зато вони не можу мац велького числа претплатнікох, зато муша буц драгши од других новиных, цо маю езри и езри претплатнікох и зато буду вони вше просвити задавац найвещей бриги и стараня.

Тим баржей муши кажди Русин зос Бачкей и Сриму подпомагац Р. Н., кажда руска хижа длужна їх претплатиц, бо вони наша народна чесц и слава. Одбор не сановал труду и шицко зробел, да ше „Р. Н.“ поставя на моцни ноги. А коло новиных єст вельо роботи и члени одбора коньчели шицко за дармо.

На жель ище влонї нашли ше даскельо людзе (коло 70) цо нараз почали отказовац „Р. Н.“, врацали їх назад, а анї не поведли причину, прецо їх несцу. Ту мушело буц якешик непорозумине, якашик интрига, легко же и з политичну барву. Але нашо новини су неполитични, не заступаю анї єдну странку, вони служба лем рускей народней просвити и то у християнским духу.

Одбор Р. Н. П. Д. з больом патрел, як нашо людзе без оправданей причини охабяю Р. Н. и тим подкопую їх екзистенцию. Але маме надїю, же ше тим людзом неодлуга отворя очи и вони увидза, же не добре поробели. Увидза, же незгода то наша шмерц, бо и так зме мали и слаби.

Затераз Р. Н. стоя досц добре. Маю коло 800 претплатникох, а окрем того ше у Керестуре вше преда у колпортажи 80—120 прим. Кед Бог да, же добре рок законьчимо и же шицки на време уплаца свою предплату, буду Р. Н. на рок и дакус туньши и теди озда не будзе рускей хижки без Руских Новиных.

2) Вельо труду мал одбор з одобренєм Читанки за III. и IV. кл. Ствар ше у министерїї цагла вецей як рок, пошло уж було даскельо молби, ишла и депутация до Београду и наостатку була Читанка одобрена за прешли и за тот школски рок. Родителє ю тераз длужни розкупиц за своєю дзеци, же би вона не лежала дармо у магазину, бо у ней уложени вельки пенєж. — Так исто видано у тим часу друге виданє Буквара.

3) Патраци, як наш народ вше баржей забува своєю народни шпиванки и прима цудзи, одлучел Одбор видац у єдним зборнїку найкрасши руски народни писнї. До нового року маю вони висц, кед лем шицки буду позберани и так Р. Н. П. Д. заш зроби вельку вислугу рускому народу, же му да до рукох його писнї. Най Русин лем по руски шпива.

4) Прешлорочни календар бул вельки и крашне ушорени. Розпредани є цалком и то доказ, як го народ ценї и любї гоч є драгши од других. Того року будзе и дакус туньши.

5) Того року ступело Р. Н. П. Д. у звязь з руску просвиту у Львовє и Ужгородї. Меняме ше зос нашим виданями и учиме ше єдни од других, як треба цо успишнейше провадзиц просвитну роботу. А тамти Просвити су векши и вельо старши, особено Львовска, па ми можеме од нїх вельо научиц.

6) Гоч знаме, же можеме раховац лем на ограничене число членох, ипак требало би, да маме вещей членох почесних (по 1000 Д.), I. (по 500 Д.) и II. кл. (по 100 Д.), же би так нашо Дружтво мало векши стални фонд. Исто так треба, да ше при каждой нагоди (забава, бал, представа, и сл.) спомнеме нашого Дружтва и да збераме йому. Так подпомагаю шицки народи свойо просвитни институції, так мушине робиц и ми.

Кажди Русин вше най памета, же Р. Н. П. Д. ест Дружтво шицких Русинох, вопо нас шицких водзи гу просвити и напредованю и зато воно може успишно развивац лем зос взаїмну подпору шицких Русинох у Бачкей и Сриме. Ніхто ше нешме од нашей Присвити одцаговац, а розуми ше, же не человек и не Русин би бул тот, котри би ей спел начкодзиц, подкопац ей любов и поштоване, цо го вона у нашим народзе уж ма.

Просвитне Дружтво є власносц нас шицких и од шицких нас одвисно, яки будзе его дальши живот. Зато ше зберайме шицки коло нашей просвити, бо у ней наша чесц и слава и наша будучносц.

о. М. Фирак, тайнік.

Именик членох

Руского Народного Просвитного Дружтва.

(Составел II. касир дружтва: Осиф Фа).

У календару 1926. року було соопщено именик и статистици шицких тих членох, цо ше до теди явели за членох Р. Н. П. Д.; а тераз явяме нових членох и тих цо преступели за висшого члена.

Як видзиме и того року ше явели нови члени и надаме ше, же и тоти цо су ище не члени Р. Н. П. Д. же ше упишу за членох, бо треба да зме шицки Руснаци члени як стари так млади того дружтва.

На концу именика маме составену статистику, хтора нам точно указує як ше шири и у якей количини од початку до тераз дружтво.

Почестни члени:

Текуше число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	650	Антон Сакач	Кантон, Охио (Амер.)	1100	—
2	657	Дружтво Благей шмерци . . .	Р. Керестур	1000	—

Утемелітельни члени I. класи:

Текуше число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	53	Даница Лабон, учит. була II. класи	Миклошевци	500	—

Утемелітельни члени II. класи:

Текуше число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	630	Михал Арваї	Ст. Вербас	100	—
2	635	Анка Биндас, учит.	Руски Керестур	100	—
3	632	Иля Гирйовати 888	" "	100	—
4	638	Яким Ковач, колесар	" "	100	—
5	633	Яким Колесар, дзияк	Бачинци	100	—
6	645	Митро Лендер	Петровци	100	—
7	641	Никола Макаї	Дюрдьов	100	—
8	643	Никола Мигальовски	" "	100	—
9	631	Андри Надь	Ст. Вербас	100	—
10	646	Олга Надь	Руски Керестур	100	—
11	642	Евген Орос	Дюрдьов	100	—
12	644	Михал Рамач	" "	100	—
13	637	Мафтей Сабадон	Андрияшеви	100	—
14	639	Василь Сивч	Пишкоровци	100	—
15	634	О. Михаил Фирак, капелан . . .	Руски Керестур	100	—
16	640	Михал Хромиш	Дюрдьов	100	—
17	636	Митро Чижмар	Миклошевци	100	—
18	658	Василь Стибер	Коцур	100	—
19	659	Янко Иван, п. дзияк	" "	100	—
20	647	Петро Ризнич	Ст. Вербас	100	—
21	648	Максим Буила, богосл.	Коцур	100	—

Рочни члени:

Текуше число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	309	Анка Арт	Руски Керестур	10	—
2	343	Анко Арт	" "	10	—
3	308	Кароль Арт	" "	10	—
4	351	Михал Бесерминї	" "	10	—
5	317	Симеон Будински	Андрияшеви	10	—

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
6	307	Яким Голик	Руски Керестур	10	—
7	352	Гизела Надь	"	10	—
8	353	Габор Пап	Андрияшеви	10	—
9	312	Штефан Пап	"	10	—
10	314	Яким Рац	"	10	—
11	354	Михал Сабадош	"	10	—
12	319	Грицо Сивч	"	10	—
13	313	Юла Джуджар	"	10	—
14	316	Денчи Фа	"	10	—
15	350	Цила Иван шк. III. кл.	Руски Керестур	10	—
16	367	Михал Хромиш, ха. 177	Коцур	10	—
17	368	Евген Чордаш	"	10	—
18	369	Мирон Олар	"	10	—
19	370	Дюра Киш 788	"	10	—
20	359	Ганьча Биндас, учит. (на 5 роки)	Руски Керестур	50	—
21	355	Наталия Шанта	Ст. Вербас	50	—
22	356	Сидика Гефлик	Коцур	50	—
23	357	Любица Шанта	Ст. Вербас	50	—
24	358	Цецилия Шанта, учит.	"	50	—
25	371	Янко Биндас, ст. техн.	Коцур	50	—
26	360	Янко Крумес, гимназ.	"	50	—
27	361	Лука Цап	"	50	—
28	362	Дюра Биндас	"	50	—
29	363	Силвий Киш	"	50	—
30	364	Онуфри Тимко	"	50	—
31	365	Янко Шарик	"	50	—
32	366	Иринеи Тимко	"	50	—

Даровали на Р. Н. П. Д.

		Дин.	п.
1	Др. Дионисий Няради, владика, Крижевци	1495	—
2	Янко Бучко, Америка	2800	—
3	† О. Владислав Лабос, викар, Руски Керестур	1000	—
4	Назберано на кирбай 1925. року у Руским Керестуре	885	—
5	" " " " 1926. року у Руским Керестуре	755	20
6	Назберано на кирбай у Беркасове 1925. р.	783	—
7	" " " " Бачинцох 1925. р.	100	—
8	" " " " Дюрдьове 1925. р.	560	—
9	" " Петра и Павла у Дюрдьове	330	—
10	" " Крачун	315	—
11	Руска Читалня у Дюрдьове	112	—
12	Михал Олар, Руски Керестур	700	—

		Дин.	п.
13	Н. Н., Руски Керестур	300	—
14	На зарученю Иринеи Надьордь, Петровци	400	—
15	При виберанкох нов. церк. одбора у Петровцох	205	—
16	Назберано на кирбай у Ст. Вербасу 1925. р.	210	—
17	Дружтво дилетантне, Руски Керестур	100	—
18	Од Христового гробу, Руски Керестур	100	—
19	Назберано на Петра у Миклошевцох 1925. р.	215	—
20	" " " " Петровцох 1925. р.	150	—
21	" " " " Бачинцох 1925. р.	34	—
22	П. О. Димитрий Надь, каноник, Крижевци	200	—
23	Неоерей Владимир Сабов, Руски Керестур	200	—
24	Н. Н., Руски Керестур	200	—
25	Н. Н., " "	100	—
26	Н. Н., " "	100	—
27	Назберано на Петра у Руским Керестуре 1925. р.	167	—
28	Н. Н., (по пароху Керестурским у Руским Керестуре)	100	—
29	49. Маря Шанта, Руски Керестур	100	—
30	Дружтво Благеи Шмерци в. шор, Р. Керестур	100	—
31	" " " " од Шлайсу	50	—
32	Руски Музиканти у Руским Керестуре	50	—
33	Н. Н., Руски Керестур	50	—
34	Григорий Биляк, Босна	20	—
35	На Петра и Павла, Коцур	239	30
36	На Кирбай, Коцур	410	35
37	Андри Чакан, Дюрдьов	10	—

И с к а з
числа членох по их биваню од початку до тераз.

Текуще число	НАЗВАНЕ МЕСТА	Почесни члени	Угосподиньски члени I. класи	Угосподиньски члени II. класи	Рочни члени	Всего
1	Америка	4	5	1	—	10
2	Андрияшеви	—	—	1	8	9
3	Београд	—	—	—	1	1
4	Бачинци	2	6	4	—	12
5	Бела Пуста	—	2	1	1	4
6	Беркасово	—	3	3	4	10
7	В. Бечкерек	1	—	—	—	1
8	Вербас Стари	—	6	9	—	15
Пренос . .		7	22	19	14	62

Текуще число	НАЗВАНЕ МЕСТА	Почесни члени	Утежельствени члени I. класи	Утежельствени члени II. класи	Рочни члени	Ведно
9	Дол	7	22	19	14	62
10	Дюрдьов	—	—	—	3	3
11	Дяково	3	20	11	162	196
12	Жабля	1	1	—	—	2
13	Загреб	1	—	—	—	1
14	Руски Керестур	1	—	2	—	3
15	Козарац	46	114	197	50	407
16	Крижевци	—	—	2	—	2
17	Коцур	2	—	—	—	2
18	Кула	1	41	32	70	144
19	Львов	2	1	1	—	4
20	Миклошевци	1	1	—	—	2
21	Митровица	7	12	20	2	41
22	Нови Сад	1	2	—	—	3
23	Пекла Пуста	3	2	—	—	5
24	Петровци	1	—	—	—	1
25	Пишкоровци	2	6	17	8	33
26	Раево Село	—	2	20	—	22
27	Торжа	—	1	—	1	2
28	Шид	4	—	—	—	4
29	Ястребац	1	3	6	2	12
		—	—	1	—	1
	Шишких ведно	84	228	328	312	952

Вашари.*)

1. У Горватской и Славоний.

Андривци, 5. мая, 28. августа. **Андрияшевци**, 27., 28. и 29. новембра за статок, а 15. августа и 30. новембра сабадвашар.

Бабина греда, 21. априла, 3. и 7. августа за статок, 24. априла и 10. августа сабадвашар, 15. нов. **Берек**, 29. окт. **Бешка**, перша недзеля по Велькей Матки Божей и перша недзеля по Благовищеню. **Беловар**, 17. априла, 19. мая, 17. септ., 20. окт. **Бобота**, 7. и 8. априла, 27. и 28. авг., 3. юна. **Бошняци** 8. новембра за статок, 11. нов. сабадвашар. **Брод**, 4., 5. и 6. априла за статок, а 7. и 8. априла сабадв., 3. 4. и 5. юна за статок, а 6. и 7. сабадвашар, 30. и 31. юла и 1. авг. за статок, а 2. и 3. авг. сабадвашар, на 22., 23. и 24. нов. за статок, а 25. и 26. нов. сабадвашар.

Церна, 14. януара, 15. авг. и 26. до 29. септ. (15. авг. и 20. септ. сабадвашар). **Церник**, (котар Н. Градишка), рочни на дзень св. Линарти, перша недзеля по Вознесению (римо-католичким!), 29. юна и 6. нов.

Черевич, 20. и 21. юна и 18., 19. и 20. юла.

Даль, 14. фебр., 5. мая и 30. окт., **Дреновци**, 27. септ. за статок, а 29. септ. сабадвашар. **Дубрава**, 17. януара, 24. фебр., 1. апр., 14. юла, 11. авг. и 1. септ. **Дугосело**, 9. фебр., 8. марта, 8. мая, 27. юна, 26. юла, 4. септ., 21. окт. и 4. дец. **Дяково**, 20., 21., 22. януара, 24., 25. и 26. апр., 24., 25., 26. юла, 26., 27. и 28. окт.

Ердевик, 7., 8. и 9. апр., 27., 28. и 29. септ., 7. и 8. юна, 27. и 28. окт.

Габош, 17. и 19. септ. **Гарчин**, 21. юна. **Гарешница**, 3. юла, 28. окт. **Голубинци**, 20., 21., и 22. мая, 6., 7., 8. септ.

Илок, 24. апр., 13. юна, 2. авг., 23. окт. **Ириг**, два днї пред нашими Русадлями. **Иванково**, 10. юна.

Ямени, мешачни кажди перши штварток у мешацу за статок.

Копривница, 3. фебр. 26. марта, 4. мая, 2. юла, 28. окт. и 7. дец. **Крижевци**, 20. януара, 14. фебр., 3. мая, 27. юна, 18. юла, 2. авг., 14. септ., 18. окт., 11. новембра. **Кукуевци**, на св. Тройство (римокат.), 20. юла. **Кузмин**, 12. и 13. юла за статок, 14. юла сабадвашар.

Липовляни, 19. марта, 20. юла и 8. дец. **Ловас**, 9., 10., 11. новембра.

*) Числа вашарски по новим календару.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октября. **Митровица**, 20., 21. и 22. марта, 4., 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. авг., 19. 20. и 21. септ. и на 29., 30. и 31. окт. **Морович**, 13., 14. и 15. авг., 5., 6. и 7. юла.

Нашице, 5. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. авг., 25. и 30. нов. **Немци**, 23. и 24. нов. лем за статок, а 25. нов. сабадвашар. **Нова Градишка**, 25. марта, 21. авг., 1. нов., на нашо Русадля. **Нови Микановци**, од 15. до 21. авг. **Нови Сланкамен**, 17., 18. и 19. марта, 16., 1. и 8. новембра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна, 18. окт. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля, 23., 24. и 25. юла, 2. и 28. септ., 11. и 12. марта.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла, 8. нов. **Осек**, 16. и 17. януара, 22. и 23. априла, 31. мая и 1. юна, 18. и 19. юлия, 16. и 17. окт., 23. и 24. нов. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. юна.

Петроварадин, 21. фебр., 29. юна, 11. нов.

Рача, 25. априла, 30. юна, 20. юла, 15. и 16. авг., 8. и 9. септ. **Рума**, рочни вашар 12., 13. и 14. фебр., на нашу квітну недзелю, на Вознесение и на нашого Петра, 10., 11. и 12. окт., 19., 20. и 21. нов.

Сошице, рочни 8. априла, 7. мая, 16. юна и 13. юла. **Ср. Карловци**, 2., 3. и 4. септ. и 2., 3. и 4. децембра. **Стари Янковци**, 13. и 14. авг. **Стари Микановци**, 1. априла. **Стари Сланкамен**, 26. 28. и 29. юна.

Шид, 10., 11. и 12. фебр., 17., 18. и 19. марта, 30., 31. окт. и 1. нов., 10., 11., 12. и 13. децембра. **Штитар**, 18. септ. за статок, а 21. септ. сабадвашар.

Товарник, 22., 23. и 24. авг.

Винковци, 30. и 31. януара, 13., 14., 15. и 16. мая, 3., 4., 5. и 6. авг. и 29. окт. **Врбаня**, пияток пред меном Марії, на мено Марія (сабадв.). **Врполе**, 11. и 14. фебр., 24. юна (14. фебр. лем сабадвашар!) **Вуковар**, 1. марта, 29. и 30. априла, 1. мая, 22., 23. и 24. юна, 13. и 14. септ., 13., 14. и 15. нов.

Загреб, шварток пред мадь. Квітну недзелю, 26. априла, 13. юла, 21. авг. (Кралевски! трая 8 дні) 28. окт., 9. дец.

Жупаня, 1. фебр., 26. авг. (за статок), 29. авг. (сабадвашар).

Вашари

у Бачкей, Баранї и Банату.

Ада, 19. марта, 15. юна, внедзелю пред 25. окт. **Алибунар**, 16., 17. марта, 5. и 6. окт. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. окт.

Бач, 10. марта, 21. мая, 8. септ., 26. окт. **Бачки Петровци**, 1. мар., 13. мая, 26. авг., 11. нов. **Баймок**, 25. мая, 24. авг., 11. нов. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. авг., 7. нов. **Бела Црква**, 5., 6. и 7. марта, 21.—24. юна, 16., 17. и 18. авг. и 16.—19. окт. **Бездан**, 15. марта, 16. юла, 29. септ. и 19. нов. **Будисава**, 15. апр. и 15. юла.

Чантавир, 1. мая и 24. септ. **Червинка**, 7. мая, 13. авг. **Чурог**, 4. марта, 1. юна и 6. окт.

Црно Брдо (Фекетич), 2. мая, 2. авг. и остатні пондзелок у окт.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. юна и 31. августа. **Деспот св. Иван (Сентивань)**, 21. марта, 11. юна, 24. окт.

Кула, 29. апр., 24. юна, 6. авг. и 15. окт. **Куцура (Коцур)**, 15. юна, 2. окт. и 4. марта. **Кумани**, 17. апр., 30. юла и 28. септ.

Мали Идьош (М. Гедеш), 20. мая и 1. септ. **Меленци**, на Сритение, 27. авг., 7. нов. **Могол (Мол)**, 30. мая, 30. септ.

Нови Бечей, 25. марта, 17. авг. и 3. окт. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. юна, 23. септ. **Нови Врбас (Н. Вербас)**, 28. марта, 2. юла, 12. септ. **Новисад**, 20. марта, 19. мая, 6.—8. авг., 29. окт. **Нова Канижа**, 29. апр., 1. авг., 1. нов.

Оджаци (Годжак), 9. апр., 29. септ.

Паланка, першей недзелі и пондзелку и маю у окт. **Панчево**, 22. апр., 9. юла и 18. септ. **Перлез**, 27. юна и 2. нов. **Пивніц**, вше внедзелю пред 17. апр., 1. юла и 22. окт. **Пашичево**, (Кира), 14. фебр., 25. мая, 1. окт. и 26. нов.

Руски Керестур, 8. юна и 16. окт.

Соботица, вше внедзелю пред 24. фебр., 16. мая, 8. септ., 28. окт. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. авг. и 15. нов. **Стара Канижа**, 25. мая, 1. септ. **Стари Бечей**, 8. апр., 5. юла, 17. окт. **Стари Футок**, 31. марта, 16. юна, 18. авг., 7. нов. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. авг., 19. нов. **Секич**, 17. юна, 27. септ. **Србобран (Сентомаш)**, 12. марта, 26. юла, 20. септ. **Св. Милетич**, 7. мая и 20. окт.

Темерин, 25. фебр., 5. мая, 4. септ., 22. нов. **Тител**, 6. апр., 22. авг., 20. окт. **Тополя**, 18. и 19. апр., 13.—14. юла, 4.—5. окт. **Товаришево**, 1. апр., 1. юна, 1. нов. **Торжа**, 11. юна, 2. окт. **Турня**, 22. апр., 13. авг. и 25. окт.

Вршац (Вершец), 2. фебр., 28. марта, першей недзелі у авг. и на мадь. Лукача, лебо остатню недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. авг., 12. окт. и 23. нов. **Велька Кикинда**, 25. фебр., 24. апр., 24. юна, 20. септ. и 1. децембра.

Жабаль, 15. апр., 20. юна, 29. септембра.

Табла о плодзеноу домашніх скотох.

Кед- зачаце	Конь	Крава	Магарец	Овца и коза	Швиня	До- машні заяц
Ян. 1.	Дец. 6.	Окт. 12.	Ян. 1.	Юни 3.	Апр. 30.	Феб. 1.
" 10.	" 15.	" 21.	" 10.	" 12.	Май 9.	" 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 22.	" 19.	" 20.
" 30.	Ян. 4.	Нов. 10.	" 30.	Юли 2.	" 29.	Март 2.
Феб. 10.	" 15.	" 21.	Феб. 10.	" 13.	Юни 9.	" 10.
" 20.	" 25.	Дец. 1.	" 20.	" 23.	" 19.	" 20.
" 28.	Феб. 2.	" 9.	" 28.	" 31.	" 29.	" 30.
Мар. 10.	" 12.	" 19.	Мар. 10.	Авг. 10.	Юли 7.	Апр. 10.
" 20.	" 22.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Март 4.	Ян. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Апр. 10.	" 15.	" 19.	Апр. 10.	Сеп. 10.	Авг. 7.	Май 10.
" 20.	" 25.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Апр. 4.	Феб. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Май 10.	" 14.	" 18.	Май 10.	Окт. 10.	Сеп. 6.	Юни 10.
" 20.	" 24.	" 28.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Май 4.	Мар. 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Юни 10.	" 15.	" 20.	Юни 10.	Нов. 10.	Окт. 1.	Юли 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Юни 4.	Апр. 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Юли 10.	" 14.	" 20.	Юли 10.	Дец. 10.	Нов. 6.	Авг. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Юли 3.	Май 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Авг. 10.	" 14.	" 20.	Авг. 10.	Ян. 10.	Дец. 7.	Сеп. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Авг. 2.	Юни 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Сеп. 10.	" 12.	" 20.	Сеп. 10.	Феб. 10.	Ян. 7.	Окт. 10.
" 20.	" 22.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Сеп. 4.	Юли 11.	" 30.	Март 2.	" 27.	" 30.
Окт. 10.	" 14.	" 21.	Окт. 10.	" 12.	Феб. 6.	Нов. 10.
" 20.	" 24.	" 31.	" 20.	" 22.	" 16.	" 20.
" 30.	Окт. 4.	Авг. 10.	" 30.	Апр. 1.	" 26.	" 30.
Нов. 10.	" 14.	" 20.	Нов. 10.	" 11.	Март 9.	Дец. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 20.
" 30.	Нов. 4.	Сеп. 10.	" 30.	Май 1.	" 29.	" 30.
Дец. 10.	" 14.	" 20.	Дец. 10.	" 11.	Апр. 8.	Ян. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 30.

По тей таблічкі кожди газда легко може вираховац, кеди ше му кобула охдребі, крава оцелі, швиня опраши и т. д. Але и то познато же време породу не више точне. Мужески пород познейше приходзи на швет як женски. Нездрава мац нешоровше ше ждребі от здравей и моцней. Кед и то до рахунку вежмеме теди кобула може буц ждребна 330 до 429 дні; крава цельна 240 до 330 дні; овца 140 до 160; коза 144 до 146; швиня 110 до 134 дні. Домашні заяци скотни су 28 до 31 дні. Кури шедза на 16—20 вайцох 20 до 22 дні; пულка на 12—16 вайцох 27—28 дні; гуска на 12—15 вайцох 28—32 дні; качка на 15—18 вайцох 27—32 дні.

ЗА КАНАДУ И СОЕДИНЕНИ ДЕРЖАВИ

зос найновшима ЕКСПРЕС парнима ладями

3 РАЗ ДО ТИЖНЯ

зос Scherbourg-Antwerpena-Hamburga-Liverpoola

Шички информациї до до путованя и ценох
як и шички найдокладнейши поради за на-
месцене вредних и роботних земледілох и їх
фамелийох на **Фарми в Канади** дава за дармо

CANADIAN PACIFIC,

Загреб-Петриньска ул. 40. — Београд-Вилсонов 107. —
Любляна — Сплит — Сараево — Дубровник.

ЗА ДЗЕЦИ!

Ромулус крем 1 шкат. 12.— Дин. малим дзецом по ку-
паню ше намасти зос тоту масцу шия, подпазухи, вобіце
осетліви часци тела. Масц першей класи и за хрости (отвар),
за понукани руки, так при вельких як малих.

Прах (Poudre) за мали дзеци, 1 шкат. 8.— Дин. за поси-
пане малих дзецох, да им скоро тела вше мегка и чиста остане.

Мидло пліваце, шпецијално за мали дзеци. 1 фалат 7.— Дин.

Мидло обичне за дзеци: 1 фалат 10.— Дин.

По зарахованю пакованя и поштових трошкох розпосила:

Mr. Ph. ОСКАР А. ЛАБОШ

апатикар зос Тител-у, Бачка.

ПОЗОР!

Кед сцеш свой и єдини пан буц у своїм обисцу, тамань паткані зос отровом „**SIGURAN**“. 2—3 каньчовики и сигурни успех. 1 каньчовик 20— Дин. Зос отровом намочена чутка ше єдноставно वोхпа по дзири.

ПРАЦОК проци здиханю Дробизка; 1 ложичка ше дава до отрубох, лебо иншей храни на 5 кури лебо на други дробиск. 1 пакла 6— Дин.

ВОДА ЗА ДРОБИСК, исто проци здиханя. 1 юхова ложичка ше зос того ліка помиша зос пияцу воду. 1 фляшка 10— Дин.

ДИЄТИЧНИ ЛІК за коні, крави, швині, овци, да ше лепше карма, да ше очуваю од хоторох. На 1 оброк ше кладзе 1—2 ложички раз-двараз на дзень. 1 пакла 6— Дин.

ПРАЦОК ЗА КРАВИ, кед попушаю у млеку, треба им давац на дзен двараз по 2 вельки ложички да нам вецей млека даваю. 1 пакла 30— Дин.

ИСТИ ПРАЦОК „СИМЕНТАЛ“, 1 пакла 40— Дин.

ОЛЕЙ ЗА КРАВИ, да ше им апетит отвори, кед не сцу еси; зос тим олеом ше им язык намасци 2—3 раз до тижня. 1 фляшка 10— Дин.

Крем тих посла и други ліки за животиньох як за людзох, на примир сируп проци кашлю людзом и дзецом. Сготовених зос самих ростлінох, без шкодлівих мишанінох особено препоручительно за хорих на плюца, хтори маю длуго таки ліки трошиц. 1 фл. 40— Дин.

МАСЦ ЗА РАНИ зос хтерих чече. Особено є першей класи масц за застарели рани, женом на позор, па гоч рана уж и вецей роки стара. 1 канчовик 40— Дин.

Mr. Ph. Оскар Лабош, апатикар у Тителу (Бачка).

■ Пошильки ше посилаю пошт. поузечем, трошки поштова и пакованє плаци странка. — Тарговым попуст.

КОЗМЕТИКА!

ТИТЕЛСКА (ШАЛКАШКА) ПОМАДА (масна) по 3— Дин.

Др. ЛЕМАН ПОМАДА (масна) по 9— Дин.

ПОМАДА ЗОС ЗЛАТНУ МАРКУ (масна) по 10— Дин.

ПОМАДА ЗОС ОРЕХОВОХО ЗЕЙТИНА (масна) по 30— Дин. Масц першій класи и за храсти и т. д.

ЛЮБИЧИЦА КРЕМ (суха) по 9— Дин.

КРЕМ ЗОС ЗЛАТНУ МАРКУ (суха) по 10— Дин.

БРИЛАНТИН, масц за власи, да баржей рошню, да постаню блішчаци по 10— Дин.

МАСЦ ЗА ПОПУКАНИ ГАМБИ (червена) по 3— Дин.

ЛЕДИОВО МЛЕКО (тоалетна вода) за руки, за ліцо, проци пегох, проци червеного носа и т. д. по 24— Дин.

ЛЮБИЧИЦА ПУДЕР (тоалетни прах) у 3 фарбох по 5— Дин.

Так горві як и други артикли послаю по зарахованю трошких поштових и пакованя

Mr. Ph. Оскар Лабош, апатикар у Тителу (Бачка).

ПУТУЮЩИМ НА ПОЗОР!

Найвекши неприятеле путующих у хотелох и других ноцнікох — гади од хторих не мож мирно одпочинуц — блощици; против нїх

добре средство: **Bloščin**, 1 фл. 25— Дин., зос тим ше пирнаги коло крайох попирскаю, кед же человек до нїх легне. Обисца ше даю исто од нїх вичиспиц, кед ше ствари, патос, образи итд. у хижох, до тижня раз добре почухаю, умію зос

Saterol-om, 1 фл. 15— Дин.

Mottol, служи за очуванє бундох, кожугох, жимских шматох през лето. 1 фл. 16— Дин. Зоз тим ше шмати попирскаю; кед ше финьши шмати одкладаю, теди ше лем фалат пияцого паперу намочи (попирска) и покладзе помедзи шмати.

Eau de Cologne,

Колонийска вода.

Людзе до чежко умно и тілесно робя, кед ше по окончєню своїх длужносцох почухаю (главу, ліцо, руки, ноги) зос тоту пахняцу воду, наново ше окрипя, добию векшу волю, дзеку за дальню роботу хтора так необходимо нужна у нашей борби за живот.

1 фл. од 1/2 деци . . . 15— и по 10— Дин.

1 фл. од 1 деци . . . 20— и по 15— Дин.

1 фл. од 1/2 литри . . . 70— и по 60— Дин.

1 фл. од 1 литри . . . 130— и по 100— Дин.

ТАРГОВЦОМ ПОПУСТ.

По зарахованю пакованя и поштових трошких розпосила:

Ph. Mr. ОСКАР АНДРЕЙ ЛАБОШ
АПАТИКАР У ТИТЕЛУ (БАЧКА).

СКЛАД ДЕВОЦИОНАЛИЙОХ ГУ „СТОЛНЕЙ ЦЕРКВИ“

R. Devidé - Zagreb

Bakačeva ul. 3.

Фабрични склад пацеркох, медалихох, крижикох, набожных картох, шкапуларох и шицких других набожных предметох. Власна наклада обрашких и святых сликох.

На вельо! ————— На мало!

Позор.

Кед ци власи випаду, хаснуи цо скорей да зошицким лиси не постанеш:

PETROL, воду за власи; зос тоту 2—3 раз у тижню пречухай скору глави, 1 фляшка 20.— Дин., лебо зос:

CAPTOL, воду за власи; котра премасну скору глави, особито чисти, утверджує корень власом и так вони швидше и моцнейше рошню. 1 фляшка 25.— Дин.

REGENERATOR за власи; 1 фляшка 12.— Дин. Власом повраци, кед вилезли, лебо початком шивеня свою оригиналну фарбу.

UNONA, вода за уста, зуби, 1 фл. 20.— Дин. Даскельо капки на 1 погар обичней води. По виплоканю устох, вона дезинфицира уста; зачува зуби и одстранює гадни запах устох, особито при хорих на жалудок.

HEIDEROV прашок за зуби; чисти и дезинфицира зуби, при каждодневним хаснованю, не допуци, да настане камен зубни, од хторих ше зуби так барз губя. 1 шкат. 5.— Дин.

Вода проти зноєня ліца, 1 фляшка 25.— Дин. Зос тоту воду ше ліцо влече, кед ше абнормално зної, пречуха раз—два раз през дзень.

Вода проти зноєня рукох, 1 фляшка 15.— Дин. Руки ше през дзень вецейраз пречухаю зос тоту воду.

Вода проти зноєня ногох, 1 фляшка 12.— Дин. Вечаром ше ноги у теплей води умиваю, а з рана ше полегко намасца, пречухаю зос тоту воду.

Вода проти зноєня под пазухами, 1 фляшка 10.— Дин. Хаснує ше як и други слични води.

Апатикар
Mr. Ph. **ОСКАР А. ЛАБОШ**
у Тителу, Бачка.

Наш Р. Календар уж едно ясно доказал каждому и то: як зме добре зробели, же зме основали пред осем роками нашо Руске Нар. Просвитне Дружтво. — Р. Календар є перши богати плод нашей Просвити. Кед би зме не мали нашо РНПД-о нікто би за нас ані не знал.

Гоч як ище вше мале число нашого просвитного дружтва, ми ипак позберани у тей нашей народней громадки сами себе упознаваме, свою народну моц ведно збераме и хасновито за народ употреблюєме, руску свідомосц шириме, а то нам дава чесц и поважанє у иньших народох.

У тим нашим змаганю не шме нам ніч завадзац ані сперац, не шмеме мац ані мишац поєдини неспорозумєня. Най кажди свідоми Русиї укаже свою рускосц з тим, же є член РНПД-а и других най на то наводзує. Найкрасши украс рускей хижі най будзе наш Р. Календар, Р. Новини и иньши нашо руски кнїжки. Нет векшого щєсца, як щєщиц ше у своїм, а ми то шмело можеме, не маме ше чого ганьбиц!

Од кеди маме нашу власну просвиту ей плоди указую ше у цалим нашим народним живоце: у школах, цєрквох, читальных. Гоч то шицко ище не совершене, не такє як би требало, алє то нашо власне змаганє, нашо народне добро, наша Просвита.

Хто би ше н. пр. не щєшел у хасновитих преподаваньох на просвитних жимских схацкох у читальных, у шпивацких дружтвох и театральних представох нашей младежі (Керестур, Коцур, Дюрдьов, Петровци...)! То шицко треба, да нас возбуждує на ище векшу любов гу нашому напредованю за нашу Руску Просвиту, за нашу лепшу будучносц. У тей народней роботі шицки участвовац мушиме, єден з роботу, други з грайцарами, а шицки зос благоволением, з любовию гу своей Просвити, бо вона нам шицким власна мац наша — гоч би зме як далеко були од своїх дідинох.

Тей задачи верне служи и наш Р. Календар зос цалим своїм добром, цо го ма у себе. Примце го, браца-шєстри руски, и того року з исту любовию як и до тєраз, бо вон ваш верни приятель и брат.

Най Господь благослови и у тим року шицок наш руски народ, шицких наших братох и шєстри, гоч би як вони далеко у швєцє ше находзєли. Дай нам Боже добрий час! — Щєсцє Боже дай шицким ч. читачом Р. Калєндара у року 1927!

Рєдактор.